

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

BEYÂNÎ VE TAHMİSLERİ
(YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER KÜTÜPHANESİ Y-0463 NUMARALI
YAZMA ESER- TRANSKRİPSİYONLU METİN - İNCELEME)

BEYÂNÎ AND BEYÂNÎ'S TAHMİSES.
(YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER LIBRARY Y-0463 NUMBER
MANUSCRIPT- TRANSCRIPTIONAL TEXT- EXAMINATION)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HAZIRLAYAN
YASEMİN BAYRAKDAR

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. MUSA TOZLU

GİRESUN-2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Beyânî ve Tahmisleri (Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-0463 Numaralı Yazma Eser- Transkripsiyonlu Metin - İnceleme)**” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17.05.2017

Yasemin BAYRAKDAR

ÖN SÖZ

Mecmua, cem^ç kökünden gelen Arapça bir kelimedir. Mecmû^ç kelimesinin müennesi olup "toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; top, tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeyler, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap" demektir. Edebiyat terimi olarak da defter, çeşitli konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri gibi anlamlarıyla kullanılmıştır.¹

Şiir mecmualarında gazel, kaside, kıt'a, murabba, muhammes, tahmîs vb. nazım şekilleri ile yazılmış birçok şiir bulunmaktadır. Bununla birlikte şiir mecmualarını önemli kılan yönleri şairlerin dîvânlarına dahi geçmemiş manzumeleri barındırma özellikleri taşımalarıdır. Bu sayede bize günümüze kadar ulaşmamış birçok şiirin ve şairin varlığından haberdar olma imkânı sunmaktadırlar.²

Tez çalışmamız da klâsik Türk edebiyatının mahsûlü olan şiir konulu bir mecmuadan oluşmaktadır. "Beyânî ve Tahmîsleri" adını taşıyan bu çalışma, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-0643 numaralı yazma eserin³ transkripsiyonlu metin hâline getirilip incelenmiş şeklidir. Eser tahmîs mecmuası olma özelliği taşımaktadır. Neredeyse tamamı tahmîs nazım şeklinden oluşan mecmudaki şiirler Beyânî mahlaslı şaire aittir. Bu çalışma ile hem mecmua bünyesinde yer alan şiirler hem de bu şiirlerin şairi Beyânî hakkında bilgi sahibi olma imkânı bulunmuştur. Çalışma bir diğer ifadeyle şiir mecmualarının okuyucuya sağladığı katkının tahmîs mecmuası üzerindeki görünümüdür.

Yaşar Aydemir şiir mecmualarının kültür tarihi açısından bize sağladığı imkanlara; "Okuyucu Zevki/Yüzyılın Popüler Şiir Zevkinin Tesbiti, Edebiyat Tarihine Yansımamış Belgeler, Türler, Şairler, Manzumeler, Üslûp ve Tahlil Çalışmalarına Katkısı, Şairin Edebî Kişiliğinin Tesbitine Katkısı" gibi başlıklar halinde değinmiştir. Bu başlıklarda dile getirilen hususlar, çalışmamız olan tahmîs mecmuası için yapılan değerlendirmelerde de geçerli olmuştur. Nitekim başta tahmîs mecmuası edebiyat tarihi için bir belge niteliğindedir. İçindeki manzumelerin bir kısmı edebiyat tarihine yansımamış olabilir. Buna ek olarak Beyânî hakkındaki

¹ Yaşar Aydemir, "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaları Rolü", Bilig, S. 19, s.149, 2011.

² Ozan Yılmaz, "Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir örnek:Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası" , Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S.1, İstanbul, 2008, s. 255-280.

³Çalışmamıza konu olan el yazması metin her ne kadar kütüphane kayıtlarında "Hazâ Dîvân-ı Beyânî-i Karahisârî" adıyla kayıtlı olsa da içerik olarak bir tahmîs mecmuası olma özelliği taşımaktadır.

bilgiler tahmîs bentlerinde yer alan ipuçlarından hareketle oluşturulmuştur; şairin edebî kişiliği, edebî zevki ve etkilendiği şairler, üslûbu, anlam dünyası vs.

Çalışmanın şiir konulu bir mecmuadan oluşması, özellikle bu şiirlerin tahmîs nazım şekli ile yazılmış olması gibi durumlar klâsik Türk şiirinin var olma safhasını bir açıdan göstermesi bakımından manidardır. Nitekim mecmuadaki şiirlerin tahmîs nazım şekliyle yazılmış olması bu şiirlerin bir etkileşim ve bir beğeni sürecinden geçmiş olmalarının göstergesidir. Bu etkileşim klâsik Türk şairlerinin yetişmesinde önemli bir yoldur. Beyânî de şiirlerini bu süreçten geçirerek vücûda getirmiştir. Onun tahmîsleri bir beğenin nazarında yeniden şekillenen gazelleri ihtiva etmektedir. Tahmîsler bünyesinde hem Beyânî'nin hem de tahmîsde bulunduğu şairlerin şairlik gücünü görme imkânı saklıdır. Bu imkân neticesinde çalışmada Beyânî'nin tahmîs yazmada ne derece başarılı olduğunun değerlendirilmesi de yapıldı.

Kütüphane kayıtlarında "Dîvân" olarak kayıtlı olan bir metnin incelendiğinde bir tahmîs mecmuası olma özelliğini taşıdığını gözler önüne seren bu çalışma başta el yazması metinlerin incelenmesi noktasında hassasiyet gerektiğini ispatlamıştır. Kütüphane kayıtlarında bu çalışmadakine benzer sadece adı konulmuş, içeriği muamma olan el yazması metinlerin varlığı söz konusudur. Bu bağlamda araştırmacılara önemli bir görev düşmektedir. Her şeyden önce üzerinde çalışacakları metni iyi analiz etmeleri gerekir ki bu çalışma sürecini kolaylaştırır. Bu çalışmada ilk olarak karşılaşılan problem bu durum olmuştur. Önemli olanın metnin içeriği olmasından dolayı çalışmaya tahmîs mecmuası olarak bakıldı ve "Beyânî ve Tahmîsleri" şeklinde yeniden bir adlandırılma yapıldı.

Beyânî'ye ait manzumeleri içeren metinde 2 muhammes, 1 tesdîs, 1 taştîr ve 154 tahmîs mevcuttur. Tahmîs sayısının diğer nazım şekilllerine göre çok daha fazla olmasından dolayı çalışmaya bir tahmîs mecmuası nazarıyla bakıldı. Metnin transkripsiyonu yapıldıktan sonra çalışmanın başlıkları oluşturuldu. İlk bölümde tahmîslerin sahibi Beyânî'nin hayatı ve edebî kişiliğine yönelik bilgiler verildi.

İkinci bölümde tahmîslerin değerlendirilmesi ekseninde bazı başlıklar açıldı. İlk olarak mecmuadaki şekil özellikleri üzerinde duruldu. Şekil özellikleri kendi içinde alt başlıklara ayrılıp incelendi. İkincisi olarak dil ve üslûp özelliklerine değinildi. Bu bölümde üçüncü sırada muhteva özellikleri yer aldı. Çalışma bir tahlil çalışması olmaktan uzak olmakla birlikte muhteva konusunda yüzeysel bir

değerlendirme yapıldı. Bu başlıkta öne çıkan muhteva unsurlarına da din-tasavvuf, aşk-şarap (aşk, sevgili, âşık, rakip, şarap), felek, rind-zâhid şeklinde yer verildi.

Üçüncü bölümde metnin kuruluşunda izlenen yol hakkında bilgi verildi.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde tahmîslerden oluşan metin yer aldı.

Beyânî ve tahmîsleri üzerine yapılan bu çalışmada bazı problemlerle karşılaşmıştır. Bu problemlerin çözümünde yardımlarını gördüğüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Metnin bilgisayar ortamına aktarılmasında karşılaştığım sorunların çözümünde yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Emine Bilgehan Türk ve Yrd. Doç. Dr. Hatem Türk hocalarıma, metindeki okuma ve anlamlandırma problemlerinin çözümünde yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Beyhan Kesik hocama çok teşekkür ederim.

Son olarak; çalışmamın tespitini ve teminini yapan, metni okumaya başladığım ilk günden bu aşamaya kadar zamanını, hoşgörüsünü, her türlü yardım ve desteğini benden esirgemeyen, çözüm ve önerileriyle bana yol gösteren çok kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Musa Tozlu'ya sonsuz teşekkür ederim.

Giresun 2017

Yasemin BAYRAKDAR

ÖZET

**BAYRAKDAR, Yasemin, BEYÂNÎ VE TAHMİSLERİ(YAPI KREDİ
SERMET ÇİFTER KÜTÜPHANESİ Y-0463 NUMARALI YAZMA ESER-
TRANSKRİPSİYONLU METİN - İNCELEME)**

Yüksek Lisans-2017, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.

Üzerinde çalışılan eser Beyânî mahlaslı şairin tahmîslerini içeren bir mecmuadır. "Beyânî ve Tahmîsleri" adlı çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; kaynaklardaki sınırlı bilgilerden ve şairin tahmîs bentlerinden hareketle Beyânî'nin hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verildi.

Çalışmanın ikinci bölümünde tahmîs mecmuası şekil, dil-üslûp ve muhteva gibi başlıklar altında incelenmeye çalışıldı. Beyânî'nin tahmîs yazdığı şairlerin XV. - XVII. yüzyıllar arasında yaşayan şairler olduğu ve çoğunlukla XVI. yüzyıl şairleri olduğu belirtildi. Tahmîs yazılan gazel sayısından hareketle Beyânî'nin XVI. yüzyılın büyük şairi Bâkî'den büyük oranda etkilenmiş olduğu ifade edildi. Şairin şiir dilinin Bâkî'ye yakın olduğu, klâsik üslûp şairi olma özelliği taşıdığı ve aynı zamanda hikemî bir ifade tarzının da olduğu dile getirildi. Tahmîs mecmuasının şekil özelliklerine, dil ve üslûp özelliklerine yer verildi. Metnin öne çıkan muhteva unsurları da din-tasavvuf, aşk-şarap, felek, rind- zâhid gibi alt başlıklar altında incelendi.

Çalışmanın üçüncü bölümünde metnin kuruluşunda takip edilen metotlara yer verildi.

Son bölüm olan dördüncü bölümde 154 tahmîs, 2 muhammes, 1 taşfîr, 1 tesdîs ve 1 gazelden oluşan metin yer aldı.

Anahtar Kelime : Beyânî, Tahmîs, Mecmua.

ABSTRACT

BAYRAKDAR, Yasemin, " BEYÂNÎ AND BEYÂNÎ'S TAHMÎSES.

**(YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER LIBRARY Y-0463 NUMBER
MANUSCRIPT- TRANSCRIPTIONAL TEXT- EXAMINATION)**

Master Degree- 2016, Department of Turkish Language and Literature.

The work on which it is written is a magazine containing the writings of the poet called Beyânî. The work "Beyânî and Beyânî's Tahmîses" consists of four parts. In the first section; The limited information in the sources and the poems of the poet have been informed about the life and literary personality of Beyânî.

In the second part of the study, it was tried to examine under the titles such as form, language-style and content. It has been specified that Poets, for whom Beyani wrote tahmîs, had lived for centuries and they were mostly the XVI. century poets. Because of the number of the gazelles written, it was expressed that Beyani was greatly influenced from Bâkî, the great poet of the XVI. century. It was expressed that the poet's poetry language was close to Bâkî, it was classical style poet, and there was also a style of expression. Features of figure of tahmîs periodical, language and style features were stated. The prominent contents of the text were reviewed under subheadings such as religious-mysticism, love-wine, fate, philosopher, asceticism.

In the third part of the work, the methods followed in the founding of the text were included.

In the fourth chapter, which is the last chapter, 154 texts, 2 muhammes, 1 tastir, 1 tesdîs and 1 gazelle text were placed.

Key Words: Beyânî, Tahmîs, Periodical.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM.....	3
BEYÂNÎ NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	3
1. HAYATI.....	3
2.EDEBÎ KİŞİLİĞİ	7
II. BÖLÜM.....	10
TAHMİS MECMUASI.....	10
1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	11
1.1. Tertîp Şekli.....	11
1.2. Nazım Şekilleri ve Türleri	13
1.3. Vezin.....	13
1.4. Kâfiye ve Redif.....	16
2. DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ.....	20
2.1. Dil Özellikleri	20
2.2. Üslûp Özellikleri.....	23
2.3. Atasözleri ve Deyimleri	26
3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	31
3.1.Din-Tasavvuf.....	31
3.2 Aşk-Şarap	38
3.2.1. Aşk.....	38

3.2.2. Sevgili	40
3.2.3. Âşık.....	42
3.2.4. Rakip.....	47
3.2.5. Şarap	49
3.3.Felek	51
3.4. Rind- Zâhid.....	52
III. BÖLÜM	55
METİNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YOL.....	55
1. Türkçe Bazı Ekler ve Kelimelerin İmlâsı.....	55
2. Arapça, Farsça Bazı Tamlama, Kelime ve Eklerin İmlâsı	56
3. Bazı Teknik Özellikler ve Transkripsiyon Sistemi	57
IV. BÖLÜM	60
METİN	60
SONUÇ	277
KAYNAKÇA.....	280

KISALTMALAR

a.g.e.	:	Adı geçen eser
BD.	:	Bâkî Dîvânı
bkz.	:	Bakınız
BRD.	:	Bursalı Rahmî Dîvânı
C.	:	Cilt
Çev.	:	Çeviren
d.	:	Doğumu
ED.	:	Emrî Dîvânı
Fak.	:	Fakültesi
FD.	:	Fuzûlî Dîvânı
FYZD.	:	Feyzî Dîvânı
G.	:	Gazel
Hzl.	:	Hazırlayan
HD.	:	Hayâlî Dîvânı
KD.	:	Kabûlî Dîvânı
KTB.	:	Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
M.	:	Muhammes
MHTD.	:	Muhîtî Dîvânı
MHYD.	:	Muhyî Dîvânı
MRDD.	:	Murâdî Dîvânı
NVD.	:	Nev'î Dîvânı
NVZAD.	:	Nev'î-zâde Atâyî Dîvânı
NTKD	:	Nâtikî Dîvânı
öl.	:	Ölümü
S.	:	Sayı
s.	:	sayfa
SHD.	:	Shâbî Dîvânı
ŞYD.	:	Şeyhülislâm Yahya Dîvânı
T.	:	Tahmîs
TDV.	:	Türkiye Diyanet Vakfı
TDVİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

Ts.	:	Tesdîs
TTK.	:	Türk Tarih Kurumu
UD.	:	‘Ulvi Dîvânı
UBD.	:	‘Ubeydî Dîvânı
U.Ü.	:	Uludağ Üniversitesi
ÜD.	:	Ümidî Dîvânı
Ünv.	:	Üniversitesi
Yay.	:	Yayınları
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve diğerleri

GİRİŞ

XVI. yüzyıl klâsik Türk edebiyatının mükemmeli yakaladığı bir dönemdir. Türk kültürü ve medeniyetinin hızla gelişmesi sanatın ve edebiyatın gelişmesinde etkili rol oynamıştır. Dönem sultanlarının sanata ve sanatçıya olan ilgi ve alakaları bu durumu daha da kuvvetlendirmiştir. Nitekim sultanlar ilim ve sanata olan ilgileri neticesinde birçok şairin yetişmesine vesile olmuşlar, onları himaye etmişlerdir. Şairler sanatlarını böylesi refah bir atmosferde icra etmişler ve usta şair olma yolunda birbirleri ile yarışmışlardır. XVI. yüzyıl klâsik Türk edebiyatının usta şairlerini yetiştirdiği bir dönemdir. Bu dönemde sultanların da sanatçı kimliği kazandıkları görülmektedir. Dönemin hükümdarları genel olarak sanatkârlara ilgi ile yaklaşmış ve onları himaye edip korumuşlardır.

XVII. yüzyıl, XVI. yüzyıldan devraldığı siyasi, iktisadi, askerî ve sosyal alanlardaki refahı sağlayamamış ve bir "istikrarsızlık" dönemi olarak adlandırılmıştır. Bu duruma etken olan en önemli unsurlardan birisi hem padişahlık hem de devlet yönetimi tecrübesi kazanamamış Osmanlı sultanlarının tahta geçmiş olmalarıdır. Dönemin istikrarsızlığına rağmen, Türk edebiyatının yükseliş ve gelişimini devam ettirdiği görülmektedir. Bu duruma sebep XVI. yüzyılın sanat ve edebiyatta muhkem bir seviyeye ulaşmış olmasıdır ki bundan dolayı XVII. yüzyıldaki olumsuzluklardan fazla etkilenmeyip gelişimini devam ettirmiştir. Klâsik Türk şiiri bu sırada hem teknik, hem âhenk, hem de zarafet bakımından daha da oturmuş ve güzelleşmiştir.¹

Klâsik Türk şiirinin gelişmesini sağlayan faktörlere bakılacak olursa bu konuda şüphesiz şairlerin birbirlerinden etkilenmesinin de büyük bir payı olmuştur. Şairler arasındaki bu etkileşim, nazirecilik geleneğini doğurmakla birlikte bu anlayış çeşitli nazım şekilleriyle şiirin oluşmasına vesile olmuştur. Bu nazım şekillerinden biri olan tahmîs klâsik Türk edebiyatında çokça kullanıla gelmiştir. Beşleme, beşli hale getirme anlamı taşımaktadır. Önceden beyitlerle yazılmış bir manzumenin her beytinin önüne aynı vezin ve kafiyede üçer mısra eklenerek oluşturulan muhammese tahmîs, yapılan işleme de tahmîs etme adı verilir.²

Klâsik Türk şairleri devlet büyüklerinin veya meşhur şairlerin beğendiği gazellerini bazen de kendi gazellerini tahmîs etmişlerdir. Bu şairlerden biri de

---

¹ Ahmet Atillâ Şentürk-Ahmet Kartal, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2004, s. 335-347.

² Ahmet Mermer vd, *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yay. , Ankara, 2013, s. 134.

Beyânî'dir. Beyânî bir mecmua oluşturacak hacimde tahmîsler vücûda getirmiştir. Bu tahmîsler şairin beğenisinin neticesinde şekillenmiştir. XVII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olması muhtemel olan Beyânî XV. yüzyıl şairlerinden başlayıp kendi dönemine kadar olan şairlerin gazellerini seçip, beğenip, tahmîs etmiştir. Tahmîs yazmanın zorluğu nispetinde Beyânî bu işde kendine güvenmiş ve azımsanmayacak sayıda tahmîsler oluşturmuştur. Şairin tahmîs yazmadaki cesareti bu işde usta olması yolunda bir adım olmuştur. Bâkî gibi büyük bir şairin 23 gazelini tahmîs etmiş olan Beyânî aynı zamanda şiir zevkini tahmîsleri üzerinden dolaylı olarak belirtmiştir.

"Beyânî ve Tahmîsleri" adı altında yaptığımız bu çalışmada klâsik Türk edebiyatının XV.-XVII. yüzyılları arasında yaşamış olan şairlerinin gazellerine yazılan tahmîsler söz konusudur. Ayrıca şair, sultan şairlerden III.Murâd ile I.Ahmed'in gazellerini ve hatta kendi gazellerini de tahmîs etmiştir.

I.BÖLÜM

BEYÂNÎ NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. HAYATI

Tahmîslerin sahibi Beyânî'nin kimliğini belirlemek adına kaynaklarda adı geçen Beyânî mahlaslı şairlerin hayatları hakkındaki bilgilere kısaca yer verilmiştir. Tahmîs mecmuasından hareketle mevcut olan Beyânî mahlaslı şairler içerisinde tahmîslerin hangi Beyânî'ye ait olduğunun veya olabileceğinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Kaynaklarda adı geçen Beyânî mahlaslı şairler şunlardır:

1. *Beyânî (d.?.ö.?)* : Kastamonuludur. Latîfî tezkiresinde kişiliğine dair malumatlar vardır.¹ Yavuz Sultan Selim devri şairlerinden olan Beyânî'nin 1512-1520 yılları arasında vefat ettiği kabul edilmektedir.²

2. *Beyânî (d.?.ö.?)* : Bağdatlı'dır. Beyânî-zâde Seydî Çelebi adıyla meşhur olmasından dolayı Beyânî mahlasını almıştır.³ Doğum ve ölüm tarihi kesin olarak bilinmeyen Bağdatlı Beyânî XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır.

3. *Beyânî (d.?.ö. 1553?)* : Şeyh Kemal oğlu Bulgaristan Yanboluludur. 1553 yılından sonra vefat etmiştir.⁴

4. *Beyânî(d.?.ö.1597-98)* : Asıl adı Mustafadır. "Carullâhzade" lakabı ile tanınmıştır. Bulgaristan sınırlarında içinde kalan Rusçuk'ta doğmuştur. Şairin dîvânı bulunmamakla birlikte şiire ilgisi olmuştur. XVI. yüzyılın en son şairler tezkiresi olan Tezkire-i Şu'arâ en önemli eseridir.⁵

5. *Beyânî (İstanbul)*: Sicill-i Osmanî'deki bilgiye göre şair 1628/29'da vefat etmiştir.⁶ Sadettin Nüzhet Ergun, Şeyhî'nin Vakâyü'l-fuzalâ'sında İstabullu sipahi Mehmed'in 1030/1620'de vefat ettiği bilgisinin yer aldığını söylemektedir.⁷

¹Ayrıntılı bilgi için bkz. Rıdvan Canım (hzl.), *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ* (İnceleme-Metin), Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 2000., s.197.

² Nuri Akbayar (hzl.), Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, KB./ Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, C.II., s.372.

³ Süleyman Solmaz (hzl.), *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı* (İnceleme-Metin), Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 2005., s.230.

⁴Nuri Akbayar, *a.g.e.*, s.372.

⁵ İbrahim Kutluk (hzl.), *Beyânî Mustafâ Bin Carullah- Tezkiretü's-Şuarâ*, TTK. Yay., Ankara, 1997.

⁶ Nuri Akbayar, *a.g.e.*, s.372.

⁷ Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İstanbul, 1936, C.II, s. 836.

6. *Beyânî* (?-/ö.1038/1628) : Samsunda doğmuştur. Mesleği sipahiliktir. Asıl adı Mehmed'dir.¹Sadettin Nüzhet Ergun sipahi Mehmed'i Samsunlu veya İstanbullu olarak tanımlamaktadır.

7. *Beyânî* (*Sinoplu/d?/ö?*) : XVII. yüzyıl şairlerinden olan Beyânî hakkındaki bilgi sadece Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Kühü'l-Ahbar* adlı eserinin tezkire kısmında geçmektedir. " Bir Beyânî-i heccâv dahi Sultan Murâd Hân-ı sâlis devrinde Sinob nâm kasabadan vücûd bulmuş idi. "² Sadettin Nüzhet Ergun bu bilgi doğrultusunda Sinoplu Beyânî'nin 1594 yılları arasında yaşadığını ve Samsunlu Beyânî Mehmed Bey ile aynı şair olduğunu tahmin etmektedir.³

8. *Beyânî* (d. ?/ ö.) : Mehmed Efendi Sahn-ı Semâniyye müderrislerinden olup şiir ile ilgilenmiştir.⁴ Şairin 1640 tarihlerinde hayatta olduğu bilgisi mevcuttur.⁵

9. *Beyânî* (d. ?/ ö. 1075/1664/1665): Enfi Ahmed Efendi olarak tanınır. Afyonkarahisar'a bağlı Şuhut ilçesinde doğmuştur. Divân'ı bulunmaktadır. Divân üzerine bir çalışma yapılmıştır.⁶

Tahmîs bentlerinde Beyânî'nin kimliğini belirleyecek nitelikte olan ifadeler mevcuttur. Bu ifadelerden en belirgin olanı şairin Sultan I. Ahmed (saltanatı: 21/22 Aralık 1603- 22 Kasım 1617)⁷ döneminde yaşamış olduğunu ifade ettiği aşağıdaki benttir:

- 1 Şâhımız çün hazret-i Sultân Aḥmeddür bugün
- 2 Âsitân-ı ʿâleme bir ʿâlî mesneddir bugün
- 3 Ḥamza-âsâ kolları yanında bî-ḥaddür bugün (T 77/VI)

Beyânî sultan şairler içerisinde III. Murâd ve I. Ahmed'in gazellerini tahmîs etmiştir. Bu durumda şairin iki padişahın dönemine tanıklık ettiğini söylemek mümkündür. Sultan III. Murâd'ın saltanatı 1595'de son bulurken Sultan I.Ahmed'in saltanatı 1603'de başlamıştır. Tahmîslerin sahibi Beyânî bu tarihleri görmüş olmalıdır.

¹ Bekir Kayabaşı (hızl.), *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-eş'âr'ı*, İnönü Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, 1997. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

² Mustafa İsen(hızl.), *Kühü'l- Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1994., s. 201.

³ Sadettin Nüzhet Ergun, *a.g.e.*, s.836.

⁴ Gencay Zavotçu (hızl.), *Rıza Tezkiresi (İnceleme-metin)* , Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul, 2009. s.120.

⁵ Sadettin Nüzhet Ergun, *a.g.e.*, s. 832.

⁶ Fatih Başpınar, *17.Yüzyıl Şairlerinden Beyânî'nin Divan'ı, İnceleme-Tenkitledi Metin*, Marmara üniversitesi, İstanbul, 2008. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s.10-12.

⁷ Çoşkun Ak, Şair Padişahlar, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2011, s. 263.

Beyânî'nin tahmîs yazdığı şairlere bakıldığında on beşinci, on altıncı ve on yedinci yüzyıllar arasındaki şairlerin gazellerini tahmîs ettiği görülmektedir. Bu şairler içerisinde zaman dilimi olarak Fuâdî (d.1559?-ö.1636) ve Nev'î-zâde Atâyî'nin (d.1582/ö.1635) daha sonradan geldiği ve Beyânî'nin bu şairlerin şiirlerini de görme imkânını bulduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla tahmîs yazarı Beyânî'nin XVII. yüzyılda yaşamış olması gerekir. Bu bağlamda XVII. yüzyılda yaşayan Beyânî mahlaslı dört şair hakkında değerlendirme yapılmıştır:

1.Samsunlu Beyânî (d.?-ö.1038/1628) : Tahmîslerin yazarı olan Beyânî hakkındaki çıkarımlar söz konusu edildiğinde bu Beyânî'nin Samsunlu Beyânî olma ihtimali kuvvet kazanmaktadır. Sultan I. Ahmed dönemi, Fuâdî ve Nev'î-zâde-Atâyî'nin yaşadığı dönemler Samsunlu Beyânî'nin yaşadığı döneme yakınlık göstermektedir. I. Ahmed'in kuvvetle muhtemel cülusunu gören şair, o zaman diliminde şiir yazan Fuâdî ve Nev'î-zâde- Atâyî'nin şiirlerini de beğenmiş ve tahmîs etmiştir.

2.Sinoplu Beyânî : Sadettin Nüzhet Ergun'un Sinoplu Beyânî ile Samsunlu Beyânî'yi aynı kişi olarak tahmin etmesi, zaman dilimi olarak birbirlerine yakın olması, ayrıca Sinop ile Samsun'un sınır şehirler olması gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda Sinoplu Beyânî'nin Samsunlu Beyânî olma ihtimali yüksektir. Bu durumda yukarıda Samsunlu Beyânî için yapılan değerlendirmeler Sinoplu Beyânî için de geçerlidir. Ayrıca Beyânî'nin Emîrî'nin Sinop Camii'ni konu alan bir gazeli tahmîs etmiş olması da bir nebze şairin Sinoplu olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

3. Beyânî (Müderriş Mehmed Efendi): Şairin 1640 yılında hayatta olduğu bilgisi zaman dilimi olarak tahmîslerin sahibi Beyânî olma ihtimalini az da olsa taşımaktadır. Zira şair, Sultan I. Ahmed'in saltanatını görmüş olacak olsa en az altmış aşkın bir yaşlarda olması gerekir ki bu tahminin ötesinde şairin ne vakit vefat ettiği bilinmemektedir. Doğum ve ölüm tarihi hakkında kesin bir bilgi olmayışı söz konusu edilen Beyânî olmasını şüpheli kılmaktadır.

4. Afyonkarahisarlı Beyânî (d. ?/ ö.1664/1665): Mecmuanın "Dîvân-ı Beyânî-i Karahisârî başlığını taşıması ve şairin bir bentinde *Karahisârî* (T 157/V) ifadesine yer vermesi noktasında bu isim dikkat çekse de yıl olarak tahmîs yazarı Beyânî'nin çok gerisinden gelmektedir. Ayrıca Fatih Başpınar'ın "17. Yüzyıl Şairlerinden

Beyânî'nin Dîvân'ı, İnceleme-Tenkitli Metin" adlı çalışmasında mecmuada yer alan tahmîsler ve şairin kendine ait tahmîs ettiği üç gazeli bulunmamaktadır. Üç gazelin çalışmada olmaması bir dereceye kadar tabii olsa da azımsanmayacak sayıdaki tahmîslerin yokluğu tahmîs yazarı Beyânî olma ihtimalini zorlaştırmaktadır.

Mecmuadaki tahmîslerin birkaçına bazı kaynaklarda rastlanılmıştır. Sadettin Nüzhet Ergun'un "Türk Şairleri" adlı eserinde "-Sâfî'nin gazelini tahmîs-, -Bâkî'nin gazelini tahmîs-"¹ örnekleri mecmuada aynen geçmektedir. Ayrıca Bursalı Rahmî Dîvânî'nin tasnif kısmında² Beyânî'nin Bursalı Rahmî'nin gazeline yapmış olduğu tahmîse yer verilmiştir. Bu kaynaklarda verilen tahmîsler XVI. yüzyıl tezkire yazarı Beyânî'ye atfedilmiştir. Bu durumda mecmuanın müstensihinin Beyânî'leri karıştırmış olması ya da bu tahmîslerin de söz konusu edilen Beyânî'ye ait olması gerekir. Adı geçen kaynaklarda karşılaşılan tahmîs örneklerinin her biri birer mecmuada geçmesine karşılık bu mecmuada üçüne de yer verilmiştir. Daha derli toplu bir görünüme sahip olan tahmîs mecmuasının bu üç tahmîsi içermesi tesadüf değildir. Zannımızca bu tahmîslerin XVII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Beyânî'ye ait olması muhtemeldir. Bu bigilere ek olarak yine "Türk Şairleri" adlı eserde Sinoplu Beyânî'ye atfedilen muhammesin³ tahmîs mecmuasında yer alması da bu durumu kuvvetlendirmektedir.

Yukarıdaki bilgiler neticesinde tahmîsleri ile çalışmamıza konu olan Beyânî XVII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olması muhtemel olan klâsik Türk şairidir. Beyânî mahlaslı şairler içerisinde tahmîslerin sahibi olma ihtimalini en fazla taşıyan şair, Sinoplu veya Samsunlu Beyânî'dir. Kaynaklardaki bilgilerinden hareketle iki farklı memleket adıyla anılmış olsa da Beyânî'nin Sipahi Medmed Bey olarak hayatını sürdürdüğü düşünülebilir.

Sinoplu Beyânî'nin eserleri hususunda bir Sinop Şehrengizi'nin olduğu Taner Gök'ün "Beyânî'nin Sinop Şehrengizi"⁴ adlı çalışması bünyesinde görülmektedir. Beyânî'ye ait bu şehrengizde hayatına dair bilgi bulunmamaktadır. Taner Gök bu çalışmasında Sinoplu Beyânî'ye ait bir de mesnevi olduğunu haber vermektedir. Mesnevi Sevim Birici tarafından çalışılmıştır. Fakat çalışmada Sinoplu Beyânî'nin

¹ Sadettin Nüzhet Ergun, *a.g.e.*, s.835

² Mustafa Erdoğan *Bursalı Rahmî ve Divanı*, Kırşehir, 2011, (KTB Yayınları, e-kitap.kulturturizm.gov.tr/TR, 78364/bursalı-rahmi-divani.html,) erişim tarihi 03.10.2016, s.98-99.

³ Sadettin Nüzhet Ergun, *a.g.e.*, s.836.

⁴ Taner Gök, *Beyânî'nin Sinop Şehrengizi*, turkishstudies.net/Makaleler/2100260600_53GökTaner-tde_S-1107-1136.pdf, S.10/8, Ankara, 2015.

hayatına yönelik bilgilerin tamamı XVI. yüzyıl tezkire yazarı Beyânî'yi tanımlamaktadır.¹ Bu durum Sinoplu Beyânî ile tezkire yazarı Beyânî'nin karıştırılmış olabileceği ihtimalini düşündürmektedir.

2.EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Beyânî'nin edebî kişiliğine yönelik bilgiler tahmîs mecmuasından hareketle oluşturulmuştur. Şairinin tavrını, duruşunu ve anlayışını ifade eden bentlerden hareketle edebî kişiliğine değinilmiştir. Genellikle tahmîslerin son bentlerinde şaire ait bilgiler mevcuttur. Bununla birlikte şair yer yer diğer bentlerde de kendisi hakkında bilgi vermektedir.

Şairin kendini ve sanatını övdüğü bentler oldukça fazladır; Beyânî ahlaklı, yüce kişilikli bir insandır. (T 67/V), nefesi Hz. İsa'nın nefesi gibidir, her sözü inci denizindeki birer inci misalidir (T 8/V), onun sözü gibi bir söz henüz dile gelmemiştir (T 78/IX), sözleri şiirden öte bir mucizedir (T 149/V), şiiri akarsu misali düzgün ve akıcıdır (T 87/V), gönle huzur veren bir şarap misali olan sözleri şairleri mest eder, bilge kimseler akıl ile onun nazımının sırrına eremez (T 102/V).

Beyânî kendine has bir tarzı olduğunu dile getiriyor. Şairin vücûda getirdiği her beyit ayrı ayrı etkilidir. Bu etkili beyitler Beyânî'nin işinin ehli bir şair olduğunun göstergesidir. Onun tertip edilmiş beyitlerinde kusur aramak boşadır. Zira hiçbirinde kusur yoktur. Şair kusursuz ve kendine has tarzını sıradan bir şiir inşacısının bilemeyeceğini söylüyor:

- 1 Esâsı kâr-gîrdür her ne beyti eylesem peydâ
- 2 Bu tarz-ı hâşâ aşlâ bilmez ey dil degme bir bînâ
- 3 Müretteb bir yerinde hiç kuşûrı yok durur zîrâ (T 48/IV)

Şair canlandırdığı kıyamet sahnesi ile şiir gücüne dikkat çekmektedir. İsrâfil sûru üflemiş, kulaklar bu sesi işitmiş ve bu sesle birlikte hayata ölüm sessizliği hâkim olmuştur. Hissiz, ölü kalpler böyle bir atmosferde Beyânî'nin güzel, temiz edasını aramışlardır. Nitekim ölümün habercisi olan sûr sesi yanında Beyânî'nin hayat veren edasını dinlemek yerinde olur:

- 1 Beyânî yine hayâta irişdi mürde-i dil

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Sevim Birici, *Türk Edebiyatında Şâh u Dervîş (Şâh u Gedâ)'ler ve Hilâlî-i Çağatâyî'den Yapılan Şâh u Dervîş Çevirilerinin İncelenmesi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2004. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.20-22.

- 2 Dokundu sem' a bir nefh-i şūr-ı İsrāfil
- 3 Edā-yı pākine hep cümle oldılar kâ'il (T 49/V)

Şairin sözleri inci, altın misalidir; nazım denizi içinde dizilmiş inci gibidir; mucizeden daha ötedir. Sözlerini bu şekilde tanımlayan şair, bu durumu "mıdur bilmem" diyerek bir diğer deyişle "tecâhül-i ârif" sanatını kullanarak bilmezlikten gelmektedir:

- 1 Beyânî sözlerüñ cevher mi yâ altun mıdur bilmem
- 2 Kelāmuñ baħr-ı nazm içre dürr-i meknün mıdur bilmem
- 3 ' Aceb mu' ciz mi mu' cizden daħı efzün mıdur bilmem (T 55/V)

Şair, saf ve temiz edasını söz denizindeki inciye teşbih etmektedir. Söz denizinde birçok söz vardır ama şairinki bu sözler gibi değildir, onlardan farklıdır. Onun sözlerinin anlamı bir inci misâli bu söz denizinde saklıdır:

- 1 Ma' nâ düri ki baħr-ı suħanda nühüftedir
- 2 Şanma edā-yı pākümi bî-hüde güftedir
- 3 Bir bülbülüm ki sinesi ney gibi süftedir (T 84/IV)

Beyânî, kendi nezdinde şairlere rağbet edilmediğini, değer verilmediğini dile getiriyor. Eğer kendilerine itibar edilseydi, değer verilseydi şairler Çin'in ünlü ressamları gibi üne kavuşurlardı. Bu ifadeden Beyânî'nin devrinde hak ettiği değeri görememiş bir şair olduğu anlaşılabilir.

- 1 Şād olup gülmez Beyânî dā'imā ğam-gin olur
- 2 Ekşeri şā' irlerüñ bir vech ile miskin olur
- 3 Balsa rağbet her biri şüret-gerān-ı Çin olur (T 13/V)

Bir sonraki bentte Beyânî kendisine değer verilmediğini açıkça ifade etmektedir:

- 1 Beyânî hiç kelām-ı pāküne rağbet kıılır yoğdur
- 2 Ki bilmez degme kes zira aña kııymet virür yoğdur
- 3 Virürsen rāygān daħı anı bunda alur yoğdur (T 118/VII)

Şair kanaatli oluşunu aşağıdaki bentte ifade etmiştir. Büyük gösterişlere hiç meyli olmayan şair fakirliği ile yetinmekte şan ve şöret istememektedir:

- 1 Bu Beyânî hele dārāt ile Dārālanmaz

2 Faḥr ider faḥr ile şān isteyü a‘lālanmaz¹

3 Merd olan zen gibi dünyā ile ġarālanmaz (T 41/V)

Beyānî'nin şiirlerine bakıldığında üslûbun sadeliğinin yanı sıra mânânın da yüzeysel olduğu görülmektedir. Anlam derinliği taşıyan bentler daha azdır. Bu sadeliğinin altında yatan sebep şairin şiirlerinin anlam açısından ve söyleyiş yönünden kusursuz olmasını istemesidir. Şair bu yönüyle Bâki ile benzerlik göstermektedir.

Şairin farklı nazım türlerini ihtiva eden gazelleri tahmîs etmesi tahmîslerinde bir çeşni oluşturmakla birlikte edebî kişiliğini de yansıtmaktadır. Nitekim şair sadece aşk, sevgili, şarap gibi konuları içeren gazeller dışında farklı temaları konu alan gazelleri de tahmîs etmiştir. Klâsik Türk şairinin yaşadığı toplumun kültür ve inancını, sosyal değerlerini, zevklerini yansıtan konuları şiirlerinde işlemesi pek tabîdir. Bu düşünceyle Beyānî'nin de şiirlerinde farklı konuları işlediği olmuştur. Allâh'ın birliğini dile getiren tevḥîd örneği (T 1), Hz. Muhammed vafında yazılan na‘tlar (T 2), (T 3), (T 159), Hz. Muhammed'in göğe yükselişini konu alan mirâciye (T 62), sosyal hayatın bir parçası olan hamamları konu alan hamamnâme (T 106), şairin kendisini, sanatını övdüğü fahriyeler (T 103), (T 108), Sultan II. Selim vafında yazılan methiyeler (T 96), (T 138), Mevlânâ Celaleddin Rûmî vafında yazılan methiye (T 4), bahar mevsimini konu alan bâhâriye (T 67), kış mevsimini konu alan şitâiye (T 122) şairin tahmîslerindeki tema çeşitliliğini sağlamaktadır.

¹Bu mısra şu hadisten iktibasdır: "el-Fakru fahrî ve bihî eftehiru" (A.)"Fakirlik (maddeye bağımlı olmama)benim övüncümdür, ben bununla övünürüm." Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Arapça-Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, Sütun Yay. ,İstanbul, 2008, C.I. s.208.

II. BÖLÜM

TAHMÎS MECMUASI

Tahmîs, Klâsik Türk şiirinin bentlerle kurulan nazım şekillerinden biridir. Sözlük anlamıyla " beşleme, beşli duruma getirme" demektir. Tahmîs, " bir gazelin beyitlerinin üstüne aynı ölçü ve uyakta üçer dize ekleyerek yazılmış muhammese denir."¹ Şairler devlet büyüklerinin ya da beğendiği şairlerin gazellerini hatta kendi gazellerini tahmîs etmişlerdir. Şairlerin kendi gazellerine yaptığı tahmîsler *tahmîs-i gazel-i hod* başlığı altında yer alır. Eklenen dizelerin gazelin beyitleriyle anlam ve söyleyiş bakımından kaynaşmış olması gerekir. Bu durum başarılı bir tahmîs oluşmasına vesile olur.

Bir beyitten veya beyitlerden oluşan her manzume tahmîs edilebilir. Kafiye düzeni aaa(aa) bbb(ba) ccc(ca)... şeklindedir. Edebiyatımızda çok kullanılan bir musammat çeşididir. Tahmîsin bent sayısı tahmîs edilen gazelin beyit sayısı kadardır. Tahmîsin son bentinde şairlerin mahlâsları yer alır. Bu yönüyle tahmîs muhammesden ayrılmaktadır.

Genel hatlarıyla yukarıda tanımı yapılan tahmîsin bir mecmuaya konu olduğu bu çalışmada görülmektedir. Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Yazma eserler bölümünde bulunan, Y-0463 numaralı çalışmamıza konu olan metine dair kayıtlı bilgiler şunlardır;

Metin, sırtı kahverengi meşin kaplı âdi mukavva cilt içinde olup 88 varaktır. Aharlı kalın beyaz kâğıt üzerine 219x164 (156x92) mm ebatında, 16 satır ve talik hatla yazılmıştır. Metnin söz başları kırmızıdır. İstinsah tarihi 1242(1826) olup müstensih Seyyid Fâzıl'dır. Metnin iç kapağında " Hazâ Dîvân-ı Beyânî-i Karahisârî" yazmaktadır. Bununla birlikte eserin tespit fişinde eser adı Dîvân, müellifi de Beyânî-i Karahisârî olarak kayıtlıdır.

10^{bı}'de kenarda Latîfî'ye ait bir nazîre ve son iki varakta da müstensih Seyyid Fâzıl'a ait şiirler vardır.

Metinde 154 tahmîs, 2 Muhammes, 1 tesdîs, 1 taştîr ve 1 gazel(nazîre) bulunmaktadır.

¹ Cem Dilçin, *Örnekle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara, 1999, s. 223.

Başı: Ey zāt-ı pākūñ ism-i şerīfidür Hudā
 Subhāne men tefekkür-i f'i'l-şubh-ı vel-mesā
 Bu yolda kıl hıdāyetini reh-nümā baña
 Yoğ gayriye tevekkülüm ancağ yine saña
 Bulunmaz ibtidāña nuğustūñden intihā

Sonu: Hevesi cümle Beyānī budur ehl-i Kıdsūñ
 Talebi aña nihānı budur ehl-i Kıdsūñ
 Dā'imā zıkr-i dehānı budur ehl-i Kıdsūñ
Feyziyā vird-i zebānı budur ehl-i Kıdsūñ
Şalli yā Rabbi 'aleyhi bi-ğadātin ve 'aşi

Mecmua Beyânî mahlaslı şaire ait olan tahmîsleri ihtiva etmektedir. Bu tahmîsler Sultan I.Ahmed'in ve Sultan III.Murâd'ın gazellerine yazılmış olmakla birlikte XV.-XVII. yüzyıllar arasındaki klâsik Türk şairlerinin gazellerine yazılmıştır. Beyânî aynı zamanda kendi gazellerini de tahmîs etmiştir.

Başkası tarafından yazılmış bir şiirden onun beyitleri üzerine kurulu yeni bir manzume çıkarmak ustalık ve şiire hâkimiyet isteyen bir iştir. Meydana gelen manzumenin şiirin aslı kadar kuvvetli olması, fikir ,tasavvur ve üslûpça ona denk olması gerekir ki bunda başarılı olmak kolay değildir. Bunu yapandan beklenen, öbür şairin şiirine kattıklarının onun elinden çıkmış gibi doğal ve aslına uygun düşürmesidir.¹Beyâni bu işde hünerli olduğunu göstermek adına bir mecmua oluşturacak hacimde tahmîsler vücûda getirmiştir.

1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1.1. Tertîp Şekli

154 tahmîsin bulunduğu metin, bir tahmîs mecmuası olma özelliği taşımakla birlikte 2 muhammes, 1 gazel (nazîre), 1 tesdîs, 1 taştîr örneğini içermektedir. İlk sırada Beyânî'nin tevhi'd nazım türünde yazdığı muhammesi yer alırken, ikinci sırada na't nazım türünü içeren muhammes gelmektedir. Bâkî'nin gazeline yapılmış olan tesdîs 51. şiir olarak metin içerisinde yer almaktadır. Sultan III. Murâd'a yapılan

¹ Ömer Faruk Akün, "Divan Edebiyatı" maddesi, TDVİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, c. 9, s. 409

taştîr 151. şiiirdir. Beş farklı nazım şeklinin bulunduğu metin toplam 159 şiiirden oluşmaktadır.

Çalışmanın konusu olan tahmîsler, XV. ve XVII. yüzyıllar arasındaki klâsik Türk şairlerinin gazellerine yazılmış olmakla birlikte çoğunlukla XVI. yüzyıl klâsik Türk şairlerinin gazellerine yazılmıştır. Bu şairler içerisinde en fazla gazeline tahmîsde bulunan şair Bâkî'dir. Şairin daha çok Bâkî'nin gazellerini tahmîs etmesi onun Bâkî'ye olan ilgi ve alakasını göstermesi açısından manidardır. Şair, Bâkî'nin şiiir zevkini tahmîs bentlerinde yaşamak ve yaşatmak istemiştir.

Şairler içerisinde ölüm tarihi belli olanlar aşağıdaki tablo üzerinde gösterilmiştir.

Mecmuada gazelleri tahmîs edilen şairlerin ve gazel sayılarının dağılımı

Bâkî (öl.1600)	23	Derviş(öl.?)	2	Nidâ'î(öl.1567)	1	Sinânî(öl.?)	1
Kabûlî (öl.1592)	9	Veysî(öl.1628)	2	Riyâzî(öl.?)	1	Vâlihî(öl.?)	1
Ulûî (öl.)	9	Rûhî(öl.1605)	2	Surûrî(öl.?)	1	Hüsâmî(öl.1607)	1
Nev'î (öl.)	8	Makâlî(öl.1589)	2	Kıyâmî(öl.?)	1	Fu'adî(öl.1636)	1
Fuzûlî (öl.1556)	5	Emîrî (öl.1580)	2	Habâbî(öl.?)	1	Meylî(öl.?)	1
'Ubeydî (öl.1573)	5	Hakânî(öl.1606)	1	Sadrî(öl.1585)	1	Avnî(öl.?)	1
Şeyhî (öl.1426)	4	Salahî (öl.?)	1	Nidâ'î(öl.1567)	1	Hatmî(öl.)	1
Yahyâ (öl.?)	4	Ümîdî (öl.1571)	1	İshâk (öl.1537)	1	Nevizâde' Atâ'î (öl.1635)	1
Zihnî (öl.?)	4	Fevrî(öl.1571)	1	Gazâlî (öl.1534)	1	Muhîfî(öl.1620?)	1
Feyzî (öl. ?)	3	Meşkî(öl.1595)	1	Cemâlî(öl.?)	1	Nâtkî(öl.1595 sonrası)	1
Beyânî (öl. 1628)	3	Zeynep Hatun (öl.1481)	1	Şehâbî(öl.1563)	1	Şems Paşa(öl.?)	1
Vahdefî (öl.1598)	3	Husrev(öl.1595)	1	Şeyhülislâm Yahyâ (öl.1644)	1	Merdî(öl.?)	1
Sâfî (öl.?)	3	Sem'î(öl.?)	1	Behîştî(öl.1571)	1	Sultan III.Murâd (öl.1595)	1
Bursalı Rahmî (öl.1568)	2	Sıdkî (öl.?)	1	Vücûdî(öl.1612)	1	Sultan I.Ahmed (öl.1617)	1
Hayâlî (öl.1557)	2	Vechî(öl.1610)	1	Sâ'yî(öl.1552)	1	Tîgî(öl.1617)	1
Firâkî (öl.?)	2	Re'yî(öl.1573)	1	Şehîdî (öl.?)	1	'Âlî(öl.?)	1
Kâmî (öl. 1579)	2	Hisâlî(öl.1618)	1	Yetîmî(öl.?)	1	'İydî(öl.?)	1
Emrî (öl.1575)	2	Harîmî(öl.?)	1	Figânî (öl.1531)	1		

Muhyî (öl.1548)	2	Sırrî(öl.1582)	1	Derviş Paşa(öl.1603)	1		
-----------------	---	----------------	---	----------------------	---	--	--

Tahmîsler çoğunlukla 5 beyitlik gazellere yazılmıştır. Tahmîslerin 140'ı 5, 13'ü 7 , 1'i 8 , 3' ü 9, 1'i 10 bentten oluşmaktadır.

1.2. Nazım Şekilleri ve Türleri

Tahmîs mecmuasının bünyesinde yer alan nazım şekilleri sadece tahmîslerden ibaret değildir. Sayıları az olmakla birlikte muhammes, tesdîs ve taştîr nazım şekilleriyle yazılmış şiirler de mevcuttur. Mecmuada yer alan manzumelerin 154'ü tahmîs, 2'si muhammes, 1'i tesdîs, 1'i taştîr ve 1'i gazel(nazire) nazım şekline sahiptir.

Beyânî ilk şiirine muhammes nazım şekliyle yazılmış bir tevhid ile başlamıştır. Akabinde aynı nazım şekliyle yazdığı na't örneği gelmektedir. Tahmîs nazım şekliyle yazılmış Hz. Muhammed vafında 3 na't, 1 mirâciye, Mevlânâ Celâleddin Rûmî vafında 1 methiye, Sultan II. Selim vafında 2 methiye vardır. Diğer türler olarak; 1 bahâriye, 1 hamâmiye, 1 şitâ'îye, 1 şikâyetnâme, 2 fahriye örneği mevcuttur.

1.3. Vezin

Beyânî'nin tahmîslerinde aruz vezninin 15 kalıbı kullanılmıştır. Diğer bir ifade ile şair, bu 15 kalıpla yazılmış gazelleri tahmîs etmiştir. Tahmîs mecmuasında en çok kullanılan kalıp remel bahrinin Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün kalıbıdır. Şair, 46 tahmîsini bu kalıp ekseninde vücûda getirmiştir. Yine remel bahrinin Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün kalıbı ile 31 tahmîs, 1 muhammes bir diğer kalıbı Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün ile de 2 tahmîs yazılmıştır.

Mecmuada en çok kullanılan ikinci bahir hezecedir. Hezec bahrinin Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün kalıbıyla yazılmış 27 tahmîs, 1 tesdîs mevcuttur. Bu bahrin Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Fe' ülün kalıbıyla 2, Mef' ülü / Mefâ' ilün / Mef' ülü / Mefâ' ilün kalıbıyla 1, Mef' ülü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ülün kalıbıyla 5 tahmîs oluşturulmuştur.

Muzârî bahri şiir örneklerinde kullanılan üçüncü bahirdir. 25 tahmîs, 1 muhammes ve 1 taştîr bu bahrin Mef' ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün kalıbıyla

yazılmıştır. Meḫ'ülü / Fā' ilātün / Meḫ'ülü / Fā' ilātün kalıbıyla yazılmış 2 tahmîs vardır.

Müstec bahrinin Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün kalıbı bünyesinde 7 tahmîs örneği verilmiştir.

Rezec bahri, Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün kalıbında 3, Müstef' ilātün / Müstef' ilātün / Müstef' ilātün / Müstef' ilātün kalıbında 1, Müfte' ilün / Mefā' ilün / Müfte' ilün / Mefā' ilün kalıbında 1 olmak üzere toplam 5 tahmîste kullanılmıştır.

Hafif bahrinin Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün kalıbında 1; münserih bahrinin Müstef' ilün / Fe' ülün / Müstef' ilün / Fe' ülün kalıbında yazılmış 1 tane tahmîs vardır.

Tahmîs bentlerinde vezin kusuru olarak en fazla zihaf yapılmıştır. Beyānî (T 3/V-1), şūfî (T 21/IV-1), tūḫî (T 27/V-2), şīrînlîk (T 30/III-1), 'ālî (T 33/II-1), şūfî (T 46/I-3), şākî (T 51/I-3), Leylî (T 137/IV-1) gibi kelimelerde zihaf vardır. Özellikle şairin mahlası olan Beyânî kelimesi ile şākî kelimesinde yapılan zihaf sayısı fazladır.

Bir diğer vezin kusuru ise "vasl-ı 'ayn"dır. Vasl-ı 'ayn: ünsüz ile biten bir kelimeyle ayn harfi ile başlayan bir kelime arasında yapılan ulamalardır. Bu kusura örnekler; felek 'unvānuña (T 4/IV-2), sensin 'ālemde (T 9/II-3).

Klâsik Türk şiirinde bazen ünlü ile biten bir kelimenin ardından yine ünlü ile biten bir kelime gelmesi durumunda iki ünlüden birinin düşürülmesi Beyânî'nin tahmîs bentlerinde görülmektedir.

- 1 Yine damad dil-i merdāne geldi girdi meydāne
- 2 Felekde sende seyr it gör nic' olur sūr-ı şāhāne
- 3 Serāy-ı himmete bir cümledür güyā bu kāşāne (T 141/I)

Vezin gereği "olmaz" fiili "olımaz" şeklinde yazılmıştır. Olımaz (T 37/II-2, T 46/III-3, T 78/I-2, T 137/IV-2, T 150/III). Yine vezin gereği "turmadan" ifadesi "turma" (T 40/I-1), "serpe" ifadesi "sepe" (T 41/III-2), "kimini" ifadesi de kimin (T 152/V-2) şeklinde yazılmıştır.

Mecmuada kullanılan aruz kalıplarının nazım şekli ve türlere göre dağılımı

BAHR	KALIP	Tahmīs	Muhammes	Tesdis	Taştır	Toplam
Hezec	Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün	27		1		28
	Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün	2				2
	Mef' ülü Mefā' ilün Mef' ülü Mefā' ilün	1				1
	Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün	5				5
Rezec	Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün	3				3
	Müstef' ilātün Müstef' ilātün Müstef' ilātün Müstef' ilātün	1				1
	Müfte' ilün Mefā' ilün Müfte' ilün Mefā' ilün	1				1
Remel	Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	31	1			32
	Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün	2				2
	Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün	46				46
Muzārī	Mef' ülü Fā' ilātün Mef' ülü Fā' ilātün	2				2
	Mef' ülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün	25	1		1	27
Müctes	Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün	7				7
Hafif	Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün	1				1
Münserih	Müstef' ilün Fe' ülün Müstef' ilün Fe' ülün	1				1

1.4. Kâfiye ve Redif

Klâsik Türk şiirinde mısra sonlarındaki ses tekrarlarının simetrik olarak kullanılmasına kâfiye, söz tekrarlarının simetrik olarak kullanılmasına da redif denilmektedir.¹

Kâfiye ve redif uyumunu göstermek adına tahmîs bentlerinin dört mısraı örnek olarak verilmiştir. Tahmîs edilen gazellere bağlı olarak mecmuda en çok kullanılan kâfiye çeşidi kâfiye-i müreddefedir. Kâfiye-i müreddefe, kâfiyenin son harfi olan revî harfinin önünde redif harflerinin ("elif", "vav" ve "ye") bulunması sonucu oluşan kâfiyedir.²Örnek bentler:

- 1 Vefâ idüp saña nerm oldı gibi ol dil-i sengîn
- 2 Zehî baht u şeref zî-tâli^ç-i ferhunde vü taḥsîn
- 3 Yüzüñ pister koluñı ḥ^vâb-gâhda iyleyüp bâlîn
- 4 *Gıce vuşlatda meyden yâr ile ey^ç aşık-ı miskîn* (T 31/IV)

- 1 Dilâ emvâc-ı deryâ-yı muḥabbet yine cûş itdi
- 2 Havalandı bulandı eşk-i âhumdan ḥurûş itdi
- 3 Anı sen şanma ki keyfiyyet-i bâde ḥamûş itdi
- 4 *Şadâ-yı nâle-i dil-süzümü meclisde gûş itdi* (T 55/II)

- 1 Sîtârem virse el itsem ayağuß öpmeye iḳdâm
- 2 Olurdu ey hilâl ebrû gecem ḳadar günüm bayrâm
- 3 Baña sensiz cehennemdür cihân ey serv-i sîm endâm
- 4 *Ḳapuñdan dūr olan bâğ-ı İremden bilmezem ârâm* (T 79/II)

- 1 Ne Beyânî gibi var cânı nişâr eylemede
- 2 Ne anuß gibi olur âh ile zâr eylemede
- 3 Bunca vâdiye varup geşt-i güzâr eylemede
- 4 *Ḥaḳ bu kim ol gözi âhû-yı şikâr eylemede* (T 148/VII)

Tahmîs mecmuasında revî harfinden oluşan kâfiyeler bulunmaktadır. Harekesiz revî olan reviyi-yi mukayyed çoğunluktadır. Bir kaç tanesine örnek :

- 1 Ne bilsün pes şafâsın degme nâdân ḫâlet-i^ç aşkuñ

¹ Muhsin Macit, *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, Kapı Yay., İstanbul, 2005. s.78.

² Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yay., Ankara, 1999, s. 61-62

- 2 İçenlerdür bilenler lezzetini şerbet-i ‘aşkuñ
- 3 ‘İlâcı az olur şâhib-firâş-ı rahmet-i ‘aşkuñ
- 4 *Bilinmez derdi çokdur mübtelâ-yı miñnet-i ‘aşkuñ* (T 27/IV)

- 1 Dürr-i eşki yok yere itme nişâr igen çekil
- 2 Yoksa girdâb-ı felâketde kalursun şöyle bil
- 3 Baş ayağ olup heves-baħruñ ararsun muttaşıl
- 4 *Gevher-i maķşûda el irmezse çün ğavvâş-ı dil* (T 87/IV)

- 1 İrdi yine ħükm-i kâder döşendi bâğa naħ-ı zer
- 2 Şöhretle buldı zîb ü fer ‘ibret göziyle kıl naħar
- 3 Ehl-i başiretsen eger şanma güneş toğdı seħer
- 4 *Şahn-ı felekde cilveger řāvūs-ı zerrîn-bâl-ı per* (T 96/II)

- 1 Nedür başdan ħam-ender ħamlık ol zülf ile perçemde
- 2 O yâre ħod müşâbih yoķdur ins ü cinn ü âdemde
- 3 Ne ra‘nâ gösteriş gör ne revîş vardur o gül-femde
- 4 *Ne zîbâ beñzer ol serv-i revānum bâğ-ı ‘âlemde* (T 141/II)

Harekeli revî olan reviiyy-i mutlak örneĝi ise daha azdır. Tahmîs mecmuasında bulunan az sayıdaki reviiyy-i mutlak örnekleri:

- 1 Tolanur yanımı ğam tırma sağ u şola gelmişdür
- 2 Tarih azdurmış idi gerçi şimdi yola gelmişdür
- 3 Dem-â-dem lâle-veş kan ile baĝrum tola gelmişdür
- 4 *Belâ şıdķ ehline rüz-ı ezelden ola gelmişdür* (T 40/I)

- 1 Eşküme güherin şubħa-ı mercāna deĝişmem
- 2 Ħün-âb-ı dilüm la‘l-i Bedeşşāna deĝişmem
- 3 Ğam-ĥānemi ser-menzil-i Ħākāna deĝişmem
- 4 *Kāşānemi ben belde-i Kāşāna deĝişmem* (T 91/I)

Kâfiye-i müessese: revî harfi ile aralarında harekeli bir harf bulunan elif (Ġ) ile kurulan kâfiyedir.¹ Yine az sayıda bulunan "kâfiye-i müessese"ye örnek verilen bentler şunlardır:

- 1 Çekilmedin Beyānī gibi tırma ol yola **hāzır**
- 2 Perīşān olma fikr it var iken cem‘iyyet-i **hātır**
- 3 Bilürsen bunu kıalmaz bunda ne mü‘min ne hüd-kāfir
- 4 *Götürür bezm-i keşretten ayağı her kişi **āhır*** (T 12/VII)

- 1 Dilā ādem olan kulunda dā‘im **şādık** olmağdur
- 2 Bu dehr-i pīrezende merd-i ‘ahd-i **sābık** olmağdur
- 3 Kişi halk olmadan evvel muhabbet **Ḥālīk** olmağdur
- 4 *Muhabbetden garaz şanmañ ki **Qays u Vāmīk** olmağdur* (T 27/I)

- 1 Yok sözüm aña Beyānī buña **Ḥaḳ tānık**dur
- 2 Kulı fi‘line muvafık sözine **şādık**dur
- 3 Kulıdur cümle cüvānān aña hep ‘**āşık**dur
- 4 *Şeh-i hūbān-ı cihān dirsem aña **lāyık**dur* (T 153/V)

Tahmīs mecmuasında görünen bir diğerkâfiye çeşidi kâfiye-i mukayyededir. Revîden önceki harekesiz harf olan kayd harfi ile yapılan kâfilere kâfiye-i mukayyede denilmektedir.² Kâfiye-i mukayyedeğe örnek bentler:

- 1 Bāl açup murğ-ı dilüm uçmağa eyler **āheng**
- 2 Kuşca cānuma olupdur kafes-i cism ise **teng**
- 3 Şayd için yok yere gel ey kaşı yā etme **hadeng**
- 4 *Gökde efgān iderek şanma giçer **hayl-ı küleng*** (T 68/III)

- 1 Deli gönlümüzi ‘aşkuñla levend itmiş idük
- 2 Ḥidmete lāyık idüp bunca pesend itmiş idük
- 3 Tār-ı zülfüñi Beyānī'ye kemend itmiş idük
- 4 *Resen-i kākülüne ‘Ulvi'yi bent itmiş idük* (T 101/V)

¹ Aynı eser, s. 61.

² Aynı eser, s. 63.

Beyânî'nin az olmakla birlikte bazı bentlerde kâfiyeyi yakalama noktasında sıkıntıya düştüğü görülmüştür. Aşağıdaki örnekte şair, kelimenin aslındaki revî (ع) harfini belirtme eki olan "-i" ile aynı kefeye koymuştur:

- 1 Cem geçinse n'ola her demde Beyânî sâķī
- 2 Aldı taht-ı yedine bezm-i mey-i ' uşşâķı
- 3 Şu' le-i şavķ tıttırdur dükeli âfâķı
- 4 *Yaraşur halka-ı rindâna disem ey Bâķī* (T 21/ V)

Bu bentte de rediften geriye kalan kelimeler arasında kâfiyenin ilk harfi olan revî harfleri arasında ortaklık görülmemektedir:

- 1 Görün ol çok başlular ne fitne bünyâd itdiler
- 2 ' Aqlımı bād-ı hayâl ile perîşân itdiler
- 3 Aldılar bir lu' b ile gönümünü tâlân itdiler
- 4 *Zülfün el bir eyleyüp turrañla pinhân itdiler* (T 38/IV)

Şiirde ses ve anlamın odak noktası rediftir. Redif, şiirin kendi içinde varlık bütünlüğünü sağlar.¹ Beyânî'nin tahmîslerinin bütünlüğünü sağlayan redifler çoğunlukla Türkçe ek ve kelimelerden oluşmaktadır. Bununla birlikte hem ek hem de kelimedenden oluşan redifler de mevcuttur. Mecmuada kullanılan rediflerden bazıları ise şunlardır: (durur M 1/II), (-ünüñ M 1/III), (-uñ durur M 2/V), (-di T 4/IV), (-de T 5/IV), (-mişdür T 6/IV), (-a fidâ T 7/I), (-umdan T 7/III), (-ya benzer T 8/V), (ile T 9/III), (gösterür T 11/IV), (-ından sakın T 11/V), (-uñ tut T 12/I), (-den T 12/II), (-dur benüm ömrüm T 12/IV), (terbiyet T 13/I), (eyleyen T 13/II), (olur T 13/V), (gözet T 14/I), (kıl ey gönül T 14/III), (egleyüp T 14/IV), (it T 15/I), (-ilmez T 15/IV), (-i terk eyle T 16/II), (eyledi T 19/III), (güc T 20/I), (idi T 20/III), (-ine T 20/IV), (degül T 20/V), (-ı kadeh T 21/I), (olmuşdur T 21/III), (-ı sürh T 22/I), (ün T 22/IV), (koymış ad T 23/I), (-ı kuds T 23/IV), (leziz T 24/I), (-si T 24/II), (olmakdur T 26/I), (-i aşkuñ T 27/IV), (budur T 28/I), (eyle ey gönül T 28/IV), (-dür T 29/I), (itdi kim T 29/V), (-dur dirler T 31/I), (giçer T 32/I), (çeker T 33/I), (-ı hüsne T 33/II), (ağlar T 35/I), (-mezdi aşk ehli T 36/III), (-den ey 'Ulvî T 36/V), (-a iren T 37/III), (bundadur T 38/I), (itdiler T 38/IV), (virür T 39/I), (-yı derd T 39/V), (gelmişdür T 40/I), (yeter T 41/I), (-lanmaz T 41/V), (olur T 42/I), (-sız T 42/IV), (-dedür T 43/I), (-ı zülfün T 43/IV), (-

¹ Muhsin Macit, *a.g.e.*, s.83.

sından T 43/V), (-in gösterür T 44/I), (didüm T 44/IV), (alnur T 45/I), (itse T 45/V), (nisbetdür T 49/I), (-i hüsnünde T 49/III), (yatur T 50/I), (gözin T 50/III), (meclis Ts. 51/II), (bulmaz T 52/I), (düşmüşüz T 53/I), (olduğın T 54/II), (-yı söyletmez T 55/I), (mıdur bilmem T 55/V), (beklerüz T 56/I), (-yuz biz T 57/I), (nakşın T 57/IV), (üzre T 57/V), (olsak ey Zihnî T 57/IX), (oldum T 58/II), (-um benüm T 59/III), (gibi T 59/IV), (didi T 60/II), (kim T 60/IV), (-veş T 61/I), (eyledüm T 61/IV), (-dan garaz T 63/I), (-uñ senüñ T 63/II), (-uñdur bugün T 63/IV), (hatt T 64/I), (-dan haz T 65/I), (iden T 66/V), (-yı bağ T 67/I), (-ları T 67/IV), (-ı ıyşdur T 67/V), (saf saf T 68/I), (gerek T 70/V), (mi yok T 71/I), (olmaya T 71/II), (eyleye T 71/III), (-lik T 75/I), (-i dehre T 75/IV), (idemez T 77/II), (-dür bugün T 77/VI), (-ı hüner T 78/IV), (-den yeg T 79/I), (-ler olur T 81/II), (-uñ anlasa T 82/III), (çarh T 83/V), (-ı aşkdan T 85/V), (içün T 87/V), (kılşun T 88/V), (idin T 90/IV), (değışmem T 91/I), (-dı Kabûlî T 91/V), (eyleyeyin T 92/IV), (-i aşk T 95/III), (vaktidür T 96/VIII), (kiblem T 98/I), (benüm sultânüm T 99/I), (-yı aşk T 100/V), (uñ iken T 101/IV), (görmez T 102/IV), (miyam T 105/I), (-i havz T 106/IV), (-i havz T 106/IV), (-ılmakda T 107/II), (-um ben T 108/I), (-yum kim T 108/IV), (göresin T 111/I), (-ğün olsun T 112/I), (-yı ‘adlũñ T 112/III), (-i ‘aşk T 115/IV), (çekdüm T 118/II), (yokdur T 118/VII), (olurdı tâlib T 119/VII), (-mak gibidür T 120/III), (-ın yine T 121/I), (-bahşın T 123/I), (iseñ T 123/IV), (-duğum içün T 124/IV), (söyleme T 125/I), (olmada T 127/I), (böyle T 128/I), (ise de T 131/I), (-uñ ne T 132/I), (dirsen T 132/II), (bilürdüm ben T 132/III), (-num alur T 134/III), (-ya bakar T 134/V), (dost T 136/II), (itmek T 141/III), (olmayıcak T 142/II), (-da kim T 142/VI), (beni T 144/I), (-mek içün T 145/II), (olduñ T 145/III), (-yı kalbüñ T 145/IV), (eylemede T 148/VII), (vir T 152/IV), (iden sensin T 152/V), (-yı gören T 156/III), (-ya değışür T 157/III), (-den ğayra T 157/IV).

2. DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ

2.1. Dil Özellikleri

Beyânî'nin tahmîslerinde genel olarak klâsik üslûbun konuştuğu bir dil hâkimdir. Şairin daha çok sade Türkçe ile yazma gayretinde olduğu görülmektedir. Anlam derinliği taşıyan bentlerin sayısının çok az olması şairin bu gayretinin bir

göstergesidir. Açık, anlaşılır bir dilin kullanılıyor olması neticesinde şairin bentleri yüzeysel bir anlama sahiptir.

Tahmîs mecmuasında dönemin şiir geleneği yansıtan zincirleme tamlamaların olduğu bentler de vardır. Bununla birlikte şairin zaman zaman Arapça terkipleri kullandığı da olmuştur. Bu özellikleri içeren ifadelerden bazıları şunlardır: Āfāka şaldı nūr-ı zıyā rüy-ı rüşenüñ (T 22/IV-3), Kim ola şâyeste-i medh-i sezā-var-ı ğazel (T 23/III-2), Sākī müdām-ı cām-ı safā-bağş-ı nāzîrin (T 28/II-1), Reh-revān-ı harem-i kūyuñ olan er gerek er (T 34/I-1), El-fāz-ı şeker-i yār ile içi dolu ni‘ met (T 46/V-3), Şan elmāsa bedeldür tab‘-ı güher-i süfte-i Feyzî (T 48/V-2), Zihî muşanna‘-ı maşnū‘-ı şāni‘-i Vehhāb (T 49/II-1), Hākîr-i hırka-ı peşmîne püş olan abdāl (T 49/IV-1), Żarar ırgirmeye nā-düşmen-i bed-ğ‘āh-ı müstekreh (Ts. 51/VI-2), Takdîr-i emr-i Kādîr-i Qayyūma uymayup (T 53/II-3), Biziz ol vākîf-ı sırr-ı rumüz-ı alleme'l-esmā (T 57/VII-3), Yine nesîm-i hoş-dem-i meşşātā-ı seher (T 67/II-1), Vaż‘ idelden māder-i eyyām-ı hayfā vā-esef (T 69/I-1), Pāk-i dāmān-ı nezāketde zarîf ü bî-bedel (T 87/I-3), Mevc-i Yem-i nazm-ı cihān tıldı Kābūlî (T 91/5-3), Pesendîde-i şüret-gerān-ı mülket-i Çîn (T 95/V-2), Nişān-ı tîr-i müjgān-ı kemān-ı ebruvānum ben (T 108/I-3),

Aşağıdaki bentteki ikinci ve üçüncü mısralarda görüleceği üzere Türkçe kelimenin yer almadığı ifadeler mevcuttur. Bu tür örneklerin sayısı bir ikiyi geçmez. Şairin daha ziyade sade bir üslûba sahip olması bu tür örneklerin varlığını kısıtlamıştır:

- 1 Cem‘ olup her bir yere sertāç-ı üstadān-ı kuds
- 2 Tā‘ir-i evc-i hümā-pervāz-ı şehbāzān-ı kuds
- 3 Mālik-i nağş-ı suver ħall-kār-ı nağğāşān-ı kuds (T 23/IV)

Şairin günlük konuşma diline yakın ifadeleri aşağıdaki bentlerde kendini göstermektedir. Daha ziyade hikemî üslûbun konuştuğu sade Türkçe ile yazılmış tahmîs bentlerine örnekler:

- 1 Aña ‘ aşık mı dinür kim seve bir cānānı
- 2 Dil nedür durmaya ‘ arz eyleye aña ānı
- 3 Cāna minnetdür anuñ yolına virmek cānı (T 7/II)

- 1 Ğam degül itmese miñnetde baña dil yardım

- 2 O da derde düşe diyüben aña korqardum
3 Dil ü cânla çekişüp gerçi çoğ aldum virdüm (T 7/IV)

- 1 Olup Mecnün gezme vādī-i hayretde sergerdān
2 Kılur her bir saçı Leylā hevāsı aqluñı tālān
3 Gider mestāne vaz' ı sākıyā bākī degül devrān (T 12/V)

- 1 Zāhirde ölen hod yine dünyāda dirilmez
2 Yol ehli olan belki tarīkinden ayrılmaz
3 Kalk tur yukarı yatmağla yola girilmez (T 15/IV)

- 1 Yüz çevirdi bakmaz oldı yār ise benden yaña
2 Şimdiden girü Beyānī hālīmüz bilmem n'ola
3 Çāre kalmadı nice taqdīm idüm hālüm aña (T 19/V)

- 1 Şalındı yine gülşene ol serv-қadd-i seher
2 Bāğ-ı hüsünde gör ki Beyānī neler biter
3 Ednā edāya kim baқar a' lāyadur nazār (T 29/V)

- 1 N'oldı āyā bu yalan dünyāda gerçek er mi yok
2 Baş u cânın terk ider bu yolda bir server mi yok
3 Bilmezin ey dil tarīk-i ' aşqda rehber mi yok (T 74/I)

Eski Anadolu Türkçesinden izler taşıyan eskil unsurlar¹ da tahmîs bentlerinde kullanılmıştır;

Şahıs eklerindeki eskil örnekler; olayın (T 109/I), eyleyeyin (T 92/IV), ideyin (T 109/III), çekeyin-dökeyin (T 106/X), göstereyin (T 155/II), n'eyleyeyin (T 99/III), göreyin(T 109/IV), durmuşam (T 16/I), kalmışam (T 78/II), korqaram (T 7/V), çıkaram(T 159/I), umarın (T 140/V), dirin (T 73/IV), bendeyem (T 70/I), dimezem (T 157/IV) benem (T 88/III), eyleyevüz (T 4/I), görmezüz (T 45/II).

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Özdemir, *Sehî Bey Divanı Örneğinden Hareketle Klasik Türk Edebiyatında Eskil Yapılar*, Kömen Yayınları, Konya, 2013.

Kip eklerindeki eskil örnekler; tütüpdür (T 21/V), olupdur (T 116/II), döküpdür (T 73/V), olısar (T 47/II), götürgil (T 12/II), salmagil (T 16/III), söyletmegil (T 139/V), eylemegil (T 41/IV), göricek (T 60/II-1), dicek (T 69/I), varıcağ (T 129/III), alıcağ (T 135/V), olmayıcağ(T 142/II), diyüben (T 7/IV), oluben (T 106/IX), salunuben (T 115/II), arayuben (T 124/IV), virdükde (T 1/IV), gördükde (T 129/II), sunduğda (T 5/V), idelden (T 69/I), düşelden (T 116/I).

Diğer şekillerdeki eskil yapılar; irgür (T 144/V), bencileyin (T 110/IV), sencileyin (T 70/I), çekilmedin (T 12/VII) , yummadın (T 50/III), gitmedin (T 50/III), etmedin (T73/IV), ölmedin(T 109/IV), bilmedin (T 148/III), şûrdesin(T 13/III), yüzün (T 25/II), yazusın(T 59/II), yaşın (T 63/III), yakın durur(T 1/II), var durur (T 3/II), yok durur (T 20/V), düşkün durur (T 28/III), yay durur (T 48/I).

Söz varlığındaki eskil örnekler; çöpçe (T 5/III), , kanı (T 98/III), kaçankim (T 13/III), çüp olmak (T 19/II-1), girü (T 19/V), ivmek (T 21/I), dükeli (T7 8/VII), pes (T 25/I), üzdürmek (T 28/III), kaçan (T95/II), yelinmek (T30/V), yakı urmak (T 31/II), olımaz(T 78/2), yilek (T 48/I), ırgirmeye (Ts. 51/VI), onat (T 81/V), sancılmak (T 60/VII), gömgök (T 97/II), anuñçün (T 98/IV), yüpürmek (T 127/V), yaluñız (T 107/IV), taşra (T 158/IV), taşı (T 118/III), uyhu (T 118/I), öykünmek (T 139/IV), ölevir (T 159/IV) vd.

Beyânî'nin tahmîs bentlerinde daha ziyade sade Türkçe'nin bir diğer ifade ile İstanbul Türkçesi'nin özellikleri görülmektedir. Buna ek olarak şair Eski Anadolu Türkçesini yansıtan kelimeleri de kullanmaktan geri durmamıştır. Beyânî'nin şiir dili İstanbul Türkçesinin özelliğini taşıdığı gibi Eski Anadolu Türkçesinin izlerini de yansıtmaktadır.

2.2. Üslûp Özellikleri

Beyânî XVI. yüzyıl şairlerinden Bâkî'nin temsil ettiği şiir anlayışını devam ettiren şairlerden biridir. Bu bağlamda klasîk üslûp sahibidir. Sevgili, âşık, rakip gibi şahısların; aşk, acı, keder, ayrılık gibi duyguların sıkça dile getirildiği klâsik üslûp, şairin belirgin üslûbu olarak kendini göstermektedir.

Klâsik üslûbun en belirgin özelliği şiirselliğe muhtevadan daha fazla önem verilmesidir. Bu şiir anlayışında şiir tekniğindeki sağlamlık, âhenk ve akıcılık ön plandadır. Duygu ve lirizm ikinci planda gelmektedir.¹

Aşağıdaki bentlerde klâsik üslûbun özellikleri barınmaktadır. Âşığın kuş kadarcık canı vardır ve ten kafesi âşığa dar gelmektedir. Âşık bu hâlde iken sevgilinin yay misali kaşlarına atıfta bulunarak sevgiliden kalbine ok salmamasını istirham etmektedir;

- 1 Bâl açup murğ-ı dilüm uçmağa eyler âheng
- 2 Kuşca cânuma olupdur kafes-i cism ise teng
- 3 Şayd için yok yere gel ey kaşı yâ etme hadeng (T 68/III)

Âşığın gönül derdi öyle tarifî zor birşeydir ki tüm gökyüzü kâğıd olsa ve tüm ağaçlar bu kâğıdı yazan kalemler olsa ve bu kalemlerin mürekkebi denizler olsa âşığın derdini açıklamaya kâfi gelmez;

- 1 Gök kamu kâğıd olup olsa kalem cümle şeçer
- 2 Yazmaya derd-i dili bahr-ı midâd olsa eger
- 3 Şerh olunmaz elemüm ya kim okur kim dinler (T 52/IV)

Klâsik üslûbun varlığı şahıs, kelime kadrosu ve söyleyiş doğrultusunda ön plana çıkarken, hikemi üslûbun varlığı daha ziyade anlam minvalinde bentlerde kendini hissettirmektedir.

Beyânî ikinci bir üslûp olarak hikemî üslûba sahiptir. Genel olarak dile getirdiği konular: dünya hayatının geçiciliği (T 12/V), (T 12/VII), (T 17/IV), (T 30/V), (T 32/I), (T 75/IV), (T 77/V), (T 84/V), (T 125/III), (T 157/II), kanaatli oluş (T 46/IV), (T 75/IV), (T 139/III), (T 142/I), kimseye minnet etmeme (T 58/III), (T 131/I), herkesle iyi geçinme (T 59/I), (T 89/III), sabr etmek (T 70/IV), ibret almak (T 73/I), sırları kimseye açmamak (T 86/IV), (T 114/I), (T 114/IV), (T 125/I), (T 125/IV).

Şair emek vermeden birşeyin elde edilemeyeceğine vurgu yaparak, zorluk karşısında insanın takınması gereken tavrı rüzgârda savrulmayan ve sürekli belde kalan eteğe teşbih etmiştir:

- 1 Başa çıkarmaz işini çekmiyerek kişi emek
- 2 Yel gibi yelmege gönül bilde gerek müdâm etek

¹ Ahmet Atillâ Şentürk-Ahmet Kartal, *a.g.e.*, s. 345.

- 3 Zaḥmeti ihtiyār idin her ne ise belāyı çek (T 42/III)

Şairin, insanoğlunun kendi varlığının farkında olmasına yönelik ifadeleri XVIII. yy. klâsik Türk şairi Şeyh Gâlib'in, "Hoşça bak zātına kim zübde-i âlemsin sen/Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen" dizelerini bir nebze anımsatmaktadır:

- 1 Olsa müşâhid ehl-i nazar gizleme özün
2 Bak zâhirâ şifatuña bil aña kendüzün
3 Toprak başına göre mi her bî-başar tozuñ (T 76/I)

Toplumsal yergilerin olduğu ifadeler de şairin bentlerinde görülmektedir. Nice sefil kişilerin âhir zamanda hoca olarak geçindiklerine atıfta bulunan şair onların kâr zarar diye birşey bilmediklerini ifade ediyor ve bu durumu hicrânı bedava alınan bir meta sanmaları noktasında örneklendiriyor:

- 1 Nice müflis var giçinür h^vâce-i âhir zamân
2 Elde ise ma^c na yok bilmez nedür âşşı ziyân
3 Alınur şanur meger hicrân elinden râygân (T 60/III)

Şairin eleştirdiği durumlardan biri de ilim ve şeref ehillerine gösterilmeyen ilgi ve alakanın düşkün, sefil kimselere gösteriliyor olmasıdır;

- 1 Kânde bir dūn-ı deni olsa ri^c âyetler olur
2 Şâhib-i ^c iz ü şerefdür diyü ^c izzetler olur
3 Şanma kim ^c ilm ü şeref ehline hürmetler olur (T 81/II)

Şairin üslûbuna şekil veren ahenk, tahmîs bentlerinde birkaç örnekte görülmektedir. Mısra başında her mısraı aynı kelime ile başlayan şiir¹ örneği ile şair şiire ahenk ve ritimle birlikte farklı bir ses katmayı amaçlamıştır:

I

- 1 **Yüri hey** kara bahtumdan dil-i zâr eyleyen t̄ali^c
2 **Yüri hey** çarḥ elinden cāmı bîzâr eyleyen t̄ali^c
3 **Yüri hey** itdügi zulmini tekrâr eyleyen t̄ali^c

II

- 1 **Niçe** bir dil çeke derd-i ğam-ı âlâm-ı devrânı
2 **Niçe** bir yâ sitârumdan görem firḳatle hicrânı
3 **Niçe** bir kılayım devr-i felekden âh u efgânı

III

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dusun Ali Tökel, *Deneyisel Edebiyat Yönüyle Divan Şiiri*, Hece Yayınları, Ankara, 2010. , s. 72.

- 1 **Meded** kıl ey ʃabībüm bāri al ben ʃastanuñ cānın
- 2 **Meded** hiç bulmadı bīmār-ı dil derdine dermānın
- 3 **Meded** ol Yūsuf-ı ʃüsnüñ umarken luʃf-ı iʃsānın

IV

- 1 **Nedendür** baña bu cevruñ kime varup idem ʃekvā
- 2 **Nedendür** baña yok mihruñ beni güldürmedüñ aʃlā
- 3 **Nedendür** baña her demde bu deñlü nāz u istiğnā

V

- 1 **Hele var** bu Beyānī'ye belā küncin maḳām iden
- 2 **Hele var** ğussa-i ğamla anuñ iʃin ʃemām iden
- 3 **Hele var** ger günümi nār-ı miḫnet birle ʃām iden (T 66)

Aşağıdaki bentte ise farklı bir kelime tekrarı ile diğer bir ahenk sergilenmiştir. Şiirin tamamında değil de sadece ilk bentinde mısra başı ve mısra sonundaki kelimeler kendi içinde aynıdır:

- 1 ‘**Ömürüñ** ‘ömrine vü yāşına ḳurbān olayın
- 2 ‘**Ömürüñ** başına vü ʃāşına ḳurbān olayın
- 3 ‘**Ömürüñ** ğamze-i ḳallāşına ḳurbān olayın
- 4 ‘**Ömürüñ** gözüne vü ḳaşına ḳurbān olayın
- 5 ‘**Ömürüñ** cānına vü başına ḳurbān olayın (T 109/I)

2.3. Atasözleri ve Deyimleri

Atasözleri ve deyimler eğitici, öğretici, yol gösterici vasıflara sahip olmalarından dolayı klâsik Türk şiirinin anlam dünyasında yer almışlardır. Bir tecrübenin, yaşanmışlığın kalıplaşmış ifadelerle sığması olarak nitelenebilir olan atasözleri ve deyimler bu yönleri ile özlü anlatımı sağlamaktadır. Tam da bu noktada yani kısa ve öz anlatımı bünyelerinde barındırmaları sebebiyle atasözleri ve deyimler klâsik Türk şairlerinin ifade tasarrufunda bulunmalarına vesile olmuştur. Klâsik Türk şairi şiirlerini klâsik Türk şiirinin kendine has kuralları çerçevesinde vücûda getirmek zorundadır. Şairin kendini ifade etmede kullanacağı kelime sayısı bir veznin kontrolü altındadır. Şair anlatmak isteği durum ve olayı, ifade etmek istediği

duygu ve düşüncesini çoğu zaman atasözleri ve deyimlerin özlü anlatımına bırakarak bir nevi kontrolü kendi eline almaktadır.

Atasözleri ve deyimler söyleyiş güzelleğinde de etkili rol oynamaktadır. Her bir atasözünün, deyimın kendine has bir ifade dünyası vardır. Bu ifade dünyasında bir araya gelen kelimeler bir ahenk oluşturmaktadır. Kelimelerin anlamda bıraktığı bu ahenk şairin söyleyişini güzelleştirmektedir. Beyânî'nin tahmîs bentlerine söyleyiş güzelliği katan atasözlerinden bazıları aşağıdaki bentlerde gösterilmiştir:

- 1 H^vân-ı luḫfuñ birle sîrüz bize gelmez nân lezîz
  - 2 **İştihâ olsa meşeldür dirler olur nân lezîz**
  - 3 Vuşlat-ı yârim gelür gerçi baña her ân lezîz (T 24/I)
- 1 ‘Aşq-ı yâr ile Beyânî bilmezem ḫâlüm n'olur
  - 2 **Gerçi kim herkes meşeldür dirler itdügün bulur**
  - 3 Bunca yıldur âteş-i ‘aşquñla yanup yaqılır (T 24/V)
- 1 Şalındı yine gülşene ol serv-ḳadd-i seḫer
  - 2 Bâğ-ı ḫüsünde gör ki Beyânî neler biter
  - 3 **Ednâ edāya kim baḳar a‘ lāyadur naḳar** (T 28/V)
- 1 Vâdi-i ‘aşq içre ser-gerdân gezdi ser-te-ser
  - 2 Ki yukardandı begenmezdi cihânda degme yer
  - 3 **Bu meşeldür başı yazusın görür dirler çün er** (T 59/II)
- 1 İtse nâmuñla Beyânî n'ola pür âfâkı
  - 2 Zâtınuñ var daḫı a‘ lâlara istiḫḳâkı
  - 3 **Farḳ olınmaz kişinuñ olmyıcaḳ aḫlâkı** (T 68/V)
- 1 Bülbül cefâ-yı ḫâr ile ḫân mı ki cân vire
  - 2 **Ḍarb-ı meşelde serçeye derler çubuk pere**
  - 3 Sâḳi ‘araḳla mı taşıyup batdı ḳandüre (T 72/III)
- 1 **Bu meşel gerçi dinür bilmez acıñ ḫâlini tok**

- 2 Var olasıñ dehenüñden hele hiç gelmedi yok
 3 Bizi de eyle bu meydānda nişān-gāh āz çok (T 74/IV)
- 1 Şayyād-ı çarḥ dām-ı ecelde dutup kemīn
 2 Olsañ hümāda meskenüñ āḥir ider zemīn
 3 **Üstündür el elden anı añla bil yaḳīn** (T 84/II)
- 1 Şehā ḥaḳḳuñda kimdür kemlik ile söyleye zā'id
 2 **Olur çün söylenen söz şahibine rāci' ü 'ā'id**
 3 Senüñ a' lādan a' lā olma yetmez mi bu şahid (T 133/IV)

Nasihatçi olma yönü olan şair "kulak tutmak" deyimini oldukça fazla kullanmıştır. Bu deyimın sık tekrarı şairin hikemî üslûbunu belirgin hâle getirmektedir. Şair bu deyim bünyesinde nefesine emretmektedir Dinle, kulak tut, can kulağı ile dinle ki ibret alasın gibi ifadelerin tekrar ettiği bentler önemli yer tutmaktadır. Yine ibret almak, ders almak anlamlarına gelen " ibret gözin açmak" ifadesi de bentlerde yer yer geçmektedir. Özetle şair tahmîslerinde deyimlere yer vermekle birlikte hikemî edasının bir getirisi olarak "kulak tutmak" deyimini sıklıkla kullanmıştır.

Tahmîs bentlerinde tespit edebildiğimiz deyimlerden bazıları şunlardır:

- Akla hayale gelmemek (T 150/ I-3)
 ' Alemler çekmek (T 61/ IV-1)
 Açık göz olmak (T50/ III-2)
 Aşinā olmak (T 20/II-2)
 Ayağa düşmek (T 159/ II-1)
 Ayak/ kadem/ pā basmak (T 131/ IV-1)
 Ayakta komak (T 25/II-2)
 Ayak öpmek (T 79/ II-1)
 Bağı yanık/ kebāb (T 22/ I-3)
 Bağı delik (T 24/ IV-2)
 Bahtı kara (T 66/ I-1)
 Baş eğmek (T 49/II-3)

Baş üstünde yeri olmak (T 58/ VII-2)
 Başa iletmek (T 13/II-3)
 Başa çıkmak(biriyle) (T 117/ III-2)
 Başı yazısın görmek (T 33/ IV-2)
 Başını taşlara vurmak (T 93 / II- 3)
 Baş yarmak (T 17/V-3)
 Bel bağlamak (T 63/ III-2)
 Bildiğini yapmak/okumak (T 55/ IV-3)
 Can vermek (T 63 II-1)
 Canından usanmak (T 7/III-2)
 Çekip çevirmek (T 139/ IV-2)
 Deli divane olmak (T 8/ III-1)
 Diş bilemek (T 131/ III- 3)
 El üzre tutmak (T 21/ II-2)
 El vermek (T 82/ II-3)
 Elden ayağı komak (T 31/III-3)
 Elden kaçırmak / uçurmak (T 36/ V-3)
 Ele almak (T 34/II-3)
 El çekmek (T 114/ II-2)
 Eli erişmek (T 5/III-1)
 Fırsatı elden kaçırmak (T 97/ I-2)
 Göğüs döğmek (Ts. 51/II-2)
 Gönül bağlamak (T 105 / V-1)
 Gönül vermek (T 30/ V-2)
 Gönül yıkmak (T 89/ IV-2)
 Göz dikmek (T 98/ III-2)
 Gözleri kamaşmak (T 107/ II-2)
 Gözü aç olmak (T14/V-1)
 Gözünü açmak (T 142/ III-3)
 Gözü üstünde kaşı olmak (T 59/ I-2)
 Göz kulak olmak (T 45/III-2)
 Hâ çekmek (T 32/II-1)

Hayran olmak (T 106 / IX-1)
 Hayrete düşmek (T 52/ II-2)
 İşi bitmek (T 6/ IV-2)
 Kalbi kararmak (T 34/II-1)
 Kalbinden silmek (T34//II-1)
 Kan ağlamak (T 35/II-1)
 Kıl koparmaz (T 40/II-2)
 Kul olmak (T 107/ V-2)
 Kulak/güş tutmak (T 136 /III-1)
 Kulak kabartmak (T 156 / IV-3)
 Muradına ermek (T 29/ V-3)
 Ortaya almak (T 9/ IV-1)
 Ocaklara düşmek (T91/IV-3)
 Parmağında oynatmak (T 61/ I-2)
 Perişan olmak (T 49/ III-2)
 Söylemeye dili varmamak (T 38/ III-1)
 Suya susuz götürmek (T17/ IV-2)
 Terennüm Etmek (T 3/ I- 1)
 Üstüne titremek (T 109/ III-2)
 Yanıp kül olmak (T 54/ I-3)
 Yanıp yakılmak (T 60/ VII- 1)
 Yel gibi yelmek (T 61/ II-3)
 Yele vermek (T 32/ III-2)
 Yer etmek (T 32/II-2)
 Yeri/yer öpmek (T 10/ II-3)
 Yerde sürünmek (T 105/ I- 1)
 Yıldızı düşkün (T 28/ III-1)
 Yola gelmek (T 40/ I-2)
 Yol gözlemek (T 22/III-2)
 Yüreği ağzına gelmek (T 156/ V-3)
 Yüz bulmak (T 129/ II-3)
 Yüz çevirmek (T 19/ V-1)

Yüz sürmek (T 101/ IV- 2)

Yüz tutmak (T 34/ II-2)

Yüze çıkmak (T 59/ III-1)

Yüzi açılmak (T 10/ I-3)

3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

3.1.Din-Tasavvuf

Klâsik Türk şiirinin kaynaklarından olması gerekçesiyle şairin tahmîs bentlerinde dinî muhtevalar da yer almıştır. Allâh lafzı bu dinî muhtevalar içerisinde ilk sırada gelmektedir.

Allâh: Beyânî muhammes nazım şekliyle yazdığı tevhîd türünde müstakil olarak Allah'ı konu edinmiştir. Arapça "birleme , birleştirme, bir kılma" anlamlarına gelen tevhîd terim olarak, "Allah'ın bir olduğuna inanmak, onun birliğinde ikrar etmek, onun dışında hiçbir tanrı kabul etmemek" anlamına gelir.¹ Şair, diğer tahmîs bentlerinde de sık sık Allâh'ı anmaktadır.

Beyânî bentlerinde Allâh, Allâhu'l-^çazm, Cenâb-ı Hak, Dest-i Kudret, Hakk, Hakk-ı Sâbık, Hallâk, Hâlik, Hazret, Hayy, Hudâ, Kadîm, Kâdir-i Kayyûm, Kudret-i Sun^ç-ı Kâdir, Mevlâ, Rabb (Rabbu'l- âlemîn), Tüvânâ, Vehhâb gibi Allah'ın isim ve sıfatlarını kullanmıştır.

Allâh her işte hazır ve nâzırdır, kişi kalbini temiz tutup Allah'a tevekkül etmelidir:

- 1 Ümîd-i vaşl ile çekme igende bār-ı belâ
- 2 Firāk-ı miḥnet-i yâre taḥammül eyle dilâ
- 3 Her işde ḥâzır u nâzırdur añla bil Mevlâ (T 95/IV)

- 1 Esîr-i şöhret olup varma dergeh-i şâha
- 2 Ḥulûs-ı kalb ile eyle tevekkül Allâh'a
- 3 Ṭarîḳ-i fakrî gözet hem-reh olma gümrâha (T 89/II)

- 1 Evvel ü âḫir odur Ḥayy u Tüvânâ vü Kadîm

¹ Ahmet Mermer vd, *Eski Türk Edebiyatına Giriş* , Akçağ Yay. , Ankara, 2013, s.286

- 2 Kıudreti bahırına nisbet bu cihān kıatre-i nīm
- 3 Niçe bir cānın ola hücre-i ten içre muķīm (T 70/IV)

Beyānî'nin tahmîslerinde ikinci bir dinî muhteva olarak peygamberlerden söz etmek mümkündür. Beyānî peygamberlerin hayatlarına telmihte bulunarak tahmislerine hacim kazandırmıştır. Aşğıdaki örneklerde tahmîs bentlerinde adı geçen peygamberlere kronolojik olarak yer verilmiştir:

Âdem: Beyānî, elem derdinin atası Âdem'den kendisine miras kaldığını ifade etmektedir. Hz. Âdem'in cennetten kovulup dünyaya gelmesi olayına telmihte bulunan şair, dünyayı elem tuzağı olarak nitelemiştir:

- 1 Yaluñız ben degülem ğamda durur hep  alem
- 2 Düşdi dām-ı elem dāmına ceddüm Ādem
- 3 İntikāl itdi atamdan baña irş ile elem (T 105/II)

Nûh : Bütün dünya kavimlerinin ve kültürlerinin ortak efsanesi olan Nûh tûfânı, bütün dünya dillerinde ve kültürlerinde anlatıla gelmiştir.¹Klâsik Türk şiiri bünyesinde şairler çoğu zaman içinde buldukları hâli bu hikâyeden hareketle ifade etmektedirler. Beyānî gözyaşlarının şiddetini dile getirirken mübalağa etmekte ve Nûh tufânına telmihte bulunmaktadır. Nûh tufânı aşğın gözyaşlarının yanında damla kadar kalır:

- 1 Deli tufānı Nûh'ıñ gerçi dirler bir muşibetdür
- 2 Yaşum yanında ol bir kıatre-i nāçize nisbetdür
- 3 Niçe kez ğarkā varmış zevrāk-ı bahr-ı felākettür (T 149/II)

İbrahim: Hz. İbrahim'in Ka' beyi inşa edişi söz konusu edilen bentte şairin, gönülü bir ka' be olarak tasavvur ettiği görülmektedir:

- 1 Bu Beyānî ide ğāhî keremüñden yād it
- 2 Kııl Hālilüm aña ihsānı bir eyü ād it
- 3 Say  idüp sen dağı bir ka' be-i dil bünyād it (T 131/V)

Yâkûp: Hz. Yâkûp, Beyānî'nin bentlerinde hüznün, ayrılığın sembolü olarak yer almaktadır. Hz. Yakup, Oğlu Hz. Yusuf'un uzun süren ayrılığına katlanmış, bu ayrılığın hüznüyle yaşamıştır. Onun çektiğı bu derin ayrılık acısı, aşğın sevgiliden ayrılışına teşbihte bulunulmak üzere Beyānî tarafından dile getirilmiştir:

¹ Zülfi Güler, *Divan Şiirinde Peygamber Hikâyelerine Telmihler*, Uğurel Matbaası, Malatya, 2006, s.40

- 1 Sen ki āzede idüñ bende-i nāçār olduñ
- 2 Hüzni Ya' kûb çeküp hasret ile zār olduñ
- 3 Göz açup hâb-ı ' ademden niye bî-dâr olduñ (T 145/III)

- 1 Kimseyle dutma dilde hased birle kibr ü kîn
- 2 Sırdâş idinme kardâşuñ olsa da hemîn
- 3 Ya' kûb-veş firâka düşersen olup hazîn (T 125/IV)

Yûsuf: Şair, Hz.Yusuf'u , "Yûsuf-ı hüsünüñ, Yûsuf-ı Ken'ân, Mâlik-i Mısr" gibi ifadelerle anmaktadır. Tahmîs bentlerinde Hz. Yusuf'un güzel oluşuna, Mısır ülkesine sultan oluşuna ve Zeliha ile olan macerasına atıfta bulunulmuştur:

- 1 Ol yâr cefâ-pîşe-peridinde yek olsa
- 2 Yûsuf'la güzellikde dahı müşterek olsa
- 3 Āfâka zîyâ virmede mihr-i felek olsa (T 94/IV)

- 1 Mâlik-i Mısr-ı ğam olsa kişi şâhâ ne gerek
- 2 Uymayup nefsi Zelihâsına merdâne gerek
- 3 ' Aql-ı mîzânına urmağ kamu ihvâna gerek (T 70/5)

Mûsâ: Mûsâ Kur'an-ı Kerim'de ismi en çok geçen, kendisine kitap verilmiş peygamberlerden biridir. Hayatı ve mucizeleri Kur'an-ı Kerim'de anlatıldığı gibi Tevrat ve İncil'de de ondan bahsedilir. Şairlerin en çok telmihte bulunduğu peygamberlerden biridir. O'nun Tur'da tecelliye nâil olması, Allah ile konuşması, asâ ve yed-i beyzâ mucizeleri birçok yönden şairlere ilham kaynağı olmuştur. ¹ Beyânî tahmîs bentlerinde Hz. Mûsâ'nın yed-i beyzâ ve Tûr'daki tecelli mucizesine telmihte bulunmuştur:

- 1 Kağıd-ı Hindü'ya döndi güyyâ bir berfle ber
- 2 Mühre-i mihr ile şaykılandı buldı zîb ü fer
- 3 Yayı beyzâ-yı Mûsâ'dan bu mu' cizdür meger (T 122/4)

- 1 Mazhar-ı zât-ı tecellidür ser-â-pâ nûrdur
- 2 Mu' ciz-i Mûsâ ya sıhr-i Sâmiri yâ Tûrdur
- 3 Şerh olunmaz bu felekde gün gibi meşhûrdur (T 150/II)

¹ Zülfi Güler, *a.g.e.*, s.93

Hızır: Hz. Mûsâ'nın yoldaşı olarak bilinen ilahi rahmet ve ilme mazhar olmuş bir kişidir. Mûsâ döneminde kendisine ilahî bilgi ve hikmet öğretilmiştir.¹ Şair bentlerinde Hızır'ın manevi gücüne ve yoldaş olma yönüne değinmiştir:

- 1 Hızır bil her gördüğün şahşî dilâ 'îsâ gözet
- 2 Kendüñi başdan ayağa belki hâk-pâ gözet
- 3 Dimezem ben saña kim var zîr ile bālâ gözet (T 14/I)

- 1 Bundan ziyāde bahruñ olur mı meşakḳāti
- 2 Ṭalğa Beyānî arta karenin ola ḳatı
- 3 Yoldāşuñ ola Hızır Hâḳ ide 'ināyeti (T 137/7)

Süleymân: Beyânî'nin tahmîs bentlerinde "rüzgâr, karınca, kuş dili" gibi ifadeler Hz. Süleyman'la birlikte kullanılmıştır. Şair bu ifadeler ile Hz. Süleyman'ın gücüne ve mucizelerine telmihte bulunmuştur:

- 1 Ey Süleymân-ı zamân İskender-i Dārâ-ḥaşem
- 2 Rüzgâr içre senüñ gibi ḳanı şāhib-kerem
- 3 Görmedi hiç bir ḳarınca devr-i 'adlũñde sitem (T 54/3)

- 1 Bilür çok Mantıḳu't-Ṭayrı kelām-ı 'aşḳ añlamaz
- 2 Bu bir ḳuş dilidür anı Süleymânlar daḫı bilmez
- 3 Ben ol 'anḳâ-cenāḥum kūhî-i Kāfuñ 'aynıma gelmez (T 108/3)

Lokman: İbrahim peygamberin soyundan olan Lokman, ünlü bir bilge olarak bilinir. Filozof ve hekim olduğuna inanılır. Bazılarına göre de Lokman Habeşli bir köledir. Davud peygamber zamanında yaşayıp marangozluk ve terzilik yaptığı da söylenmektedir. Klâsik Türk edebiyatında daha ziyade filozof ve hekim yönüyle ele alınmıştır.² Beyânî de Lokman'ı hekim yönüyle bentinde anmıştır:

- 1 Hıfz it dilũñde rāzı her insāna söyleme
- 2 Ölsende ḫāl-i derdüñi Loḳmāna söyleme
- 3 Fāş itme degme bir sözi aḳrāna söyleme (T 125/I)

İsâ: Bentlerde adı geçen bir diğerk peygamber olan İsâ, nefesi ile söz konusu olmuştur. Şair, Hz. İsâ'nın ölüyü diriltten, hastaya sıhhat veren nefesine telmihte bulunmaktadır:

¹ Metin Akkuş, *Divan Şiirinde İnsan I- Dinî Kişilikler*, Fen- Edebiyat Fak. Yayınları, Erzurum, 2000, s. 72.

² Nimet Yıldırım, *Fars Mitojisi Sözlüğü*, Kabcacı Yay. , İstanbul, 2008, s. 490.

- 1 Oldur şeci^ç hem-cism dutmuş o rāh-ı müstaķīm
- 2 Bir kimseden çekmez o bīm yoķdur aña herģiz^ç azīm
- 3 Balsa n'ola şihhat-şakīm^ç ĩsā-nefesdür ol ĥakīm (T 96/V)

Muhammed: Hz. Muhammed, vasfında yazılan üç na't ve bir mirâciye türünün dışında müstakil bentlerde pek anılmamaktadır. Şair mirâciye türüne ait ilk bentte Hz. Muhammed'e olan bağlılığını dile getiriyor. Suçlu kimselerin onun kapısına yüz sürerek ondan şefaata istediklerini, hem halk tabakasından hem de yüksek kesimden kimselerin hep ona yöneldiğini ifade etmektedir. O kimselerin Hz. Muhammed'e karşı olan ümit bağlarını makasın kesmesi mümkün değildir:

- 1 Ķapuña yüz sürer erbāb-ı cürm-i kışāş
- 2 Saña teveccüh ider cümle hep^ç avāmla ĥāş
- 3 Ümīd-riştelerin kesmez anlaruñ miķrāş (T 62-I)

Klâsik üslûp şairi olan Beyânî tahmīs bentlerinde zaman zaman tassavvufi terimlere de yer vermiştir. Bentlerdeki tasavvufi unsurlardan bazıları şunlardır:

Abdāl: Sayıca yedi, yetmiş veya kırk oldukları söylenen evliya zümresidir. Abdal, dünyadan bî-haber olan, kendini ahirete ve gönlünü de Allah'a veren kimsedir.¹ Beyânî, abdālın dünyaya ve dünya malına tenezzül etmeyişini şu şekilde ifade etmiştir:

- 1 Ħaķīr-i ĥırķa-ı peşmīne pūş olan abdāl
- 2 Ķayırmaz olsa da ser-pā bürehne vü pā-māl
- 3 Ħarīr-i aţlas-ı şāhīden aña yegdür şāl (T 49/IV)

Arif: İrfan ve marifet sahibi olan kimsedir. Manevî ve ruhî tecrübelerle Allah'ın zatı, sıfatları, isimleri ve fiileri gibi bilgilere sahiptir.² Şair, ârifin kâmil insan oluşuna atıfta bulunarak onun öğütlerini dinlemeyeni uyuz hastalığına yakalanmış olarak görür:

- 1 Cān ile yoluña terk ideceğim serdür ser
- 2 Ħāşılı ĥayr işi te'ĥire ķomak şerdür şer
- 3^ç Ārifüñ pendini gūş eylemeyen gerdür ger (T 47/I)

Basiret : Nesnelerin hakikati ve içyüzünü gösteren kalbî bir güçtür. Nefse göre nesnelerin dış yüzünü gösteren göz ne ise, kalbe göre nesnelerin içyüzünü

¹ Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 19.

² Aynı eser, s.44.

gösteren basirettir. ¹ Şair, basiret gözü ifadesiyle kalp gözünü imâ etmiştir. Kalp gözü açık olan kişi bu dünyaya nazar etmez. Zira onun işi batın olanlardır:

- 1 Çeşm-i başireti olan dehre ider mi hiç nazar
- 2 Bâfını gözlemekdedür rüy-ı mecâzı ol n'ider
- 3 ' Ālem-i zāhire anuñ baķmaduđı budur meger (T 42/II)

Bekâ- Fenâ: Kötü huyların ve davranışların yok olması fenâ, onların yerini güzel huyların iyi davranışların alması bekâ olarak tanımlanırken aynı zamanda fenâ kulun nefsanî sıfat ve niteliklerinden sıyrılıp çıkması, bekâ da kulun Allah'ın sıfat ve nitelikleriyle süslenmesidir. ² Şair, fenâ ve bekâ arasında kalmış, nefsiyle mücadele eden ve bekâ için azmetmeye çalışan biri olmayı yeğlemektedir:

- 1 Niçe bir cānuma derdüñle cefâ eyleyeyin
- 2 Cümleten hep şoyunup terk-i şabâ eyleyeyin
- 3 Bu fenâ mülki kıoyup ' azm-i beķâ eyleyeyin (T 92/IV)

Bezm-i Elest : Elest bezmi. Allah, ruhlar âlemini yarattığı zaman bütün ruhlara hitaben "Elestü bi- Rabbiküm (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) buyurunca ruhlar " Kâlû:Belâ (Evet, Sen bizim Rabbimizsin dediler). " İşte o zaman ikrâr vermiş olan insanoğlu, dünya hayatına geldiği zaman bu söze sâdik kalmalıdır ki Allah sözüne sâdik kalmaları için ruhları birbirine şâhit kılmıştır. Bu olay aynı zamanda Kur'ân'da da geçer. (Ārâf /171-172)³

Şair, "dilâ (Ey Sevgili)" ifadesi ile ilahî sevgiliye seslenmekte, ona nasıl kul olunacağına değinmektedir. Bu kulluğun ölçütü verdiği söze sâdik olmaktır:

- 1 Dilâ âdem olan şulunda dâ'im şâdik olmaķdur
- 2 Bu dehr-i pirezende merd-i ' ahd-i sâbık olmaķdur
- 3 Kişi şalk olmadan evvel muħabbet Ĥâlik olmaķdur (T 27/I)

Halvet : Mâsivâ ile olan bağları kesip Allah'a yönelme ve kendini ibadete verme hâlidir. Kimsenin olmadığı bir yerde ve durumda Allah ile ruhen sohbet etmektir.⁴ Şair kendi nefesine halvette, yalnızlıkta oturmasını nasihat etmektedir:

- 1 Künc-i vaħdetdür Beyânî mesken-i ehl-i şafâ
- 2 Bezm-i keşretten çekil şalvet-nişîn ol dâ'imâ
- 3 Şûfî-i sâlûs-ı tã' at bîne olma āşinâ (T 38/V)

¹ Aynı eser, s.66.

² Aynı eser, s.70.

³ İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2014, s. 72.

⁴ Süleyman Uludağ, *a.g.e.*, s.156.

Kesret-Vahdet : Allah'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli etmesi , yani çokluk halinde görünmesi kesret, bu çokluğun gerçek varlığı olmadığını kavrayıp var olarak yalnızca Allah'ı görmek ise vahdetdir.¹

- 1 Ol şākī-i gül-çehre 'ıyş eylemeden kalmış
- 2 Cām-ı mey-i keşretden çeşmini humār almış
- 3 Şan mālīk-i deryādur vahdet yemine talmış (T 107/III)

- 1 ' Aceb midür halāş oldum disem ben guşşa vü gamdan
- 2 Maķām-ı vahdet için ' uzlet itdüm nesl-i Ādemden
- 3 Elüm çekdüm fenā bezminde sākī sāgar-ı Cemden (T 113/IV)

Sâlik : Tasavvufu meslek edinen insandır. Tasavvuf yolunun gerektirdiği hususları maddi ihtiyaçlardan önce tutan sâlik hedefe ulaşma noktasında kararlıdır. Dört çeşit sâlik vardır: zahitler, fukara, hâdimler, âbitler.² Şaire göre sâlik olan kişi riyâ nedir bilmez:

- 1 Sâlik-i rāh-ı muhabbet hāşılı bilmez riyā
- 2 Merd olan sālūs tā' at-bîne olmaz aşinā
- 3 Bîñ naşihat eyleseñ hiç bir uyar yokdur saña (T 20/II)

Sır : Gönül ehillerinin ve keşf sahiplerinin dışındakilerin idrāk edemediği hususlar, tasavvufî duygular ve bilgilerdir.³ Şair gönül ehli olduğu imajını uyandırdığı bentte Allah'ın isimlerinin sırrına vâkıf olduğunu dile getiriyor:

- 1 Bizümle idemezsin bahşı kōgil nāşihā da' vā
- 2 Murāduñ her ne ise zāhir oldı eyleme gāvğa
- 3 Biziz ol vâkıf-ı sırr-ı rumüz-ı alleme'l-esmā⁴ (T 57/VII)

Sûfi: Beyânî'nin bentlerinde konu edindiğ sûfi, gerçek aşığın karşısında duran muhâlif tip olarak kendini göstermektedir. Bu muhalifliğin neticesi olarak Beyânî sûfiyi eşeğe benzetmekte onun enaniyetli oluşuna değinmektedir:

- 1 Yine şabr eyleñüz billāh o şūfi-i ħara n'oldı
- 2 Dümünden kıl kōparmazken ' acā'ib tūrfe renk oldı
- 3 Boyarmış şaķalın evvel peşimān oluben yoldı (T 40/II)

¹ Aynı eser., s.212.

² Aynı eser., s.306

³ Aynı eser s.317

⁴ İktibās: "**Alleme âdeme'l-esmâ'e küllehâ**" "Âdem'e, isimlerin hepsini öğretti." (Bakara, 2/3) Mehmet Yılmaz, *a.g.e.*, C.I, s..48-49.

Tecelli-Tûr: Arapça açığa çıkmak, görünmek, zuhur etmek gibi anlamları taşıyan tecelli tassavvufta gaybdan gelen ve kalpte zâhir olan nurlar anlamına gelir.¹ Tûr, Hz. Mûsâ'nın İlâhî hitabı işittiği Sina çölündeki dağdır.² Şair, Hz. Mûsâ'nın Tûr dağında Allah'ın hitâbına mazhar oluşuna telmihte bulunmuştur:

- 1 Mazhar-ı zât-ı tecellidür ser-â-pâ nûrdur
- 2 Mu' ciz-i Mûsâ ya sihr-i Sâmiri yâ Tûrdur
- 3 Şerh olunmaz bu felekde gün gibi meşhûrdur (T 150/II)

3.2 Aşk-Şarap

3.2.1. Aşk

Klâsik şiir geleneğinin belirlediği aşk psikolojisinde âşık, çektiği ıstıraplara rağmen isyan etmez, bu durumu kabullenir, hatta bunu bir lütuf olarak görür. Çünkü âşık, yüksek bir ruh ve tevekkül terbiyesine erişmiş kişidir.³ Aşk ehli olduğunu ifade eden Beyânî de geleneğin belirlediği âşık imajını aksettirmektedir:

- 1 ' Aşk ehline Beyânî şafâdur belâ-yı derd
- 2 Varma tabîbe isteme hergiz şifâ-yı derd
- 3 Virgil rızâ kazâyâ olup mübtelâ-yı derd (T 39/V)

Şaire göre aşk duygusunun bir ilmi, sanatı vardır. Aşk sanatını terk etmek demek, âşık için işsiz kalmak demektir (T 20/I). Nitekim aşk, şair için benimsenen, terennüm edilen zarûri bir duygudur.⁴ Klâsik Türk şiirinin şairliğin şartı olarak gördüğü aşk, Beyânî'nin ifadelerinde bir sanat, bir ilim olarak tahayyül edilmiş ve bu duygu şairin mesleği haline gelmiştir (T 26/V).

Aşk ilimlerinin meselesi öyle kapı açılması kadar kolay bir mesele değildir. Akıl ve fikir aşkın derdine düşecek olursa yetersiz kalır:

- 1 Mes'ele-i ulûm-ı ' aşk şanma ki feth-i bâb olur
- 2 Şuğlüne düşse ' aql anuñ fikir ile hiç tab olur
- 3 Ne şığışur o deftere ne dil ile hesâb olur (T 42/I)

Şairin aşka yönelik tassavvurlarında deniz teşbihi de vardır. Aşk denizi, hırçınlığı ile bilinen Fırat'tan daha hırçındır. Bu yüzden aşk denizinde sıradan bir ten

¹ Süleyman Uludağ, *a.g.e.*, s.346.

² *Aynı eser*, s.361.

³ Ömer Faruk Akün, *a.g.e.*, s. 415.

⁴ *Aynı eser*, s. 415.

gemisi yol alamaz, kurtuluşa eremez. Bu denizin dalgaları bile can alıcı bir hırçınlığa sahiptir:

- 1 Baħr-ı ‘ aşkı şanmañuz kim ola manend-i Firāt
- 2 Degme bir küştî-i ten bulmaz bu baħr içre necāt
- 3 Mevcinũñ bir kıatresinde ğarķ olur bu mümkünāt (T 50/II)

Şairin aşka yönelik diğerk tasavvurlarında aşk yolu ve bu yolda başını, canını verecek bir önder (T 71/I), yine bu yolda can ve tenine terkin vuracak bir âşık (T 150/V), aşk meydanında başını vermeye hazır olan âşıklar (T 69/VI) yer almaktadır.

Aşk öyle bir hâldir ki onu sıradan kişi anlayamaz. Ancak aşkın şerbetini içenler ondan lezzet alır. Aşktan hasta olan kişinin ilaca dahi ihtiyacı yoktur:

- 1 Ne bilsün pes şafāsın degme nādāñ hālet-i ‘ aşķuñ
- 2 İçenlerdür bilenler lezzetini şerbet-i ‘ aşķuñ
- 3 ‘ İlācı az olur şāhib-firāş-ı rahmet-i ‘ aşķuñ (T 27/IV)

Beşerî aşkı dile getiren şairin bentlerinde İlahî aşkın ifadeleri de görülmektedir. Aşk vadisine düşen kişi Allah'a tevvekkül etmeli , Beyânî gibi her işi enikonu düşünmeli ve dünya ile olan bağı kesmelidir:

- 1 Vādi-i ‘ aşķa düşen Hāķķā tevvekkül kılsun
- 2 Bu Beyāñî gibi her işde te’emmül kılsun
- 3 Kıayd-ı dünyāyı kıosun terk-i tecemmül kılsun (T 88/V)

Ahirete ne zaman göç edeceğini merak eden Beyânî, Allah'tan rahmet dileğinde bulunuyor ve vücudunun İlahî aşka alıştığını dile getiriyor. Bu İlahî aşkla olan yakınlık şairin ahiret inancını da etkilemiştir ki şair İlahî sevgiliye kavuşma ümidiyle ahirete göç etmeyi beklemektedir :

- 1 Dār-ı ‘ uķbāya Beyāñî ki kıaçan rıķlet ide
- 2 Umarın rahmet ide diyene Hāķ rahmet ide
- 3 ‘ Aşķ ile gör ki vücūdum nice ünsiyyet ide (T 140/V)

Şair, aşk dersi almak için bir mürşide ihtiyaç duyar. Aradığı mürşidin vesilesiyle şair, bilgisinde tamam olduğunda mürşidine kul olmaya ve ona hizmet etmeye hazırdır:

- 1 Bulsamdı ders-i ‘ aşķa mümeyyiz bir ehl-i Hāķ
- 2 Kıul olup aña hıdmet ideydüm olunca çāķ
- 3 Bi Allāh almaz idüm elüme daħı varaķ (T 136/IV)

- 1 Kimi dünyāda halkuñ devletiyle iftiḥār etdi
- 2 Kimi dünyāyı dār-ı ‘āriyetdür diyü ‘ār etdi
- 3 Beyānī cümle varın rāh-ı ‘aşk içre nişār etdi (T 113/V)

Beyānî'nin aşk anlayışı daha ziyade beşerîdir. Fakat yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere tasavvufî ifadeleri de mevcuttur. Ayrıca bazı bentlerde Beyānî'nin aşk anlayışı İlahî bir görünüm de kazanmaktadır.

3.2.2. Sevgili

Klâsik Türk şiirinin en önemli kişisi olan sevgilinin çizilen ortak bir fiziki potresi ve sınırları belirli davranışları vardır. Sevgili hem rakibe hem de âşığa yönelir. Vefasızdır, sevgisine güven olmaz. Âşıktan sevgisini saklar, ona acı ve ıstırap verir, cana kasteder. Sevgili, âşığa sebepsiz yere eziyet eder. Sevgiliyi sevgili yapan özellikleri nazlı oluşu, aşüfte oluşu hatta biraz da hafif meşrep oluşudur.¹ Sevgiliye ait bu özellikler Beyānî'nin aşağıdaki bentlerinde de dile getirilmiştir:

- 1 Beyānī dil-berānuñ gerçi yok bir böyle mümtāzı
- 2 Velī ol kebk-i hoş-reftār durmaz artırrur nāzı
- 3 Tenezzül eyleyüp güş itmez avāz-ı ṭabl-bāzı (T 6/V)

- 1 N'eylesün yā bu Beyānī-i ḥaḳīr ü nāçiz
- 2 Dem-be-dem çekmede ol yār ise tiğ-i sertiz
- 3 Ḳorḳaram ḳatl ide nāgāh o çeşm-i ḥün-riz (T 7/V)

- 1 Ḳanı ol bī-vefā gibi dilā ayyār-ı nāzük ter
- 2 Cefā ‘ilmini bilmiş eylemiş her bābden ezber
- 3 Ne söylerlerse hergiz diñlemez ol bildügin işler (T 55/IV)

Sevgili hüküm ve iradeyi elinde bulundurduğu için daima bir sultan, efendi veya sahip sıfatındadır. Âşık ise bu sıfatlara sahip sevgili karşısında bir kul, köle veya gedâ konumundadır²:

- 1 Gönlümüñ mülküni zabṭ itdi o şāhum bekledi
- 2 Bī-hesāb ‘aşıklarından ben ḳulunı yegledi

¹ H. Dilek Batıslam, "Divan şiirinde âşık, Sevgili, Rakip Üçlüsü ve Ölüm", Folklor/Edebiyat, C. IX, S. XXXIV, Ankara, 2003, s.186-199.

² Ömer Faruk Akün, *a.g.e.*, s.415

3 Göz görebene kara yazılıya âhîr n'eyledi (T19/IV)

Sevgili Süleymân-ı zamandır (T 9/II), rûzgâr sevgilinin hizmetindedir (T 17/III), Sevgili melek yüzlüdür ve yüzünü güzelleği Tûr' daki nur tecellesi gibidir (T 31/I), sevgilinin tatlı dili Hz. İsa'nın nefesi gibi tesirlidir (T 126/III).

Klâsik Türk şiirindeki sevgili tipinin en belirgin davranış vasıfları ; âşığına eziyet etmekten çekinmemesi, kahredici ilgisizlikte ve vefasızlıkta bulunmasıdır.¹ Aşağıda bu durumu yansıtan örnek bentler verilmektedir:

- 1 Kân ağlasam güler baña her dem o bî-vefâ
- 2 Rengîn-ter degül mi Beyânî bu mâcerâ
- 3 Ta' bîre gelmez anı nice şerh idem saña (T 22/V)

- 1 Hiç zamân yok ki ser-i kûyuñda efgân olmaya
- 2 Derd-i hicrûñle dem olmaz dîde giryân olmaya
- 3 Añlarum kim böyle bir zulm-i firāvân olmaya (T 126/I)

Bir diğere bentte sevgilinin âşığına olan zulmünün derecesi artmaktadır. Sevgili ellere ihsan ederken âşığına cevri eder. Etrafindaki âşıklarla bir olup âşığına kıskançlık azabı içinde kıvrandırır.² Bu da sevgilinin cefa yöntemlerinden biridir:

- 1 Gâm-ı âlâm-ı muhabbet beni şādân eyler
- 2 Degme kes şanma ki bu hâleti iz'ân eyler
- 3 Bu ne hikmet baña cevri illere ihsân eyler (T 158/III)

Sadece bir bentte sevgilinin âşığına olan tutumunun değiştiği görülür. Sevgili, âşığın hâline bakıp ona merhamet etmiş ve kimseyle konuşmazken onunla konuşmuştur:

- 1 Gör Beyânî ol nigârî n'eyledi
- 2 Hâlüme bağıdı vefâlar eyledi
- 3 Söylemezken döndi baña söyledi (T 9/V)

Sevgili eşsiz ve güzeldir. Ona benzer bir varlık yoktur. Sevgili sahip olduğu gösterişle etkileyicidir:

- 1 Nedür başdan ham-ender hamlık ol zülf ile perçemde
- 2 O yâre hod müşâbih yokdur ins ü cinn ü âdemde
- 3 Ne ra' nâ gösteriş gör ne revîş vardur o gül-femde (T 14/II)

¹ Aynı eser, s.415.

² Aynı eser, s.415.

Sevgilinin güzellik unsurları da bentlerde Şu Şekilde yer almıştır; sevgilinin dudağı ağızda bulunan bir iliktir, boyu gölgesi olmayan yüce bir fıdan gibidir, kaşı yay misalidir (T 48/I), sevgilinin yanağı, dünyayı süsleyen güneş gibi etrafa ışık saımaktadır (T 59/IV), gl yaprağından kasıt sevgilinin yanağı, âlemi aydınlatan güneşten kastedilen de sevgilinin yüzüdür (T 63/I), Sevgilinin dudağına âb-ı hayvân dense yeridir. (T 38/III)

Sevgilinin mahallesi Ka‘be ve Beytül-Haram gibi yüce makamlara eşdeğerdir:

- 1 Hârîm-i kyñ o ‘âlî mağâma nisbetdür
- 2 Ya Kds  Ka‘be v Beytül-Harâma nisbetdür
- 3 Őaıuñ ya leyle-i Kadreye Őâma nisbetdür (T 49/I)

Sevgilinin eşiği âşık iım sevgiliye ulaşma ona yakın olma yolunda bir vasıttır. Belki de âşığın sevgiliye en ım yaklaşabileceği an eşikte bulunduğu andır. Bu yakınlık âşığa maddi aımıdan zarar vermekte, manevi aımıdan ise onu yüceltmektedir.¹ Âşık/ şair sevgilinin eşiğinde toprak olmayı kendisi iım bir itibar saymaktadır:

- 1 Zerre  katre degüldür gözüme baır ile ber
- 2 Yâriden ğayriye baısam görürüm ‘ayn-ı zarâr
- 3 Baña hâk olmak işignde anuñ câh yeter (T 120/IV)

3.2.3. Âşık

- 1 ‘Âşık reh-i belâda gerek dura er gibi
- 2 Pâk eyleye dernını dâ‘im güher gibi
- 3 Tâ döne döne yanmaya Şem‘-i fener gibi (T 130/III)

- 1 ‘Âşık olmak deñize seyl olup aımak gibidür
- 2 Bir demr tãđı delüp boynuna taımak gibidür
- 3 Kendü kendüyi yahd ımâha bıraımak gibidür (T120/III)

¹ Abdullah Eren, "Fuzlî, Bâkî, Hayâlî ve Yahyâ Bey Divanı'ndan Hareketle Sevgili Eşiği", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 3/10, 2010.

Yukarıdaki bentlerde Klâsik şiirin hem anlatıcısı hem de sevgiliden sonra gelen ikinci şahsı olan âşığın ve âşık olmanın tanımı yapılmaktadır. Şaire göre gerçek âşık, bela yolunda yiğitçe durmalıdır. Kalbini aşkdan başka birşeyle doldurmamalı ve bir inci misali aşkı ile parlatmalıdır. Âşık, fener mumu gibi döne döne yanmalıdır. Âşık olmak demek kendinden geçmek demektir. Âşık olan kişi aşkında öyle bir coşkunuğa ulaşır ki varlığını unutup çeşitli hâllere girebilir. Ez-cümle; bir sel olup denize akabilir. Bir demir dağı eritip boynuna halka yapabilir ya da kendini bir kuyuya atabilir. Tüm bu hâller aşk duygusunun derinliğine bağlıdır. Gerçek âşık böylesi ulvî bir aşka sahip olan kişidir.

Âşığı ele veren hâllere bakılacak olursa âşık hasta ve inleyen bir hâldedir. Âşık yarinden ayrı olmanın üzüntüsü ile hasta düşmüştür ve inlemektedir:

- 1 Haste-i derd-i gam-ı yârim işüm nâle vü zâr
- 2 Vardur ol gönca-femûñ bülbül-i şeydâsı hezâr
- 3 Ele girmez bilürüz n'eyleyelüm cândur umar (T 5/II)

Âşığın inleyişi sevgilinin kapısında bekleyen rakipleri rahatsız edecek kadar fazladır. Bu durumdan usanan sadece rakipler değildir, elemeler tarafından kuşatılan âşık da canından usanmıştır:

- 1 Seg-i kûy uyumaz nâle-i efgânumdan
- 2 İl degül kendüm uşandum hele ben cânumdan
- 3 Aldı derd-i elem ise beni her yanumdan (T 7/3)

Âşığın en büyük zaafı sevgilidir. Âşık, yarinden gelen en ufak bir lütuf karşısında kendinden geçer. Bu duruma örnek teşkil eden bentte âşık/şair, sevginin saç bağını çözüp saçlarını göstermesi, meze olarak şeker tadında olan dudağını sunması gibi lütuflar karşısında iradesini kaybeder, kendisine nasihatta bulunan meyhanecinin sözlerini dahi dinlemez:

- 1 Gösterür turrelerüñ yâr çözüp ser-bendüñ
- 2 Cân mezedür diyü şunduğda o la^c l-i kıandüñ
- 3 Diñlemez pîr-i muğānuñ bu Beyānî pendüñ (T 5/V)

Âşığın gönlü sevgiliden gördüğü zulümler karşısında perişân bir haldedir. Âşığın gönlü bir şehir gibi tasavvur edilmiştir. Sevgili bu şehri yakıp yağmalayarak elde etmiştir:

- 1 Baña ol şeh ki 'aceb zulm-i firāvān eyledi

- 2 Hâtırım cem' iyyetin bozdı perişân eyledi
- 3 Gönlümün şehrinin hep âlân u tâlân eyledi (T 19/III)

Âşık/ şair açlığını sadece sevgilinin lütuf sofrasında gidermeyi ister. Bu sofrada bulunan yemeklerden başkası âşığa lezzetli gelmez. Âşığın iştihahı sadece sevgilin lütuf sofrasında bulunanlara karşıdır. Âşığa lezzetli gelen bir diğer durum da sevgiliye kavuşma umududur:

- 1 Hân-ı luftuñ birle sîrüz bize gelmez nân lezîz
- 2 İştihâ olsa meşeldür dirler olur nân lezîz
- 3 Vuşlat-ı yârim gelür gerçi baña her ân lezîz (T 24/I)

Âşık, aşkın şiddetiyle kendini unutmakta, sevgilinin cevri ü cefâsından zevk almaya başlamaktadır. Şikâyetlerini, yakınmalarını bir kenara bırakan âşık, sevgilinin kahrını da lütfunu da bir görür¹:

- 1 Yârün cefâsı gönlüme her dem şafâ virür
- 2 Çeşm-i ' aliyle hâk-i rehi tütüyâ virür
- 3 Nakd-ı şirişk ise dile gerçi ğinâ virür (T 39/I)

Âşığın gözyaşları kanlıdır (T111/IV) ve sevgilinin eşiğine akmaktadır:

- 1 Eşküm ki dem-be-dem ser-i küyüñde cârîdür
- 2 Güyâ ki ' aynı bâğ-ı cinân-ı cüybârîdür
- 3 Nevreste hattı ki bâğ-ı ruhuñ sebze zârîdür (T 26/II)

Âşıkların perişan olan dış görünüşlerine aldanmamak gerekir. Onlar sahip oldukları yoğun "aşk " duygusundan ötürü maneviyatı yüksek olan insanlardır. Bu âşıklık samîmiyeti, kararlılığı gerektirmektedir. Mecnûn ve Ferhâd gibi samîmi âşıklar dünyada iyi bir ad ile anılmışlardır:

- 1 Göñül bî-hüde gezme ' âkil iseñ küh-ı şahrâda
- 2 Bir eyü âd ile yâd ola gör sen de bu dünyâda
- 3 Dime noşşânı var ' aşkıñda Mecnûñ ile Ferhâda (T 27/II)

Klâsik şiirin âşıkları, aşkları neticesinde akıl sağlığını kaybetmiş kimselerdir. Onlar aşk kitabında yazılan kanunları yerine getirdikleri sürece akıl ve mantık dairesinden uzaklaşırlar. Normal bir insanın sergilemekten kaçınacağı davranışları aşk, sıradan hale getirir. Âşık olan kişinin toplum tarafından yadırganma hissi

¹ Cemal Kurnaz, "Vuslat Yolculuğu", http://turkishstudies.net/Makaleler/793009145_20kurnaz_cemal.pdf, 2010 S. 5/3, s.451. [erişim tarihi: 28.11.2016]

ortadan kalkar. Zira aşk söz konusu ise yapılan hiçbir şey de mantık aranmaz.¹ Şair içinde bulunduğu aşk duygusundan dolayı herkes tarafından ayıplanmaktadır. Ona divaneymiş gibi nazar edenler aşkın ne olduğunu bilmeyen kişilerdir:

- 1 Ālām-ı ğamla zār u nizār olmadan beden
- 2 Başumda bunca derd-i belā bilmezem neden
- 3 Divāne-vār ta' n ider oldı beni gören (T 39/II)

Âşık utanma endişesinden ve bunun gereği olan hâl ve davranışlardan uzaktır.² Aşağıdaki bentte âşığın ayıplanmasına sebep olan hâlleri kabullendiği görülmektedir. Kendisine rezil, namsız, nişansız ve utanmaz sıfatlarını yakıştırmaktadır:

- 1 Olalı kıadd-ı ħamîdem bu felek bezmine çeng
- 2 Olmaz nāle-i dilsüzuma zühre āheng
- 3 Benem ol vālih-i bî-nām ü nişān u bî-neng (T 78/I)

Can vermek, âşığın kemâlinin, yetkinliğinin ifadesidir. Kişi kendi benliğinden arınmadıkça aşkında eksiklik olur. Bu eksiklikten kurtulup vuslata ermek isteyen âşığın, canını sevgiliye ait olduğunu teslim etmesi gerekir³. Sevgili uğrunda canından vazgeçecek âşıklar çoktur. Beyânî de bu âşıklardan yalnızca biridir:

- 1 Kalmaya ' aşık odur baş ile cāna ašlā
- 2 İde cānını Beyānî gibi cānāna fidā
- 3 Cān u ten terkin urur gerçi ki çokdur ammā (T 120/V)

Âşığın eleminin büyüklüğünü ifade eden bentte gökyüzü kâğıda, ağaçlar kaleme benzetilmiştir. Yazı mükerrerbinden bir deniz olsa, bu deniz gönül derdini yazmaya yetmez. Âşığın elemi şerh etmek mümkün değildir:

- 1 Gök kıamu kâğıd olup olsa kıalem cümle seçer
- 2 Yazmaya derd-i dili baħr-ı midād olsa eger
- 3 Şerħ olunmaz elemüm ya kim okur kim dinler (T 52/IV)

Âşık sevgili karşısında çaresizdir, sevgilinin lütfuna mazhar olamazken bir de nazına katlanmak durumundadır. Sevgiliye bu hâlden bahsedecek olsa âşığın dili tutulur:

- 1 Ne var ben ' aşık-ı bîçāreye luḫ eyleseñ cānā

¹ Özer Şenödeyici, *Gazeller ve Güzeller Üzerine -Osmanlı Şiiri Şerhleri*, Gece Kitaplığı, Ankara, 2014, s.122

² Abdullah Eren, "Klasik Türk Şiirinde 'Ar ve Namus' Kavramı", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Temmuz, 2016, s.13.

³ Cemal Kurnaz, *a.g.e.*, s. 454.

- 2 Dimem baña vefâ kıl itme bâri nâz u istignâ
- 3 Dem-i nuţqum dutulur saña hâlüm diyemem aşlâ (T 55/III)

Âşık, sevgili uğrunda tüm varını tüketmiştir. Geriye sadece bir kuru başı kalmıştır. Bu ifade ile âşığın sadece dünya varlığını değil aynı zamanda beden ve ruh varlığını da kaybettiği anlaşılabilir:

- 1 Pā-māl koyma bendeni ey sevr-i serkeşüm
- 2 Yokdur reh-i belâda bugün bir ayağdâşum
- 3 Varum dükendi ƣaldı hemân bir ƣurı başum (T 110/II)

Belâ derdi âşığın kısmetidir. Ezelden beri bu böyledir ve âşık kaderine râzıdır:

- 1 Ƙısmet olmuşdur ezel ‘ âşıƣa çün derd-i belâ
- 2 ‘ Âşıƣ oldur ki ƣazâya vire her demde rızâ
- 3 Râzıyam her ne cefâ eyler iseñ eyle baña (T 70/III)

Gam âteşiyile yanan âşığın/şairin vücudu yanık bir şehir görünümü aksettirmektedir. Bu öylesi bir yanıştır ki yüz kez üstüne nehirler dökülse ateşin sönmesi mümkün değildir:

- 1 Nâr-ı ğamla ƣutuşup çekme der-i cân ƣahrı
- 2 Cismüme dinse Beyânî n'ola yanık şehri
- 3 Tökseler üstüne sevinmeye yüz kez nehri (T 92/V)

Âşık, içinde bulunduğu hâl ile Mecnûn'la benzerlik gösterir. O, aşk derdini çekmede Mecnûna arkadaşlık eder:

- 1 Ʀoludur sînemüñ derd ü elemlemlerle içi ƣaşı
- 2 ‘ Aceb mi giryeden dîdem dökerse dem-be-dem yaşı
- 3 Benem derd ü belâ çekmekde Mecnû'nın ayağdaşı (T 118/III)

Bir diğer bentte ise Beyânî, aşk yolunun tek yolcusu kendisiymiş gibi tavır takınır. Bu bentte şair, Mecnûn'un ayakdaşı olmak bir kenara dursun Mecnûn'un dahi ona âşıklık noktasında denk olamayacağını dile getirir:

- 1 Mecnû'nuñ irse Leylî ğamından göge başı
- 2 Ben ‘ âşıƣuñ felekde olımaş ayağdaşı
- 3 Gelmez kenâre n'eyleyim ol serv-i ser-keşi (T 137/IV)

Şair bu defa bir diğer aşk kahramanı olan Ferhâd ile âşıklık noktasında yarışmaktadır. Aşk yoluna ilk giren şair olmuştur. Ondan önce bu yolda yol alan bir âşık yoktur. Ferhâd bile bu yola şairden çok sonra girmiştir:

- 1 Târîk-i ' aşka benden ğayri girmiş yokdur irkenden
- 2 Bu vâdiye igen çok soñra geldi küh-ken benden
- 3 Müberrâ idi ervâh ise ecsâm içre meskenden (T 36/II)

Yukarıdaki iki bentte Beyânî'nin kendisini meşhur aşk kahramanları ile mukayese ettiği görülmektedir. Şairin bu kıyas noktasındaki ifadeleri, büyük şair Fuzûlî'nin "Bende Mecnûn'dan füzûn âşıklık isti'dâdı var / Âşık-ı sâdık benem Mecnûn'un ancak adı var." beytini çağrıştırmaktadır.

3.2.4. Rakip

Rakip, âşığın en büyük düşmanı olan tiptir. Sevgili ile âşık arasında bir engeldir. Bu yönüyle rakip, âşığın duygu ve değerlendirmeleri ile tasavvurlarda yer almaktadır.¹ Beyânî'nin rakibe yönelik ifadeleri geleneğin bünyesinde varolan tipi canlandırmaktadır. Rakip; âşığın/şairin düşmanıdır, onunla alay eder ve sevgiliye ondan daha yakındır.

Âşığın düşmanı olan rakibin bentlerde "ağyâr", "it ", "har", "seg" gibi isimlerle anıldığı görülmektedir.

- 1 Asitân miyâr olursa n'ola her dem meskenüm
- 2 Hûk-i pâyüñ kuhl iderse ger bu çeşm-i rüşenim
- 3 Ta' am itse itlerine iş bu cân ile tenim (T 24/III)

Rakip, sevgilinin eşiğinde beklemesi ve yaklaşan âşıkları kovması sebebiyle köpeğe benzetilmektedir.² Şair aşağıdaki bentte rakibi sevgilinin kapısında havlayan bir köpek olarak görmektedir:

- 1 Beyânî-ves beni şanma olam ' âlemde dâmen-gîr
- 2 Tolaşmam it-raķib ile kûyuñ gibi ürür hır hır
- 3 Yeter bu ulu devlet baña besdür evvel ü âhîr (T 133/V)

¹ Beyhan Kesik, *Mahmûd Rıfki Hayatı-Edebî Kişiliği ve Divançesi*, Salkımsöğüt Yay., Erzurum, 2009, s. 194

² Ahmet Atilla Şentürk, "Klasik Osmanlı Edebiyatında Tipler", *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, S. XV, İstanbul, 1995, s.375

Sevgilinin âşığa ettiği zulüm âşikârdır. Âşık/şair bu durumdan şikâyetçi değildir. Onu üzen, gururuna dokunan rakiplerinin (itlerin) onun perişân haline gülmeleridir:

- 1 Bañā ol yār-ı cefā-pîşe neler itdi neler
- 2 Tîr-i müjgān ile kıaddüm bağlayup bağrum deler
- 3 Dostlar bu ben hâķirũn hāline itler güler (T 24/IV)

Rakibin sevgiliye yakın olması âşığı çileden çıkarır. Sevgiliden haber getiren rakip, âşığın gözünde bir eşektir. Şairin burada rakibi eşeğe benzetmesi rakibin "eşek gözlü" oluşunu düşündürmektedir. Zira rakibin gözleri o kadar büyüktür ki sevgilinin bulunduğu her yana nazar etmektedir:

- 1 Yārũn tırāşı geldüğünü ol rakîb-i ħar
- 2 Nāgeh irişdi virdi baña bir kıara ħaber
- 3 Diķķatle gör ki nice ider her yaña nazar (T 64/V)

Âşık, sevgilinin ayrılık ateşi ile yanarken, gönlü sevgiliye kavuşma uğrunda çektiği elemelerden dolayı hasta düşmüşken, rakip sevgili ile bir olup gülmektedir:

- 1 Cān bir yañadan āteş-i hicrān ile sũzān
- 2 Dil ħaste-i derd-i elem-i vuşlat-ı cānān
- 3 Ağyār ise cem' iyyet-i dildār ile ħandān (T 94/III)

Rakibe yüz veren sevgilidir:

- 1 Gör ne lu' b eyledi ağyāra o şāh-ı ferrũħ
- 2 Kıatı ferzāne giçürdi hele māt eyledi rūħ
- 3 Āt şalup gitse Beyānî yeridür cāme sũrħ (T 74/V)

Âşık, rakibe yüz verdiği için sevgiliye sitem eder, rakibi de sevgilinin kapısında bekleyen köpek olarak görür. Rakip, sevgilinin kapısında bekleyen bir köpek gibi görülse de en azından bir adı vardır, âşığın o kadarcık bile adı anılmaz. Bu yüzden âşığın çektiği acı da ve bu acıdan dolayı ettiği feryat da büyüktür:

- 1 Kıapuñda ħāşılı yoķdur seg-i kũyın kıadar ādum
- 2 Yeridür ra' d-āsā göklere irerse feryādum
- 3 Bu dehr-i dũnden āyā alınmaz mı ola dādum (T 113/III)

Rakibe yüz verdiği için sevgiliye sitem eden âşığın, sevgili uğrunda canından vazgeçmişken rakibin derdini de çekmeye râzı olduğu görülür:

- 1 Çekmişem n'ola Beyānî gamını ağyāruñ

- 2 İrdi pāyāne murād-ı dil-i bī-miḳdāruñ
- 3 Terk-i cān eyleyeli yoluna ol dil-dāruñ (T 116/V)

3.2.5. Şarap

Klâsik Türk şiirinin en belirgin mutevalarından biri olma özelliği taşıyan şarap, Beyânî'nin tahmîs bentlerinde " bâde", "esrâr", "mey", "müdâm", "mül", "sahbâ", "duḫter-i rez" gibi isimlerle anılmaktadır. Şarabın, içki meslislerinde bir sunak olmakla birlikte teşbih unsuru olarak da kullanıldığı görülür:

- 1 Bülbül n'ider bu lâklāk güller derer rengin varaḳ
- 2 Nālemden al gel bir sebāḳ eyle şafā olunca çaḳ
- 3 Hiç böyle olmaz er yataḳ şun sākî mey yoḳtur yasaḳ (T 121/III)

Sevgilinin dudakları renk ve sarhoş edici olma yönüyle esrâra benzetilmiştir. Şaire göre: sevgilinin dudağının ferahlık veren şarabından başka bir ilaç yoktur, sevgilinin şarap gibi olan dudağı eşsiz bir ilaçtır:

- 1 Bulunmaz ḳāmet-i serv-i ser-efrāzuñ gibi mevzūn
- 2 Yuḳardasın yaraşmaz saña hem-sāye ola her dūn
- 3 Lebūñ esrârı gibi yoḳ müferrih bī-bedel ma' cūn
- 4 Açıl gül bezm-i rüşen ile ḳıl iḫsānı gūn-ā-gūn (Ts. 51/VI)

Aşağıdaki bentte şarabın hem-cinsi olan müdâm kelimesi ile bir tevriye oluşturulduğu görülmektedir. Müdâm, sürekli aralıksız anlamı taşımakla birlikte genellikle tevriyeli olarak kullanılır.¹ "Mest-i müdâm" ifadesi hem şarapdan dolayı hem de sürekli olan sarhoşluk anlamlarını taşımaktadır:

- 1 Buldı yine dūnyā niḳām ḫalk-ı zamāne şād-kām
- 2 Oldı cūvānān-ı benām ' aşıḳları emrine rām
- 3 ' Ālemde hep mest-i müdām güyā meh-i bedir tamām (T 96/III)

Şarap, yine sevgilinin güzellik unsuru olan dudağını ifade etmede kullanılmıştır. İçki meslisi tasviri bünyesinde sevgilinin dudağı ayaklara konulan içki olarak hayal edilmiştir. "Ayaklarda komak" ifadesinde hem "kadehe içki koymak" hem de "ayakta kalmak, bırakmak" anlamları yer aldığı için tevriyeli bir kullanım söz konusudur.

- 1 Ḳıldı sevdā-yı ser-i zülfi perişān sūnbūli

¹ Ömer Ferit Kam, *Divan Şiirinin Dünyasına Giriş*, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2008, s.153.

- 2 Hâl-i rağbetden düşürdi Hind elinde fülfuli
- 3 Kõdi bezm içre ayaklarda leb-i la' l-i müli (T 25/IV)

Bentlerde karşılaşılan işret meclisi tasvirlerinden birinde şairin, meclisin sakîsini sevgili, şarabını da sevgilinin dudakları olarak tasavvur ettiği görülmektedir. Sevgilinin olmadığı bir mecliste âşığa/şaire güzel görünen birşey yoktur.

- 1 Mey için cām-ı lebün olmasa hâlet bulmaz
- 2 Sensizük meclisimiz şākî lefâfet bulmaz
- 3 'Iyş-ı nüşından anuñ zerrece lezzet bulmaz (T 52/I)

Bir bentte şair, şarabı kanlı gözyaşına teşbih etmiştir. Gam meclisinde içilen şarap, âşıkların kanlı gözyaşlarından vücûda gelmiştir:

- 1 Çeşmimizden tñn midur uçarsa murğ-ı h'ábımız
- 2 Her tarîk ile yolunda gözlerimiz âdâbımız
- 3 Bezm-i gâmda h'ân-ı eşk oldı şarâb-ı nâbımız (T 56/III)

Kadeh, içki sunan anlamını taşıyan "sâkî" kelimesi şarabın dile getirildiği birçok bentte geçmektedir. Yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere sâkî, şairin tahayyülünde çoğu zaman sevgilidir. (T 21/V), (T 28/II), (T 87/III), (T 107/III), (T 153/V).

Şaire göre şarabın verdiği keyifi herkesin bilmesi mümkün değildir. Çünkü şarap hürmet edilecek, saygı duyulacak bir nesnedir. Bu yönüyle onun verdiği keyifi ancak saygı ve hürmet mertebesinde olan kişiler bilebilir:

- 1 Sâkiyâ keyfiyyet-i hâl-i meyi bilmez 'avâm
- 2 Al ele koma ayakda kalmasun kıl ihtirâm
- 3 Yunmayup göz guşşadan uyhu yüzün itmiş harâm (T 25/II)

Şairin keyif verici, hürmet edilecek bir içecek olarak nitelendirdiği şaraba bir diğer bentte tenezzül etmediği görülmektedir. Bu dünya zaten kalıcı değildir şarabın zevki gitse ne olur:

- 1 Yoğdur bu fenâ bezminün ey sākî bekāsı
- 2 Degmez hele bāline anuñ derd ü belāsı
- 3 Gitdiyse n'ola cām-ı meyün zevk ü şafāsı (T 147/I)

3.3.Felek

Klâsik şiirde felek: gökyüzü, daha çok yedi veya dokuz kat olan gökyüzünün iç içe girmiş bir çanak veya kâse gibi tasavvur edilmesidir. (çadır, otak, kubbe, dam, künbet, kale, tas, kâse, hokka, şişe, yedi deniz, yedi başlı ejder, değirmen, dolap, fırın, siper, keman, cevşen, miğfer, abdâl, hokkabâz, seyyareler vs.)¹ Bununla birlikte felek, " kadere isyan" gibi bir temanın bulunmadığı zamanlarda şairlerin kötü giden talihlerinin sebebidir.²

Felek, şairin ifadelerinde "kec-rev (T 72/IV), kec-reftâr (T 78/VI), zâl (T 71/V), fânûs-ı hayâl(T 60/VI), tāk-ı lâciverd (T 71/V), kejdüm-i laķab (T 143/ III) " olarak tanımlanmıştır: Feleğin kecrevliği, bayağı kişilere himmet ederken, Beyânî gibi yüce yaradılışlı kişileri aciz bırakmasından dolayıdır:

- 1 Ey felek kılmaķ Beyânî'nün neden bağrını hün
- 2 Himmetün ednāya ' āli-ţab' ı eylesün zebün
- 3 Tōđrusı kec-revlük itdüñ n'ola olsañ ser-nigün (T 10/V)

Şaire göre feleğin herkese bakışı eşit değildir. Kimi zamanın şâhı olurken, kimi bela ve derd yolunda çiğnenmektedir:

- 1 Şâh-ı dehr olmuş kimi başına giymiş tâc-ı zer
- 2 Kimi pâ-mâl-i reh-i derd ü belâ olup gezer
- 3 Böyledür āyîn-i kec-reftâr-ı çarĥ-ı nağar (T 14/II)

Felek bu defada hiç kimseye yüz vermemektedir. Mutsuz olan gönüller, feleğin gönüle rahatlık veren güneşini görme ihtimalinden yoksundur. Felek o zavallı gönüllere ancak gölge salmaktadır:

- 1 Hiç şafâ mihrini göstermezdi dil-nâ-şâda çarĥ
- 2 Şanma yüz virür Beyânî kimseye dünyâda çarĥ
- 3 Sāye-veş şalsa zemîne eylese üftâde çarĥ (T 83/V)

Aşağıdaki beyitte şair feleğin dönüşünü teşbih unsuru olarak kullanmıştır. Bu teşbihte şair, feleğin bir yerde karar kılmayıp sürekli dönmesine atıfta bulunmuştur:

- 1 Taķdîr-i emr-i Kâdir-i Kāyyūma uymayup
- 2 Gerdişdeyiz felek gibi bir yerde durmayup
- 3 ' Ālemde kendü ķadrimüzi ĥayf bilmeyüp (T 53/II)

¹ Esmâ Şimşek, "Yakınma / Yakarışlar Dünyasında FelekVe Türk Halk Edebiyatına Yansımaları", Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi, S.84, 2009, s.34-41.

² Özer Şenödeyici, *a.g.e.*, s.123

Beyânî'nin feleğe yönelik ifadeleri klasîk Türk şiiri formatımında olmakla birlikte halk kültürünü de yansıtmaktadır. Felek: halk tasavvurunda bazen dünya, talih, kader, zaman, gökyüzü, Allah/İlah olarak düşünülmüş ve kişilerin kaderini belirlemek için çarkı döndüren bir ihtiyar olarak tahayyül edilmiştir.¹ Beyânî'nin halk kültüründeki şekliyle feleği değerlendirmesine örnek bentler:

- 1 Tâli' ümdendür felek itdi beni zîr ü zeber
- 2 Râhat olmağa baña kalmadı yerde gökde yer
- 3 Neye varur bilmezsin gitdükçe baht-ı bed-güher (T 71/IV)

- 1 Yok sitârum ki irem pâye-i 'izz ü câha
- 2 Bırakam kendümi yâ kahr ile ka' r-ı çâha
- 3 Çâre ne n'eyleyeyim kaldı işim Allâh'a (T 78/III)

- 1 Göñül hemîşe bu zâl-i zamândan dūr ol
- 2 Er ol ne kendüni gizle ne meşhūr ol
- 3 Ne şevket ile Süleymân ne hâke düşen mūr ol (T 89/I)

- 1 Şaldı girdâb-ı belâya beni bu çarh-ı felek
- 2 Bilmezsin neye varur şon ucu bunuñ giderek
- 3 Murğ-ı dil cân kafesinden ola gibi münfek (T 81/I)

3.4. Rind- Zâhid

Rindlerin tercihi bu dünyanın tasasını ve kaygısını çekmek yerine zevk ve safa peşinde koşmaktır. Onların en mutlu olduğu anlar kadeh ve sevgili ile dolu olan anlardır. Çünkü rindler safa ehli dirler.² Beyânî'ye göre rind olan kişi safa meclisinde içki içmeli, dünyaya özgü herşeyden el çekip vahdet köşesinde suskun bir hâlde olmalıdır. Rindin bu tavırları takınmasını uygun bulan şair, kendisinin de rind oluşunu dile getirerek rindim diyen kişinin kendisi gibi arayış yolunda göz ve kulak olacak kadar derin bakması gerektiğini savunmaktadır:

- 1 Dilâ rindüm diyen bezm-i şafâda bâde-nüş olsun

¹ Ema Şimşek, *a.g.e.*, s.

² Gülay Durmaz, "Dîvân Şiirinde Rind", U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 6, Sayı: 8, 2005/1, s. 63

- 2 Çeküp el mäsivâdan künc-i vahdetde hamûş olsun
- 3 Beyânî-veş tarîk-i cüst-ı cû'da çeşm-i gûş olsun (T 75/V)

Şairin, rindler meclisi tassavvuruna bakıldığında bu meclisin mezesinin bade, yiyeceğinin ise rindlerin cânları olduğu görülmektedir. Meclisin kilimi mey, tattı ise Cem'in tahtıdır:

- 1 Dilâ rindân-ı bezmûñ nuqlü bâde kıtı cânıdır
- 2 Bisât-ı bezmi mey tahtı Cem-i Nüşirevânıdır
- 3 Ayağın mı çeker var şâki meydân pehlivânıdır
- 4 Şürâhi güyiyâ destinde bir gürz-i girânîdür (Ts. 51/I)

Türk Edebiyatı'nda da "zâhid", "çok ibâdet eden kişi"den çok, "zâhid-i huş"(kaba sofu) anlamında kullanılmıştır.¹ İnançında ve ibadetinde samimi değildir. Huzura çıkmanın saadeti yerine günahlarını temizleme ve cennete girme derdindedir.² Rind, özellikle ikiyüzlü, tutucu, cahil vb. nitelikleri olan zâhide takılmadan duramaz. Onu bu niteliklerinden dolayı kınarken, eleştirmekten de geri durmaz.³ Beyânî'nin zâhide olan eleştirisi yarını düşünme kaygısı ile etrafına keder saçmasıdır. Âhret, öbür dünya anlamlarını da taşıyan "ferdâ" kelimesi ile "bu dünya" kelimesi arasında kurulan tezat, rind ile zâhidin zıt düşünceye sahip olduklarını göstermektedir. Rind bu dünyanın zevk ve safasını sürereken, zâhid takındığı sahte zühd ile öbür dünya için yaşıyor görünmeye çalışmaktadır. Zâhidin dile getirdiği ile yaptığı uyuşmamaktadır. O, ibadeti şekli ile algılayıp bu konuda tutucudur:

- 1 Zâhidâ çekmek neden ferdâ-gam ile derd-i ser
- 2 Gün bugündür yarını anma keder virme keder
- 3 Sende seyr eyle bu dünyâda neler vardır neler (T 38/II)

Zâhidin karşısında rind tavrıyla duran şair gönlüne seslenmekte ve ona zâhidin nasihatlerini dinlememesini söylemektedir. Zira şairin nasihatinin yanında zâhidin öğüdünün hiçbir hükmü yoktur:

- 1 Gûş itme pend-i zâhidi ey dil revâ budur
- 2 Her dem naşîhatim benüm işit saña budur
- 3 Seyr itmek ise 'aks-i ruhuñ muktezâ budur (T 28/I)

¹ M.Muhsin Kalkışım, "Nâbî'de Zâhid Ve Vâiz Eleştirisi", Qafqaz Üniversitesi Filoloji Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bakı, AZERBAYCAN, s.3

² Özer Şenödeyici, *a.g.e.*, s.151

³ Gülay Durmaz, *a.g.e.*, s. 71

Beyânî tahmîs bentlerinin birinde zâhidi gerçek aşkı inkâr etmesinden dolayı münâfık olarak niteliyor. Zâhidin münâfıklığı Allah'a gerçek aşk ile bağlı olmayıp, kendisini öyleymiş gibi göstermesinden kaynaklıdır. Şair, iki yüzlü olan zâhidi Allah'a havâle etmektedir:

- 1 İnkâr iderse zâhid eger 'aşk-ı 'âşıkı
- 2 Söyletmegil Beyânî gider şol münâfıkı
- 3 Tağdîre kııl havâle gözet Hâk-ı Sâbıkı (T 139/V)

Şairin zâhide olan göndermeleri şu beyitte de yer almaktadır. Zâhidi kaba ve soğuk gören şair, onun nağmelerini cins bulmaktadır. Şairin zâhide olan asıl kızgınlığı onun "Âşık meclis itmek câ'iz degil." demesidir. Zâhidin bu sözü şaire göre kuru ve boş bir sözden ibarettir:

- 1 Ol zâhid-i huşkuñ ne ola nağmesi bir cins
- 2 Gavğası neden söylemeden rabt ile yâbis
- 3 Câ'iz degül itmek dir imiş 'âşık meclis (T 147/IV)

III. BÖLÜM

METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YOL

Metnin kuruluşunda imlânın doğru şekilde verilmesine özen gösterilmiş ve bu doğrultuda çeşitli kaynaklardan istifade edilmiştir. Türkçe kelimelerin ve bazı eklerin imlâsında Sebahat Deniz'in çalışmasından¹, Arapça ve Farsça kelime ve eklerin imlâsında da İsmail Ünver'in çalışmasından² yararlanılmıştır.

1. Türkçe Bazı Ekler ve Kelimelerin İmlâsı

a) İsim ve fiile gelen birinci teklik şahıs ekinin vokali düz- deniş (-am, - em) olarak yazılmıştır.

gedâyem(T6/ I-1) nâ-tüvânem (T 118/ VI-1) dönmezem(T100/III-3)

b) Birinci çokluk şahıs ekinin vokali yuvarlak (-uz, -üz) olarak yazılmıştır.

nişânuz (T 69/VI-1) kıâdirüz (T 103/V-2) gelmişüz (T 131/II-2)

c) Fiile gelen ikinci teklik şahıs ekinin vokali yuvarlak (-sun, -sün) olarak tercih edilmiştir.

ararsun (T 87/ IV-3) eylersün (T10/V-2) bilürsün(T 141/IV-3)

d) İsme gelen ikinci teklik şahıs ekinin vokali düz-dar (-sın, -sin) olarak yazılmıştır.

kâdîrsin (T 152/ II-2) nâzırsın (T 80/IV-1)

e) Emir üçüncü teklik şahıs eki yuvarlak vokalli (-sun, -sün) şekliyle gösterilmiştir.

kılsun (T 88/V-1) yelsün (T 138/V-2)

f) Birinci teklik ve çokluk ile ikinci teklik ve çokluk şahısların iyelik ekleri yuvarlak vokalli (-um, -üm,- uñ, -üñ, -umuz, -ümüz, -uñuz, -üñüz) olarak kullanılmıştır.

bağrum (T 149/I-1) ‘unvânumuz (T 103/I-1) güvâhumuz(T 143/IV-3)

fermānuñ (T 152/II-3) himmetüñ (T 10/V-2) yüzüñ (T 31/I-2)

g) Üçüncü teklik ve çokluk şahsın iyelik eki düz-dar (-ı, -i, -sı, -si, -ları, -leri) şeklinde yazılmıştır.

halkı (T 75/III-1) gavğası (T 147/IV-2) kolları (T 77/VI-3)

¹ Sebahat Deniz, *Tecellî [Aşkın Bitmeyen Çilesi] Gülendâm ü Küeyt (Risâle-i Râz)*, Duyap Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 88-90

² İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", Ankara Üniv. Dil ve Tarih- Coğrafya Fak. Türkoloji Dergisi, 1993, c. XI, I, s. 51-89.

h) Geniş zaman eki düz-geniş (-ar, -er) ve dar-yuvarlak (-ur, -ür) şekilleriyle kullanılmıştır.

uğrar (T 13/IV-3) yarar (T 80/II-3) iver (M-1/IV-3)

çıkırar (157/ III-2) okur (T 48/III-3) çekilür (Ts. 51/III-4)

ı) Geçmiş zamanın hikâyesi (-dı, -di) ve rivayeti (-mı, -miş) düz-dar vokalli olarak yazılmıştır.

irdi (T 96/II-1) sürdi (T 106/V-3) düşürdi (T 154/IV-3)

düşmüş (T10/I-2) tolmuş (T 12/IV-2) turmuş (T 67/III-1)

i) Bildirme ekinin yuvarlak vokalli (-dur, -dür) hâli tercih edilmiş ve ekin "-durur" şeklinde kullanımları ise kelimededen ayrı yazılmıştır.

nâzırdur (T 95/IV-3) yukardandur(T 127/II-2) çok durur (T 72/ IV-1)

j) Soru eki kelimededen ayrı ve düz-dar vokalli (mı, mi) olarak tercih edilmiştir.

lâyık mı (T 127/ IV-1) var mı (T 158/IV-1) ayağın mı (Ts.51/I-3)

k) Gerundium eki yuvarlak vokalli ve "p"li olarak (-up, -üp) yazılmıştır.

saklayup(T20/I-3) tutup (T126/V-3) sürüp (T36/IV-3) üfürüp (T65/III-3)

l) Zaman gerundiumu -ınca, -ince şeklinde yazılmıştır.

kılınca (T62/II-3) bilince (T156/V-3)

m) Partisip eki yuvarlak vokalli (-duk, -dük) şekliyle gösterilmiştir.

bağmaduğı(T42/II-3) urduğı(T98/III-3) itdügi (T66/I-3)

n) İçün edatının "i"si vezin gereği düşürüldüğü durumlarda kesme işareti konulmadan kelimeye bitişik olarak yazılmıştır.

anuñçün (T98/IV-2)

o) Ünlü ile biten bir kelimededen sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde vezin gereği ünlülerden biri düşürülünce iki kelime bitişik yazılmış ve ünlünün düştüğü yer kesme işareti ile belirtilmiştir.

n'ola(T60/I-1) nic' olur (T141/I-2)

2. Arapça, Farsça Bazı Tamlama, Kelime ve Eklerin İmlâsı

a) Arapça tamlamaların yazımı şu şekildedir:

‘arş-ı Rabbu'l- âlemîn (T2/IV-2) Hâcerü'l-esved(T34/III-3)

b) Farsça tamlamalar şu şekilde belirtilmiştir:

hevā-yı ğam-ı ‘ aşkuñla (T93/IV-1), beyzā-yı Mūsā'dan (122/IV-3)

c) Ön ad ve bir isimden oluşan kelimeler tireli olarak yazılmıştır:

nā-tüvānem (T118/VI-1) ber-dār-ı fenāda (T58/V-3) pür-naqş-ı nigār
(T154/I-2) hem-nişin (T103/III-3) Bî-raḥm-ı çarḥ-ı gerdün (T 128/I-3)

d) Farsça kelime sonlarına gelen bazı edat ve ekler tireli olarak yazılmıştır:

gevher-bāruñ (T35/V-2) ḥāk-dān (T136/I-2) dil-sitān (T76/III-1)

e) Aralarında edat bulunan aynı veya farklı iki kelime arasına tire konulmuştur.

cā-be-cā (T96/IV-3) ser-tā-pā (T31/III-1) gūşe-be-gūşe (T129/III)

f) -âsâ, -veş, -vâr gibi benzetme edatları tire ile eklendikleri kelimelerden ayrılmıştır.

zünbūr-âsâ(T108/V-2) çemen-veş (T64/I-2) şayyād-vâr (T77/V-3)

g) Dâ'im, zâ'il, mâil, kâ'il gibi kelimeler hemze ile gösterilmiştir.

dâ'im (T54/IV-2) kâ'il (T124/I-3) zâ'il (T52/V-2) mâ'il (T118/II-3)

h) Âftâb ve pâdşâh kelimeleri aralarına vokal getirilerek yazılmıştır.

âfitâb (T122/III-2) pâdişâh (T108/I-2)

ı) Farsça'daki "vāv-ı ma'dûle" şu şekilde gösterilmiştir:

ḥ^vāce (T114/III-1) üstüḥ^vān (T39/III-2) ḥ^vāb-ı ğaftet (T50/I-1)

3. Bazı Teknik Özellikler ve Transkripsiyon Sistemi

a) Metinde şairin tahmîsde bulunduğu gazellerin beyitleri italik olarak yazılmıştır. Mevcut olan bir tesdîs örneğinde yine tesdîs yapılan gazelin beyitleri italik yazılmıştır. Tevhîd ve na't nazım türlerini içeren Beyânî'ye ait iki muhammes örneğinde italik tercih edilmezken şairin kendi gazeline yaptığı üç tahmîsde gazel beyitleri italik olarak gösterilmiştir.

b) Metinde dipnotta kolaylık sağlaması adına nazım şekillerinin mısralarında numaralandırma yoluna gidilmiştir. Bu yolla metinde yer alan gazeller ile dîvândaki gazeller mukayese edilerek aradaki farklar belirtilmiştir.

c) Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun vokaller (ا, و, ي) Ā, ā, Ī, ī, Ū, ū şeklinde gösterilmiştir.

d) Metinde hece eksikliğinden kaynaklı hatalar vezni ve anlamı bozmayacak şekilde [ ] içinde tamamlanmış olarak gösterilmiştir.

e) Metinde az olmakla birlikte okunamayan kısımlar (...) şeklinde belirtilmiştir.

f) Metnin transkripsiyonu tablo üzerinde gösterilmiştir.

TRANSKRİPSİYON TABLOSU

ء	ﺀ
ث	Ṭ, ṭ
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
ذ	Ẓ, ẓ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ẓ, ẓ, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	‘
غ	Ġ, ġ
ق	Ḳ, ḳ
ك	Ḳ, ḳ, g
گ	g

IV. BÖLÜM

METİN

2b

[TAHMİSLER]¹

1

Meʿülü Fāʿilātü Meʿülü Fāʿilün

I

- 1 Ey zāt-ı pākūñ ism-i şerīfidür Hudā
- 2 Subhāne men tefekkür-i fi'l-şubh-ı ve'l-mesā
- 3 Bu yolda kıl hidāyetini reh-nümā baña
- 4 Yok gayriye tevekkülüm ancak yine saña
- 5 Bulunmaz ibtidāña nuḥustünden intihā

II

- 1 ʿAşkuñ hemīşe qalbüme cāndan yakın durur
- 2 Şevküñse dilde cānum ile hem-nişin durur
- 3 Tevhīd-i verd-i ḥalk-ı zamān u zemīn durur
- 4 Tesbīḥ-i cümle vahş ü tıyūr ins ü cin durur
- 5 Allāhu Rabbu'l-ʿazim baq bilā-fenā

III

- 1 Fehm idemez meʿālını dil kıl u qālünün
- 2 Qādir degül cevābına hergiz suvālünün
- 3 Doymaz şerār-ı şevkine rüy-ı celālünün
- 4 Tā perde-i zalām-ı ʿademden cemālünün
- 5 Envārı ile kevn u mekān oldı pür-ziyā

IV

- 1 Meşşāte-i şabā ki ne dem eyleye güzer
- 2 Rüy-ı ʿarūs-ı gülşene virdükde zīb ü fer

¹ Metnin orjinal başlığı "Hazâ Dîvân-ı Beyânî-i Karahisârî" idi . Fakat metin bir Dîvân olma özelliği taşımamaktadır ve bünyesindeki şiirler de Karahisârlı Beyânî'ye ait değildir.

- 3 Ümmid-i bāğ-ı vaşluñ ile cān virür iver
- 4 Bülbül seher-i şadā ile bu hūb-şavtı der
- 5 Yā men bedā 'e cemālūñ fi külli mābedā

V

- 1 Yel gibi yelse dil n'ola her dem hayālūñe
- 2 Künhiyle irmek olmadı hergiz kemālūñe
- 3 Āhir ' aceb irişmek olur mı vişālūñe
- 4 ' Āşık durur Beyānī kulun da cemālūñe
- 5 Kālū belāda ireli cān sem' ine nidā

2

DER MEDH-İ HAZRET-İ SULTĀNÜ'L- ENBIYĀ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

3a

I

- 1 İsm-i pāk-i zāt-ı bī-çün kılalum ibtidā
- 2 Cümleye vācibdür anuñ zikrin itmek evvelā
- 3 Yā niçün yād olmaya sertāç-ı hayl-i enbiyā
- 4 Yā cemī' ü'l- mü 'minin şallu' alā hayrū'l-verā
- 5 Mefāhir evlād-ı Ādem Muştafā vü müctebā

II

- 1 Hep vücuduñ birle zāhirdür rüsüm-ı mümkināt
- 2 Halka şer' -i müstaķimūñ gösterir rāh-ı necāt
- 3 Nuṭk-ı pākūñ kāşif-i ḥallāl-i ' aqđ-i müşkilāt
- 4 Server-i peygamberān u şadr-ı bedr-i kā 'ināt
- 5 Dürr-i eşdāf-ı celālūñde güher-kān-ı vefā

III

- 1 Tıtdı deryālar şadefden dürr-kelāmuña kulaķ
- 2 Midḥatūñ yazılmaya gökler olursa ger varaķ

- 3 N'ola alursa 'ulüm-1 zāt-1 bahtuñdan sebağ
- 4 Bülbül-i bāğ-1 Hudā sımurğ-1 Qāf-1 qurb-1 Hāğ
- 5 'Andelib-i gülşen-i cān tūṭi-i vaḥy-i Hūdā

IV

- 1 Ey vücūduñla müzeyyen cümle-i rüy-ı zemīn
- 2 Vey müşerref maqdemüñden 'arş-ı Rabbu'l- ālemīn
- 3 Sensin eyvān-ı nübüvvet şadrine şāh-ı güzīn
- 4 Hāzin-i esrār-ı qudsī ḥ'āce-i dünyā vü dīn
- 5 Ma' den-i luṭf-ı İlāhī menbā' -ı 'ilm ü ḥayā

V

- 1 Halk-ı 'ālem bende-i en'ām u ihsānuñ durur
- 2 Cümle dünyā hep muṭi' -i emr-i fermānuñ durur
- 3 Gülşen-i medḥūñde bir murğ-ı ḥoş-elḥānuñ durur
- 4 Bu Beyānī-i şikeste-dil şenāḥ'ānuñ durur
- 5 Yā Şefi' e'l-müznebin işfā' alā yevmü'l-cezā

3

GAZEL-İ HAQĀNĪ TAḤMĪS-i BEYĀNĪ

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Tūṭi- i dil terennüm idüp itmede nevā
- 2 Āyine-i cemālūñe bağduqça zāhirā
- 3 Mir'āt-ı ṭab' -ı pāküme virdi yine cilā
- 4 *Minnet Hudāya eyledi nazm-ı şeref-fezā*
- 3b 5 *Na' t-ı güzīn-i ḥazret-i sulṭān-ı enbiyā*

II

- 1 Oldur güzin server-i hayl-i peygamberi
- 2 Olsa zamane halkı anuñ n'ola çakeri
- 3 Cändur disemde mürdelere var durur yeri
- 4 'İsā tufeyl-i yek ser-i müy-ı mu'anberi
- 5 Mūsā kemend-i turre-i tārına mübtelā

III

- 1 Ey bāğ-ı vaḥye bülbül olan ḥ^vāce-i güzin
- 2 Ser cümle kā'ināta bugün ḥāmī-i mu'in
- 3 Sensin muḥaṣṣal iki cihānda yine hemin
- 4 Şāhib-nigīn-i 'arşa-ı gerdūn penāh-ı dīn
- 5 Kürsī-niṣīn-i şuffe-i niṭāk-ı aşfiyā

IV

- 1 Ol server-i risāline kim yok durur nazir
- 2 Dest-i şefā' ati umarın ola dest-gir
- 3 Hep dergeh-i mürivvetine kā'ināt esir
- 4 Meftūn-ı iltifātı eger bāy eger fakir
- 5 Muḥtāc-ı ḥāk-i pāy eger şāh eger gedā

V

- 1 İtseñ Beyānī'nüñ bu du'āsın n'ola kabul
- 2 Oldur fütāde ol seni gözler çü sağ u şol
- 3 Göster o derd-mende meded eyle toğrı yol
- 4 Ḥākānī-i şikeste-dilüñ sen delili ol
- 5 Allāh yā Muḥammed ü Maḥmūd u Muştafā

4

GAZEL-i ŞALİHİ TAḤMİS-i BEYĀNİ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Biz nice eyleyevüz hizmet-i sultānı edā
- 2 Bende-i halka-be-güşiyken anuñ hep dünyā
- 3 Hele yüz sürmege hāk-i derine gördi revā
- 4 *Ḥamdulillāh ki kemāl-i kerem-i Mevlānā*
- 5 *Eyledi çeşm-i cihān-bīnimüzi necm-i bedā*

II

- 1 Gerçi dirler bunu devletde gerekdür serde
- 2 Başa iletir işi her kim irer bir merde
- 4a 3 Şavķ-ı mihr ile huşūşā kim ola perverde
- 4 *Gökde istedüğini tañ mı bulursa yerde*
- 5 *Mürşid-i kāmīl olunca kişiyē rāh-nümā*

III

- 1 Rif ate irdi güneş olalı kapuñ nekeri
- 2 Yüz sürer dergehüñe hizmete gelmiş seheri
- 3 Şem^ç -i ruhsāruña pervāne disem yoķ mı yeri
- 4 *Ser-i kūyuñ dolanur dün gice gördüm kameri*
- 5 *Yıldızı bencileyin düşkün anuñ da cānā*

IV

- 1 Böyle bir mertebe-i ʿāliyi şol kim gördi
- 2 Āsitān-ı felek ʿunvānuña yüzler sürdi
- 3 Pertev-i mihrüñ anı mürde iken dir gördi
- 4 *Kevkeb-i bahtını burc-ı şerefē irgürdi*
- 5 *Hāle-veş dergihini sen mehüñ iden me ʿvā*

V

- 1 Pür idüp yine derūnuñu şadā-yı neyle
- 2 Bu Beyānī gibi medḥinde ğazeller söyle
- 3 Ḳalb-i pāküñ ne revādur ḳala muğber şöyle

- 4 *Şālihā gerd-i riyādan dili maḥfūz eyle*
5 *Virmeḳ istersen eger āyine-i ḳalbe cilā*

5

ĠAZEL-i ÜMİDİ TAḤMİS-i BEYĀNİ
Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ilün

I

- 1 Gün gibi virdi cemālūñ yine āfāḳa ziyā
2 Pertev-i rūyuñ ile oldı münevver dünyā
3 Gözedürken ser-i kūyuñ gözi ḫuş oldı saña
4 *Ka' beden yüz çevürüp ey şanem-i māh-liḳā*
5 *İşgün cānibine döndi hemān ḳible-nümā*

II

- 1 Ḥaste-i derd-i ḡam-ı yārim işüm nāle vü zār
2 Vardur ol ḡonca-femüñ bülbül-i şeydāsı hezār
3 Ele girmez bilürüz n'eyleyelüm cāndur umar
4 *Ruḫı şeftālüsini öpmege virmez ola yār*
5 *Būsitān-ı ser-i kūyuñda biñ olsa ayvā*

III

- 4b 1 Meyve-i vaşlına hiçbir kesüñ irişmez eli
2 Bāḡ-ı dehr içre yoḡ ol ḳadd-i bülendüñ bedeli
3 Çöpçe gelmez baña toḡrısı diyem aña belī
4 *Naḫl-i bālāsını ol serv-i ḳadüñ seyr ideli*
5 *Ġāyet alçaḳ görünür oldı gözüme Ṭübā*

5 Muhammed Selvi, *Ümîdî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı* (ÜD), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2008. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) s.54-55., G. 4

I/4 māh-liḳā:ḫürliḳā ÜD.

II/4 ola yār: ol şüh ÜD.

III/4 ol serv-i ḳadüñ seyr ideli : seyr ideli ol Sidre-ḳadüñ ÜD.

IV

- 1 Sākī el üzre tutarken mey-i cem' iyyetde
- 2 Hürmet eylerken aña hıdmet idüp gāyetde
- 3 Ne haṭā kıldı ola 'āleme keyfiyyetde
- 4 *Leb-i cānāneye ṭolaş da diyü şoḥbetde*
- 5 *Cām-ı şaḥbāyı bugün ortaya almış zürefā*

V

- 1 Gösterür turrelerüñ yār çözüp ser-bendüñ
- 2 Cān mezedür diyü şunduḡda o la' l-i ḡandüñ
- 3 Diñlemez pīr-i muḡānuñ bu Beyānī pendüñ
- 4 *Yetürüp bāde-i 'aşḡ ile Ümīdī kendüñ*
- 5 *Mest olup düşdi bugün ḡalk-ı cihāna rüsvā*

6

GAZEL-i ŞEYḤĪ TAḤMĪS-i BEYĀNĪ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

I

- 1 Gedāyem şüretā rāh-ı belāda bī-ser ü bī-pā
- 2 Maḡām-ı künc-i miḡnet baña oldı mesken-i me'vā
- 3 Görüp şāhāne ṭarzum reşk iderse ṭañ mıdur a' dā
- 4 *Şeb-i firḡatde ey meh nār-ı dıldür şem'-i bezm-ārā*
- 5 *Ḥayālün hemdemüm ḡün-ı sirişküme bāde-i ḡamrā*

II

- 1 Gice evc-i semāda görünenler şanma kim aḡter
- 2 Gözüñ yummaz felek tā şubḡa dek ey meh seni gözler
- 3 Ne var teşrif kılsañ böyle olmaz bir müferraḡ yer
- 4 *Ḡamuñ sākī vü sīnem şadr-ı meclis dīdeler sāḡar*

IV/4 cānāneye ṭolaş da diyü şoḥbetde : cānāne ṭolanır diyü bezm-i meyde ÜD.

IV/5 almış: aldı ÜD.

V/4 kendüñ: 'aḡlın ÜD.

5 *Müheyyādūr şeh-i ‘aşka yine bir bezm-i bî-hemtā*

III

- 1 Yeridür pertev-i ruyūñ çıka eyvān-ı keyvāne
- 2 Münevverdür ziyā-yı ‘arızuñ birle bu kâşāne
- 3 Muḥaşşal yerde gökde kılmadı bir mihr-i raḥşāne
- 4 *Düşünce ‘aks-i ḥūrşīd-i cemālūñ bezm-i rindāne*
- 5a 5 *Meh-i tābān-ı evc-i ‘işret oldı sāğar-ı şaḥbā*

IV

- 1 Nice şehirler cihānda terk idüp tācını gitmişdür
- 2 Yoluñda döne döne ‘aşkuñ ile işi bitmişdür
- 3 Ğamuñla rāst-ı kārın bugün başa iletmişdür
- 4 *Felek şevk-i ruḥuñla zer külāhuñ kīc-rev itmişdür*
- 5 *Degüldür māh-ı nev fark-ı felekde görinen cānā*

V

- 1 Beyānī dilberānuñ gerçi yoḡ bir böyle mümtāzı
- 2 Velī ol kebk-i hoş-reftār durmaz artırur nāzı
- 3 Tenezzül eyleyüp gūş itmez avāz-ı ṭabl-bāzı
- 4 *Hümā gibi katı yüksekden eyler oldı pervāzı*
- 5 *Şikār itmekdür ol şeh-bāzı Şeyḥī maṭlabu'l- a‘lā*

7

ĞAZEL-İ FUZŪLİ TAḤMİS-i BEYĀNİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Gözümüñ merdümi ol ğamze-i mekkāra fidā
- 2 Eşküümüñ dürrleri ‘ayn ile ḥün-ḥ^vāra fidā
- 3 Cümle tānem var ise eylerüm ol yāre fidā

- 4 *Cānumuñ cevheri ol la‘l-i şeker-bāra fidā*
 5 *‘Ömrümüñ hāşılı ol şive-i reftāre fidā*

II

- 1 Aña ‘ aşık mı dinür kim seve bir cānānı
 2 Dil nedür durmaya ‘ arz eyleye aña ānı
 3 Cāna minnetdür anuñ yolına virmek cānı
 4 *Derd çekmiş başum ol hāl-i siyeh kurbānı*
 5 *Tāb görmüş tenüm ol turre-i tarrāra fidā*

III

- 5b 1 Seg-i kūy[1] uyumaz nāle-i efgānumdan
 2 İl degül kendüm uşandum hele ben cānumdan
 3 Aldı derd [ü] elem ise beni her yanumdan
 4 *Pāre pāre dil-i mecrūh-ı perişānumdan*
 5 *Ser-i kūyında yatan her ite bir pāre fidā*

IV

- 1 Ğam degül itnese miḥnetde baña dil yardım
 2 O da derde düşe diyüben aña kırkırdum
 3 Dil ü cānla çekişüp gerçi çoğ aldum virdüm
 4 *Cān u dil kaydını çekmekden özüm kırtardum*
 5 *Cānı cānāneye virdüm dili dildāra fidā*

V

- 1 N'eylesün ya bu Beyānī-i ḥaķir ü nāçiz
 2 Dem-be-dem çekmede ol yār ise tiğ-i sertiz
 3 Kırkıram katl ide nāgāh o çeşm-i ḥün-riz
 4 *Ey Fuzūlī n'ola ger şaķlar isem cān-ı ‘ aziz*
 5 *Vaķt ola kim ola bir şūḥ-ı sitemkāra fidā¹*

IV/5 virdüm: etdüm FD.

V/4 şaķlar : saḥlar FD.

¹ FD., G.15/3- 4-5 yoktur.

8

GAZEL-İ HAYALİ TAHMİS-i BEYÂNİ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

I

- 1 Cihānda kimse yok āzāde ašlā
- 2 Eger dīvānedür ger merd-i dānā
- 3 Degül mi ' aşk-ı Leylā ile rüsvā
- 4 *Neden bī-ķayd imiş Mecnūn-ı dānā*
- 5 *Ki ķopmış başına bīñ dürlü ğavġā*

II

- 1 Benem vādī-i miħnet içre gümrāh
- 2 İder hep ħalk-ı ' ālem benden ikrāh
- 3 Degül bir kimse hiç ħālūmden agāh
- 4 *N'ola ķılsam leb-i dildār için āh*
- 6a 5 *Ķanı ' ālemde bir bī-dūd ħelvā*

III

- 1 Dilā dīvāne olup düşme tāġa
- 2 Şalınma seyl-veş her bāġ u rāġa
- 3 Ğurūr itme şaķın uyma dimāġa
- 4 *Dilersen başa çıķmak düş ayaġa*
- 5 *Bunuñla başa çıķdı cām-ı şaħbā*

IV

- 1 Meķānum n'ola olsa künc-i vaħdet
- 2 Cihāndan eyledüm fi'l-cümle ' uzlet
- 3 Hiç itmem kimseye ' ālemde minnet
- 4 *Vücūdum mülkidür Ķāf-ı ķanā'at*

8 Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Dîvânı* (HD), Akçaġ Yayınları, Ankara,1992, s.89-90, G.3.

I/4 dānā :şeydā HD.

I/5 ķopmış :konmuş HD.

III/4 Dilersen başa çıķmak düş ayaġa: Ayaġa düş dilersen başa çıķmak HD.

5 *Göñül murğıdur ol Kāf içre ‘anķā*

V

- 1 Beyānī'nün demi ‘İsā'ya beñzer
- 2 Şadefde lü 'lü '-i lālāya beñzer
- 3 Kelāmı bir dürr-i deryāya beñzer
- 4 *Hayālī'nün dili deryāya beñzer*
- 5 *Sütür-ı şı'ridür emvāc-ı deryā*

9

ĠAZEL-İ BĀĶĪ TAĤMĪS-i BEYĀNĪ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 Yine zulmetden cihān buldı ziyā
- 2 Geldi gülşen oldı ‘ālem rüşenā
- 3 Siğrdür haķķā ki bu mu'ciz-nümā
- 4 *Nev-bahār irişdi vü gitdi şitā*
- 5 *Keyfe yuhyi'l- ‘arz[a] ba' de mevthā*

II

6b

- 1 Şerh idemez āyet-i hüsnün zebān
- 2 Lebleründen haţtuñ ey şirīn-dehān
- 3 Sensin ‘ālemde Süleymān-ı zamān
- 4 *Olsa hükümünde n'ola ins ile cān*
- 5 *Mūrlar cüllāba düşmiş güyiyā*

III

- 1 Niçe bir giçsün günüm ālām ile
- 2 Rağbet olmazmış cihānda kām ile

- 3 Müstecāb imiş du‘ā aḥṣām ile
- 4 *Yār aḡyāra söger düşnām ile*
- 5 *Ref^c olur çünkim du‘ā ile belā*

IV

- 1 Ortaya aldı beni derd [ü] elem
- 2 Neye varur ḥālüm āḥir bilmezem
- 3 Olmada gitdükçe dil pā-māl-i ḡam
- 4 *Dest-i miḥnetden alınmaya yaḡam*
- 5 *Ger olursa iki ‘ālem bir yaña*

V

- 1 Gör Beyānī ol nigārı n'eyledi
- 2 Ḥālüme baḡdı vefālar eyledi
- 3 Söylemezken döndi baña söyledi
- 4 *Eşk-i çeşmüm yāre ‘arz itdüm didi*
- 5 *Bāḡiyā ma‘lüm oldu mā-cerā*

10

GAZEL-İ BĀḤĪ TAḤMĪS-i BEYĀNĪ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Var ise ref^c eylemiş rüyundan ol meh-rū niḡāb
- 2 Māha düşmiş tāb-ı ruḡsārından anuñ ıztırāb
- 3 Yüzi açılmış kızarmış gül gibi gitmiş ḥicāb
- 4 *Şöyle olmuş cām-ı ‘aşḡ-ı yārdan mest-i ḡarāb*
- 5 *Kendüsin dīvārdan dīvāra urmuş āfitāb*

III/4 aḡyāra söger: aḡyārı şavar BD.

III/5 Ref^c : Def^c BD. // çünkim: şan kim BD.

10 BD., s.113 ,G.20.

I/4 mest-i: mest ü BD.

II/4 perçinüñ:müşḡinüñ BD

II

- 7a
- 1 Mülk-i hüsn içre bugün ey şehir-i yâr-ı kâm-bîn
  - 2 Anlaruñ başduğı yer ‘aynı olur naķş-ı nigîn
  - 3 Meskenet birle önüñde yer öper āhū-yı Çîn
  - 4 *Nāfe kıldı zülf-i pür-çinüñ görüp ser-ber-zemîn*
  - 5 *Ayağüñ toprağına miskînlik itdi müşg-i tâb*

III

- 1 Câm-ı meyden ‘aynı ayrılmaz anuñ leyl ü nehâr
- 2 Bâde üzre dide-bânlıkdur aña var ise kâr
- 3 Gözine gelmiş anuñ şişüp kabadursa ne var
- 4 *Doğunupdur bâde-i gül-güne çeşm-i rûzgâr*
- 5 *Sâğar üzre sanmañuz peydâ olur yer yer habâb*

IV

- 1 Râh-ı miñnetde şehâ dil pây-mâl olur yürür
- 2 Dest-i cevruñse bu ben üftâdeyi durmaz sürür
- 3 Çâre yok herkes cihânda başı yazusun görür
- 4 *Derd-i ‘aşkuñ ‘âşık-ı miskîni dâ’im öldürür*
- 5 *Mestlik pâyâne irse irişür elbette h^vâb*

V

- 1 Ey felek kılmaķ Beyānî'nün neden bağrını hūn
- 2 Himmetüñ ednāya ‘ālî-ṭab‘ı eylersün zebūn
- 3 Ṭoğrusı kec-revlük itdüñ n'ola olsañ ser-nigūn
- 4 *Bâķīya senden ferâgat virdi ey gerdūn-ı dūn*
- 5 *Südde-i devlet-me’âb-ı pâdişâh-ı kâm-yâb¹*

II/5 müşg-i tâb: müşg-i nâb BD.

IV/4 dâ’im: âhir BD.

IV/5 irse: yitse BD.

¹BD. , G.20/4 yoktur.

11

GAZEL-İ 'ULVÎ TAḤMÎS-i BEYÂNÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

I

- 1 Cevr-i zulmetden meger kim eylemiş ikrâh dost
- 2 Dir yürür mest-i müdâm-ı 'aşk olup ol mâh dost
- 3 Gözleyüp râh-ı Hüdâyı olmadı gümrâh dost
- 4 *Halka-ı zikre girüp devr eyledi nâgâh dost*
- 5 *Ḳubbe-i eflâka çıkdı na'ra-ı Allâh dost*

II

- 1 Ḳaşr-ı cennetdür o hurî birle her dem meskenüm
- 2 Şahn-ı gülzâr-ı cinândan güyiyâ sînem benüm
- 3 Sevr-i güllerle müzeyyendür fezâ-yı gülşenüm
- 4 *Şerhalarla tâğlarla doludur cânâ tenüm*
- 7b 5 *Nâle kılsam 'âlemi tutar şadâ-yı âh dost*

III

- 1 Derd-mend-i hâlini bilmez gibi ol dilrübâ
- 2 Böyle zan itdüm zamîrinden anuñ ben gâliyâ
- 3 Luṭf kıl âhvâl-i derd-i 'aşığı bildür aña
- 4 *Yâ İlâhî yârümi de eyle 'aşka mübtelâ*
- 5 *Düşmenüñ buğz-ı nifâkından ola agâh dost*

IV

- 1 Gerçi mir'ât-ı ruḥ-ı dilber leṭâfet gösterür
- 2 Bir nazarda 'aşığa biñ dürlü şüret gösterür
- 3 Arturur her demde nâzın nice hâlet gösterür
- 4 *Geh muḥabbet 'arz ider gâhi 'adâvet gösterür*

11 İsmail Çetin, *Derzi-zâde Ulvî Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni* (UD.), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1993. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) s.223, G.52.

I/4 nağâh:gâh UD.

II/4 Şerhalarla tâğlarla doludur cânâ tenüm: Dağlar ile şerhalarla tolinur şînem benüm UD.

III/4 yârîmi de eyle 'aşka mübtelâ : mübtelâ kıl 'aşk-ı yâre ola kim UD.

5 *Ol perī olur bizümle gāh düşmen gāh dost*

V

- 1 Şayd olursun ey Beyānī ḥable dāmından şağın
- 2 Ğaflet üzre olma a' dā intikāmından şağın
- 3 Zehr-i mār-ālūd olan şirīn kelāmından şağın
- 4 *Keşf-i rāz itme 'adūnuñ iltiyāmından şağın*
- 5 *'Ulvi'yā olmaz bilürsün düşmen-i bed-h^vāh dost*

12

ĞAZEL-İ FİRĀĶİ TAḤMİS-i BEYĀNİ

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

I

- 1 Bu dehrüñ kişt-zārın ḥāşılı sildüñ süpürdüñ tut
- 2 Zamānuñda kamu dünyāya ḥüküm itdüñ buyurduñ tut
- 3 Emīrāne sa' ādet taḥtına geçdüñ oturduñ tut
- 4 *Cihāna şāh olup cān-ı cihān durduğça durduñ tut*
- 5 *Fenā mülkine Şeddādī binā bünyāduñ urduñ tut*

II

- 1 Gözetle kārbanı ki şağın ayrılma maḥmilden
- 2 Gözün ḥ^vāb olmasun cehd it götürgil ğafleti dilden
- 3 Elüñ ile zād-ı rāhuñ ḥazır it fayda yok ilden¹
- 4 *Göçersen kūs-i rıḥlet çalınur bir gün bu menzilden*
- 5 *Otāguñ pādişāhum lāle-veş şahrāda kurduñ tut*

III

- 1 Xanı n'oldı cihānuñ Ḥusrev-i Dārā vü Ḥāḳānī
- 2 Yele virdi tağıdup tımtırağ-ı tāk-ı eyvānı
- 3 Tıtalum ins ü cine eyledüñ ḥüküm ile fermānı

8a

¹ yok fayda :fayda yok (vezin gereği düzeltidi.)

- 4 *Vücūd-iḳliminüñ farzâ ki olmışsun Süleymānı*
 5 *‘Adem deryāsına ol salṭanat mihrin düşürdüñ tut*

IV

- 1 Şaḳın dünyâyı şanma cāy-ı raḫatdur benüm ‘ömrüm
 2 Bu bir ḫār ile ṭolmış rāh-ı miḫnetdür benüm ‘ömrüm
 3 Buña meyl eyleyen ‘ālemde ‘avretdür benüm ‘ömrüm
 4 *Ḳonagun ‘āḳıbet bâğ-ı ferāğatdür benüm ‘ömrüm*
 5 *Şabā gibi esüp her yaña yayıldıñ yüpürdüñ tut*

V

- 1 Olup Mecnün gezme vādī-i ḫayretde Ser-gerdān
 2 Ḳılur her bir şacı Leylā hevāsı aḳluñı tālān
 3 Gider mestāne vaz‘ ı sākıyā bāḳı degül devrān
 4 *Olursun cür‘a-veş yārin ya bir gün ḫāk ile yeksān*
 5 *Bugün cān bezmine irdüñ şafā cāmını sürdüñ tut*

VI

- 1 Bu şayd-gāḫ ḫasīdinle n'idersin aldanup ḳalup
 2 Ya deşt-i kūh-ı Ḳāfi Ḥamza-āsā ṭurma ṭolanup
 3 Yaḫūd ‘anḳā-şıfat ḳahruñla dehre pençeler şalup
 4 *Murāduñca bu ‘ālem murğ-ı zārından şikār alup*
 5 *Şehā- bāzū-yı devletden niçe şeh-bāz uçurduñ tut*

VII

- 1 Çekilmedin Beyānı gibi ṭurma ol yola ḫāzır
 2 Perişān olma fikr it var iken cem‘ iyyet-i ḫāṭır
 3 Bilürsen bunu ḳalmaz bunda ne mü ’min ne ḫod-kāfir
 4 *Götürür bezm-i keşretten ayağı her kişi āḫır*
 5 *Firāḳı bir el öñde ‘ālem-i vaḫdetde yürürdüñ tut*

13

GAZEL-İ RAHMÎ TAḤMÎS-i BEYÂNÎ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Çün gül-âb ile bulur ruḥsâr-ı canân terbiyet
- 2 Güllere virdi tarâvet berg-i bārân terbiyet
- 3 Zülf-i dildârı iderse şâne her ân terbiyet
- 4 *Hüsn-i yâri çün kıılır zülf-i perîşân terbiyet*
- 5 *Bâğ-ı cennetde ider güyâ ki rıdvân terbiyet*

II

- 8b
- 1 Püte-i ‘aşk içre zer gibi tenüm kâl eyleyen
  - 2 Tâb-ı mihr-i rüyudur gönlümi hoş hâl eyleyen
  - 3 Başa iletmez işin bu yolda ihmâl eyleyen
  - 4 *‘Aşkdur âşıkıları cānāne işâl eyleyen*
  - 5 *Pîrden bulmuş durur erbâb-ı ‘irfân terbiyet*

III

- 1 Her kaçan kim ‘arz-ı ruḥsâr eyleye ol gül-‘izâr
- 2 ‘Âşık-ı şürîdesin eyler perîşân rûzgâr
- 3 Rüyına tağıtsa ger sünbüllerini vechi vār
- 4 *Zülf-i ‘anber-bâr ile şüret bulur ‘aşk-ı nigâr*
- 5 *Bâğ-bāndan nitekim bulur gülistân terbiyet*

IV

- 1 Bu durur lâyıķ olan ‘âlemde merd-i âķıl ile
- 2 Kıl olur bir mürşid-i pākîze-tıynet kām ile
- 3 Olsa bî-rehber kişi uğrar tarîķ-i müşkile
- 4 *Pîr-perver olmasa sâlik irişmez menzile*
- 5 *Behre bulmaz atadan almasa oğlan terbiyet*

V

- 1 Şād olup gülmez Beyānī dā'imā ğam-ġin olur
- 2 Ekşeri şā'irlerüñ bir vech ile miskīn olur
- 3 Balsa raġbet her biri şūret-gerān-ı Çin olur
- 4 *Şi'r-i Raġmī iltifāt-ı şāh ile zengin olur*
- 5 *Güllerin bāġuñ kıllur mihr-i dirāşān terbiyet*

14

ĠAZEL-İ FEVRİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

- 1 Hızr bil her gördüğün şahşı dilā'isā gözet
- 2 Kendüñi başdan ayaġa belki ħāk-i pā gözet
- 3 Dimezem ben saña kim var zīr ile bālā gözet
- 4 *Kendü miġdārında ey dil herkesi a'lā gözet*
- 5 *Zerreyi mihr-i münevver kaçreyi deryā gözet*

II

- 1 Şāh-ı dehr olmuş kimi başına giymiş tāk-ı zer
- 2 Kimi pā-māl-i reh-i derd ü belā olup gezer
- 3 Böyledür āyīn-i kec-reftār-ı çarġ-ı nazar
- 4 *'Āķil iseñ kimseye itme ħākāretle nazar*
- 9a 5 *Şırçayı gevher bil ey dil serçeyi 'anķā gözet*

III

- 1 Tālīb ol cān ile kesb-i ma'rifet kıll ey gönül
- 2 Gün gibi yerüñ 'Uṭārid menzilet kıll ey gönül
- 3 Meskenüñ sa'y eyle kūy-ı meskenet kıll ey gönül
- 4 *Ķalb Beytullāh'dur mevhibet kıll ey gönül*
- 5 *Mertebeñ biñ mertebe eflākdan bālā gözet*

IV

- 1 Gökte her bir encümi mihr-i dıraḥşān egleyüp
- 2 Yerde her bir kaṭre-i nāçizi ʿummān egleyüp
- 3 Her bir ehl-i derdi Eflāṭūn-ı Loḳmān egleyüp
- 4 *Merd iseñ merdāne baḳ mūr-ı Süleymān egleyüp*
- 5 *ʿĀḳil iseñ her gedā-yı bī-kesi Dārā gözet*

V

- 1 Aç olup olma gözi aç açup el kılma recā
- 2 Kimseye rızkı Beyānī virmez illā kim Ḥudā
- 3 Öl diril bu yolda “ḳūt-ı lā-yemūt” idin ğidā
- 4 *ʿAşḳ içinde "kenzü'l-lā-yefnā" dilersen Fevrīyā*
- 5 *Her neye olsa ḳanāʿat eyle istiġnā gözet*

15

ĠAZEL-İ MEŞĠĠ TAḤMĠS-i BEYĀNĠ

Mefʿülü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿülün

I

- 1 Žaʿf ile riyāzetde tenüñ mişl-i giyāh it
- 2 Ne meyl-i cihān ne heves-i mañıb-ı cāh it
- 3 Her demde ümīd-i kerem-i luṭf-ı İlāh it
- 4 *Sür ḥāk-i der-i yāre yüzüñ derd ile āh it*
- 5 *Yüz yerde niyāz ile ṭurup ḥızmet-i şāh it*

II

- 1 Nā-būd oluben birkese göstermeyi gör ser
- 2 Dünyāyı ararlarsa da diḳḳatle ser-ā-ser
- 9b 3 Tā vara ʿadem mülkine dek yoḳlana yer yer
- 4 *Bulmaya seni ğuşşa vü ğam bir niçe yıllar*
- 5 *Var kūşe-i meyhāneyi kendüñe penāh it*

III

- 1 Yokdur çü bilürsün o şehüñ luţfına hiç ħad
- 2 ˘Tutmaz ebedā himmeti seyli o kevn-i sed
- 3 Belki kereminden şala sāye o sehī ħad
- 4 *O lāle-‘izār ide nazār ħālūñe şāyed*
- 5 *Al ile yeşil cismüñi pür-tāğ-ı siyāh it*

IV

- 1 Zāhirde ölen ħod yine dünyāda dirilmez
- 2 Yol ehli olan bil ki tarīkinden ayrılmaz
- 3 ˘Kalkı tur yukarı yatmağ ile yola girilmez
- 4 *Oturmağ ile menzil-i maħşūda irilmez*
- 5 *Ey tālib-i Ĥaħ var özüñi sālīk-i rāh it*

V

- 1 N'eyler bu Beyāñi ħulunuñ ħatline tedbīr
- 2 Zaħmetle neden çekmek aña ħançer ü yā tīr
- 3 Sehm-i müjeñ itmişken anuñ cānına te'sīr
- 4 *Lāzım degül öldürmek için Meşķī şimşīr*
- 5 *Bir kerre hemān gūşe-i çeşmūñle nigāh it*

16

ĠAZEL-İ KĀMĪ TAĤMĪS-i BEYĀNĪ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

I

- 1 Dil-i pür-iştiyāķı kendüñe luţfuñla müştāk it
- 2 Dimem saña beni gel mālīk-i emlāk [u] erzāk it
- 3 Yoluñda durmuşam öldür gerekse tākātüm tāk it
- 4 *Yeter şimşīr-i hicrān ile ey şeh ħaţl-i 'uşşāk it*
- 5 *Benümde ħaydumu gör zümre-i 'uşşāķa ilĥāk it*

II

- 10a
- 1 Felek gibi benüm kec-revlük ile devri terk eyle
  - 2 Hele luş it bu bed-āyini bu bed-şavrı terk eyle
  - 3 Cefā-yı fevri eylerseñde bāri fevri terk eyle
  - 4 *Degüldür resm-i ħübı gel cefā vü cevri terk eyle*
  - 5 *Yüri var ħüsn-i ħulķa mālİK ol tebdİL-i aĥlāk it*

III

- 1 Bu ben üftādeñi luř it düşürme sāye-veş ĥāke
- 2 Çıķardum iltifātuñ olsa ey meh evc-i eflāka
- 3 Ğarīb ü nā-tüvānum şalmagıl rāh-ı ĥařar-nāke
- 4 *Elifler çek hevā-yı ķāmetüñle sine-i ķāke*
- 5 *Bu şöhretle beni mümtāz idüp meşhür-ı afāk it*

IV

- 1 Dil-i nālānumuñ bülbül gibi zār itme der-kārı
- 2 Vefā ĥod eylemezseñ al figānum güşuña bāri
- 3 Gidergil gülřen-i kūyuñdan ey gül her ĥas u ĥārı
- 4 *Ya gülzār-ı viřāle lāyık eyle ‘āřık-ı zārı*
- 5 *Ne künc-i ğamda anı āteř-i ĥicrüñle iĥrāk it*

V

- 1 Beyāñi gülřen-i kūyuñdan oldu bülbül-i güyā
- 2 Anuñ ĥiç nālesin güş eylemezsin ey gül-i ra‘ nā
- 3 Kıramaz ķahr idersin bāri luř it aña aĥyānā
- 4 *Ya bend eyle ser-i zülfüñle Kāmī bendeñi cānā*
- 5 *Yaĥud vir göñlini ķāh-ı zeneĥdānından ıtłāk it*

17

ĞAZEL-İ ZEYNEB HĀTŪN TAĤMĪS-i BEYĀNĪ

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Ey meh felekde yine bugün gibi yer it
 2 'Arz-ı cemāl idüp kuluñı luṭfa mazhar it
 3 Mihr ruḥuñla pertev-i ḥurşīdi bī-fer it
 4 *Keşf it niḳābuñı yeri gögi münevver it*
 10b 5 *Bu 'ālem-i 'anāşırı fırdevs-i enver it*

II

- 1 Reşk-i lebüñ hicāba düşürmişdür ey peri
 2 Z̄ulmet olursa āb-ı ḥayvānuñ n'ola yeri¹
 3 Yok zerre deñlü gerçi dehānuñda söz yeri
 4 *Depret lebüñi cūşa getür ḥavz-ı Keşeri*
 5 *'Anber saçuñı çöz bu cihānı mu'aṭtar it*

III

- 1 Sensin bugün memālik-i ḥüsn içre şehr-yār
 2 Bilüp yoluñda ḥizmetüñ itmekde rüzgār
 3 Bulsañ felekde n'ola Süleymañ gibi vaḳār
 4 *Ḥaṭtuñ berāt yazdı şabāya didiği var*
 5 *Mülk-i Ḥoten'le kişver-i Çin'i mûsâḥḥar it*

IV

- 1 Bu zāl-ı dehrüñ āline aldanma ey ḥabīb
 2 İltür² şuya şusuz götürür ādamı bu şīb
 3 Şanma ölümlü ḥastaya dermañ ider ṭabīb

17 Rıdvan Canım, *a.g.e.*, s.289.

¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

III/4 var: tiz, *a.g.e.*, s.289

III/5 Mülk-i Ḥoten'le kişver-i Çin'i : Var mülket-i Hıta ile Çin'i. , *a.g.e.*, s.289.

² Vezin gereği "iletür" fiili "iltür" şeklinde okundu.

- 4 *Āb-ı hayāt olmıyıcak ey gönül naşib*
 5 *Biñ kez gerekse zūlmete seyr-i Sikender it*

V

- 1 *Hoş-bū olup açıl yūri verd-i çemen gibi*
 2 *Āzürde-ḥātır olma Beyānī diken gibi*
 3 *Baş yarar ol cihānda hemān kūh-ken gibi*
 4 *Zeyneb ḳo meyli zīnet-i dūnyāya zen gibi*
 5 *Merdāne-vār sāde-dil ol terk-i zīver it*

18

NAZİRE-İ LAṬİFİ

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 *Ey ḥūr meclisi yine Firdevs-i enver it*
Şir'in lebūñle sāğarumuz cām-ı kevser it

II

- 2 *Göñlin gibi ḳarañu ise şūfi ḥalvetüñ*
Ḳandil-i cām-ı meyden añı gel münevver it

III

- 3 *'Aşḳ āteşini 'ūd-şifat şal derūnuña*
'Ālem dimāğını nefesūñden mu'atṭar it

IV

- 4 *Dergāh-ı yāre eyler iseñ ey şabā-güzer*
Biz bendeden o ḥāzrete vāfir du'ālar it

IV/4 ey gönül naşib : kısmet ey gönül , *a.g.e.*, s.289.

IV/5 Biñ kez gerekse zūlmete : Biñ yıl gerekse Hızır'la, , *a.g.e.*, s.289.

18 10^b 'de der-kenâr.

V

- 5 Gel ey Laṭīfī defterüñi dürmeden felek
Dīvāne olma şî' rüñi dīvān-ı defter it

19

ĠAZEL-İ ḤAYĀLİ TAḤMİS-i BEYĀNİ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 11a 1 Dostlar ol server-i ḥubān elinden el-ġiyās
2 Rāh-ı ğamda miḥnet-i hicrān elinden el-ġiyās
3 Pāy-mālüm ḥāşıl-ı devrān elinden el-ġiyās
4 *Öpmeye el virmez ol cānān elinden el-ġiyās*
5 *Zulm elin uzatdı ol fettān elinden el-ġiyās*

II

- 1 Çüp olup eşküm yañadan varlıgum gitdi sile
2 Gülşen-i 'ālemde 'ömrüm ḥāşılın virdüm yele
3 Degme bir derd ü belāya ḳā'il olurum hele
4 *Sāye-veş ḳaldum ayakda raḥm idüp almaz ele*
5 *Ol ḳiyāmet serv- ḳadd cānān elinden el-ġiyās*

III

- 1 Baña ol şeh ki 'aceb zulm-i firāvān eyledi
2 Ḥāṭırum cem' iyyetin bozdı perişān eyledi
3 Göñlümün şehrinini hep ālān u tālān eyledi
4 *Zulm eliyle yıkdı dil mülküni virān eyledi*
5 *El-ġiyās ol zulm[ü] çok ḥubān elinden el-ġiyās*

19 HD., s.101.,G.36.

I/4 virmez:virmedi HD.

II/4 ele:elim HD.

III/4 ḥubān: fettān HD.

IV

- 1 Gönlümüñ mülkünü zabt itdi o şāhum bekledi
- 2 Bī-hesāb ʿ aşıklarından ben kulumu yegledi
- 3 Göz görebem kara yazılıya āhır n'eyledi
- 4 *Ḥāme ile el bir idüp rāzumı fāş eyledi*
- 5 *İki yüzlü defter-i dīvān elinden el-ğiyās*

V

- 1 Yüz çevirdi bakmaz oldu yār ise benden yaña
- 2 Şimdiden girü Beyānī hālümüz bilmem n'ola
- 3 Çāre kalmadı nice taqđim idüm hālüm aña
- 4 *Ağlamakdan dīde elden çıkdı el virmez baña*
- 5 *Ey Ḥayālī ol gül-i ḥandān elinden el-ğiyās*

20

GAZEL-İ HUSREV TAḤMİS-i BEYĀNĪ

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

I

- 11b
- 1 Terk idersem san' at-ı aşkı bir āher kār güc
  - 2 Hālüm ise ol cefākārumdan istifsār güc
  - 3 Şaklayup gönlümde eylersem gamum inkār güc
  - 4 *Yāre derdüm anmasam dirdüm velī izhār güc*
  - 5 *Göz göre kişi günāhuñ eylemek ikrār güc*

II

- 1 Sālik-i rāh-ı muḥabbet ḥāşılı bilmez riyā
- 2 Merd olan sālūs tā' at-bīne olmaz āşinā
- 3 Bīñ naşihat eyleseñ hiç bir uyar yoqdur saña
- 4 *Cidd idüp ʿ uşşāka teklif itme zühdüñ zāhidā*
- 5 *Çün buyurmadı bilürsin kimseye Cebbār güc*

III

- 1 Dil ezelden mübtelā-yı miḥnet-i hicrān idi
- 2 Vādī-i rāh-ı belā-yı ğamda sergerdān idi
- 3 Gerçi ğülmem ağlamam merdüm benüm yeksān idi
- 4 *Ağlamak fırkatde a‘dā ğülmese āsān idi*
- 5 *Cevr-i cānān neydi ammā ta‘ne-i aġyār ğüç*

IV

- 1 Hoş gelür mi āşıkuñ bu ḥātır-ı ğam-nākine
- 2 Yār ola ol ğonca-fem dehrüñ ḥas u ḥāşākine
- 3 Ol ğazāl el virmez iken ‘ālemüñ çālākine
- 4 *Avlayup ol seg iletmiş ḥāne-i nā-pākine*
- 5 *Çün işitdüm gice yāre eylemiş iġbār ğüç*

V

- 1 Var mı bir dem ki Beyānī ğözlerüm pür-nem degül
- 2 Bī-ġam olan gerçi ‘ālemde benī Ādem degül
- 3 Yoġ durur nuḫka mecālüm ḥātırüm ḥurrem degül
- 4 *Dün baġsa nazmuma Husrev edānī ğam degül*
- 5 *Her kişinüñ muḫtezāsınca dimek eş‘ār ğüç*

21

12a

ĠAZEL-İ BĀĶİ TAḤMİS-i BEYĀNĪ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Tolanur bezmi iver ğörmege cānānı ḳadeḥ
- 2 Bir ayakla bitürür bīñ bir işi ānı ḳadeḥ
- 3 Olsa meclisde tehī virmez iken şānı ḳadeḥ
- 4 *Pür olup devr idicek meclis-i mestānı ḳadeḥ*
- 5 *Çarḥ olur ḥalḳa-ı rindān meh-i tābānı ḳadeḥ*

II

- 1 Düşüp ayağına herkes yüz urup bende iken
- 2 Tütüp el üzre anı bende-i efgende iken
- 3 Mihr-i 'ālem gibi devr içre fūrūzānda iken
- 4 *Felek-i 'işrete bir ahter-i ferhunde iken*
- 5 *Yine Mirriḥ-şifat durma döker kanı kadeḥ*

III

- 1 Ehl-i şöḥbet ki biri birine yār olmuşdur
- 2 Çin ü Maçine bedel özge diyār olmuşdur
- 3 Zerde-i şu mı sızar cümlesi var olmuşdur
- 4 *Meclis-i mey ki bedenlerle ḥişār olmuşdur*
- 5 *Şehr-i 'işretdür anuñ āfet-i devrānı kadeḥ*

IV

- 1 Şūfī ser-ḥalka-ı zikrüm dir o ki serseridür
- 2 Añma luḥf it añı ol dā'irelerden beridür
- 3 Ḥaylice ince ḥayālāt ü nezāket yeridür
- 4 *Devr-i meclis ki şafā cāmi' inüñ çenberidür*
- 5 *Āb-ı rengin ile kandil-i fūrūzānı kadeḥ*

V

- 1 Cem geçinse n'ola her demde Beyānī sāķī
- 2 Aldı taht-ı yedine bezm-i mey-i 'uşşāķı
- 3 Şu' le-i şavķ tütüpür dükeli āfāķı
- 4 *Yaraşur halka-ı rindāna disem ey Bāķī*
- 5 *Ḥātem-i Cemdür anuñ la'ı Bedeḥşānı kadeḥ*

22

12b

ĠAZEL-İ SEM'İ TAĦMİS-i BEYĀNİ

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Zān itme mihri kapladı ey meh şehāb-1 sūrĥ
- 2 Reşk-i ruĥuñla çekdi yüzine niķāb-1 sūrĥ
- 3 Ġam āteşiyle baĝrum olupdur kebāb-1 sūrĥ
- 4 *Hūn-1 sirişk-i dīdedür ey dil şarāb-1 sūrĥ*
- 5 *İki gözüm bī-'aynihi anda ĥabāb-1 sūrĥ*

II

- 1 Var ĥışmı bendesine o şāhuñ karīnede
- 2 Lāyık mıdur efendisi ĥuluna kīn ide
- 3 Oldı sūtün-1 āh müretteb ĥazinede
- 4 *Ġam ĥaymesini ĥurmak için deşt-i sīnede*
- 5 *Çeşm-i yaşı taraf taraf oldı tınab-1 sūrĥ*

III

- 1 Cānā taķayyüd eylemedüñ seyr-i bāĝ ile
- 2 Gözler yoluñı nergis ü gül göz ĥulaĝ ile
- 3 Abdāluñ oldı ĥapuña geldi çerāĝ ile
- 4 *Āşıķlaruñ ki cismini zeyn itdi tāĝ ile*
- 5 *Egnine giydi her biri güyā şiyāb-1 sūrĥ*

IV

- 1 Görđi meĝer çemende bugün vech-i aĥsenüñ
- 2 Yüzi kızardı ĥaclet ile verd-i gülşenüñ
- 3 Āfāķa şaldı nūr-1 zıyā rüy-1 rüşenüñ
- 4 *Tāb-1 cemāl-i enverüñi göreli senüñ*
- 5 *Şermendelükde oldı şehā āfitāb-1 sūrĥ*

V

- 1 an aqlasam güler baa her dem o b-vef
- 2 Rengn-ter degül mi Beyn bu mcer
- 3 Ta' bre gelmez an nice Őerhü idem saa
- 4 *Hicrn Őebinde bu dil-i pr-hn Sem 'iy*
- 5 *Old hayl-i dilbere bir cm- h'b- srh*

23

13a

AZEL- ABL TAMS-i BEYN

F'iltn F'iltn F'iltn F'ilün

I

- 1 Dest-i udret yapmış ol bir smi yazu oymŐ ad
- 2 Nr- ' anber-fmina zülf-i semen-b oymŐ ad
- 3 Dne bekler virmŐ aa hl-i Hind oymŐ ad
- 4 *Ol ki mha nr tevcb eylemiş r oymŐ ad*
- 5 *Nrden bir nn peyd lmŐ ebr oymŐ ad*

II

- 1 Şu' le-i billr mdur ber uran y  gümüş
- 2 Gr ne san' at hrc olunmŐdur ki gözler görmemiŐ
- 3 Az olur bir böylece pakze rŐen gösteriş
- 4 *Şem' -i kfr frzn eyleyüp gerden dmiŐ*
- 5 *Hla- dd- siyh- Şem' e gs oymŐ ad*

III

- 1 Var mdur ol dilrb gibi bugün nzk güzel
- 2 Kim ola Őyeste-i medh-i sez-var- güzel

23 Mustafa Erdoan, *Kabl İbrahim Efendi, Hayat, Edeb KiŐilii ve Divanı -İnceleme-Tenkitli Metin- Dizin-* (KD.), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.552-53 , G.44.

I/4 nr tevcb eylemiş: nr u fer tevcb idüp KD.

I/5 nrden: nrdan KD.

II/4 eyleyüp: eylemiş KD.

III/4 smden bir levh: bir mcell levha KD.

- 3 Nağsınuñ hayrānı Mānī haṭṭı yākūta bedel
- 4 *Sīmden bir levḥ taşvīr etmiş üstād-ı ezel*
- 5 *Rişteler taḥrīr idüp eṭrafına mū koymış ad*

IV

- 1 Cem^ç olup her bir yere sertāç-ı üstādān-ı ḳuds
- 2 Ṭā'ir-i evc-i hümā pervāz-ı şebbāzān-ı ḳuds
- 3 Mālik-i nağş-ı süver ḫall-kār-ı nağḳāşān-ı ḳuds
- 4 *Çehre-pervāz-ı taşāvvr-i Nigāristān-ı ḳuds*
- 5 *Bir cemāl ārāyiş itmiş rüy-ı nīgū koymış ad*

V

- 1 Evvel ü āḫir Beyānī çün odur Ḥayy vü Ḳadīm
- 2 Şerḫ olunmaz hiç dil ile ḳudret Allāhu'l-^ç azīm
- 3 Luṭfunuñ dārü'ş- şifāsından bulur şıḫḫat saḳīm
- 4 *Noḳta deñlü nuṭfeyi nuṭḳa getürmiş ol Ḥakīm*
- 5 *Ḥikmeti gör kim Ḳabūlī-i suḫan-gū koymış ad¹*

24

13b

GAZEL-İ YAḤYĀ TAḤMĪS-i BEYĀNĪ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 Ḥ^vān-ı luṭfuñ birle sīrüz bize gelmez nān lezīz
- 2 İştihā olsa meşeldür dirler olur nān lezīz
- 3 Vuşlat-ı yārüm gelür gerçi baña her ān lezīz
- 4 *‘Āşıḳa firḳat zamānında gelür cānān lezīz*
- 5 *Cān virirken derd-mend insāna gelür cān lezīz*

IV/4 pervāz: perdāz KD.

IV/5 bir cemāl ārāyiş itmiş rüy-ı nīgū koymış ad : Sāde bir peyker güşāyiş eylemiş rü koymış ad. KD.

¹KD., G.44/3-4 yoktur.

II

- 1 Bir gümüş āyinedür güyā ki yārūñ sīnesi
- 2 Hoş şafā kesb eyler ey dil ‘āşık-ı direnesi
- 3 Maḥv olur andan gider jengār-ı kibr ü kīnesi
- 4 *Ṭolsa taşvīr-i nigār ile gönül āyinesi*
- 5 *Vuşlat ‘uşşāka acı görünür hicrān lezīz*

III

- 1 Asitān miyār olursa n'ola her dem meskenüm
- 2 Hāk-i pāyūñ kuhl iderse ger bu çeşm-i rüşenüm
- 3 Ṭa‘ am itse itlerine iş bu cān ile tenüm
- 4 *İştiyākum var kilāb-ı kūy-ı dildāra benüm*
- 5 *‘Ālem-i ğurbetde olur ādeme yārān lezīz*

IV

- 1 Bañā ol yār-ı cefā-pīşe neler itdi neler
- 2 Tīr-i müjgān ile ḳaddüm bağlayup bağrum deler
- 3 Dostlar bu ben ḳaḳīrūñ ḳāline itler güler
- 4 *Yāre ḳarşu ağlaşursa yaraşur üftādeler*
- 5 *Kim olur gül vaḳti irse ‘āleme bārān lezīz*

V

- 1 ‘Aşḳ-ı yār ile Beyānī bilmezem ḳālüm n'olur
- 2 Gerçi kim herkes meşeldür dirler itdügin bulur
- 3 Bunca yıldur āteş-i ‘aşḳuñla yanup yaḳılır
- 4 *Dostum Yaḳyā'ya ḳapuñda vefā ḳıl kim olur*
- 5 *Derd-mend-i ‘āşık-ı dermāndeye dermān lezīz*

25

14a

ĠAZEL-İ ŐIDĶİ TAĤMİS-i BEYĀNİ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 Haste-i derd-i firāk-ı yār olup leyl ü nehār
- 2 Pes nedendür pister-i miĥnetde çekmek intizār
- 3 Yoĥ yere idüp ' ilāc olma iken perhiz kār
- 4 *Öldün ey dil ġam yemekden iç şarāb-ı ĥoş güvār*
- 5 *Şihhat için ol devā-yı maĥz içmekde ne var*

II

- 1 Sāĥiyā keyfiyyet-i ĥāl-i meyi bilmez ' avām
- 2 Al ele ĥoma ayakda ĥalmasun ĥıl iĥtirām
- 3 Yunmayup göz ġuşşadan uyĥu yüzün itmiş ĥarām
- 4 *Baĥa baĥup acımış çeşm-i ĥabāb ile müdām*
- 5 *Döne döne cām-ı mey bezm içre aġlar bî-ĥarār*

III

- 1 Yāre didüm ġül gibi var başum üstünde yerün
- 2 Tütüyā iderse çeşmüm yaraşur ĥāk-i derün
- 3 Jāledür dendān degül içinde yā verd-i terün
- 4 *Nā-şiküfte ġoncadur var ise aġzı dilberün*
- 5 *Büse la'le ĥā'il olmaz eyledüm zār-ı hezār*

IV

- 1 Ķıldı sevdā-yı ser-i zülfi perişān sünbülü
- 2 Ĥāl-i raġbetden düşürdi Hind elinde fülfüli
- 3 Ķodı bezm içre ayaklarda leb-i la' l-i müli
- 4 *Bülbül ile bülbülün bu ġulġul ile ġulġuli*
- 5 *Ģülleri pejmürde ĥıldı muĥribi ġüyā vü zār*

V

- 1 Gerçi cevri ol şehûñ eksik degül her āyine
- 2 Bî-vefâlarda selâm olsun anuñ āyinine
- 3 Ben cefâ-keş-‘ aşık[a] bilsem ki cānā kīni ne
- 4 *Cism-i cāna tîğ-i ğamzeñ yāralar urdı yine*
- 5 ‘Akl-ı fikrüm eyledi tātār-ı zülfüñ tār-ı mār

VI

- 14b
- 1 Niçe gündür görmedüm ol yār-i rüy-ı mehveşi
  - 2 Gözlerimüñ cüy-bār olup n'ola aķsa yaşı
  - 3 Tıtalum bir kez kinār itdüñ o serv-i serkeşi
  - 4 *Bu vücūdum hırmanına düşdi hicrān āteşi*
  - 5 *Berk-i ‘ömrüm sū-be-sū tağıtdı dest-i rūzgār*

VII

- 1 Yāriden gelse Beyānī her cefā virür şafā
- 2 Yā nedür aġyār elinden çekdügüm derd ü belā
- 3 Kārı dest-i zulm ile hātır-şikenlükdür baña
- 4 *Şişesini gönllümüñ şındurmaķ ister Şıdkıyā*
- 5 *Seng-i ta‘nı tırmaz atar ol hasūd-ı nā-bekār*

26

GAZEL-İ ‘ULVİ TAĞMİS-i BEYĖNİ

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

I

- 1 Açıl şafā-yı kalb ile ey şüh-ı gül‘ izār
- 2 Āyine-i dilünde neden böyle inkisār
- 3 Hattı geldi diyü hātıruña irmesün gubār
- 4 *Hoş yaraşur cemālüne bu hatt-ı müşg-bār*

5 *Āment-i billezi halku'l-leyl ü en-nehār*

II

- 1 Eşküm ki dem-be-dem ser-i küyüñda cārīdür
- 2 Güyā ki ‘aynı bāğ-ı cinān cūy-bārīdür
- 3 Nevreste haṭṭ ki bāğ-ı ruḥuñ sebze-zārīdür
- 4 *Ḥüsnüñ zamānuñ meger evvel bahārīdur*
- 5 *Yer yer büyürdi tāze-çemen şun‘-ı gerd-kār¹*

III

- 1 Yoğdur bu ḥüsn ile saña beñzer begüm güzel
- 2 Ḥüsn-i edā yerinde kelāmuñsa bī-bedel
- 3 Duydum uşūlini ne imiş itdügi ‘amel
- 4 *Devr-i ruḥuñda ey şanem üstād-ı Lem-yezel*
- 5 *Bir ḥüb şüret bağladı ādı benefşe-zār*

IV

- 15a
- 1 Şān-ı şerīfi ‘ālī durur ḥadd-ı zātınuñ
  - 2 Müştāqıdur felekde melekler şıfatınuñ
  - 3 ‘Unvānı ḥüsn-i haṭṭ iledür münşe’ātınuñ
  - 4 *Zerd olduğı bu kim haṭṭ-ı ḥüsn-i berātınuñ*
  - 5 *Ṭuğrā-yı zer-nişānladur ḥükme i‘tibār*

V

- 1 ‘Ālemde ‘ilm-i ‘aşka bulunmazdur intihā
- 2 Yoğ dersen ‘aşkı başa çıkarmış Beyānīyā
- 3 Keşf oldı aña ezber oğur gerçi şüretā
- 4 *‘Ulvi çü gördi muşhaf-ı ḥüsnüñde haṭṭ şehā*
- 5 *Seb‘-ül-meşāni remzini fehm itse vechī-vār*

III/5 şüret : nağş / ādı:nāmı UD.

¹ UD., G.153/2-4 yer değıştirmiştir.

IV/4 ḥüsn-i berātınuñ : ḥüsnüñ berātuña UD.

V/4 şehā: haṭṭıñı UD.

27

ĠAZEL-İ NEV'İ TAĤMİS-i BEYĀNİ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

I

- 1 Dilā ādem olan ulunda dā'im Őadık olmağdur
- 2 Bu dehr-i pirezende merd-i 'ahd-i sâbık olmağdur
- 3 Kişi halk olmadan evvel muĥabbet-Ĥâlik olmağdur
- 4 *Muĥabbetden ġarâz Őanmañ ki Ķays u Vâmık olmağdur*
- 5 *Hüner bir ĥâlet ile vaşl-ı yâre lâyık olmağdur*

II

- 1 Gönül bî-hüde gezme 'âkil iseñ küh-ı Şahrâda
- 2 Bir eyü âd ile yâd ola gör sen de bu dünyâda
- 3 Dime noĥŐanı var 'aşkında Mecnûñ ile Ferhâda
- 4 *Tamâm oldı güzellik Şanma Őîrîn ile Leylâ'da*
- 5 *Niçe Leylâ bulunur erlik ammâ 'âşık olmağdur*

III

- 1 Bulup Mecnûn-ı Şeydâ vâdî-i 'aşğ içre isti' dâd
- 2 Fünûn-ı mihri irgürdi kemâline olup üstâd
- 3 İletdi tîŐe-i kârını başa 'âķıbet Ferhâd
- 4 *Çeküp Mansûr'ı dâra itdiler ĥâk-i terîn ber-bâd*
- 5 *Murâd akrân içinde her cihetden fâ'ik olmağdur*

IV

- 15b
- 1 Ne bilsün pes Şafâsın degme nâdân ĥâlet-i 'aşğkuñ
  - 2 İçenlerdür bilenler lezzetini Şerbet-i 'aşğkuñ
  - 3 'İlacı az olur Őâĥib-fırâŐ-ı rahmet-i 'aşğkuñ

27 Tulum, Mertol - Tanyeri, Ali, *Nev'î Divânı- Tenkitli Basım* (NVD.), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977. , s.281, G.86.

III/4 ĥâk-i terîn: ĥâkisterîn NVD.

III/5 murâd:hüner NVD.

- 4 *Bilinmez derdi çokdur mübtelâ-yı miḥnet-i ‘aşkuñ*
 5 *Şifâ-sâz olmada hikmet ṭabībüm ḥâziḳ olmaḳdur*

V

- 1 Muḳâbil olsa dil ruḥsârına artar maḳâlâtı
 2 Şafâdan ṭūṭı çün güftâre başlar görse mir’âtı
 3 Beyânî ‘âşıkâne söyler oldı şimdi ebyâtı
 4 *Bize Nev’î gerekmez zümre-i ḳâlün ḥayâlâtı*
 5 *Ġarâz şî’ri kişinün ḥasb-ı ḥâli nâṭıḳ olmaḳdur*

28

ĠAZEL-İ BÂĶİ TAḤMÎS-i BEYÂNÎ

Mef’ülü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

I

- 1 Gūş itme pend-i zâhidi ey dil revâ budur
 2 Her dem naşihatüm benüm işit saña budur
 3 Seyr itmek ise ‘aks-i ruḥuñ muḳtezâ budur
 4 *Baḳ cām-ı ‘ıyşa âyine-i pür-şafâ budur*
 5 *Gel gör ḥabâb-ı sâġarı necm-i hüdâ budur*

II

- 1 Sâḳî müdâm-ı cām-ı safâ-baḥş-ı nâzirin
 2 Ġâyetde dil-şikeste vü dem-beste ḥâṭırın
 3 Rūḥ-ı revânı görmemişem bilmezem yerin
 4 *La’l-i nigâra cân disem işbâta ḳâdirin*
 5 *Erbâb-ı ‘aşḳ önünde hele müdde’â budur*

V/5 ḥâli: ḥâlin NVD.
 28 BD., s.135, G.57.

II/5 hele: bugün BD.

III

- 1 Düşkün durur fütādelerüñ gökde yılduzı
- 2 Ey dil tıyulduķ üzdürelüm kıaldurup azı
- 3 Gıtmek görindi göz göre yāhū begüm sizi
- 4 *Ağyār diñler oldu pes-i perdeden bizi*
- 5 *‘Ālemde ehl-i derde görünmez belā budur¹*

IV

- 16a
- 1 ‘Iyş-ı müdām-ı devr-i zamān eyle ey gönül
  - 2 Añla uşuli seyr-i cihān eyle ey gönül
  - 3 Ney gibi bezm-i ğamda figān eyle ey gönül
  - 4 *Āheng-i āhı tırma hemān eyle ey gönül*
  - 5 *Sāz-ı nevā-yı ‘aşķa münāsib hevā budur*

V

- 1 Şalındı yine gülşene ol serv-ķadd-i seher
- 2 Bāğ-ı hüsünde gör ki Beyānı neler biter
- 3 Ednā edāya kim baķar a‘ lāyadur nażar
- 4 *Bāķı kelāmı cümleden a‘ lā edā ider*
- 5 *Ĥaķķ-ı suķanda ĥāşıl efendi edā budur*

29

ĠAZEL-İ VECHİ TAĤMİS-i BEYĀNİ
Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

I

- 1 Ġam ĥāne-i zamān ki cāy-ı yegānedür
- 2 Kāşāne-i sipihr-i felekden nişānedür
- 3 Rindān-ı dehr şu gibi aña revānedür

III/5 derde: ‘aşķa BD.

¹ BD., G.57/3-4 yoktur.

V/4 ider: eder BD.

- 4 *Dergāh-ı pīr-i meykede hoş āsitānedür*
 5 *Anda ‘amel terāne vü çeng-i çeğānedür*

II

- 1 Erbāb-ı meclis ile ‘aceb kılsañ ittiḥād
 2 Mānend-i ğonca olsa gönüller ne var küşād
 3 Gülsüñ açılsuñ eylesüñ aḥbābı n'ola şād
 4 *Gül gibi sākī la‘ lüñi seyr itme der- murād*
 5 *Bezm-i şafāda sāğar-ı şaḥbā bahānedür*

III

- 1 Cāndur egerçi rüḥ-ı muşavverlerüñ yeri
 2 Cāy eylese ḥayālüñ olur dīde-i teri
 3 Şüretde anı şanma ki ḥālidür ey peri
 4 *Mülk-i vücūd içre bu ḳalb-i şanavberi*
 5 *‘Ankā-yı Ḳāf ‘aşḳuña bir āşiyānedür*

IV

- 16b 1 Te ’şir ider derūna ḳaçan olsa hoş şadā
 2 Ḥālā ki rüy-i mev‘ izeden oluna edā
 3 Bugün naşīḥat eyler iseñ diñlerüz n'ola
 4 *Yārin ki ḥāli söyleme bize vā‘ izā*
 5 *Erbāb-ı ḥāle ḳışsa-ı Ferdā fesānedür*

V

- 1 Geldi Beyānī ḳapuña bir ḥizmet itdi kim
 2 Bir kimse vāḳıf olmadı çok diḳḳat itdi kim
 3 İrdi murāda ḥāşılı bir ḥālet itdi kim
 4 *Dün gice Vechī yār ile bir şoḥbet itdi kim*
 5 *Ālān daḫı mest-i şarāb-ı şebānedür*

30

GAZEL-İ KABŪLİ TAḤMİS-i BEYĀNİ

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

I

- 1 Dilā dehr berg-i ber-ḥatt-ı bervaḳdur¹
- 2 Hem āhla ḥāle her ḥarfi sebaḳdur
- 3 Şabā güyā şadā-yı nuḳ-ı Ḥaḳdur
- 4 *Çemen gülzāra dil lāle tuḫaḳdur*
- 5 *Gül-i nergis āña göz ü ḳulaḳdur*

II

- 1 Tenüm ta' līm-ḥāne oldı şeklā
- 2 Yürekse bir ceres içinde güyā
- 3 İdersem n'ola dilden nāle peydā
- 4 *Okuñla sīne pürdür ey ḳaşı yā*
- 5 *N'ola tirkeş dinürse mā-şadaḳdur*

III

- 1 Bu zāl-ı çarḫ ider her gün şirinlik
- 2 Olupdur cān-ı Ferhādı kebinlik
- 3 Niçe ḫamata itmişdir gelinlik
- 4 *'Arūs-ı dehre gök zerrīn çibinlik*
- 5 *Şafaḳ bir āl vālādan duvaḳdur²*

IV

- 17a
- 1 Şu kim göz dānesin döküp şaçarsa
  - 2 Bulur anda ne kim bunda egerse
  - 3 Gerü alur kime kim behre virse
  - 4 *'Aceb mi ḥāşıl-ı 'ömri biçerse*

---

30 KD., G.126, s. 594.

¹ vezin aksaklığı vardır.

I/5 göz ü: gözdür KD.

² KD., G126/3-4 yer deġitirmiştir.

IV/4 'Aceb mi ḥāşıl-ı 'ömri biçerse : Biçerse ḥāşıl-ı 'ömri 'aceb mi KD.

5 *Felek dihkân-ı mâh-ı nev orağdur*

V

- 1 Gelen gider Beyânî kâ'inâta
- 2 Göñül virme bu dehr-i bî-şebâta
- 3 Degül mümkün yelinmek mümkünâta
- 4 *Ķabûlî nâzır olmış şeş cihâta*
- 5 *Bilinmez dâr-ı dünyâ kaç bucağdur*

31

ĶAZEL-İ RE'Yİ TAĦMİS-i BEYÂNİ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

I

- 1 Görenler sen melek-simâyı cânâ ħürdur dirler
- 2 Yüzüñ nür-ı tecellidür mekânuñ Ĥürdur dirler
- 3 Bu ilde mu' ciz-i Mûsâ gibi meşhürdur dirler
- 4 *Yed-i beyzâñı seyrân eyleyenler nürdur dirler*
- 5 *Bağanlar sîneñe âyine-i billürdur dirler*

II

- 1 Ķomadı dil şikeste ol tañbüm kıldı tîmârı
- 2 Tenüñ cismime yağı urdı yağıdı Ķalb-i ağıyârı
- 3 Ĥasedden def gibi gögsüñ döger ney-veş ider zârı
- 4 *Görenler sîne-i mecrûĥum üzre sîne-i yârı*
- 5 *Şarılmış yârâma şan merhem-i kâfûrdur dirler*

III

- 1 Felekde devr idüp geşt eyledüñ dünyâyı ser-tâ-pâ
- 2 Cihânda Ķalmamışdur başumızdan giçmedük gavğâ
- 3 Ķomazdık az u çok elden ayağı bir zamân aşlâ
- 4 *Ĥarâbât-ı muğâna gerçi çoğdan varmadık ammâ*

5 *İşitdük hep varanlardan añı ma' mürdur dirler*

IV

- 17b
- 1 Vefā idüp saña nerm oldı gibi ol dil-i sengān
  - 2 Zehī baht u şeref zī-tālī' -i ferhunde vü taḥsīn
  - 3 Yüzüñ pister koluñı ḥ^vāb-gāhda iyleyüp bālīn
  - 4 *Gıce vuşlatda mıydıñ yār ile ey 'āşık-ı miskīn*
  - 5 *Seşerden düş olanlar ki saña mesrürdur dirler*

V

- 1 Beyānī bāde-i nāba mu' ādil var mı keyfiyyet
- 2 Ḥayāt-ābı gibi virür ölümlü ḥastaya şıḥḥat
- 3 ' Aceb ḥikmet degül mi güş kıl kim bundadur şoḥbet
- 4 *Ḥarābatilik ile şöyle Re 'yī bulmuşuz şöhret*
- 5 *Ḳazā ile olursın ḥasta da maḥmürdur dirler*

32

ĠÄZELİ BÄĶİ TAḤMİS-İ BEYÄNİ

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Herkes 'adem diyārına āḥir göçer giçer
- 2 Bir köbridür bu seng-i muşalla neler giçer
- 3 İr giç biri birisin egerçi başar giçer
- 4 *Cūy-ı fenāyı ḥalk birer ikişer giçer*
- 5 *Baḥr-ı fenādan ehl-i tecerrüd yüzer giçer*

II

- 1 Var mı benüm gibi elem-i yāri hā çeker
- 2 İllā ki tır-i gānzesi gönlümde yir ider

- 3 Şimşir-i âbdârına dil-teşnedür ciger
- 4 *Reşk-i zülâl-i hançeri halkuñ bilin büker*
- 5 *Şehr-i dile gelince hezârân kemer giçer*

III

- 1 Çeşmin diküp müdâm gözünde görür şarâb
- 2 Gâhı vücüdını yele virür olur harâb
- 3 ‘Aynına gelmez eylemez ol kimseden hicâb
- 4 *Câm-ı şarâb-ı nâbdan irmez gözin habâb*
- 5 *Bir rûzgâr-ı dîde-i şâhib-nazar giçer*

IV

- 18a
- 1 Qaldum reh-i belâda olup zâr u derbeder
  - 2 İtmez vefâ cefâyı da az itse kim ne der
  - 3 İtdüğine o seng-i dilüñ her gören güler
  - 4 *Yollarda görse ağladuğum baña taş atar*
  - 5 *Gâhi bu çeşm-i eşk-feşânum siler gicer*

V

- 1 Hâl-i Beyânî'i niçe taqrîr idem saña
- 2 Ol serv-i qadde irmez elüm ağlasam n'ola
- 3 Gitudükçe bilmezem neye varur bu mâcerâ
- 4 *Gülzâr-ı câna şu aqıdur şanki Bâkiyâ*
- 5 *Dilden sinân-ı gamzeleri şöyle ter giçer¹*

III/4 Câm-ı şarâb-ı nâbdan irmez gözin habâb: İrmaz gözini sâgar-ı meyden habâb-vâr BD.

III/5 bir: her BD.

IV/5 -feşânum: -feşân BD.

¹BD., G.134/5- 6 yoktur.

33

GAZEL-İ KABŪLİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Bugün ol kavsi ki sen şāh-ı cihāngīr çeker
- 2 Añı ‘ālemdede ne pāşā vü ne ḥod mīr çeker
- 3 Darb-ı destün yalıñuz şanma ki zih-gīr çeker
- 4 *Beni gördükçe müjeñ ey kaşı yā tīr çeker*
- 5 *Hışm ider ğamzelerün üstüme şimşīr çeker*

II

- 1 Kim ḥitāb eyleyesin ‘ālī-cenāb-ı ḥüsne
- 2 Kimse kādīr mi senünle ya cevāb-ı ḥüsne
- 3 Şerḥi ḥod şıġmaz iken safḥa-ı bāb-ı ḥüsne
- 4 *Hāşīye yazdı ḥaṭuñ metn-i kitāb-ı ḥüsne*
- 5 *Kıl kalemle şaçuñ eṭrāfına taḥrīr çeker*

III

- 1 Bendeñi yere bıraķmaķ ne revādur māhum
- 2 Çıķmasun göklere luṭf eyle fiġān-ı āhum
- 3 Dime yoķdur o ķulumdan ḥaber ü āġāhum
- 4 *Dil-i dīvāne esīrūñdür esirge şāhum*
- 5 *Niçe yıldur ğam-ı ġīsūñ ile zencīr çeker*

IV

- 18b
- 1 Levḥ-i maḥfūz bozulmaz ne kim olmış taḥrīr
  - 2 Başı yazusını elbetde görür bāy-ı faķīr
  - 3 Saña yetmez mi bu āyāt u ḥadīş-i tefsīr
  - 4 *Cāygīr olmasa dilde n'ola ḥarf-i tedbīr*
  - 5 *Dest-i ķudret ki aña ḥāme-i taġyīr çeker*

33 KD., s.581, G.100.

I/5 ider: idüp KD.

IV/5 ķudret: taķdīr KD.

V

- 1 Olmadum bir bŷy-ı servŷñ eleminden āzād
- 2 Durma gitdŷkçe Beyānī ğama oldum mu‘ tād
- 3 Kime itsem ki cŷvānānuñ elinden feryād
- 4 *Dīde āğardı bŷkā’ ile Œabŷlī dil ŗād*
- 5 *Zevķi dervīŗ ider ammā elemin pīr çerker¹*

34

ĒAZEL-İ HİŒĀLİ TAĒMĒS-İ BEYĀNĒ

Fe‘ilātŷn Fe‘ilātŷn Fe‘ilātŷn Fe‘ilŷn

I

- 1 Reh-revān-ı ğarem-i kŷyuñ olan er gerek er
- 2 Œanma āsānlĒ ile mŷmkīn ola āña gŷzer
- 3 Œatı çerkdur bu ŗarīķ iĒre gŷñŷl ğavf-ı ğaĒar
- 4 *Merd-i sālīk idemez kıble-i taĒķīķe sefer*
- 5 *Olmayınca āña tevķīķ-i İlāhi rehber*

II

- 1 Diler iseñ olasın zevķ-i ŗafāya vāŗıl
- 2 Zemzem-i eŗk ile kīn-i çerkini ğalbŷñden sil
- 3 Ele al ğāĒır-ı hem-rāhuñı ğaĒ‘ it menzil
- 4 *Sa‘y idŷp eyle tavāf ğarem-i ka‘be-i dil*
- 5 *Zāhidā ister iseñ ğılmaĒa Ēaccŷ‘l-ekber*

III

- 1 Œararup ğalbi anuñ kim ola seng-i ğāra
- 2 Yŷz ŗutup ka‘beye dŷnerse nite kıble-nŷmā
- 3 Beklese çerŷn Ēacerŷ‘l-esved ānı ŗubĒ u mesā
- 4 *Neylesŷn olmayıcaķ sīne-i ŗŷfīde ŗafā*
- 5 *Secde-i ğāne-i bŷnyād-ı Ēalīl-i Āzer*

¹ KD., G.100/3-5 yoktur.

IV

- 19a
- 1 Bulmağ istersen eger menzil-i maqşūda vuşūl
  - 2 Rāstı bekle tarīkūñ er iseñ gözle uşūl
  - 3 Elden iqdāmı koma var arayup bul aña yol
  - 4 ‘*Ārifūñ göñlüne gir dāhīl-i Beytullāh ol*
  - 5 *Eyle Ğannāna vü Mennāna vü Deyyāna nazar*

V

- 1 Dil-i şāfi n'ola āyīne-şıfat bulsa cilā
- 2 Mazhar itmişdür añı luţfına zīrā Mevlā
- 3 Bu Beyānī'ye haķaretle baķup kılma cefā
- 4 *Nazar-ı pāk ide gör oldı Ğişālī zīrā*
- 5 *Mü 'minūñ kalbi nazar gāh-ı celīl-i ekber*

35

ĞAZEL-İ ĞARİMİ TAĞMİS-İ BEYĀNİ

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

I

- 1 Cihānda şanmañ ancağ ra' d iñler āsumān ağlar
- 2 Hemīşe miñnet-i derd ile kevn iñler mekān ağlar
- 3 Belā vü guşşa-ı dehr ile pīr iñler civān ağlar
- 4 *Elinden zāl-i çarhuñ belki tīr iñler kemān ağlar*
- 5 *Bu devrūñ gerdişinden Rüstem iñler Ğahramān ağlar*

II

- 1 N'ola haţtuñ ğam ile āh idüp kan ağlasam cānā
- 2 Ğubār-ı haţtuñ ile dīde-i cān oldı nābinā
- 3 Gülistān-ı cemālūñ sebze-i haţt dutdı ser-tā-pā
- 4 *Yeridür ağlayup āh eylese murğ-ı dil-i şeydā*
- 5 *Muķarrer Ğār ucından bülbül iñler bāğ-bān ağlar*

III

- 1 Demidür hānde-rūlık ʿ arz kııl olsun cihān-hurrem
- 2 Şafā kesb eylesün didāruñ ile her dil-i pür-gam
- 3 Cemāl-i cān fezāña muntazurlardur kamu ʿ ālem
- 4 *Meded ihyā vü şād it bir nefes gel ey Mesihā dem*
- 5 *Ġamuñla şimdi maḥlūq-ı zemīn inler zamān ağlar*

IV

- 19b
- 1 N'idem hūn-ı sirişkūm mācerāsın etseler taḥrīr
  - 2 Şehā bir özge rengin dāsītān olur hemān taşvīr
  - 3 Nice şerḥ ide hāme kışşā-ı derdümi bī-takşīr
  - 4 *Ne mümkīndür ki nāme eyleye aḥvālūmi taḥrīr*
  - 5 *Efendüm bağı yufka kāğıd inler hāme kan ağlar*

V

- 1 Kāpuñda baş u cān ile döner per-gāruñ olmışdur
- 2 Yoluñda eşk-i çeşmi birle gevher-bāruñ olmışdur
- 3 Beyānī gibi yāḥūd ʿ andelīb-i zāruñ olmışdur
- 4 *Ḥarīmī-veş meger kim ʿ aşık-ı didāruñ olmışdur*
- 5 *Anuñçün durmayup dolāb-ı çarḥ inler revān ağlar*

36

ĠAZEL-İ ʿULVİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I

- 1 Şehā n'oldı senüñle ʿ ahd ü peymān itdügüm demler
- 2 Ne demlerdi seni cüst-i peşimān itdügüm demler
- 3 Nic'oldı çeşmimi derdüñle giryān itdügüm demler
- 4 *Ġam-ı laʿlūñle kanı göz yaşın kām itdügüm demler*
- 5 *Añlamaz mı kapuñda bu niçe efġān itdügüm demler*

II

- 1 Țarīk-i ‘aşka benden ğayri girmiş yokdur irkenden
- 2 Bu vādiye igen çok soñra geldi küh-ken benden
- 3 Müberrā idi ervāh ise ecsām içre meskenden
- 4 *Mu‘arrā idi aşhāb -ı tabāi‘ cübbe-i tenden*
- 5 *Ezel bezminde ben çāk-i girībān itdügüm demler*

III

- 1 Cilā virüp gönül mir’ātını bilmezdi ‘aşk ehli
- 2 İçüp mey ‘ıyş u nūşa hiç heves kılmazdı ‘aşk ehli
- 3 Dem-ā-dem bezmimizden gerçi eksilmezdi ‘aşk ehli
- 4 *Şadā-yı ney şafā-yı mey nedür bilmezdi ‘aşk ehli*
- 5 *Dil-i sūzānumı ‘aşkuñla nālān itdügüm demler*

IV

20a

- 1 Rikābuñda dūr u pesin beklerken sen şehin yanın¹
- 2 Dağı göstermemişdi ‘aşk eri rahşīde cevelānın
- 3 Felekde at sürüp hiç almamışdı kimse meydānın
- 4 *Zamāne top[ı] mihre urmamışdı çarh-ı çevgānın*
- 5 *Ser-i şadd-çākümi tīgüñle galṭān itdügüm demler*

V

- 1 Beyānī pendini gūş etmedüm evvelden ey ‘Ulvī
- 2 Ki āhır müşkülüm kaldı muḥallel ḥalden ey ‘Ulvī
- 3 Uçurdum ol hümāyı şayd iderken elden ey ‘Ulvī
- 4 *Uşandum ḥāk-dān ‘ālem-i esefelden ey ‘Ulvī*
- 5 *Gözümde uçar oldı yāri seyrān itdügüm demler²*

II/4 aşhāb: erbāb UD.

III/4 ‘aşk ehli: ‘āşıklar UD.

III/5 sūzān: nālān / nālān: giryān UD.

V/5 gözümde: gözümde UD.

¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

² UD., G.142/3-6-7-8 yoktur.

37

GAZEL-İ KABŪLİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilün

I

- 1 Dem-be-dem girye ile dīdelerüm kim nem olur
- 2 Kānı ğam var diyerek qorqarum ol nem yem olur
- 3 Ğuşşadan şanma ki bir demde kişi hurrem olur
- 4 *Dem olur ādeme qan aqladur ey dil ğam olur*
- 5 *Ğam nedür 'aynına gelmez dem olur ādem olur*

II

- 1 Hoş virür qalbe şafā nağme-i Çeng-i def u ney
- 2 Olımaz bunlaruñ esrārına vāqıf her şey
- 3 Neşe 'ni meyle gedā bulsa n'ola şevket-key
- 4 *Husrev-i 'ālem ider ādemi keyfiyyet-i mey*
- 5 *Kim ki nüş eyler ise cür' a-ı cām-ı Cem olur*

III

- 1 Şu' le-i māhı n'ider mihr-i dıraşşāna iren
- 2 Gösterür mi gözine qatre-i 'ummāna iren
- 3 Degme bir la' le tenezzül mi ider kāne iren
- 4 *Devlete vāşıl olur vuşlat-ı cānāna iren*
- 5 *Yār ile 'ālem iden pādīşāh-ı 'ālem olur*

IV

20b

- 1 Açamam derdümi ölsemde bilürsen ben ile
- 2 Dest-i luţfuñla gözüm yaşını virsende sile
- 3 Hāşılı sağ olacağum benüm Allāh bile
- 4 *Şerbet-i vaşluñ irişmezse eger hasta-dile*
- 5 *Ey tabīb-i dil-i cān la'-ı lebüñ emsem olur*

V

- 1 Niçe vaşf ide Beyānī o meh-i tābānı
- 2 Gün be gün artmada gitdükçe felekde şānı
- 3 Bir melekdür ki hele yokdur anuñ aqrānı
- 4 *Göriccek ‘āşık-ı dīvāne ider insānı*
- 5 *Ol perī-çehre Kabūlī ne güzel ādem olur*

38

ĠAZEL-İ BĀĶĪ TAĤMĪS-İ BEYĀNĪ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Kıl cemālūñ ‘arz kim a‘lā u ednā bundadur
- 2 Muntazurlardur kamu pīr u tüvānā bundadur
- 3 Geldi sen hūrī-veşūñ seyrine dünyā bundadur
- 4 *Var iken kūyuñ ki seyr-i bāğ-ı uqbā bundadur*
- 5 *Cennet evşāfuñ kıılır vā‘iz temāşā bundadur*

II

- 1 Zāhidā çekmek neden ferdā gam ile derd-i ser
- 2 Gün bugündür yarını anma keder virme keder
- 3 Sende seyr eyle bu dünyāda neler vardur neler
- 4 *Hūr-ı Kevserden mey-i maḥbūb ise maḥşūd eger*
- 5 *‘Iyş u nūş esbābı hep ḥāzır müheyyā bundadur*

III

- 1 Nice vaşf idem dilüm varmaz dehān-ı dilberi
- 2 Siḥr ider rengin edāya başlasa la‘l-i teri
- 3 Āb-ı ḥayvāna müşābihdür disem vardur yeri
- 4 *Mürdeye cānlar virür bīmāra şıḥḥat lebleri*

5 *Hikmet-i Lokmān u i'cāz-ı Mesīhā bundadur*

IV

- 21a
- 1 Görün ol çok başlular ne fitne bünyād itdiler
  - 2 'Aqlumı bād-ı hayāl ile perīşān itdiler
  - 3 Aldılar bir lu' b ile gönlümü tālān itdiler
  - 4 *Zülfün el bir eyleyüp turrañla pinhān itdiler*
  - 5 *Hātem-i dil hāşılı yā andadur yā bundadur*

V

- 1 Künc-i vaḥdetdür Beyānī mesken-i ehl-i şafā
- 2 Bezm-i keşretten çekil ḫalvet-nişin ol dā'imā
- 3 Şūfi-i sālūs-ı tã'at-bīne olma aşinā
- 4 *İctināb it şoḫbet-i ehl-i riyādan Baḫiyā*
- 5 *Kim rızā-yı Ḥazret-i Bārī Te'āla bundadur¹*

39

GAZEL-İ FUZÜLİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Mef'ülü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Yārün cefāsı gönlüme her dem şafā virür
- 2 Çeşm-i 'aliyle ḫāk-i rehi tütüyā virür
- 3 Naḫd-ı şirişk ise dile gerçi ğınā virür
- 4 *Şabrum alup felek baña yüz bñ cefā virür*
- 5 *Az olsa bir metā' aña il çok behā virür*

¹ BD., G.157/5-6 yoktur.

39 FD., s.60, G.103.

I/4 alup: alır FD.

I/5 aña : ona FD.

II

- 1 Ālām-ı ğamla zār u nizār olmadan beden
- 2 Başumda bunca derd-i belā bilmezem neden
- 3 Divāne-vār ʿa n ider oldı beni gören
- 4 *Düşdüm belā-yı ʿaşka hıred-mend-i ʿaşr iken*
- 5 *İl şimdi benden alduğı pendi baña virür*

III

- 1 Nālem hevā-yı laʿ lūñ ile tutdı büselik
- 2 Her üstüh^vān sāza dönüp kurıdı ilik
- 3 Bağlandı ğonca ey kaşı yā katlūme belik
- 4 *Ney gibi cismüm oldı oķuñdan delik delik*
- 5 *Dem urduğınca yerlü yerinden şadā virür¹*

IV

- 21b
- 1 Ol serv-i kıaddüm eylese bāğa kaçan güzer
  - 2 Virür ʿ izārı gül gibi gülzāra zīb ü fer
  - 3 Güftāre gelse lebleri şaçar dürr ü güher
  - 4 *Şanmañ ʿaceb ruṭab yerine virse laʿ1-i ter*
  - 5 *Naḥli ki kan yaşum aña neşv-i nemā virür²*

V

- 1 ʿ Aşķ ehline Beyānī şafādur belā-yı derd
- 2 Varma ṭabībe isteme hergiz şifā-yı derd
- 3 Virgil rızā kazāya olup mübtelā-yı derd
- 4 *Her derdsizden ʿumma Fuzūlī devā-yı derd*
- 5 *Şabr eyle kim ki derd virüpdür devā virür*

III/5 urduğınca: urduğumca FD. // yerinden: yerinde FD.

¹FD., G.103/6

IV/4 ruṭab: rutub FD.

IV/5 naḥl ki kan : bir naḥl kim FD. // aña: ona // neşv-i: neşv ü FD.

²FD., G.103/3

V/5 kim:ol FD.

40

GAZEL-İ KABŪLİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

I

- 1 Tolanur yanımı ğam tırma sağ u sola gelmişdür
- 2 Tārīk azdurmış idi gerçi şimdi yola gelmişdür
- 3 Dem-ā-dem lāle-veş kan ile bağrum tola gelmişdür
- 4 *Belā şıdķ ehline rŭz-ı ezelden ola gelmişdür*
- 5 *Gŭl-i ħandān imiş peymāne ammā sola gelmişdür*

II

- 1 Yine şabr eyleñüz billāh o şŭfi-i ħara n'oldı
- 2 Dŭmünden kıl koparmazken 'acā 'ib tırfe renk oldı
- 3 Boyarmış şakalın evvel peşimān oluben yoldı
- 4 *Ķatı gŭmrāh idi zāhid tārīk-i 'aşķa toğrıldı*
- 5 *Şıgarsa vechi var şimdi şakaluñ yola gelmişdür*

III

- 1 Hŭmā-yı 'ālem-i bālādan inmez yok aña hiç cā
- 2 Melek-rŭ bir perīdür kim uçar her yerde bī-pervā
- 3 Düşe bir dāma tā ki kōrkum oldur şayd ide a' dā
- 4 *Şikār olmaz geçer ol şāhbāz-ı evc-i ħŭsn ammā*
- 5 *Niçe bāzŭdan uçmışdur hezerān ķola gelmişdür*

IV

22a

- 1 Bulunmaz degme bir baır içe böyle gevher-i nādir
- 2 Dolup elmās-ı fikret seng-i dil ķalbine itsŭn yir
- 3 Ne dimiş diñle gör bu dŭrr-i pāk-i nazm iden şā'ir
- 4 *Gelŭr seng-i nedāmet her ķişinŭñ başına āħir*
- 5 *Gerek merd vŭ gerek zen etdŭđini bula gelmişdür*

V

- 1 Beyānī bende-i biçārede bir derd-mendüñdür
- 2 Yoluñda baş u cān virür uluñdur müstemendüñdür
- 3 İřit gel gūř-ı cān ile bu söz ol dil-pesendüñdür
- 4 *Ne cevri var ise yarüñ Kabūlī çek efendüñdür*
- 5 *Ĝazab sulţāna vü cevri-i taĥammül ula gelmiřdür¹*

41

ĜAZEL-İ BAI TAĤMİS-İ BEYANİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Reh-i kūyuñda řehā eyledüñ ihmāl yeter
- 2 Na‘l-çeñ izi seni bulmaĝa ĥod-dāl yeter
- 3 Bu adar pādiřehüm şevket ü iclāl yeter
- 4 *Leřger-i fitne saña ĥayl-i ĥaĥ u ĥāl yeter*
- 5 *Tiĝ lāzım degül ol ĝamze-i attāl yeter*

II

- 1 Gözüme kuĥl idinürsem yeridür ĥāk-i derüñ
- 2 Bendeñe olsa senüñ de n'ola řāhum nařaruñ
- 3 Gel şikest eyle bugün göze seni řür-ı řerüñ
- 4 *Fitneler aynadup ey dost n'ider ĥāl-i terüñ*
- 5 *Göñül almaĝa ruĥuñ eyledüĝi āl yeter*

III

- 1 Hiç raĥm eylemez olduñ bu dil-i şadd-āke
- 2 Bāri bir şu sepe bu sīne-i āteř-nāke
- 3 ut ki ey meh bařuñ irişdi bugün eflāke

V/5 cevri-i şabr u KD.

¹KD., G.116/4 yoktur.

41 BD., s.195-196, G.151.

II/4 ĥayl-i: ĥayl ü BD.

- 4 *Ayağũ altına bağ eyle nazār ben hāke*
 5 *Şeh-süvārum yeter itdüñ beni pā-māl yeter*

IV

- 22b 1 Av kaçdına igen eylemegil āgāzı
 2 Çalma bī-hūde şikār eceline tabl-ı bāzı
 3 Yok yere geşt ü güzār eyleme deşt ü yāzı
 4 *Ġarazuñ şayd ise ey dil o hümā-pervāzı*
 5 *Şāh-bāz-ı nazār-ı himmetüñi şal yeter*

V

- 1 Bu Beyānī hele dārāt ile Dārālanmaz
 2 Fağr ider fağr ile şān isteyü a^c lālanmaz
 3 Merd olan zen gibi dünyā ile ġarālanmaz
 4 *Ehl-i dil cāme-i dībā ile zībālanmaz*
 5 *Bāḡiyā^c ārif olan kişiye bir şāl yeter*

42

ĠAZEL-İ NEV^c İ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Mefā^c ilün Mefā^c ilün Mefā^c ilün Mefā^c ilü

I

- 1 Mes^ʔele-i ulüm-ı^c aşğ şanma ki feth-i bāb olur
 2 Şuğlüne düşse^c ađl anuñ fikir ile hiç-ṭāb olur
 3 Ne şıgışur o deftere ne dil ile ḥesāb olur
 4 *‘Aşğımı yazmağ istesem noğtası bir kitāb olur*
 5 *Şevḡümi söylesem eger zerresi afitāb olur*

V/5 kişiye: kimseye BD.

42 NVD., s. 268-269., G.65.

I/4 yazmağ: yazmağ NVD.

II

- 1 Çeşm-i başıreti olan dehre ider mi hiç nazār
- 2 Bāṭını gözlemekdedür rüy-ı mecāzı ol n'ider
- 3 ʿĀlem-i zāhire anuñ baķmaduđı budur meger
- 4 ʿAyn-ı haķıķate iren ğayr-i hevāyı terk ider
- 5 Gözi açıklara cihān maḥz-ı ḥayāl-i ḥ^vāb olur

III

- 1 Başa çıkarmaz işini çekmiyerek kişi emek
- 2 Yel gibi yelmege gönül bİLde gerek müdām etek
- 3 Zaḥmeti ihtiyār idin her ne ise belāyı çek
- 4 Bādiye-i muḥabbete sālİK-i dūr-bİN gerek
- 5 Kim nazār eyleyince hep şu görinen serāb olur

IV

- 23a
- 1 Dil leb-i laʿl-i derdini çekmededür ḥesābsız
  - 2 ʿĀşık-ı mest-i ʿaşķ olan bİ-hūş olur şarābsız
  - 3 Yüzini gördük ol mehūñ mihr gibi seḥābsız
  - 4 Şāhid-i maʿnİ ne görür ʿārif olan ḥicābsız
  - 5 Kim ruḥ[ı] āyine anuñ āyineden niķāb olur

V

- 1 SālİK rāh-ı firķate menzil-i vaşl olur ķarİb
- 2 Perdeyi ķaldur aradan ķoma ḥicāb ola şekİb
- 3 Maḥv it özüñ Beyāniyā saña murād ise Ḥabİb
- 4 Terk-i vücūd idenlere nūr-ı şuhūd olur naşİb
- 5 Şūret-i cāna Ney^ʿiyā zulmet-i ten ḥicāb olur

II/4 ğayr-i hevāyı : ğayr ü sıvāyı NVD.

II/5 ḥayāl-i: ḥayāl ü NVD.

IV/4 maʿnİ ne; maʿnİyi NVD.

43

GAZEL-İ SIRRİ TAḤMİS-İ BEYÂNİ

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

I

- 1 Dehenüñ dilde kı̄l ü kı̄ldedür
- 2 Halk ise yok yere cidāldedür
- 3 ‘ Ārızuñ şekli bī-miṣāldedür
- 4 *Ḳāmetüñ ḥadd-ı i‘tidāldedür*
- 5 *Hüsn-i şüret ‘aceb kemāldedür*

II

- 1 Müjeñ oqları kalb-i cānı deler
- 2 *Ḳaşlaruñ ise yayğarālar ider*
- 3 Gör ‘ aşıkларуñ senüñ ne çeker
- 4 *Mest-i dā ‘imdür ol iki gözler*
- 5 *Ġamzeler her zamān kı̄tāldedür*

III

- 1 Çeşm-i merdümleri kemīne girüp
- 2 Tār-ı zülf ise dām-ı ḥile kı̄rup
- 3 Şayd ider bir zerafet ile durup
- 4 *Haller murğ-ı cāna dāne döküp*
- 5 *Ruḥlar ‘uşşāka reng-ü āldedür*

IV

- 23b
- 1 Ey perī eyle zīver-i zülfüñ
  - 2 *Ḳol kı̄natdur saña per-i zülfüñ*
  - 3 Fitnenüñ başıdur ser-i zülfüñ
  - 4 *Göñlümi kı̄pdı ejder-i zülfüñ*
  - 5 *Ḳaşlaruñ daḫi ol ḥayāldedür*

43 Bu gazel XVII.yy Klasik Türk şairi Üsküdarlı Sırrı Divanı'nda bulunamadı. Bu durumda gazelin XVII. yıl öncesi yaşamış "Sırrı" mahlaslı başka bir şaire ait olma ihtimali vardır. Bkz. Şevkiye Kazan, Üsküdarlı Sırrı, Hayatı, Edebî Kişiliği, Divanı' (Tenkitli Metin- İnceleme) ve Şerhu Medhi'n-Nebî, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003. (Yayımlanmamış Doktora Tezi.)

V

- 1 Giç Beyānī cihān şafāsından
- 2 Mey-i maḥbūb-ı dilrübāsından
- 3 Cevri çok bunlaruñ vefāsından
- 4 *Yoğdur afetüñ belāsından*
- 5 *Sırrı-ı ḥasta gör ne ḥāldedür*

44

ĠAZEL-İ BĀĶİ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Fā 'ilātün Fā 'ilātün Fā 'ilün

I

- 1 Yār la' l-i ḥoş-ḥandüñ gösterür
- 2 Ḥalka naḥl-i dil-pesendin gösterür
- 3 Dik gelür ben müstemendin gösterür
- 4 *Sevdügüm ḳadd-ı bülendin gösterür*
- 5 *Ḥüb olan elbette kendin gösterür*

II

- 1 Ḥüb olan dil ḥastalar ḥālin bilür
- 2 Her biri bir 'āşık-ı şeydā bulur
- 3 Şīve-i nāz ile istiğnā ḳılır
- 4 *Dil-rübālar mā 'il-i 'uşşāḳ olur*
- 5 *Bir birine derd-mendin gösterür*

III

- 1 Raḥm ḳılmaz bende-i üftādeye
- 2 Cevri bī-ḥadd 'āşık-ı dildādeye
- 3 La' l-i rengini müşābih bādeye
- 4 *Mā 'il oldum bir sipāhī-zādeye*

5 *Hışm ider baña levendın gösterür*

IV

- 24a
- 1 *uluñum ben bende-i am-gın didüm*
  - 2 *Pes neden baña bu deñlü kın didüm*
  - 3 *oluña uvvet begüm taşsın didüm*
  - 4 *Yügrük atuñ ılıcuñ keskin didüm*
  - 5 *Gāh tıgın geh semendın gösterür*

V

- 1 *Gör Beyānı ne belāya uğradum*
- 2 *Bilmezem divānelik mi eyledüm*
- 3 *Var ise belki yabāna söyledüm*
- 4 *Bāķi mecnūnuñ olup durur didüm*
- 5 *Ol saçı Leylā kemendın gösterür*

45

AZEL-İ NİDĀ 'İ TAĤMİS-İ BEYĀNĪ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 *Gün yüzüñ görse felekde meh-i tābān alınur*
- 2 *Naşsına kipriğınüñ kevkeb-i rařsān alınur*
- 3 *Reşk ider kākülüne sünbül-i reyĥān alınur*
- 4 *Ruĥlaruñ āline cānā gül-i ĥandān alınur*
- 5 *Gelse refāre kadüñ serv-i ĥırāmān alınur*

II

- 1 *Ĥayl-i tātār-ı müjeñle yine sen pādıřehüñ*
- 2 *Ĝāret itdi dil ü cān mülkını çeşm-i siyehüñ*
- 3 *Görmezüz pertevını zerrece ĥıç mihr ü mehüñ*

- 4 *Nūr-bağış olduğıçün gözümüze hāk-i rehūñ*
 5 *Tūtiyā-ter düşüben kuhl-i Şafāhān alınur*

III

- 1 Bād-ı yoluñda yeler olmağa hizmetkāruñ
 2 Göz kulağdur saña nergisle gül-i gülzāruñ
 3 Cūşa gelse n'ola cūlar göricek didāruñ
 4 *Vaşf kılsam şanemā zūlfūñ ile ruhsāruñ*
 5 *Rūma noksān irişür mülk-i Karāmān alınur*

IV

- 24b 1 Nice kāndur dehenūñ vaşfına hiç yok imkān
 2 Anda güyā ki zebānuñ nite şāh-ı mercān
 3 Dişlerūñ dürr-i ‘ Aden olduğına var mı gümān
 4 *Ağzuña hoğka disem leblerūñe cevher-i cān*
 5 *Çonca dem-beste kıtur la‘l-i dıraşşān alınur*

V

- 1 Bu Beyānī n'ola cānında saña yir itse
 2 Levh-i kalbe şanemā naşsuñı taħrīr itse
 3 Aşsen-i vech ile bir şūret-i tedbīr itse
 4 *Hāne-i dilde Nidā‘i seni taşvīr itse*
 5 *Yıkulur deyr şınar bütleri ruhbān alınur*

46

GAZEL-İ RİYĀZĪ TAĤMĪS-İ BEYĀNĪ
Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

I

- 1 Kaşuñ çü hilāl felek-i engüşt-i nümādur
 2 Hāk-i kademūñ ‘ aynı hemān kuhl-i cilādur
 3 Tā‘ at didügin şūfi bugün maħz-i riyādur

- 4 *‘Iyd oldu şafâ ni `metine halka şalâdur*
 5 *Ehl-i dile ammâ çekilen h^vân-ı cefâdur*

II

- 1 Kim gördi ‘aceb bunu dilâ ins ü melekde
 2 Hakk üzere bilinmek gereken nân u nemekde
 3 Bilmez nereden geldiğini durma yemekde
 4 *Nādānuñ öñine konulan h^vân-ı felekde*
 5 *Dānānuñ öñinden alınan şahn-ı ‘aţâdur*

III

- 1 Gelmez güzelüm teşnelüğüm vaşf u beyāna
 2 Dil şanma zülâl-i leb-i cān-bağşuña kana
 3 Emsem olmaz derde devā itse bahāne
 4 *Bīmār-ı ğamum şimdi mezâk-ı dil ü cāna*
 5 *Bir oldu gerek zehr gerek kand-ı şifâdur*

IV

- 25a 1 Olma bu cihān devletinüñ zevkine mâ’il
 2 Az çok dime ol her ne ise hālūñe kâ’il
 3 Ser-pāy-ı bürehne yürü ‘ālemde şafâ kıll
 4 *Abdāl-şifât baş açık azāde ol ey dil*
 5 *Sertāç-ı sa’ādet didügin başa belâdur*

V

- 1 İrişdi bu nazmuñla yine kalbime hālet
 2 Virmekde Beyānî bu dimāğ-ı dile lezzet
 3 El-fāz-ı şeker-i yār ile içi dolu ni‘met
 4 *Güyā ki bisāţ oldu bu tumār-ı belāgat*
 5 *Hakkā ki Riyāzî suhanuñ rûha ğidâdur*

47

GAZEL-İ KABŪLİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilün

I

- 1 Cān ile yoluña terk ideceğim serdür ser
- 2 Ḥāşılı ḥayr işi te'ḥire ḳomaḳ şerdür şer
- 3 'Ārifüñ pendini gūş eylemeyen gerdür ger
- 4 *Cāhilüñ ḥar gibi göñlüñ büyüden zerdür zer*
- 5 *Zer ile fāḥr idinüp ḡirre olan ḥardur ḥar*

II

- 1 Niçe bir rāh-ı emelde tek-i pū ey gāfil
- 2 Merd olan künc-i ḳanā' atde olur velḥāşıl
- 3 Dār-ı 'uḳbā olısar bildi hemān çün menzil
- 4 *Zāl-ı dünyāya göñül bağlamadı iştür-i dil*
- 5 *Mā'il-i māye degüldür besirek nerdür ner*

III

- 1 Gerçi şayyād-ı zamānuñ revîşi añlanmaz
- 2 Dām-ı ḡisūsuna dil murḡı düşüp bağlanmaz
- 3 Degme bir bāz ile bāzına düşüp avlanmaz
- 4 *Nev-'arūs-ı felegüñ ḥīlesine aldanmaz*
- 5 *Baḳmaz arāyiş-i nisvāna göñül erdür er*

IV

- 25b
- 1 Gözedirsem reh-i kūyuñ n'ola her dem cānā
  - 2 Dīde-i cāna ḡubār-ı ḳademüñ virdi cilā
  - 3 'Aynına almasa ṫāñ mı añı her nā-bīnā
  - 4 *Sürme-i ḥāk-ı derüñ kuḥl-i başardur ammā*
  - 5 *İmtizāc itmediler dīde añna terdür ter*

V

- 1 Zevrağ-ı bādeyi Hāğ şaklaya yāvuzlardan
- 2 Hıfz ide bezmi Beyānī nazār-ı aḥvalden
- 3 Cāy-ı eglence durur bilemesin evvelden
- 4 *Kūşe-i meykedeyi koyma Kabūlī elden*
- 5 *Qoyucağ kūşe degül ḥavf idecek yerdür yer*

48

GAZEL-İ FEYZİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

I

- 1 Lebūñ şol ağıza gelmiş ilikdür kim kemiksüzdür
- 2 Qadūñ bir naḥl-i bālādur egerçi gölgeliksizdür
- 3 Qaşuñ miski tuzlu yay durur ammā yileksizdür
- 4 *Dil-i bī-‘aşq şāhum mülke beñzer kim meliksizdür*
- 5 *Ġam-ı bī-hūde bir ḥizmet durur kim döşeliksizdür*

II

- 1 Femūñ bir ḥoqqa-ı yāqūta güyā gevher-i kāndur
- 2 Açılmaz kimseye zirā ki mā-lā-māl-ı mercāndur
- 3 Ya evşāf-ı kelām-ı dürr-feşānuñ qand-ı āsāndur
- 4 *Lebūñ ḥakkāk eli toqunmaduğ bir la‘l-i mercāndur*
- 5 *Muşaffā dişlerūñ şol dürre beñzer kim deliksizdür*

III

- 1 Ne deñlü āh-ı zār itsen olur şanma mükāfātı
- 2 Hevā-yı nefis uyup yoğ yere zāyi‘ itme evqātı
- 3 Nefes tüt sözi kes pesdür kim oğur diñler ebyātı

V/5 ḥavf: zevğ KD.

48 Muvaffak Eflatun, *Fezī-İ Kefevī Dīvānı: Tahlil-Metin* (FYZD), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003., (Yayımlanmamış Doktora Tezi) s.374-375, G.79.

II/4 toqunmaduğ: toqunmamış FYZD. // mercān: raşşān FYZD.

- 4 *Kelāmi şu‘belendürme uzatma gel maḳālātı*
 5 *Göñül āvāze-i ḥüsni o şūhuñ būseliksizdür*

IV

- 26a 1 Esāsı kār-girdür her ne beyti eyleşem peydā
 2 Bu tarz-ı ḥāşı aşlā bilmez ey dil deġme bir bīnā
 3 Müretteb bir yerinde hiç kuşūrı yoġ durur zīrā
 4 *Bīnā-yı şı‘ri ġayrūñ cümle derme çatmadur ammā*
 5 *Benüm bünyād-ı ebyāt-ı şafā -baḥşum heliksizdür*

V

- 1 Ḥasedden olmada a‘dā Beyānī geşte-i Feyzī
 2 Şan elmāsa bedeldür taḅ‘-ı güher-süfte-i Feyzī
 3 Ne keskindür bu nazm-ı ābdār-ı güfte-i Feyzī
 4 *Hemān bir tiġ-i cevher-dāra beñzer nükte-i Feyzī*
 5 *Teberdür gerçi ta‘n-ı düşmen ammā kim çeliksizdür*

49

GAZEL-İ SÜRÜRİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

I

- 1 Ḥarīm-i kūyuñ o ‘ālī maḳāma nisbetdür
 2 Ya Ḳuds ü Ka‘be vü Beytül-Ḥarāma nisbetdür
 3 Şaçuñ ya leyle-i Ḳadreye Şāma nisbetdür
 4 *Lebüñ Mesih-i aleyhisselāma nisbetdür*
 5 *Sözüñ ferişte-i mu‘ciz kelāma nisbetdür*

III/4 şu‘belendürme : şu‘belendürse FYZD. // maḳālātı: maḳāmāt FYZD.

IV/4 bīnā-yı:serāy-ı FYZD.

IV/5 şafā : feraḥ FYZD.

V/5 Beterdür gerçi ta‘n-ı düşmen: Beterdür ta‘n-ı düşmen gerçi FYZD.

II

- 1 Zihî muşanna^ç -1 maşnū^ç -1 şāni^ç -i Vehhāb
- 2 O sîm bînüñi kılmış çü minber-i kemyāb
- 3 ^ç Aceb mi cān ile baş egse zümre-i aḥbāb
- 4 *Kaşuñ Mescid-i Akşā-yı ḥüsnedür mihrāb*
- 5 *Gözüñ bî-^ç aynihi anda imāma nisbetdür*

III

- 1 Nedür bu deñlü leṭāfet cemāl-i ḥüsnüñde
- 2 Göñüller oldı perişān ḥayāl-i ḥüsnüñde
- 3 Hemîşe cem^ç ola diller nevāl-ı ḥüsnüñde
- 4 ^ç Azîz başuñ için kim kemāl-i ḥüsnüñde
- 5 *Hezār Yūsuf-ı Mısr-ı gulāma nisbetdür*

IV

- 26b
- 1 Ḥaķîr-i hırķa-ı peşmîne püş olan abdāl
  - 2 Kayırmaz olsa da ser-pā bürehne vü pā-māl
  - 3 Ḥarîr-i atlas-ı şāhiden aña yegdür şāl
  - 4 *Hoş ol gedā-yı meyḥāne kim şikeste maķāl*
  - 5 *Dolanda devlet-i Cemşid-i cāma nisbetdür*

V

- 1 Beyānî yine ḥayāta irişdi mürde-i dil
- 2 Doķundı sem^ç a bir nefḥ-i şūr-ı İsrāfîl
- 3 Edā-yı pākine hep cümle oldılar ķā'il
- 4 *Surūrîyā lebi Rūḥu'l-Ḳudüs dūrür bilgil*
- 5 *Ki nuṭķ-ı āyete yuḥyi'l-^ç izāma nisbetdür*

50

GAZEL-İ RAHMÎ TAHMÎS-İ BEYÂNÎ

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

I

- 1 Şanma rahat h^vâb-ı gâfletde gönül tenhâ yatur
- 2 Mest olup cām-ı ğam ile vâlih vü rüsvâ yatur
- 3 Hey'eti teşhîş olunmaz bî-ser ü bî-pâ yatur
- 4 *Ža'afdan künc-i 'inâda kim dil-i şeydâ yatur*
- 5 *Ger ecel gelseydi görmez şöyle nâ-peydâ yatur*

II

- 1 Baħr-ı 'aşkı şanmañuz kim ola manend-i Fırât
- 2 Degme bir küştî-i ten bulmaz bu baħr içre necât
- 3 Mevcinüñ bir kıatresinde ğarķ olur bu mümkünât
- 4 *Cūşa gelse kem ħabâbıdur rüsüm-ı kâ'inât*
- 5 *'Aşķdur nâmi fezâ-yı dilde bir deryâ yatur*

III

- 1 Niçe bir uyķudasın bîdâr kııl 'ibret gözin
- 2 Gözi açıklaruñ almaz ey gönül ğaflet gözin
- 3 Gıtmedin dâr-ı beķâya yummadın şüret gözin
- 4 *Var fenâ deştin temâşa kııl açup 'ibret gözin*
- 5 *Nice İskender turâb olmış nice Dârâ yatur¹*

IV

27a

- 1 Reh-i revân vâdî-i ħayret olanlar cân ile
- 2 Bir degül zıll-ı muğaylânda yatan ceyrân ile
- 3 Nice ünsiyyet kıılır ħayvâmı gör insân ile
- 4 *Pâyunuñ ħârın çıkarmış sūzen-i müjgân ile*

50 BRD., s.343, G.73.

Bu tahmîs BRD'ında da yer almaktadır, s.99-100.

I/4 'inâda: 'anâda BRD.

III/4 kııl: it BRD.

¹BRD., G. 73/3- 4 yer deĝiştirmiştir.

5 *Deştde Mecnûn görünce nâfe -i Leylâ yatur*

V

- 1 Hüsrev-i 'Aşkuñ muṭî olan şehâ fermânına
- 2 Minnet itmez bende olmaz Āşaf-ı devrânına
- 3 Serfürü kılmaz Beyânî mîr-i 'âlî-şânına
- 4 *Şâh-ı 'âlem gelse çekmez pâyını damânına*
- 5 *Künc-i istiğnâda Raḥmî şöyle bi-pervâ yatur*

51

ĠAZEL-İ BĀĶĪ TESDĪS¹-İ BEYĀNĪ

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

I

- 1 Dilâ rindân-ı bezmüñ nuḳlü bâde kût-ı cānıdur
- 2 Bisât-ı bezm-i mey taḫt-ı Cem-i Nüşirevânıdur
- 3 Ayağın mı çeker var şâķi meydân pehlivânıdur
- 4 Şürâḫi güyiyâ destinde bir gürz-i girânîdür
- 5 *Piyâle Hüsrev-i mülk-i Cem'e tâc-ı Keyânîdür*
- 6 *Hum-ı mey pâdişâh-ı 'aşka genc-i hüsrevânîdür*

II

- 1 Şadâ-yı def-i ney şanma dem-â-dem dem çeker meclis
- 2 Elinde çarḫ-ı dönek zâr idüp gögüs döger meclis
- 3 Olup dem-sâz 'üd-ı çenge her dem iñiler meclis
- 4 Giçen ol cām-ı Cem'le sürdüği zevķi añar meclis
- 5 *Daḫı Cemşid'i yâd eyler gözinden [kan]döker meclis*
- 6 *Mey-i gül-gün-ı sirişk-i cām çeşm-i hün-feşânıdur*

IV/5 nâfe: nâka BRD.

51 BD., s.133, G.54.

¹ Metnin orijinalinde tahmis yazmaktadır.

III

- 27b
- 1 Göñül pervâne-veş yandı kül oldı şem^c -i zecründe
  - 2 Terahhüm eylemek yok mı senün ğalbünde fikründe
  - 3 Gözüm sevdā-yı seyründe dilüm virdünde zikründe
  - 4 Çekilür çarğa derdünde dökilür yere mihründe
  - 5 *Figānum deyr-i ‘aşķuñda sirişküm bezm-i hicründe*
  - 6 *Şadā-yı ergānūñdür şarāb-ı erguvāñdür¹*

IV

- 1 Dilünde virdün olsun ism-i A^c zam gitmesün her geh
- 2 Żarar irgirmeye nā-düşmen-i bed-ĥ^vāh-ı müstekreh
- 3 Felekde bile kırtulmaz bugün seĥĥār elinden meh
- 4 O şeytānı budur kıorķum ki cinn ile ola hem-reh
- 5 *İşigünde beni ey meh bulur bir gün ‘adū nā-geh*
- 6 *Ķaza-yı āsumāñdür belā-yı nā-gehāñdür*

V

- 1 Ħacāletden kıızardı ğaldı ey gül verd-i gülzāruñ
- 2 Yoluñda sünbül-i reşk-i şaçuñ birle çemen-zāruñ
- 3 Ħaťādur añmanuz yānında bu ben misk-i Tātāruñ
- 4 Meşāmından doludur nāfesi bu çarĥ-ı devvāruñ
- 5 *Baĥūr-ı micmere ĥüsn-i bahādur ĥāl-i ruĥsāruñ*
- 6 *Senün ol ĥalka ĥalka turreler müşĥin duĥāñdur*

VI

- 1 Bulunmaz ħāmet-i serv-i ser-efrāzuñ gibi mevzün
- 2 Yuĥardasın yaraşmaz saña hem-sāye ola her dūn
- 3 Lebün esrārı gibi yok müferrih bī-bedel ma^c cūn
- 4 Açıl gül bezm-i rüşen ile kııl iĥsānı gün-ā-gün
- 5 *Çerāĥ-ı māh-ı enverden yaķar ol ‘arız-ı gül-gün*

¹ Bu beyit G.54'de yoktur.

6 *Giribānuñ senüñ bezm-i leṭāfet şem' dānıdur*

VII

- 28a
- 1 Beyānī vaşf[1] la' l-i āb-ı hayvāndan 'ibāretdür
  - 2 Dehān ile miyānı medḥ hiç yokdan kināyetdür
  - 3 Edā-yı 'aḳd-i dürr-i nazm-ı pāki pür-selāsetdür
  - 4 Kelām-ı rüh-baḥş-ı cisme kuvvet cāna minnetdür
  - 5 *Şafā-yı şı'r-i Bākī bā'is-i mihr-i maḥabbetdür*
  - 6 *Bu Āb-ı zindegāni ol hayāt-ı cāvidānıdür*

52

ĠAZEL-İ 'UBEYDİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Mey için cām-ı lebün olmasa ḥālet bulamaz
- 2 Sensizük meclisimiz şāḳī leṭāfet bulamaz
- 3 'Iyş-ı nüşından anuñ zerrece lezzet bulamaz
- 4 *İrmeyen bezm-i şafā baḥşuña ḥürmet bulamaz*
- 5 *Düşmeyen ayaguña pāye-i rif'at bulamaz*

II

- 1 Sensiz ol rüh-ı muşavver bugün ey mäh-ı mübîn
- 2 Ḳala ḥayretde yüzün görse eger ḥürü'l-'ıyîn
- 3 Bārekallāh zihī şüret-i naḳş-ı rengîn
- 4 *Bil ki ey şāhid-i kāşāne senüñle büt-i ÇİN*
- 5 *Da'vā-yı ḥüsn-i cemāl eylese şüret bulamaz*

III

- 1 Hüsününe pâdişehüm olma igende mağrūr
- 2 İşıgüñden kerem it bendelerüñ eyleme dūr
- 3 Hūr-ı cennetde olursa olur anlarda kuşūr
- 4 *Şehr-i 'uşşāķda meh-rūlar olurmıř meřhūr*
- 5 *Yořsa anlar yalıñuz hüsñ ile şöhret bulamaz*

IV

- 1 Gök kamu kāğıd olup olsa kalem cümle şeçer
- 2 Yazmaya derd-i dili baħr-ı midād olsa eger
- 3 Şerħ olunmaz elemüm ya kim oķur kim dinler
- 4 *Hāřre dek yaralarum ağız açup söylesele*
- 28b 5 *Ƙıřřa-ı derd-i ğam-ı yār nihāyet bulamaz*

V

- 1 Şerbet-i la'line gerçi bu gönül mā'il olur
- 2 'Aķlum oldumda Beyāñi göricek zā'il olur
- 3 Herkesi şanma bu derd-i eleme kâ'il olur
- 4 *Maraz-ı 'aşķ 'Ubeydī ne 'aceb müşkil olur*
- 5 *Ƙanķı 'āřıķ ki aña uğraya řıřħat bulamaz*

53

ĞAZEL-İ ƘIYĀMİ TAĞMİS-İ BEYĀNİ

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Biz kim ümīd-i genc-i firāvāna düşmişüz
- 2 Bilmezlik ile ħāřılı 'ummāna düşmişüz
- 3 Mecnün-ı deşt-i ğam gibi yabāna düşmişüz

III/4 Şehr-i 'uşşāķda: Miħr-i 'uşşāķ ile // olurmış: olurlar UBD.

III/5 yalıñuz : bilñüz UBD.

V/4 müşkil: mişnet UBD.

- 4 *Tā fikr-i cāh ü manşib-ı dīvāna düşmişüz*
 5 *Bīgāne ‘aqlıdan katı dīvāne düşmişüz*

II

- 1 Taqdīr-i emr-i Qādir-i Qayyūma uymayup
 2 Gerdişdeyiz felek gibi bir yerde durmayup
 3 ‘Ālemde kendü qādrimüzi hayf bilmeyüp
 4 *Azādelik müyesser iken qāni‘ olmayup*
 5 *Şān isteyü bu hāl-i perişāna düşmişüz*

III

- 1 Yelmekdeyiz hemişe cihānda şabā-şifat
 2 Yokdur Hudāya lāyık ola bizde bir cihet
 3 Maḥzūn-ı nā-ümīd dil efkār-ı ma‘ şiyet
 4 *Maḥrūm feyz-i şöḥbet-i erbāb-ı ma‘ rifet*
 5 *Ġavġā-yı dehr ile ġam-ı devrāna düşmişüz*

IV

- 1 Biz teg cihānda var mı ola serseri gezer
 2 Āvāre vü felek-zede nā-kām-ı derbeder
 3 Qayd-ı zamāna virmiş iken ḥātırā keder
 4 *Her bi-ḥired görüp bizi azāde fikr ider*
 5 *Bilmez ki dām-ı miḥnet-i ḥirmāna düşmişüz*

V

29a

- 1 Yokken Beyānī zerrece nām u nişānımız
 2 ‘Anqā-şifat görünmez iken āşiyānımız
 3 Dolmuş zamāniye ġazel-i ‘āşikānımız
 4 *Olmış fesāne ḥalkā Kıyāmī fesānımız*
 5 *Ḥāşıl ki cümle ‘āleme efsāne düşmişüz*

54

GAZEL-İ FEYZİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

- 1 Nice şād olsun ' aceb bu hātır-ı ğam-nākimüz
- 2 Hep hebā oldu yoluñda vārimuz emlākimüz
- 3 Hāliyā yanup kül olursağda yoğdur pākimüz
- 4 *Nār-ı 'aşkuñla ezel tutuşsa cānā hākimüz*
- 5 *'Ūd-ı mihruñ micmeridür şimdi kalb-i pākümüz*

II

- 1 Sen şehūñ birkes revā görmez sitemkār olduğın
- 2 Raḥm kılmazsın görüp ben ḥastanuñ zār olduğın
- 3 ' Arz ider ḥāl-i derūnı şöyle nāçār olduğın
- 4 *Tiğ-i ser-tizūñ dil-i bīmār-ı timār olduğın*
- 5 *Remz ile her 'āşığı şerḥ itdi cism-i pākümüz*

III

- 1 Ey Süleymān-ı zamān İskender-i Dārā-ḥaşem
- 2 Rūzgār içre senūñ gibi kanı şāhib-kerem
- 3 Görmedi hiç bir qarınca devr-i ' adlūñde sitem
- 4 *Zehr-i mār-ı dehr-i hicr-engizden bi'llāh ne ğam*
- 5 *Ger tabīb şerbet-i la'lün ola tiryākımız*

IV

- 1 Gün yüzüñle meh cemālūñ gözleridür rüz-ı şeb
- 2 Şubḥ-ı şādık gibi eylerdūñ anı dā'im taleb
- 3 Bī-başiret olduğına bu imiş bildūñ sebab
- 4 *Zerrece derk eylemez dünyā vü mā-fihāyı hep*

---

54 FYZD., s. 432-433, G.175.

I/4 tutuşsa : tutuşdı FYZD.

II/5 'āşığı : 'āşığa FYZD. // pākımız : çākımız FYZD.

III/5 tabīb : tabībā FYZD.

5 *Şems-i mihriñ şu'lesinden dide-i idrâkimüz*

V

- 29b
- 1 Baş u cân ile Beyânî hizmet itmekdür hüner
  - 2 Yoksa çok ol Husreva cân ile eyler terk-i ser
  - 3 Cânı Şirînin yolunda virmeye gerçi iver
  - 4 *Feyziyâ zahmını bilmez pençe-i şirüñ meger*
  - 5 *Ġamze-i dil-dâra meyl eyler dil-i çâlâkimüz*

55

ĠAZEL-İ ZİHNİ TAĦMİS-İ BEYÂNİ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

I

- 1 Tekellümde dehânuñ gönca-ı ra' nâyı söyletmez
- 2 Söze gelse zebânuñ bülbül-i şeydâyı söyletmez
- 3 Femüñ deyr-i cihânda bir büt-i tersâyı söyletmez
- 4 *Leb-i şeker-feşânuñ tûti-i güyâyı söyletmez*
- 5 *Sözün emvâtı ihyâ itmede 'îsâyı söyletmez*

II

- 1 Dilâ emvâc-ı deryâ-yı muĥabbet yine cüş itdi
- 2 Havalandı bulandı eşk-i âhumdan ĥurüş itdi
- 3 Anı sen şanma ki keyfiyyet-i bâde ĥamüş itdi
- 4 *Şadâ-yı nâle-i dil-süzümü meclisde güş itdi*
- 5 *Olup dem-beste muṭrîb anuñ için nâyı söyletmez*

III

- 1 Ne var ben 'âşık-ı bîçâreye luṭf eyleseñ cânâ
- 2 Dimem baña vefâ kıl itme bâri nâz u istiğnâ
- 3 Dem-i nuṭkum dutulur saña ĥâlüm diyemem aşlâ

- 4 *Dutalum ki mecāl olmış ğam-ı dil şerhine ammā*
 5 *Seni gördükde hayret ‘aşık-ı rüsvâyı söyletmez*

IV

- 1 *Çamı ol bî-vefâ gibi dilâ ayyâr-ı nâzûk ter*
 2 *Cefâ ‘ilmini bilmiş eylemiş her bâbdan ezber*
 3 *Ne söylerlerse hergiz diñlemez ol bildügin işler*
 4 *‘Acebdür kim bütün dünyâ vefâsız olduğın söyler*
 5 *Söze gelse veli ol bî-vefâ dünyâyı söyletmez*

V

- 30a 1 *Beyânî sözlerüñ cevher mi yâ altun mıdur bilmem*
 2 *Kelâmuñ baħr-ı nazm içre dürr-i meknûn mıdur bilmem*
 3 *‘Aceb mu‘ciz mi mu‘cizden daħı efzûn mıdur bilmem*
 4 *Senüñ nazm-ı bedî‘ñ sihir mi efsûn mıdur bilmem*
 5 *Ki halkı hayret alur Zihniyâ a‘dâyı söyletmez*

56

ĠAZEL-İ EMRİ TAĤMİS-İ BEYÂNİ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

I

- 1 *Pâşidâh-ı mülket-i ‘aşkuz ra‘iyyet beklerüz*
 2 *Vâli-i iklim-i derd olduĝ vilâyet beklerüz*
 3 *Biz de bu vâdileri bir niçe müddet beklerüz*
 4 *Mişe -i ğam-şiriyüz deşt-i meveddet beklerüz*
 5 *Ya‘ni âhû-çeşmler şaydına fırsat beklerüz*

56 M. A. Yekta Saraç, *Emrî Divanı* (ED), Eren Yay., İstanbul, 2002, s.132, G.210.

I/4 Mişe : Bişe ED.// meveddet: mahabbet ED.

II/5 nöbet: nevbet ED.

II

- 1 Ten bināsına ezel mi' mār olan perverdigār
- 2 Gör nice kılmış esāsen şöyle muḥkem üstüvār
- 3 Çarḫa çıḫsa yegdür Allāhuñ şadāsı yeri vār
- 4 *Şehr-i cānı seng-i miḫnetle ğam itmışdür hisār*
- 5 *Nālemüzle biz beden burcunda nöbet beklerüz*

III

- 1 Çeşmimizden tāñ mıdur uçarsa murġ-ı ḫ^vābımız
- 2 Her tarīḫ ile yolunda gözlerüz ādābımız
- 3 Bezm-i ğamda ḫ^vān-ı eşk oldı şarāb-ı nābımız
- 4 *Yalıñ itsek n'ola tıġ-i āh-ı āteş-bānımız*
- 5 *Biz ḫarāmī-çeşm ile rāh-ı muḫabbet beklerüz*

IV

- 1 Niçe bir miskīn ola ey dil bize genc-i firāġ
- 2 'Asker-i ālām ile n'ola bezense şol u şaġ
- 3 Her kişi başı yarāġın görsün olmışdur yaşāġ
- 4 *'Aşḫ şāhī sine şahrāsında ḫurmuşdur otāġ*
- 5 *Biz sipāh-ı derd ile der-bend-i miḫnet beklerüz*

V

- 30b
- 1 Ğuşşa vü ğamdur Beyānī hem-dem ü hem-rāhımız
  - 2 Bende-i sultān-ı 'aşḫ olalı bulduḫ şāhımız
  - 3 Südde-i devlet-me'abdur ülü dergāhımız
  - 4 *Emriyā bād-ı hevā şanma 'aşādur āhımız*
  - 5 *Eşġüñde bir şehüñ bād-ı sa'ādet beklerüz*

III/5 Biz: Bir ED. // rāh-ı muḫabbet: der-bend-i miḫnet ED.

IV/5 der-bend-i miḫnet: rāh-ı muḫabbet ED.

V/5 'aşādur: 'aşā-yı ED.

V/5 bād: bāb ED.

57

ĞAZEL-İ ZİHNİ TAĞMİS-İ BEYĖNİ

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

I

- 1 Dilā yelmekde yel gibi bugün bād-ı şabāyuz biz
- 2 Dem-ā-dem bī-ķarār olsaķ n'ola ehl-i hevāyuz biz
- 3 Gül-i ĥamrāya 'āşıķ bülbül-i rengin edāyuz biz
- 4 *Boyanmış ķāna ķat ķat merd-i meydān-ı belāyuz biz*
- 5 *Açılmış ĝonca-ı ĝülzār-ı deşt-i Kerbelāyuz biz*

II

- 1 Muşibet bezmi içre olmuşuzdur mest-i lāya' kı1
- 2 Neye varur meded gitdükçe oldı ĥālimüz müşkil
- 3 Belā nārı ile yanmaķdayuz 'ālemde velĥāşıl
- 4 *'Aceb mi ger ser-ā-ser cismimiz ķaplırsa dūd-ı dil*
- 5 *Siyeh pūşān-ı mātem dīde-i āl-i 'abāyuz biz*

III

- 1 Ķatı Mecnūn degül mi er diyen 'ālemde Ferĥāda
- 2 Sevüp bir 'avratı rüsvā-yı 'ām oldı bu dünyāda
- 3 Ta' alluķdan biz ol merdüz ki bī-ķayd olduķ āzāde
- 4 *Tenezzül eylemez bu ĥāk-dān-ı miĥnet-i ābāda*
- 5 *Maķām-ı zirve-i a' lāda bir 'ālī-hümāyuz biz*

IV

- 1 Olaldan künc-i vaĥdetde giderdük biz riyā naķşın
- 2 Bu cismi zārımız baĝlırsa n'ola būriyā naķşın
- 3 Taşavvūr şafĥasından maĥv kılduķ māsivā naķşın
- 4 *Muĥaşşıl levĥ-i dilden pāk idüp şūret hevā naķşın*
- 5 *Cemāl-i şāhid-i tevĥīde mir 'āt-ı şafāyuz biz*

V

- 31a
- 1 Ne ol şehler gibi baş virürüz biz taht-1 tâc üzre
  - 2 Ne halk-1 ' âlem ile olmuşuzdur imtizâc üzre
  - 3 Ölüsekde taqayyüd itmezüz derd-i ilâc üzre
  - 4 *Virür dünyâ vü mâ-fihâyı mahz-1 ihtiyâc üzre*
  - 5 *Faķirân-1 keşirü'l-feyz-i mebzülü'l' 'atâyuz biz*

VI

- 1 Üşenmez kimseden bu ' arşa-1 ' âlemde bî-pâküz
- 2 Bizümle kimse hem-pâ olamaz biz cest ü çalâküz
- 3 Gehî hürşid-âsâ sâkinân-1 sağr-1 eflâküz
- 4 *Gehî râh-1 mezellet pây-mâli bir avuç hâküz*
- 5 *Gehî cevlen-geh-i rif' atde seyr eyler hümâyuz biz*

VII

- 1 Bizümle idemezsin bahşı kogil nâşihâ da' vâ
- 2 Murâduñ her ne ise zâhir oldı eyleme gavğa
- 3 Biziz ol vâkıf-1 sırr-1 rumüz-1 alleme'l-esmâ
- 4 *Kitâb-1 cāmî' iz dürc oldı bizde ' âlem-i kübrâ*
- 5 *Bizi zulmetde şanma mażhar-1 nür-1 likâyuz biz*

VIII

- 1 N'ola rengin edamız virse şüret naķş-1 Mânî'den
- 2 Ne ğam ehl-i hasedden tañ degül ta' n-1 edâniden
- 3 Dem ursa sihr ider eş' arımız bir rûh-1 şâniden
- 4 *'İbâret kalıbına cân virür dil-keş me'âniden*
- 5 *Nefis-i enfâsla 'îsâ-dem-i mu'ciz-nümâyuz biz*

IX

- 1 Ne var biz de kemâl ile Beyânî olsaķ ey Zihni
- 2 Belâgat bezmine Câmî-i şânî olsaķ ey Zihni
- 3 Ma' ârif gevherinüñ tañ mı kâni olsaķ ey Zihni

- 4 *‘Aceb mi hāzen-i genc-i ma‘āni olsağ ey Zihni*
 5 *Ki ğavvāşān-ı baħr-ı ma‘rifetle āşināyuz biz*

58

31b

ĠAZEL-İ ĤABĀBĪ TAĤMĪS-İ BEYĀNĪ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 *Şüretā āyine-i dehr görindi ma‘kūs*
 2 *Nā-müsā‘id gibi baħt-ı bed ü t̄ālī‘-i menħūs*
 3 *Eyledi geldi gider şavtını çün tabl ile kūs*
 4 *Yine sulṭān-ı fenā taħt-ı dile itdi cülūs*
 5 *Çöpce gelmez gözüme salṭanat-ı Keykāvūs*

II

- 1 *Ol şanem ĥizmetini itmege lāyık oldum*
 2 *Yüz urup işigine bende-i şādık oldum*
 3 *‘Ālemüñ bir leb-i şirinine Vāmık oldum*
 4 *Deyr-i ‘aşk içre görüp bir büte ‘āşık oldum*
 5 *Çalınur sem‘a her-bār şadā-yı nākūs*

III

- 1 *Şüret-i nağşına aldanma bağup nīk ü bede*
 2 *Kimseye derd ile ol varma recā-yı medede*
 3 *Ĥil‘at rezmi gerek toprağ olacağ cesede*
 4 *Şāf dil ol şarılup āyine-veş bir nemedede*
 5 *Dürlü elvān ile zeyn olma mişāl-i tāvūs*

IV

- 1 *Dutma ħalbüñde dilā kimseye hiç kibr ile kīn*
 2 *Ĥile vü āline dehrüñ yüri aldanma şağın*
 3 *Dām-ı tezvire düşersen gözüñ aç bekle kemīn*

- 4 *Seni rûbâh-ı ecel ta' ma ider ey miskîn*
 5 *Dik gelme yûri her birkese mânend-i ħurûs*

V

- 1 İde gör naqş-ı nigîn gibi dilinde iĥlâş
 2 Yazıla Mısr-ı beķā belki ' azîzim saña ĥâş
 3 Niçe ber-dâr-ı fenâda çekesin bunca kışâş
 4 *Çāh-ı ġamdan gele cān- Yūsufunı eyle ĥalâş*
 5 *Olma Ya' kûb gibi beyt-i ĥüzünde maĥbûs*

VI

- 32a 1 Ölerin görmez isem rûyuñı cānā bir dem
 2 Sensizin baña cehennemdür efendüm ' âlem
 3 Bâġ-ı ħalbûñ niçe bir ħaplaya ĥâşâk-ı elem
 4 *Ĥande-rû ol açıl ey ġonca-ı ġülzâr-ı İrem*
 5 *Nergis-âsâ gözün aç olma şaĥın şekl-i ' abûs*

VII

- 1 Vird idinürse Beyānî n'ola ol sübhānı
 2 Baş u cān üzre dūrür cümle anuñ fermānı
 3 Virürüz ' âķıbetü'l-emr yolunda cānı
 4 *Ey Ĥabābî yoġ ise cürmümüzün pāyānı*
 5 *Ĥamdulillāh degülüz raĥmet-i Ĥaĥdan me 'yûs*

59

ĠAZEL-İ MUĤYÎ TAĤMÎS-İ BEYĀNÎ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 Pendüm işit var ise sende dilā ' aķl-ı ma' āş

- 2 Hiç bir şahşa dime vardur gözüñ üstünde kaç
- 3 Başa baş olsañda hergiz itme kimseyle şavaş
- 4 *Zümre-i ‘uşşāka olduñ ey dil-i serkeşte baş*
- 5 *Oynadursun kelleyi bir gün şakın gāfil-mebāş*

II

- 1 Vādi-i ‘aşk içre ser-gerdān gezdi ser-te-ser
- 2 Ki yukardandı begenmezdi cihānda degme yer
- 3 Bu meşeldür başı yazusın görür dirler çün er
- 4 *Kimseye baş egmez idi geçinürdi kelle ser*
- 5 *Đarb-ı baş egdüirdi kul itdi anı bir ser tırāş*

III

- 1 Yüze çıkdı āhla eşk-i güher-i yaşum benüm
- 2 Anlar olmışdı derūnum içre sırdāşum benüm
- 3 Korkum oldur ki belāya uğraya başum benüm
- 4 *Çıkdı gönümünden gözümünden āh ile yaşum benüm*
- 5 *Rāz-ı ‘aşkı serverā itdükleri çün halka fāş*

IV

- 32b
- 1 Şu‘ le virür ruğlaruñ mihr-i cihān-ārā gibi
  - 2 Muşhaf-ı hüsnünde ol haţlar çekilmiş rā gibi
  - 3 Görinür güyā berāt üzre olan tuğrā gibi
  - 4 *Bir birine başların niçün egerler yā gibi*
  - 5 *Çünkü oğ gibi yanuñda toğrıdur ol iki kaç*

V

- 1 Dehre diğkatle Beyānī bakmağa açsam ‘ uyün
- 2 Dehşetinden kalbime divāne-veş irer cünün
- 3 Būmlar anda ‘aceb mi dutsalar cāy-ı sükün
- 4 *Şenligi yok bir harāb-ābād imiş dünyā-yı dūn*

5 *Gelmeseydüm Muhyiyā ben bu ħarābābāda kaş*

60

ĠAZEL-İ ŞADRİ TAĦMİS-İ BEYĀNİ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 Őubĥ-dem itse Őabā n'ola ħenāra serzeniş
- 2 İstemez ħün sāye ayrıлмақ yanuñdan bir ħarış
- 3 Yok durur ħaddüñ yanında hiç birinde gösteriş
- 4 *Ķametüñ 'arz idicek gülşende reftār-ı reviş*
- 5 *Serve tüş oldu gözüm billāh ne bi endām imiş*

II

- 1 Göricek ruĥsāruña şol kim gül-i ħamrā didi
- 2 Ħaĥ bu kim her vech ile rengin ü nāzük-ter didi
- 3 Zerrece yokdur dehānum medĥine hiç yer didi
- 4 *Dişleri vaşfinda ki şi'rüm görüp dilberdidi*
- 5 *Sözlerüñ dürr-i güher midür nedür bu nazm idiş*

III

- 1 Nice müflis var giçinür ħ^vāce-i āĥir zamān
- 2 Elde ise ma' na yok bilmez nedür āşşı ziyān
- 3 Alınur şanur meger hicrān elinden rāygān
- 4 *Naĥd-i cān virüp metā'-ı vaşl-ı yāri almayan*
- 5 *Sūk-ı 'aşĥ içre ne bilsün nicedür alış veriş*

IV

33a

- 1 Ben ħuluna baĥmaz oldu n'eyleyim ol şāh kim
- 2 Ħāl-i dilden var iken ol kim olur āgāh kim
- 3 Dostum deyr yoluna her düşmen-i gümrāh kim
- 4 *Āşinālık yād idüp virmez bilişlik āh kim*

5 *Birdür ol kıadd-ı elif yanında yād ile biliş*

V

- 1 Pister-i miħnetde bīmār-ı belā kim niçe yıl
- 2 Evvelā bu derd ile ölmek muķarrer mi degül
- 3 ‘ Āķıbet boynuñadur ķanum ölüsem şöyle bil
- 4 *Merhem urmaķdan işim bitdi oñulmaz zaħm-ı dil*
- 5 *Çāre ne şabr idelüm olmaz tabībüm bitmez iş*

VI

- 1 Çarķı gör denmekdedür mānend-i fānūs-ı ĥayāl
- 2 Gün gibi rüşen zāmīr iseñ gör andan ‘ ibret al
- 3 Şöyle bī-pervā dolaşup ğuşşadan āsüde ĥāl
- 4 *Sūziş-i şem‘ e n'ola pervāne virse per ü bāl*
- 5 *Āteş-i şavķuñla bulmuşdur nigārā perveriş*

VII

- 1 Yoķ yere yanup yaķılma kendüne virme ‘ azāb
- 2 Āş yirür anuñ yemege ‘ ālem içre şeyķ ü şāb
- 3 Şişe şancılıp Beyānī-veş de olsun hiç tāb
- 4 *Beñzemezsın baĝrına Şadrī-i zāruñ ey kebāb*
- 5 *Sen gerekse āteş-i ‘ aşķ ile döne döne biş*

61

ĠAZEL-İ ŞEYĤİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Dehr-i zābıñda durur bir şāh-ı ‘ ālem-gīr-veş
- 2 Barmaĝında çarķı oynatsan n'ola zih-gīr-veş
- 3 Ķoma her bir seg varup tolaşmasun kıtmīr-veş
- 4 *Pişe-i ‘ aşķında yārüñ bekle ey dil şīr-veş*

5 *Boynuña taqsun dir iseñ zülfini zencîr-veş*

II

- 33b
- 1 Gözine bir çöbçe göstermezse ben nâçizi il
  - 2 Bir gün olur fırsat el virür kayırmaz gam degül
  - 3 Yel gibi pâ-mâl olup yelsem yoluñda muttaşıl
  - 4 *‘Ömrimi yabāna atdum diyü gam çekmezdi dil*
  - 5 *Menzil-i maqşūda irsem bāri bir kez tîr-veş*

III

- 1 Hîle birle baña ol şayyâdı seyr it n'etdi dün
- 2 Avladı bir lu‘b ile murğ-ı dili düşdi zebün
- 3 Şanma sinemde elifler şerhalar deryâ döğün
- 4 *Dāmlar kırmış meger kim dāne dökmiş şayd için*
- 5 *Zülf-i hāli şanur ādem dutulur nahcîr-veş*

IV

- 1 Çekdüm āhumdan ‘alemler himmetüm raşş eyledüm
- 2 Ğuşşa vü gam ‘askerin her yanına başş eyledüm
- 3 Muma dönderdüm mülâyimlikde key yaşş eyledüm
- 4 *Seng-i dil bir yār resmin kalbde naşş eyledüm*
- 5 *Sikke-i mermerde kazdum hükümümüz var mîr-veş*

V

- 1 İşidürsen bu Beyānî’den saña toğrı haber
- 2 Rāstdur bu sözine bir dem kulağ tut gör ne der
- 3 Erlerüñ dirler ki tîr-i himmeti taşdan giçer
- 4 *Bir dem ayırma yanuñdan çok belāyı def^{er} ider*
- 5 *Hayli keskindür du‘āsı Şeyhî’nüñ şimşîr-veş*

62

GAZEL-İ FUZÛLİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Meḥ'ülü Fā'ilātün Meḥ'ülü Fā'ilātün

I

- 1 apuña yüz sürer erbb-ı cürm-i ışş
- 2 Saña teveccüh ider cümle hep ' avmla hř
- 3 md-riştelerin kesmez anlaruñ miqrş
- 4 *Zih cevhir-i ihsn 'ma ma' den-i hş*
- 5 *Dürr-i şef'at in baħr-i raħmete gvvş*

II

34a

- 1 ud ki ıldı seni luş birle peygmber
- 2 Burk ile saña Cibrl geldi virdi hber
- 3 ılınca devletle sy-ı smna güzer
- 4 *Yetp hzruña Mi'rc vaşti ılmışlar*
- 5 *amu hşla me 'sir Süheyl kesb-i hvş*

III

- 1 Ayağın altına sürdi yüzin döşendi felek
- 2 Hemře hzmetñ itse ' aceb mi hyl-i melek
- 3 apuñdan olmasa Cibrl řañ degül münfek
- 4 *Felek hem ol gice bulmış řafña řof tek*
- 5 *arar şutmayup olmış bu bezmde rařķř*

IV

- 1 Cihnda geri ki yoçdur bugün şarr u şebt
- 2 apuñda mürde gñller bulursa n'ola hyt
- 3 Rzn olmasa bhdedr gien evt
- 4 *Reh-i mtba'atundur şark-i fevz  nect*

62 FD., s.78, G.139.

II/4 yetp: gelüp FD.

II/5 amu:amer FD. // hşla hşl-i FD.

III/4 řafña: řaf ki FD.

III/5 şutmayup: dutmayup FD.

5 *Hevā-yı merḥametüñdür ümīd-i ḥayr-ı ḥalās*

V

- 1 Beyānī ister iseñ olmaya işin müşkil
- 2 Rızā-yı Ḥaḳḳa yüri bağla var ḥulūşla dil
- 3 Tevekkülü ḳoma elden bunı ḡanīmet bil
- 4 *Tefāḥür eyle Fuzūlī kim andan özge degül*
- 5 *Sañā zamānede naḳş-ı şaḥīfe-i iḥlās*

63

ĠAZEL-İ BĀĶĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 'Ārižuñdur ḡülşen içre verd-i ra' nādan ḡaraż
- 2 Gün yüzüñdür gökde mihr-i 'ālem-ārāden ḡaraż
- 3 Dergeh-i 'adlün dürür çarḡ-ı mu' allādan ḡaraż
- 4 *Āsitānuñdur senüñ firdevs-i a' lādan ḡaraż*
- 5 *Ḳāmetüñdür ravza-ı cennetde Ṭübādan ḡaraż*

II

- 34b
- 1 Tāze cān virür dile el-fāz-ı şīrīnünñ senüñ
  - 2 Ṭūṭī-i güher feşāndur la' l-i rengīnünñ senüñ
  - 3 Kimse öldürmek degüldür resm-i ayīnünñ senüñ
  - 4 *Mürdeler ihyā ider enfās-ı müşḡīnünñ senüñ*
  - 5 *Nuṭḡ-ı cān-baḡşuñdur i' cāz-ı Mesīḡādan ḡaraż*

III

- 1 Cüy-veş her dem döküp göz yaşın ey dil çağlama
- 2 Rāh-ı ḡamda bār-ı miḡnet çekmege bil bağlama

V/4 andan: ondan FD.

63 BD., s.236, G.221.

I/4 āsitānuñdur senüñ: āsitānuñ ḡākidür BD.

- 3 Tek derūnūñ āteş-i firqatle yaqub taqlama
- 4 *Sīm-i eşküñ yolına harc eylemekden aqlama*
- 5 *Yā nedür ey ʿāşık-ı şūrīde dünyādan ğarāz*

IV

- 1 Kılca koyan cānumı mūy-ı miyānuñdur bugün
- 2 Yoq iden bu vārumı fikr-i dehanuñdur bugün
- 3 Göñlüm ey řāvūs-ı kudsi āşiyānuñdur bugün
- 4 *Ārzū-yı cilve-i naql-i revānuñdur bugün*
- 5 *Bāğda seyr-i hırām-ı serv-i bālādan ğarāz*

V

- 1 Yār cevrenden Beyānī irişe gibi zarar
- 2 Aşlını bilsek su ʿvāl itseñ hele alsaq haber
- 3 Böyle nā-şayeste vaż ʿ olmaz ʿ aceb görsek n'ider
- 4 *Bākiyā dil mülkini dilber niçün tārāc ider*
- 5 *Pādişāh olan nedür şehrini yağmadan ğarāz*

64

ĠAZEL-İ BEYĀNĪ TAĤMĪS-İ ĤOD

Mefʿülü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün

I

- 1 Nevreste zāhir eyledi ol gül ʿ izār ĥaṭṭ
- 2 Bāğ-ı ruḥında kıldı çemen-veş qarār ĥaṭṭ
- 3 Olmaz mu ʿ adil aña olursa hezār ĥaṭṭ
- 4 *Gösterdi sanmañuz vüreķā ḥüsn-i yār ĥaṭṭ*
- 5 *Yazılmış aña kıl kalem ile ğubār ĥaṭṭ*

IV/4 bugün: senüñ BD.

64 Şair burada kendi gazelini tahmis ederek muhammes durumuna getirmiştir. Bu türlü tahmisler divanda "Tahmis-i gazel-i hod" başlığı altında yer alır. Bkz. Cem Dilçin, *a.g.e.*, s.223.

II

- 35a
- 1 Tāhrīr olındı muşhaf-ı hüsni anuñ şu dem
  - 2 Urmış degül bu vech ile bir kimse hiç qalem
  - 3 Zī tarz-ı hāş ey zīhi üstād-ı muhterem
  - 4 *Zerd olsa n'ola ol haṭṭ-ı şāyeste-i raqam*
  - 5 *Āltūn ile yazılsa bulur i'tibār haṭṭ*

III

- 1 Müjgan tır olup o hilāl-i muqavvese
- 2 İrdi hadeng-i gamzesi 'ālemde herkese
- 3 Olmaz bedel zamānede ol serv ü nevrese
- 4 *Gülşende beñzemez mi gözi 'ayn-ı nergise*
- 5 *Eṭrafına şan olmış anuñ sebze-zār haṭṭ*

IV

- 1 Şanmañ 'araq ruḥunda anuñ yüzi şuyıdur
- 2 Şeb-büy-ı zülfi perçeminüñ müşk-büyıdur
- 3 Kıl eyleyen cihānı anuñ nık hüyıdur
- 4 *Burc-ı şerefde şa'ş'a-yı mihr-i rüyıdur*
- 5 *Zan itme itdi 'arız-ı yār āşikār haṭṭ*

V

- 1 Yārüñ tırāşı geldüğini ol raqīb-i ḥar
- 2 Nāgeh irişdi virdi baña bir qara ḥaber
- 3 Diqqatle gör ki nice ider her yaña nazar
- 4 *Çeşm-i 'adūvde var ise kıl bitdi yā meger*
- 5 *Şanur Beyānī ol ruḥ-ı dilberde var haṭṭ*

65

GAZEL-İ BÂKİ TAĦMİS-İ BEYÂNİ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

I

- 1 Ne çäre ol tabībüm itmese ben mübtelâdan hâz
- 2 Ölümlü derd-mende hiç hekīm itmez şifâdan hâz
- 3 Ümīd-i şihhat itmez ' aşk ile iden belâdan hâz
- 4 *N'ola gelse dil-i mecrūha derd-i dil-rübâdan hâz*
- 5 *İder haste ne deñlü nâ-ümīd olsa devâdan hâz*

II

35b

- 1 Bugün taht-ı sarây-ı ' aşka şâh-ı kâmurân olduñ
- 2 İrüp ser menzil-i maşşûda maşbûl-i cihân olduñ
- 3 Çeküp dâmen-i miyâne râh-ı ümīd-revân olduñ
- 4 *Ġam-ı ' aşkuñ cihân mülkinde bulduğ şâd-mân olduñ*
- 5 *Kişi ğurbet diyârında idermiş âşinâdan hâz*

III

- 1 Kerem kıllı lutf idüp sâkî sözimi añlama zâ'id
- 2 Yine hep cümlesi anuñ saña râci' saña ' â'id
- 3 Ne deñlü üfürüp şuyu içerse de eger zâhid
- 4 *Şafâ-yı câm-ı la' lüñden ne hâlet kesb ider ' âbīd*
- 5 *Ki tab' -ı bī-mezâk itmez şarâb-ı dil-güşâdan hâz*

IV

- 1 Ne var ey lâle-ruĥ bunca cefâlar ' aşık-ı zâra
- 2 Nedendür yandurup âteş bırakmağ kalb-i ğam-h'âra
- 3 Felekde gün gibi şu' le virürken ol şeb-i târa

65 BD., s.237, G. 223.

II/4 buldık: buldum BD. // oldun : oldum BD.

III/4 âbīd: şüfi BD.

IV/4 dutma: tütma BD.

- 4 *Çerāğ-ı māh-ı hüsniñ karşı dutma çeşm-i ağıyāra*
 5 *Gözüm nūrı ne deñlü eyleye a‘mā ziyādan hāz*

V

- 1 Beyānī’-nüñ meded yā Rabb luṭf it dādına gül-i bet
 2 Der-i dünyā vü māfihāyı anuñ yüzine berk it
 3 Bu āb-ı rahmetüñ birle şu vaḳtın kim ola münbit
 4 *İlāhī ṭab‘-ı Bāḳīden rūsūm-ı ğayrı maḥv it*
 5 *Ki ‘aşlā ḳalmaya ḳalbinde naḳş-ı māsivādan hāz¹*

66

ĠAZEL-İ ‘ULVİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I

- 1 Yüri hey ḳara baḥtumdan dil-i zār eyleyen ṭālī‘
 2 Yüri hey çarḥ elinden cānı bīzār eyleyen ṭālī‘
 3 Yüri hey itdügi zulmini tekrār eyleyen ṭālī‘
 4 *Yüri hey āteş-i ğamla yirüm nār eyleyen ṭālī‘*
 5 *Ḥaṭṭ-ı dilber gibi rūzum şeb-i tār eyleyen ṭālī‘*

II

- 36a 1 Niçe bir dil çeke derd-i ğam-ı ālām-ı devrānı
 2 Niçe bir yā sitārumdan görem firḳatle hicrānı
 3 Niçe bir ḳılayım devr-i felekden āh u eġānı
 4 *Yüri hep seyr iderken gülsitān-ı rüy-ı cānānı*
 5 *Dil ü cān bülbülinüñ güllerüñ hār eyleyen ṭālī‘*

V/4 it:eyle BD.

¹BD., G. 223/4 yoktur.

66 UD., s. 345-346 , G.269.

I/4 āteş-i ğamla : derd ocağında UD.

II/4 hep: hey / rüy: hüsni UD.

III

- 1 Meded kı1 ey řabībüm bāri al ben řastanuñ cānın
- 2 Meded hiç bulmadı bīmār-ı dil derdine dermānın
- 3 Meded ol Yūsuf-ı řüsñüñ umarken luř-ı iřsānın
- 4 *Yüri hey fikr iderken zülf-i yār ile zeneřdānın*
- 5 *Mekānum řāh-ı şasret hem-demüm mār eyleyen řālī*

IV

- 1 Nedendür baña bu cevrüñ kime varup idem řekvā
- 2 Nedendür baña yok mihrüñ beni güldürmedüñ ařlā
- 3 Nedendür baña her demde bu deñlü nāz u istiğnā
- 4 *Yüri hey devr içinde eyleyüp şaddüm hilāl-āsā*
- 5 *Baña ol yār-i bī-mihri sitem-kār eyleyen řālī*

V

- 1 Hele var bu Beyānī'ye belā küncin mařām iden
- 2 Hele var ğussa-i ğamla anuñ işin řemām iden
- 3 Hele var her günümi nār-ı mişnet birle řām iden
- 4 *Yüri hey dīde-i 'Ulvī'ye uyşuyı řarām iden*
- 5 *Anı her gice encüm gibi bī-dār eyleyen řālī*

67

ĠAZEL-İ BĀĶİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Esdi yine çemende nesīm-i řabā-yı bāĝ
- 2 Düşdi derün-ı ehl-i dile çün hevā-yı bāĝ
- 3 Ey dil olur çü sem-i gülde řafā-yı bāĝ

IV/4 eyleyüp şaddüm hilāl-āsā : aқıdup yaşum řafaқ mānend UD.

V/4 iden: idüp UD.

67 BD., s. 239, G. 226.

- 4 *Feryāda geldi bülbül-i destān-serā-yı bāg*
 5 *Ya'ni zamān-ı 'ıyşdur eyler şalā-yı bāg*

II

- 36b 1 Yine nesīm-i hoş-dem-i meşşātā-ı seher
 2 Virdi 'arūs-ı gōnca-yı gūlzāra zīb ü fer
 3 Bağlıydı bāb-ı zevk açıldı yine meger
 4 *'ıyş-ı şafāya hātırımız durmadan çeker*
 5 *Sünbüller oldı silsile-i müşg-sā-yı bāg*

III

- 1 Tırnış kıyāma şanki serūlar tıutup meşāf
 2 Hākkūñ kemāl-i kudretine idüp i' tirāf
 3 Her çeşmesi uşūle uyar vaşfı yok hılāf
 4 *Gerd-i kederden āyine-i kalbi pāk ü şāf*
 5 *Güyā derūn-ı ehl-i şafādur fezā-yı bāg*

IV

- 1 Öğretti gōnca tıflına bülbül sebağları
 2 Dutuldu hūy-ı hāy ile verdūñ kulağları
 3 Pür oldı dürr-i jāle ile gül tabağları
 4 *Şaçıldı şahın-ı sebzeve nesrīn varağları*
 5 *Sakf-ı sipihre beñzedi ferş-i sarāy-ı bāg*

V

- 1 Gül devridür Beyānī bu şeb Şām-ı 'ıyşdur
 2 Her lāle bezm-i sebzede şan cām-ı 'ıyşdur
 3 Faşl-ı bahār mevsim-i eyyām-ı 'ıyşdur
 4 *Bākī zamān-ı 'ışret ü hengām-ı 'ıyşdur*
 5 *Virnek gerek ne hālet ise muktezā-yı bāg*

II/4 durmadan: tırnayup BD.

III/4 pāk ü şāf : şāf u pāk BD.

68

GAZEL-İ BÂKÎ TAĤMÎS-İ BEYÂNÎ

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

I

- 1 Cünd-i 'uşşâkı çeküp ol şeh-i ĥubân şaf şaf
- 2 Kıabz-ı ĥükmine alup itmede fermân şaf şaf
- 3 Hüy-yı hâb ile dolarsa n'ola meydân şaf şaf
- 4 *Müje ĥaylüñ düzer ol ġamze-i fettân şaf şaf*
- 5 *Güyyiâ cenge durur nîze-güzârân şaf şaf*

II

37a

- 1 Elde geçgil idinüp 'aks-i ĥam-ı ebrûsın
- 2 Sen mehüñ cānı iver almağa dest-i bûsın
- 3 Gözleyüp her tarafı şaldı nazâr cāsûsın
- 4 *Mescid içre göre tâ kimlere hem-zânûsın*
- 5 *Şekl-i saĥkâda gezer dîde-i giryân şaf şaf¹*

III

- 1 Bâl açup murġ-ı dilüm uçmağa eyler âheng
- 2 Kıuşca cānuma olupdur kafes-i cism ise teng
- 3 Şayd için yok yere gel ey kaşı yâ etme ĥadeng
- 4 *Gökde efġân iderek şanma giçer ĥayl-ı küleng*
- 5 *Çekilür kūyuña mürġân-ı dil ü cān şaf şaf*

IV

- 1 Gözedür yollaruñı nergis olup efkende
- 2 Gül yüzünden kızarup oldı 'aceb şermende
- 3 Cüst-i cū ile ne var bâğa şalın gör sen de
- 4 *Seni seyr itmek için reh-güzer-i gülşende*

68 BD., s.241, G. 229.

I/4 düzer: dizer BD.

I/4 durur: turur BD.

II/4 Mescid: Cāmi' BD.

¹ BD., G.229/ 4

5 *İki cānibde durur serv-i hırāmān şaf şaf¹*

V

- 1 İtse nāmuñla Beyānī n'ola pür āfāķı
- 2 Zātınuñ var daķı a' lālara istiħķāķı
- 3 Farķ olunmaz kişinüñ olmyıcaķ aķlāķı
- 4 *Ķadrüñi seng-i muşallāda bilüp ey Bāķī*
- 5 *Durup el қоşuralar қарşуña yārān şaf şaf²*

69

ĶAZEL-İ NİDĀ 'İ TAĦMİS-İ BEYĀNĪ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

- 1 Vaz' idelden māder-i eyyām-ı hayfā vā-esef
- 2 Bir püser gelmiş degüldür baña beñzer nā-ħalef
- 3 Bilmedüñ Ķadrini māl-ā-māl iken hemyān-ı kef
- 4 *'Ömr-i naķdini dirġā taġıdup kıldıķ telef*
- 5 *Zī-nuħüset kim anuñla itmedüñ kesb-i şeref*

II

37b

- 1 Umaruz dār-ı beķāya 'azm idicek ol kerīm
- 2 Vire biz düşmüşlere bir şāh-ı rāh-ı müstaķīm
- 3 Āh kim gitdi bize hiç gelmedi bīm-i caķīm
- 4 *Niçe menzil ola āķir bilmezüz dārü'n-na'īm*
- 5 *Gitmedük ol yola kim gitmişdür erbāb-ı selef*

IV/4 cānibden: cānibde BD. // durur: turur BD.

¹ BD., G.229/2

V/5 durup: turup BD. // el қоşuralar: el bağlayalar BD.

² BD., G. 229/3-6-7 -8 yoktur.

III

- 1 Pāk kııl āb-ı vuzū ile derūnuñ eyle şaf
- 2 Hāke yüz sür bād-āsā ola gör oddan mu' āf
- 3 Añlama hergiz hılāfın bunda yoğdur iñtilāf
- 4 *Beytūñ ol řalbūñ melāyik eylemez bilgil řavāf*
- 5 *Kim řeyātīn-i hevā-yı nefis anda şuta şaf*

IV

- 1 Hānķāh-ı vağdet iĉre az bulunur girĉek er
- 2 Ćeřm-i ' ālem-bīni tā nūr-ı Hūdādan bula fer
- 3 Bir midūr ĥar-mūhre ile kıymet-i dūrr-i güher
- 4 *Baħr-ı ĥayretde ider eřyāya 'ibretle nazār*
- 5 *Lū 'lū-i ' ařķ-ı Hūdāya eyleyen řalbi řadef*

V

- 1 Hāķdan durma ĉekil fi'l-cümle gel eyle vedā'
- 2 Hiĉ birkesle ne ũlfet eyle ne ceng ü nizā'
- 3 Gün gibi dirsün felekde viresin dehre şu' ā'
- 4 *Şūfiyā řalbūñi řāf it kııl řafā eyle semā'*
- 5 *Eylemez Hāķdan seni men' istimā'-ı nāy u def*

VI

- 1 Tīr-i ķahra kim niřānuz bir kez olmadıķ beri
- 2 Virürüz biz şübhesiz āħir bu meydānda seri
- 3 Şiddet-i serkeşliginden şöyle pek şarşar yeri
- 4 *Ćarĥ-ı ķavsinden atıldıķça ĥavādiř oķları*
- 5 *Dimedīn kim gice cāna řīnemüz itdūñ hedef*

VII

38a

- 1 Gelmişem dārü'ş-řifā-yı ĥāzrete ben mübtelā
- 2 Ćünkü her derde Beyāñi andan iriřür devā
- 3 Bu ne devlet bu ne ' izzet ne sa' ādetdür baña

- 4 *Havf odı yaqarken irgördiler aheng-i recā*
 5 *Luṭf-ı Haḫdan sem'ime qarşu Nidā 'ı lā-teḫaf*

70

ĠAZEL-İ ZİHNİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Dilberā kanda olur sencileyin ḫüb olmak
 2 Boyı endāmı pesendide vü muḫbüb olmak
 3 Degme dilberde müyesser mi bu üslüb olmak
 4 *'Ārızuñ üzre düşer zülfüne mergüb olmak*
 5 *Yaraşur çeşmüñe fettān-ı dil-āşüb olmak*

II

- 1 Şanma her bende ola ḫizmete ey dil maḫbül
 2 Luṭfına maḫzar olan buldı 'ubüdiyete yol
 3 Yoḫ durur māl ü cemālüm diyü gel olma melül
 4 *Ne cemāl ile ne māl ile olur ḫüsn-i ḫabül*
 5 *Dād-ı Haḫdur nazar-ı ḫalkda maḫbüb olmak*

III

- 1 Ḳısmet olmışdur ezel 'āşıḫa çün derd-i belā
 2 'Āşıḫ oldur ki ḫazāya vire her demde rızā
 3 Rāzıyam her ne cefā eyler iseñ eyle baña
 4 *Şābirem her ne ḫadar cev̄r ḫılursun ki saña*
 5 *Ġālib olmak yaraşur 'āşıḫa maḫlüb olmak*

IV

- 1 Şabr ider derd ü belāya şu kim ola ḫoş ḫāl
 2 İrişe devlete ol bula sa'ādetle kemāl
 3 Şabrdur pāye-i 'izz ü şeref ü cāh u celāl

- 4 *Şabrdur miḥnete sermāye-i tevfiḳ-i vişāl*
 5 *Şanma her ʿāşıḳa mümkün dūrür Eyyüb olmaḳ*

V

- 38b 1 Mālik-i Mışr-ı ğam olsa kişi şāhā ne gerek
 2 Uymayup nefsi Zeliḥāsına merdāne gerek
 3 ʿAḳl-ı mizānına urmaḳ ḳamu iḥvāna gerek
 4 *Vaşl-ı Yūsufı ʿaziz olmaḳ uman cāna gerek*
 5 *Künc-i Beytü'l-Ḥazen-i hicrde Yaḳub olmaḳ*

VI

- 1 Evvel ü āhir odur Ḥayy u Tüvānā vü Ḳadīm
 2 Ḳudreti bahırına nisbet bu cihān ḳatre-i nīm
 3 Niçe bir cānın ola hücre-i ten içre muḳim
 4 *Maḥv ḳıl kendü vücūduñ kim olur cürm-i ʿazim*
 5 *Sālike perde-i pendārda maḥcüb olmaḳ*

VII

- 1 Söz mi var nuḳkuña haḳḳā ki edādur Zihni
 2 Her kelāmuñ dükeli rüḥa ğıdādur Zihni
 3 Ḥizmet eylerse Beyāni'de revādur Zihni
 4 *Bende-i dergeh-i ʿaşḳ ol ki şafādur Zihni*
 5 *Pādişāhuñ ḥarem-i ḥāşına mensüb olmaḳ*

71

GAZEL-İ YAḤYĀ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I

- 1 N'oldı āyā bu yalan dünyāda gerçek er mi yok

- 2 Baş u cānın terk ider bu yolda bir server mi yok
- 3 Bilmezin ey dil tarīk-i ‘aşkda rehber mi yok
- 4 ‘Aşka ma ‘il dil mi yok şehri içre yā dilber mi yok
- 5 Mest mi yok meclisde bilmem mey mi yok sāgar mı yok

II

- 1 Hāne-i kalbüm kıala vīrāne ābād olmaya
- 2 Şöyle dem-beste dura birkes de feryād olmaya
- 3 Dil esir-i bend-i miḥnet ola āzād olmaya
- 4 *Gonca-ı dil açılıp ḥāṭır niçün şād olmaya*
- 5 *Bāğda güller mi yok gülşende bülbüller mi yok*

III

- 39a
- "1 Kānde var bir dilrübā ‘aşkı dile kār eyleye
  - 2 Bülbül-āsā var mı bir gül şevkine zār eyleye
  - 3 Yok ki bir āyine kāl-ehlin şeker-bār eyleye
  - 4 *Görmezüz bir dil ki tūṭī gibi güftār eyleye*
  - 5 *Söyledür mi yok cihānda bilmezin söyler mi yok*

IV

- 1 Tālī‘ ümdendür felek itdi beni zār ü zeber
- 2 Rāḥat olmağa baña kalmadı yerde gökde yer
- 3 Neye varur bilmezin gitdükçe baḥt-ı bed-güher
- 4 *Sengden dil kem mi kim seng-i siyāhı la‘l ider*
- 5 *Āfitāb-ı feyz baḥşā-yı bülend aḥter mi yok*

V

- 1 Hācledür dehrüñ ‘arūsına bu tāk-ı lāciverd
- 2 Zāl-i çarḫı kabzına almış Beyānī idüp neberd

I/4 ma ‘il :kābil ŞYD.

I/5 mi: _ ŞYD.

II/4 Ğonca-ı dil: Ğonca diller ŞYD.

III/5 bilmezin: bilmezem ŞYD.

IV/4 kem mi kim: kemmi yā ŞYD.

- 3 ‘Arşa-ı nazm içre eyler çoğ iken da‘vā-yı merd
 4 *Niçün ebkār-ı me‘ānı bilemez ehl-i hıred*
 5 *Yoksa Yaḥyā gibi üstād-ı suhān perver mi yok*

72

GAZEL-İ BÂKİ TAḤMİS-İ BEYÂNİ

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

I

- 1 Bād-ı şabā dolanmada bāğı şoḡaḡ şoḡaḡ
 2 Bulmağa sa‘y ider seni arar bucaḡ bucaḡ
 3 Verdün elinde kağıd-ı rengin ṭabaḡ ṭabaḡ
 4 *Yazdı bahār āyet-i ḥüsnüñ varaḡ varaḡ*
 5 *Gül muşḡafında oḡudı bülbül sebaḡ sebaḡ*

II

- 1 Ālām-ı ğamla çekmede yüz derd-i miḡneti
 2 Düşdük diyār-ı ğurbete gel gör felāketi
 3 Ki yaḡşi idi ḡālimüz oldu yamān ḡatı
 4 *‘Aşḡuñ yolunda bulmadı dil emn-i rāḡatı*
 5 *Tātār-ı ğamzeñ eyledi yaḡmā ḡonaḡ ḡonaḡ*

III

- 39b 1 Bülbül cefā-yı ḡār ile ṭāñ mı ki cān vire
 2 Ḍarb-ı meşelde serçeye derler çabuḡ pere
 3 Sāḡi ‘araḡla mı ṭaşıyup batdı ḡandüre
 4 *Yād-ı lebüñle ‘işret için büstānlara*
 5 *[Allāḡ] çekildi bāde-i gül-gün ḡabaḡ ḡabaḡ*

V/4 bilemez ehl-i hıred: beslemez erbāb-ı nazm ŞYD.

72 BD., s. 250, G.242.

I/5 muşḡafında: muşḡafından BD.

II/4 emn-i: emn ü BD.

III/5 _____: Allāḡ BD.

IV

- 1 Çarhuñ egerçi kec-rev işi çok durur ‘acīb
- 2 Olmaz bunuñ gibi hele bir kışsa-yı ğarīb
- 3 Devlet ħara ni‘ met olur iken ite naşīb
- 4 *Dün gice ol ğazālī kaçurmuş o seg raķīb*
- 5 *İtler gibi aradı bulunca yataķ yataķ¹*

V

- 1 Şanmañ o şeh Beyānī'ye zulmini āz ider
- 2 Yüz şive vü cefā ile biñ dürlü nāz ider
- 3 Vardur ne şabra tākati ne keşf-i rāz ider
- 4 *Bākī işügi ħākine düşmiş niyāz ider*
- 5 *Miskīn fütāde ‘āşık-ı bī-dil yayaķ yayaķ*

73

ĠAZEL-İ BEHİŞTİ TAĦMİS-İ BEYĀNİ

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

I

- 1 Bilmek dilersen āşluñı ey dil türāba baķ
- 2 ‘İbret gözini aç bu cihān-ı ħarābā baķ
- 3 Añla şafā-yı dehri ħayālāt-ı ħ^vāba baķ
- 4 *‘Ömrüñ beķāsı var dir iseñ cūy-ı āba baķ*
- 5 *Çarhuñ fenāsın añlamaz iseñ ħabāba baķ*

II

- 1 Kim dir cemāl-i yāre ki necm-i seħer degül
- 2 Ħürşid dense aña revādur ķamer degül
- 3 Şavķ-ı ruħına cān bile duymaz naķar degül

IV/4 o seg raķīb: raķīb-i seg BD.

¹BD., G.242/ 5-6 yoktur.

V/5 yayaķ yayaķ: babaķ babaķ BD.

- 4 *Didār-ı yāre dīde taḥammül ider degül*
5 *Ger sözüme inanmaz iseñ āfītāba baḳ*

III

- 40a 1 Alçaḳda ḳalma añlayı gör ḳadr ü rif atüñ
2 Olsun bülend kendüñe her yerde himmetüñ
3 Gör bir nazarda bil nedür aşlı bu ḳudretüñ
4 *Şeb-ḥ^vāba varma var ise çeşm-i başiretüñ*
5 *Ḳandil ile müzeyyen olan nüh ḳıbāba baḳ*

IV

- 1 Budur metāl^c üm anı ben etmedin taleb
2 Bu gice ḥücreye gele dirin o ḡonca leb
3 Şuḡl idelüm şafā ile cem^c olalumda hep
4 *Ey ḥ^vāce künc-i medresede şubḡa dek bu şeb*
5 *Ben rüy-ı yāri seyr ideyin sen kitāba baḳ*

V

- 1 Olmaz Beyānī böylece bir ḳışşa-ı ḡarīb
2 Güncişk ile bir ola mı avāz-ı ^c andelīb
3 Bir tatlu dil döküpdür aña var ise ḡabīb
4 *La^c lüñ diler Behiştī gibi vaşf ide raḳīb*
5 *Ṭūṭī gibi şeker yimek ister ḡurāba baḳ*

74

GAZEL-İ FUZÜLİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilün

IV/5 seyr: fikr BHD.

V/4 gibi : -şifāt BHD.

74 FD., s.85, G.153.

I

- 1 Yine günden güne artmakta leṭāfet el-ḥaḳ
- 2 Nūra olmuşdı ezeldende ruḥuñ müstağrak
- 3 Ne şafā var hele āyineye sende bir baḳ
- 4 *Tāb-ı ḥurşīd o meh rūyuña virmiş revnaḳ*
- 5 *Tā o zibā ḥaṭṭ için ola o tezhīb-i varaḳ*

II

- 1 ‘Azm idüp bāğa şabā bülbüle didi sesi kes
- 2 Bilmesin gonca femüñ geldüğini tā herkes
- 3 Gözedür yoluñı eyler dil ü cān ile heves
- 4 *Saña gülşende nişār etmek için her bir kes*
- 5 *Getürüpdür başa āltün dolu bir sīm ṭabaḳ*

III

- 40b
- 1 Şığmadı ḥāşılı bir vādiye hiç ehl-i fūnūn
  - 2 Kıldı erbāb-ı naḫar ol yaña ağmaḫ ‘uyūn
  - 3 ‘Aşḳ-ı Leylā da ne var dīde gezerdi Mecnūn
  - 4 *Saña ‘āşıklıgımızdur bize bürhān-ı cūnūn*
  - 5 *‘Aşḳa aḳl ehli muḳayyed olımaḫlar muṭlaḳ¹*

IV

- 1 Bu meşel gerçi dinür bilmez aciñ ḥālını toḳ
- 2 Var olasın dehenüñden hele hiç gelmedi yoḳ
- 3 Bizi de eyle bu meydānda nişān-gāh āz çoḳ
- 4 *Resmdür ‘āşıḳa çekmek ḳaşı yaylardan oḳ*
- 5 *‘Aşḳ peydā olalı böyle ḳurulmuş bu nesāḳ*

I/4 o meh: meh-i FD.

I/5 o: ki FD.

II/4 bir kes: nerkis FD.

II/5 getürüpdür: götürüpdür FD.

III/5 ‘Aşḳa:Ḥüsne FD. // olmaḫlar: olabilmez FD.

IV/4 çekmek:gelmek FD.

V/5 men-i:ben-i FD. // ḳurulmuş: sürülmüş FD.

¹ FD., G.153/2- 4 yoktur.

V

- 1 Gör ne lu' b eyledi ağıyāra o şāh-ı ferruḡ
- 2 atı ferzāne giçürdi hele māt eyledi rūḡ
- 3 Āt şalup gitse Beyānī yeridür cāme sürḡ
- 4 *Şāhdur ḡüsn bisātında bugün ol gül-ruḡ*
- 5 *Ey Fuzūlī men-i āvāre urulmuş beyda*

75

GAZEL-İ 'ULVĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

I

- 1 İderse Ḥüsrev-i 'ālem n'ola apuhnıda ākerlik
- 2 Senüñdür pādişāhum kişver-i ḡüsn içre serverlik
- 3 Çemen-zār-ı leāfetde saña maḡşüşdur terlik
- 4 *Nedür bu serv-addlik lāle-addlik māh-peykerlik*
- 5 *Nedür bu sīm-berlik tāze-tenlik nāz-perverlik*

II

- 1 Virüp yoluñda cānlar terk-i ser etmekdedür 'ālem
- 2 EsİR-i bend-i zülfüñ olmadu var mı ya bir ādem
- 3 Elinde ġamze-i cellādınuñ yā n'eyleyüm bilmem
- 4 *Nice başlar kesüp anlar döküp diller alur her-dem*
- 5 *Müjen tiġinde atm olmuş dilāverlik ciger-derlik*

III

- 41a**
- 1 Cihānuñ ḡalkı her dem görmege sen şāhı tālibdür
  - 2 apunda ḡizmetüñ itmek amu 'irfāna vācibdür
  - 3 Bu tarz-ı ḡāşı görmüş yo 'acāyibden 'acāyibdür

75 UD., s.369, G.312.

I/5 sīm-berlik tāze-tenlik : sīm-tenlik nāzenīnlik UD.

II/4 alur: olur UD.

- 4 *Levendâne görinsin sîne çāk olsun münāsibdür*
 5 *Senüñ şānuñdadur şāhāne dilberlik semenberlik¹*

IV

- 1 Metā^c -i dünyevīden meylī қо bir sūzen-i dehre
 2 Meded bir dāne için düşme dām-ı hırmen-i dehre
 3 Yerin evc-i semā olsa tayanma mesken-i dehre
 4 *Mesihā-veş tecerrüd kaçdın it bakma zen-i dehre*
 5 *Aña meyl eylemek erlik degüldür ey gönül erlik*

V

- 1 Dilā rindüm diyen bezm-i şafāda bāde-nüş olsun
 2 Çeküp el māsivādan künc-i vaḥdetde ḥamüş olsun
 3 Beyānī-veş tarīk-i cüst-ı cū'da çeşm-i güş olsun
 4 *Belā vādilerüñ geşt eyleyenler post-püş olsun*
 5 *Yaraşur 'Ulvi'yā seyyāḥ olanlara kalenderlik*

76

GAZEL-İ BAKİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Olsa müşāhid ehl-i nazār gizleme özüñ
 2 Baḡ zāhirā şıfatuña bil añla kendüzüñ
 3 Toprak başına göre mi her bī-başar tozuñ
 4 *Āyine-i cemāl-i ḥaḳīkat-nümā yüzüñ*
 5 *Āb-ı zülāl-i çeşme-i şıdḳ u şafā sözüñ*

III/4 görinsin : gezersin UD.

¹ UD., G. 312/3-4 yer deḡiştirmiştir.

IV/4 it bakma zen-i dehre : itse bakmadan dehre UD.

V/5 post-püş olsun : bust-püş olmuş UD.

76 BD., s.260-261, G.260.

II

- 1 Mirāt ile cemālūñe virdükde ziyneti
- 2 Hıylı vücūda geldi anuñ şekl-i şūreti
- 3 Yüz pergelūñle oldu muķābil saña ķatı
- 4 *Sen yüz virelden āyineye buldı şöhreti*
- 5 *Hasret degüldi şūretine halk o yüzüzüñ*

III

- 41b
- 1 Bağlandı tār-ı zülfūñe ey şūh-ı dil-sitān
  - 2 Avlandı dām-ı dāne-i hālūñ görüp hemān
  - 3 Yokdur hālāşa çāre niçe itmesün fiğān
  - 4 *Şāhīn eline düşmişe döndi tezerv-i cān*
  - 5 *İndi süzildi üstüne iki ķara gözūñ¹*

IV

- 1 Sensin sebep vücūdına Havvā vü Ādemūñ
- 2 Gökde melek gözine çeker hāk-i maķdemūñ
- 3 Ey māh-rū felekde ziyāde ola demūñ
- 4 *Bā' iş cemālūñ oldu zuhūrına 'ālemūñ*
- 5 *Hūrşiddür bahāne ziyāsına gündüzūñ*

V

- 1 Geldi Beyānī luţfına sen hān-ı a' delūñ
- 2 Çekdürme aña ķahrını her dün-ı esfelūñ
- 3 Tatlı dilūñ cihāna yeterken her erzelūñ
- 4 *Kimi ayaguñ öpmege sarķar kimi elūñ*
- 5 *Bāķi'ye pesdür ey gül-i hāndān güler yüzūñ*

II/4 āyineye buldı şöhreti: āyine buldı bu rağbeti BD.

III/4 cān: dil BD.

¹ BD., G.260/ 3-4 yer değiştirmiştir.

IV/4 zuhūrına 'ālemūñ:cihānuñ zuhūrına BD.

IV/5 ziyāsına:vücūdına BD.

77

ĠAZEL-İ DERVİŞ TAĦMİS-İ BEYĀNĪ

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

I

- 1 Şāh-ı 'ālem olana ey dil bir er ' asker gerek
- 2 Hem yanında bir müdebbir Āşaf-ı şaf-der gerek
- 3 Şanmañuz kim er olan zen gibi ten-perver gerek
- 4 *Vakf-ı izhār-ı hünerdür merd-i ceng-āver gerek*
- 5 *Tiğ-veş kendüñ bu dehre gösterür cevher gerek*

II

- 1 Çok süvār olur ki anuñ itdügüñ Sām idemez
- 2 Her dilāver geçinen 'ālemdede bir nām idemez
- 3 'Arşada nā-merd ise bir laḫza ārām idemez
- 4 *Zen gibi cenge muḫannet olan iḫdām idemez*
- 5 *Ḥāşılı meydān içinde er gerekdür er gerek*

III

- 42a
- 1 Lāzım olan ādemīlikdür çü insān olana
  - 2 Küfr ü imān farkın itmekdür müselmān olana
  - 3 Setr-i 'avret eylemekdür farz 'uryān olana
  - 4 *Ziynet esbābı gerekmez merd-i meydān olana*
  - 5 *Nīze-veş terkeş gerek şimşir ile ḫançer gerek*

IV

- 1 Şol ki cān virüp ğaza yolunda eyler terk-i ser
- 2 Zāhirā olur velī bulur ḫayāt erlik ider
- 3 Cismüñe virme libāsın 'āriyetle zīb ü fer
- 4 *Ḥil'at-ı fāḫir-dilāver olana cevşen yeter*
- 5 *Tāc-ı zerrin yerine serde āhenin miğfer gerek*

V

- 1 Çün bilürsün kimseye bâkî degül bu rûzgâr
- 2 Dîn yoluñda sen de çalış itme bir yerde qarâr
- 3 Dolaşup her bir qazâ-ı vâdiyi şayyâd-vâr
- 4 *Haşm-ı rubeh pişe-i merdâne kıılmağdur şikâr*
- 5 *Her biri gâzilerüñ manend-i şir-i ner gerek*

VI

- 1 řâhımız çün hażret-i Sulţân Ağmeddür bugün
- 2 Âsitân-ı ‘âleme bir ‘âlî mesneddir bugün
- 3 Ğamza-âsâ kıolları yanında bî-ğaddür bugün
- 4 *Ğamdulillâh dinimiz dîn-i Muğammeddür bugün*
- 5 *Her müselmâna bu demde gayret-i Ğaydar gerek*

VII

- 1 Kıanda var böyle Beyânî pâdişâh-ı bağr ü ber
- 2 Dâver-i ‘âlî-nağar Dârâ-yı İskender zafer
- 3 Ğaşılı ben bildüğüm ancak budur yine meger
- 4 *Dîn için Derviş küffâra bugün ‘asker çeker*
- 5 *şeh Mehemed Ğân gâzi gibi bir server gerek*

78

42b

ĞAZEL-İ VEYSİ TAĞMİS-İ BEYÂNİ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I

- 1 Olalı kıadd-ı Ğamîdem bu felek bezmine çeng
- 2 Olımaz nâle-i dilsüzuma zühre âheng
- 3 Benem ol vâlih-i bî-nâm ü nişân u bî-neng
- 4 *Benem ol bî-kes ü bî-mâr-ı Ğarîb ü dil-teng*
- 5 *Mest ü peymâne-i Ğam cür‘a-keş-i câm-ı şereng*

II

- 1 ' Aksine döndi meger gerdiş-i çarḫ-ı gerdün
- 2 Derd-i ālām-ı miḫen olmada gitdükçe füzün
- 3 Kalmışam miḫnet ile rāh-ı taḫayyürde zebün
- 4 *Benem ol silsile-cünbān-ı beyābān-ı cünün*
- 5 *Geçmişem dā 'ire-i 'aqlı hezārān ferseng*

III

- 1 Yoḫ sitārum ki irem pāye-i 'izz ü cāha
- 2 Bıraḫam kendümi yā ḫahr ile ka' r-ı çāha
- 3 Çāre ne n'eyleyeyüm ḫaldı işim Allāh'a
- 4 *Atarın nāvek-i āhlı felek-i bed-ḫ'āha*
- 5 *İderüm baḫtum ile her gice bir 'ālī ceng*

IV

- 1 Añlanur şanma efendi reh-i ādāb-ı hüner
- 2 Dār-ı dünyāda ḫapandı dükeli bāb-ı hüner
- 3 Başladı ' aksine devr itmege dolāb-ı hüner
- 4 *Nice şad-pāre ciger olmasun erbāb-ı hüner*
- 5 *Nice pā-māl-i cefā olmaya ehl-i Ferheng*

V

- 1 Gün gibi gāh irişür mertebe-i a' lāya
- 2 Gāh bir şevḫ irişür kim şıgamam dünyāya
- 3 Ki dimem zerre o ḫürşid-i cihān ārāya
- 4 *Olurum ṭāḫ-ı sipihr ile gehi hem-sāye*
- 5 *Gāh derd-i ḡam ile çarḫ olur başıma teng*

VI

43a

- 1 Ne revişle dolanur bu felek-i kec-reftār
- 2 Bülbül-āsā n'ola eylerse gönül zār u hezār
- 3 Ser-fürü eyler iken yerde añā her eşçār

- 4 *Gökde Tübā ile hem-ser geçinür her has u hār*
 5 *Eblağ çarğ ile hem-güş geçinür her har-ı leng*

VII

- 1 Gitdi benden dükeli kalmadı ‘aql u idrāk
 2 N'ola dīvāne-şifat eyler isem sīnemi çāk
 3 *Ḳā’ilüm ḳahr-ı sipihr ile ger olsam ğam-nāk*
 4 *Beni nā-sāze-i devr-i ruḫuñ eylerdi helāk*
 5 *Olmasa muṭrib-i hoş-lehçe ile sākī şeng*

VIII

- 1 Nice iḳdām ola ta‘ rīfine ol sulṭānuñ
 2 *Ḳamu meddāḫı iken ḫalk-ı zamāne anuñ*
 3 *Ḳudreti var mı ya ben ḫūr-ı ḫaḳīr ednānuñ*
 4 *Vaşfını itmede ol zāt-ı ‘azīmü'l-şānuñ*
 5 *Kelimātum şıḳılursa ne ‘aceb ḳāfiye teng*

IX

- 1 Kim ne der sözde Beyānī'ye bugünden böyle
 2 Gelmedi böylece bir söz daḫı bundan böyle
 3 Az olur nazım-ı dil-āvīz yolundan böyle
 4 *Çünkü söz irdi ise ğayete bundan böyle*
 5 *Eyle ey Veysī-i dil-ḫasta du‘āya āheng*

79

GAZEL-İ İŞHAK TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I

- 1 Nigārā sözlerüñ cevher dişüñ dürr-i ‘Adenden yeg
 2 Ğubār-ı ḫāk-i pāyuñ ‘anber-i misk-i Ḥotenden yeg
 3 Şaçuñ sünbül benüñ fülfulden endāmuñ semenden yeg

- 4 *Yüzüñ gülden lebüñ mülden boyuñ serv-i semenden yeg*
 5 *Cihān bāğında kim vardur gel inşāf eyle senden yeg*

II

- 43b 1 Sitārem virse el itsem ayaguñ öpmeye iqdām
 2 Olurđı ey hilāl ebrū gecem qadar günüm bayrām
 3 Baña sensiz cehennemdür cihān ey serv-i sīm endām
 4 *Qapuñdan dūr olan bāğ-ı İremden bilmezem ārām*
 5 *Ġaribe nesne gelmez dār-ı dünyāda vaşandan yeg*

III

- 1 Bu miħnet-ħānda feryād-ı efgān itdügüm bu kim
 2 Ġubār- āsā tenüm ħāk ile yeksān itdügüm bu kim
 3 Libās-ı ‘āriyetden cismi ‘uryān itdügüm bu kim
 4 *Çeküp pirāhenüm çāk-ı giribān itdügüm bu kim*
 5 *Bu mürde cisme ħaqqā pīrehen olmaz kefenden yeg*

IV

- 1 Leřāfet burcuna sensin bugün mihr-i cihān-ārā
 2 Güzelsin bī-bedelsin cümleden mümtāz u müsteşnā
 3 Bu ħüsn-i ħalq ile yoqđur nazīrūñ gerçi kim cānā
 4 *Begüm eksikli bir söz söyleyem ‘ayb olmasun ammā*
 5 *Güzeller ħaqqına kim var ola bī-çāre benden yeg*

V

- 1 Muħabbetle yapulmıřđur esās[1] ħāne-i āfāk
 2 Beyānī n'ola olursa cemāl-i dilbere müřtāk
 3 Nařīħat kār kılmaz ta‘nı qoymaz güşına ‘uřřāk
 4 *Güzel sevmek şutalum ‘ayb imiş incinme gel İřħāk*
 5 *Ne deñlüyse seven yegdür muşarrer sevmeyenden yeg*

80

ĠAZEL-İ DERVİŞ TAĦMİS-İ BEYĀNĪ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

I

- 1 İgende bendeyem diyü geçinme var mıdur āduñ
- 2 Hezār üftādesi var sence her bir serv-i āzāduñ
- 3 'Acā'ib semte düşmişün hele bilsen nedür dāduñ
- 4 *Alurlar bī-muhābā kalbini 'uşşāq-ı nā-şāduñ*
- 5 *Göñüllüdür cüvānān ey dil o sütün-ı bād-ğāduñ*

II

44a

- 1 Baçar uğrun yaçar kaçını çeşm ile idüp perçin
- 2 Ezelden onlara maşşūşdur bu tarz bu āyīn
- 3 Çeker hançer yarar bağruñı itmez hātıruñ teskīn
- 4 *Fa 'ikdür dilber-i hūn-rīzdür ey 'āşık-ı miskīn*
- 5 *Bu serhaddür şorulmaz kānun alınmaz şaķın dāduñ*

III

- 1 Giyer gül-gūnī cāme gül gül olur ruħları ālī
- 2 Leţāfet gülşeninde bir gül olmaz anuñ emşālī
- 3 Hırām-ı kaddine eyler çemende serv-i iķbālī
- 4 *Olur tāze nihālī hāşılı'l hāşıl degül hālī*
- 5 *Ķopar bir goncası dā'im bu cāy-ı nūzhet ābāduñ*

IV

- 1 Diküp göz encüm-āsā şubħa eflāke nāzırsın
- 2 Gözüñe uyķu girmez görmege ol māhı hāzırsın
- 3 Şabā gibi yelüp yüpürmede hāķķā ki māhırsın
- 4 *Dilā semīn bedenler işigüñ durmaz dolanırsun*
- 5 *Çıķarsa n'ola her şeb kal'a-ı gerdūna feryāduñ*

V

- 1 Beyānî'den işit aḥvālũñ eylersen eger teftîş
- 2 Ğam-ı fikriyle düşme ğuşşaya çekme igen teşvîş
- 3 Seni elbetde yoklar bulunur bir merd-i ḥayr-endîş
- 4 *Ķapandın ḳalduñ Allāh yegdür ey Dervîş-i miḥnet-keş*
- 5 *Ne ğam yersün çü var mānend-i derd ü ğuşşa çoḳ zāduñ*

81

ĞAZEL-İ ĞAZĀLİ TAḤMİS-İ BEYĀNÎ

Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilün

I

- 1 Şaldı girdāb-ı belāya beni bu çarḫ-ı felek
- 2 Bilmezsin neye varur şon ucu bunuñ giderek
- 3 Murğ-ı dil cān ḳafesinden ola gibi münfek
- 4 *Şaldı evkāt-ı gönül naḳd-i hevāda yelerek*
- 5 *Yelerek yel gibi ḳalmadı ne ḳuyruḳ ne yelek*

II

- 44b
- 1 Ḳande bir dūn-ı deni olsa ri' āyetler olur
  - 2 Şāḫib-i 'iz ü şerefdür diyü 'izzetler olur
  - 3 Şanma kim 'ilm ü şeref ehline ḥürmetler olur
  - 4 *Zer ü sīm ile gelen cāhile raġbetler olur*
  - 5 *Müflisüñ yüzine baḳmazlar olursa da melek*

III

- 1 Ki hümāya yüce pervāz ile hem-per oluruz
- 2 Fukarā içre gehi ḥāke berāber oluruz
- 3 Ki şafā cāmı ile Cem gehi muġber oluruz

81 Bu tahmis Sadettin Nüzhet Ergun'un Türk Şairleri adlı eserinin ikinci cildinde Sinoplu Beyānî'ye ait bir muhammes olarak yer almaktadır. Sondan bir kaç bentinin noksan olduğu belirtilen manzume Gazālî'nin şiirine yapılan bir tahmisdir. Son bentinin eksik olması manzumeyi muhammes olarak değerlendirmeye müsait hâle getirmiş olsa da görüleceği üzere manzume muhammes değil tahmis olma özelliği taşımaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri, C.II, s. 835.

- 4 *Geh sipāhi vü gedā gāhi alender oluruz*
 5 *öyle bezer ki bize lāzım olupdur n'ola mekk*

IV

- 1 Minet-i gua vü derd ile cefāda aldum
 2 Pāy-māl-i am olup rāh-ı belāda aldum
 3 Bulmadum derdüme bir āre fütāde aldum
 4 *Nie āt nie yedek öyle piyāde aldum*
 5 *Binecek olsa idi sāyesi olurdu yedek*

V

- 1 Dile pendini Beyānı'nü onat eyleme ār
 2 Bōyledür ul-ı ea kim ider erāf-ı kibār
 3 Gezme bī-hūde yere olma igende bī-kār
 4 *ilm-i tail-i kemāl ile azālī yūri var*
 5 *Uuru ayr ola dirsən yūri Allāh meak*

82

AZEL-İ CEMālİ TAMİS-İ BEYĀNİ

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

I

- 1 Hūsn-i hulıyla kii āib-kemāl olma mı yeg
 2 Zıt-ūy olup da yāūd bed-fi āl olma mı yeg
 3 Rāh-ı minet ire dāim pāy-māl olma mı yeg
 4 *ayd-ı dūnyā ile ey dil pūr melāl olma mı yeg*
 5 *āıa bī-ayd olup āsūde āl olma mı yeg*

II

- 45a 1 Hi teselli olmazın ben degme il u āl ile
 2 Var ise öyle cevābu gel zebān-ı āl ile
 3 Devlet el virmek mi evlādur dilā ibāl ile

- 4 *Nā-murād olmağ mı efdāl gör ferāğ-ı bāl ile*
- 5 *Vaşl için yā mağşaduñ emr-i muğāl olmağ mı yeg*

III

- 1 Dinlese ey dil o dilber āh-ı zāruñ añlasa
- 2 Bilse hāl-i derdümi bil dil-figāruñ añlasa
- 3 Miğnet ile çekdügün her ğam-ğüsāruñ añlasa
- 4 *Tab‘ı mevzūn olsa kaddi gibi yāruñ añlasa*
- 5 *İstiğāmet mi güzel yā i‘tidāl olmağ mı yeg*

IV

- 1 Gizleme göster ruğūñ mir‘ātın ey mihr-i münīr
- 2 Kim temāşa itmek isterler seni bāy u fağīr
- 3 Bağmadan hergiz anı şanma ola noğşan pezīr
- 4 *Kaçmagil feyz-i nazardan kim o ğüsn-i lā-nazīr*
- 5 *Bī-şebāt olmağ mı āğsen lā-yezāl olmağ mı yeg*

V

- 1 Şāfdur kalbüm Beyānī gerçi bīrūnum gibi
- 2 Dil perişāndur velī hāl-i diger gūnum gibi
- 3 Yoğ iken bir pāk-i meşreb tab‘ -ı mevzūnum gibi
- 4 *Sādedür şī‘rüm Cemālī kalb-i pūr-ğūnum gibi*
- 5 *Sözde söz olmağ mı yeg yā bir ğayāl olmağ mı yeg*

83

ĞAZEL-İ SEĞĀBĪ TAĞMĪS-İ BEYĀNĪ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Halkı pā-māl eyledi nāz ile refāruñ senūñ

- 2 Oldı ‘ālem ey yüzi gül bülbül-i zāruñ senüñ
- 3 Tūṭı-i güyā durur la‘l-i şeker-bāruñ senüñ
- 4 *Gördiler mir ’āt-ı ħod-bīn oldı ruĥsāruñ senüñ*
- 5 *Oldı erbāb-ı nazār müştāk-ı dīdāruñ senüñ*

II

- 45b
- 1 ‘Ārızuñ ĥaĥķā ki mir ’āt-ı mücellā gibi şāf
  - 2 Ĥüsünüñe taĥsīn idüp meh gökden eyler i‘tirāf
  - 3 Yerde ‘uşşāķuñ Ĥicāz-ı küyuñ itmezdi tavāf
  - 4 *Çarĥ-ı rābi ’de Mesīĥā eylemezdi i‘tikāf*
  - 5 *Olmasa ey āfitābum ger giriftāruñ senüñ*

III

- 1 La'lünüñ dil ĥastası düşdi belā-yı müşkile
- 2 Derd-i bī-pāyān vaşf u şerĥ olup gelmez dile
- 3 Pister-i ġamda eṭibbā olsada almaz ele
- 4 *Şunsa Eflātūn eger şerbet zülāl-i Ĥızr ile*
- 5 *Nüş kılmaz ey Mesīĥ-enfās bīmāruñ senüñ¹*

IV

- 1 Taĥt-ı istiġnāda sen bir şāh-ı ‘āli-şān iken
- 2 Mülk-i ĥüsn içre bugün bir āfet-i devrān iken
- 3 Pertev-i mihr-i ruĥuñ āfāķa nūr-efşān iken
- 4 *Sen sipīhr-ı nāzda ĥürşīd-veş tābān iken*
- 5 *Çarĥ-ı ser-gerdān olup olmış taleb-kāruñ senüñ*

V

- 1 Hiç şafā mihrini göstermezdi dil-nā-şāda çarĥ
- 2 Şanma yüz virür Beyānī kimseye dünyāda çarĥ
- 3 Sāye-veş şalsa zemīne eylese üftāde çarĥ
- 4 *Ger Seĥābī'nüñ vire ĥāk-ı vücūduñ bāda çarĥ*

I/4 ĥod-bīn: Ĥaĥ-bīn SHD.

¹ SHD., G206/3-4 yer deġiştirmiştir.

5 *Haşre dek her zerresi ola hevā-dāruñ senüñ*

84

ĞAZEL-İ ŞEYHİ TAHMİS-İ BEYÂNİ

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 *Çoma belāda derdüme ol çār[e]-sāz gel*
- 2 *Keşf ola qorqarum ara yerde bu rāz gel*
- 3 *Yok şabra tākātüm kerem it itme nāz gel*
- 4 *Gitdi qarār-ı dil yetiş ey dil-nüvāz gel*
- 5 *Semt-i sitemde olmaya gitedükçe vāz gel*

II

46a

- 1 *Şayyād-ı çarḡ dām-ı ecelden dutup kemīn*
- 2 *Olsañ hümāda meskenüñ āḡir ider zemīn*
- 3 *Üstündür el elden anı aña bil yaqīn¹*
- 4 *Pençeñde murğ-ı cānı helāk eyleme şaqın*
- 5 *Kaşd itme cān uçurmağa ey şāh-bāz gel*

III

- 1 *Derd-i ġam-ı nigāra dimem olma mübtelā*
- 2 *Bir derde düş ki mümkin ola tā aña devā*
- 3 *Gitedükçe sende artmadadur günde biñ belā*
- 4 *Sevdā-yı bend-i zülfini başdan gider dilā*
- 5 *Dīvāne-vār eyleme fikr-i dirāz gel*

IV

- 1 *Ma' nā düri ki baḡr-ı suḡanda nühüftedir*
- 2 *Şanma edā-yı pākümi bī-hüde güftedir*
- 3 *Bir bülbülüm ki sīnesi ney gibi süftedir*

¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

- 4 *Dāğ ile sīnede güller şüküftedir*
 5 *Gül-geşt-i gülşen idelüm ey serv-i nāz gel*

V

- 1 Halkuñ kimi cihānda huzūr eyleyüp gider
 2 Bir köprüdür ne gelse mürür eyleyüp gider
 3 HİZmetde bu Beyānī kuşūr eyleyüp gider
 4 *Zāhid namāz u şavma gurūr eyleyüp gider*
 5 *Şeyhī sen eyle hāzrete arz-ı niyāz gel*

85

ĠAZEL-İ BĀĶİ TAĤMĪS-İ BEYĀNĪ

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Dürri şadef gibi sözüm it güş-vāra gel
 2 Durma meded tabībüm iriş āh-ı zāra gel
 3 Ben derd-mend-i hāsta dile eyle çāre gel
 4 *Raĥm eyle āb-ı dīde-i gevher-nişāre gel*
 5 *Emvāc-ı baĥr-ı eşkümi seyr it kenāre gel*

II

- 46b 1 Dirler seni hāsed ile buğuz ider yürür
 2 İden bu fi'li şol hāra beñzer ipin sürür
 3 Āĥir bu bed-reviş seni yolda kōmaz mı gör
 4 *Zāhid ne lāzım ehl-i dile kīne-i şütür*
 5 *Gir bezm-i 'ıyş u 'işrete sen de kıtāre gel*

III

- 1 Ten-pütesinde bir zer-i hâliş degül mi hüş
- 2 Aldanma âline mey-i rengin idüpde nüş
- 3 Fikr eyle çıkmasun kızılın tüt sözime güş
- 4 *Meydür mihekk-i tecrübe-i pîr-i mey-fürüş*
- 5 *‘Arz eyle naqd-i kalbünü şâhib-‘ayâre gel*

IV

- 1 Dervîş iseñ ço seyri dilâ bâğ-ı râğda
- 2 Ser-pâ bürehne ol yüri künc-i ferâğda
- 3 Tütüş o şem‘-veş ki yaqarlar çerâğda
- 4 *Gördüñ kabâ-yı ‘ömre beğâ yok bu bâğda*
- 5 *Gül gibi sen de pîreheni pâre pâre gel*

V

- 1 Yok hiç bilür Beyânî maqâlât-ı ‘aşqdan
- 2 Alur mı neşe’ her kişi halât-ı ‘aşqdan
- 3 Tütü nice şafâ göre mir’ât-ı ‘aşqdan
- 4 *Bâkî dem urma seyr-i maqâlât-ı ‘aşqdan*
- 5 *Geç âh u nâle nağmelerinden qarâra gel*

86

GAZEL-İ RŪĦİ TAĦMİS-İ BEYÂNİ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

I

- 1 Şeh-süvâruñ ‘azm-i meydân eyledi merdâne gel
- 2 Hâk-i pâyine yüzüñ sür hizmet-i sulţâna gel
- 3 Râh-ı ‘aşka baş kadem gezme igen yâbâna gel
- 4 *Kaçma çevgân-ı muhabbetden gönül cev lâna gel*
- 5 *Başını top eyle ehl-i hâl iseñ meydâna gel*

II

- 47a
- 1 Şūfiyā girmek nedendür büm-veş vīrāneye
  - 2 Zīkr-i Ḥaḫdan meylüñ artıḫdur bugün efsāneye
  - 3 Söylemez ‘āḫil bunı bu söz düşer dīvāneye
  - 4 *Ka‘be olursa ayaḫ başmam didüñ meyḫāneye*
  - 5 *Kāfir olduñ i‘tirāf it zāhidā imāna gel*

III

- 1 Yār tenhāya gelüp aḡyār dirsen gelmeye
- 2 Yāre de ḫılsun anı bī-zār dirsen gelmeye
- 3 Bāde iç kim ḡam saña her-bār dirsen gelmeye
- 4 *Yoluña ey dil raḫīb-i ḫār dirsen gelmeye*
- 5 *Gülstān-ı kūyına mestāne git mestāne gel*

IV

- 1 Söyleme ḡayre eger var ise kibr ü kīneni
- 2 Şaḫla dilde her ne ise ḫışsa-ı dīrīneni
- 3 Herkese gösterme şūret bulmasun āyīneni
- 4 *Mest olup zāhidlere ‘arz itme çāk-i sīneni*
- 5 *Sırr-ı ‘aşḫı açma her kec-ḫab‘ olan nādāna gel*

V

- 1 Ḥaḫ bu kim sensin Beyānī-veş bugün mīr-i kelām
- 2 Zābḫuña aldın belāḡat mülkini şāhum tamām
- 3 Yeridür a‘ dā-yı ehl-i dilden alsañ intiḫām
- 4 *Nīze-i ‘irfān elinde tevsen-i tab‘ ise rām*
- 5 *Nazm meydānı senüñdür Rūḫiyā cevālāna gel*

87

ĞAZEL-İ MAĞALİ TAHMİS-İ BEYÂNİ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 K̄alb-i ' uşşāka irişse n'ola gitdükçe halel
- 2 Yoğ durur ' ālemde bir dilberbugün vaşfa mağal
- 3 Pāk-i dāmān-ı nezāketde zarīf ü bī-bedel
- 4 *Ṭotalum kim şehri içi ṭolmuş ser-ā-pā hep güzel*
- 5 *K̄anı bir şāyeste-i medḥ ü sezā-vār-ı ğazel*

II

- 47b
- 1 Nāle itme bülbül irmez gül kulağına sesün
  - 2 Ğoncalar ğülşende koynunda yatur ḥār u ḥasuñ
  - 3 Sāye-veş gitmez yanından her nihāl-i nevresün
  - 4 *K̄ande bir zibā görşen mā 'ili her nākesün*
  - 5 *Ehl-i dil ' āşık yanında pāy-māl ü mübtezel*

III

- 1 Var mı bir sākī şala fer bezme rūy-ı enveri
- 2 Mürdeye cānlar virür bīmāra şıḥḥat lebleri
- 3 Ğök yere iner mi yoğdur arasan göği yeri
- 4 *K̄anı bir şem' -i cihān-efrüz-ı mihr-i dilberi*
- 5 *Cām-ı la' linden ire bir cür' a-ı cān-baḥşa gel*

IV

- 1 Dürr-i eşki yoğ yere itme nişār igen çekil
- 2 Yoğsa ğirdāb-ı felāketde kalursun şöyle bil
- 3 Baş ayağ olup heves-baḥruñ ararsun muttaşıl
- 4 *Gevher-i mağşūda el irmezse çün ğavvāş-ı dil*
- 5 *Ser-firāz ol degme bir deryālara baş egme gel*

V

- 1 Bâğ-ı nazmumda şenā verdin diküp tezyîn için
- 2 Gülsitān itdüm Beyānī ol leb-i rengīn için
- 3 Mā²-i cārī dense bu nazm-ı selīs-ayīn için
- 4 *Ey Maḳālī āteş-i sūz-ı dili teskīn için*
- 5 *Söz degüldür bir içim şudur bu nazm-ı bī-bedel*

88

ĠAZEL-İ NEV'İ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilün

I

- 1 Düşeli rāh-ı ğam-ı miḥnete oldum pā-māl
- 2 Ḳalmadı bār-ı elem çekmek ile tende mecāl
- 3 Sa' y idüp ka' be-i maḳşūda irişmek muḥāl
- 4 *Gice gündüz benem ol mu' tekif-i künc-i melāl*
- 5 *Mütelāşī vü perişān-ı müşevveş aḥvāl*

II

- 48a
- 1 Aldı dört yanımı ğuşşa ile ğam derd ü elem
  - 2 Dil-i bīmāruma bir çāre olur mı bilmem
  - 3 Miḥnet-ābād-ı muḥabbetde dilā şimdi benem
  - 4 *Mübtelā-yı elem-i fūrkat-i dil ḥaste-i ğam*
  - 5 *Ḥarem-i ḥürmete nā-maḥrem-i maḥrūm-ı vişāl¹*

III

- 1 Benem ol vālih-i şürīde vü dīvāne-şıfat
- 2 Mest-i lā-ya' ḳıl-ı rüsvā dil-i şeydā hey'et
- 3 Rehberi vādi-i ğam sālīk[i] deşt-i miḥnet
- 4 *Lāübālī-şıfat-ı Vāmıḳ-ı Mecnūn-siret*

88 NVD., s.403, G. 289.

II/4 ḥürmete:şoḥbete NVD.

¹ NVD., G.289/2-3. yer deĝiştirmiştir.

5 *Bī-nevā-ṭab^ç u gedā-meşreb ü dervīş-ḥiṣāl*

IV

- 1 Gelmedi kaldı uşüle işüm oldı mücmel
- 2 Naqş-ı taşvīr-i elem oldı baña şimdi ^ç amel
- 3 Kālb ise olmada āheng-i hevāda muḥtel
- 4 *Sāz-i muṭrib gibi cān-beste-i evtār-ı emel*
- 5 *Beyt-i şā^çır gibi dil hānesi pūr-vehm-i ḥayāl*

V

- 1 Vādi-i ^ç aşka düşen Ḥaḳḳa tevekkül kılsun
- 2 Bu Beyānī gibi her işde te^çemmül kılsun
- 3 Qayd-ı dünyāyı qosun terk-i tecemmül kılsun
- 4 *Bunca bār-ı eleme nice taḥammül kılsun*
- 5 *Nev^çī-i ḥasta dil ü ^ç aşıq-ı bī-şabr u mecāl¹*

89

GAZEL-İ NEV^çİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Mefā^çilün Fe^çilātün Mefā^çilün Fe^çilün

I

- 1 Gönül hemīşe bu zāl-i zamāndan dūr ol
- 2 Er ol ne kendüñi gizle ne meşhūr ol
- 3 Ne şevket ile Süleymān ne ḥāke düşen mūr ol
- 4 *Ne yār-ı ḳahr ile ḡam çek ne luṭfa maḡrūr ol*
- 5 *Ne vuşlat eyle ṭaleb yāriden ne mehcūr ol*

¹ NVD., G.289/ 5-6 -7 yoktur.

89 NVD., s.399-400, G.284.

I/4 yār-ı ḳahr:bār-ı ḳahr NVD. // maḡrūr:mesrūr NVD.

II/4 kılmā:kılma NVD.

III/4 güllesi:kāsesi NVD.

II

- 48b
- 1 EsİR-i şöhret olup varma dergeh-i şāha
  - 2 Hülūs-ı kalb ile eyle tevekkül Allāh'a
  - 3 Tarīķ-i fakrı gözet hem-reh olma gümrāha
  - 4 *Ķanā'at eyle tama' kıлма şevket-i cāha*
  - 5 *Ne mİR-i mesned-i 'izzet ne 'abd-i me'mūr ol*

III

- 1 Bu bezm-i gāh-ı fenānuñ safāsı ki nādir
- 2 Bekāsı olmadığı hod muķarrer ü zāhir
- 3 Mey-i ğurūr ile germ olma yıķma gel hātır
- 4 *Geçinme kelleñe ser güllesi şınar āhir*
- 5 *Cihān içinde gerek Cem gerekse Fağfūr ol*

IV

- 1 Nuķuş-ı ğayr ile kalbüñ gel itme püt-hāne
- 2 Ķoma gönülde ikilik yüzini bir dāne
- 3 'Arūs-ı rāz-ı nihān eyle hacle-i cāna
- 4 *Niķāb-ı şūret-i esrārı açma nādāna*
- 5 *Libās-ı 'iffet ile Ka'be gibi mestūr ol*

V

- 1 Beyānī pendine dut ğuş cānuñ ey Nev'ī
- 2 Netİcesi neye varur gör anuñ ey Nev'ī
- 3 Bilinmedüñ nesi vardur zamānenüñ ey Nev'ī
- 4 *Çü yok beķāsı bu fānī cihānuñ ey Nev'ī*
- 5 *Ne derd-i hecr ile ğam çek ne vaşla mesrūr ol*

90

GAZEL-İ BÂKİ TAḤMİS-İ BEYÂNİ

Meḥ'ülü Fā'ilätü Meḥā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Nüş it müdām-ı cām-ı mey[i] sāḳiyā Cem ol
- 2 'Uşşāḳ-ı ğam-küsāruñ ile yār-ı hem-dem ol
- 3 Dā'im şafā-yı ḳalb ile 'ālemde bī-ğam ol
- 4 *Gül-zāra gel nesīm-i şabā gibi hoş-dem ol*
- 5 *Açıl derūn-ı ğonca-şıfat şād u ḥurrem ol*

II

49a

- 1 Pāk it dilüñi gerd-i kederden güher gibi
- 2 Göster cemālüñ āyinesini ḳamer gibi
- 3 Gel bāğa gül açıl güzelüm verd-i ter gibi
- 4 *Kesb-i terāvet eyle nesīm-i seḫer gibi*
- 5 *Andan derūn-ı perde-i esrāra maḫrem ol*

III

- 1 Hem-rāh u hem-dem olma şaḳın merd-i cāhile
- 2 Ḳaṭı merāḫil it iresin tā ki menzile
- 3 Çoḳ cüst-ı cū gerek ḳişiye ced ü cehd ile
- 4 *Aḳar şu gibi irmege bir baḫr-i kāmile*
- 5 *Seyr it basit-i ḫāḳde seyyāḫ-ı 'ālem ol*

IV

- 1 Ey dil ṭavāf-ı ravza-ı dārü's-selām idin
- 2 Sa'y it özüñi ḫacı-ı Beytü'l-Ḥarām idin
- 3 Ḥuddāmi içre nām-ı zevi'l-iḫtirām idin
- 4 *Ḥāk-i ḫarīm-i Ka'be-i kūyun maḳām idin*

90 BD., s. 289, G. 289.

I/5 -şıfat: gibi BD.

II/4 terāvet: letāfet BD.

IV/4 Ka'be-i : hürmet-i BD.

5 *Erkân-ı Ka'be gibi mu'azzez mükerrem ol*

V

- 1 Egme Beyânî gerdiş-i çarh-ı kebûdı қо
- 2 Fikr-i ğam-ı ziyân ile sevdâ-yı sûdı қо
- 3 Her nâkes-i deniye yüz urma sücûdı қо
- 4 *Bâkî hışâl-i merdüm-i nâkış-vücûdı қо*
- 5 *İnsân-ı kâmil olmağa sa'y eyle âdem ol'*

91

ĞAZEL-İ ҚABŪLİ TAĦMİS-İ BEYÂNİ

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

I

- 1 Eşküm güherin şubha-ı mercâna deġişmem
- 2 Hün-âb-ı dilüm la'l-i Bedeġşâna deġişmem
- 3 Ğam-ġânemi ser-menzil-i Hâġâna deġişmem
- 4 *Kâşânemi ben belde-i kâşâne deġişmem*
- 5 *Virânemi ma'mûre-i İrâna deġişmem*

II

- 49b
- 1 Rûm ili şehâ şanma ki durmayla açıldı
  - 2 Bu çarb-ı meşeldür döġüp urmayla açıldı
  - 3 Gönlüm güzelüm yüzüñi görmeyle açıldı
  - 4 *Çeşmüm ayaġuñ tozına sürmeyle açıldı*
  - 5 *Hâk-i kademüñ kuġl-i Sıfâhâne deġişmem*

III

- 1 Diñle nite aġvâl-i cihânı yine benden
- 2 Getürdi şabâ bir ġaber-i şaġ u esenden
- 3 Rûmuñ yüzün aġ eglemişem Hind u Yemenden

¹ BD., G.289/ 2-5 yoktur.

91 KD., s.646-647, G. 235.

- 4 *Yegdür kara toprağı baña misk-i Hotenden*
 5 *Zülf-i siyehüñ mülk-i Karamāna degişmem*

IV

- 1 Çıķarmagil āhum 'alevin çarḥ-ı kebūda
 2 Beñzetme Buḥārā-yı Buḥāradaki dūda
 3 Ocaqlara düşüp dilerin kim yana oda
 4 *Ḥāşākini ḥāşake virem şandal-ı 'ūda*
 5 *Süpründüsini sünbül-i reyḥāna degişmem*

V

- 1 Şor ḥāl-i Beyānī'yi yine n'oldı Qabūlī
 2 Ğavvāş-ı fikr-i ma'ni derin buldı Qabūlī
 3 Mevc-i Yem-i nazm ile cihān tōldı Qabūlī
 4 *Dilden dürr-i gevher saçılur oldı Qabūlī*
 5 *Ben kāne degül tab'umı 'ummāna degişmem¹*

92

ĠAZEL-İ VÜCŪDİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Şormaz aḥvālümü hiç ol leb-i şeker-şikenüm
 2 Elüm irmez ki idem çāre tolu yāra tenüm
 3 Ne dilüm var dimege ḥālümü dildāra benüm
 4 *Āteş-i āh-ı ciğer-süz ile pürdür dehenüm*
 5 *Dil-i 'uşşāķı dutuşdursa 'aceb mi suḥanum*

II

50a

- 1 Benem abdāl-şıfat tekye-i ğamda mihmān
 2 Yeridür cānumı yoluñda idersem qurbān

¹ I-III-IV. bentlerde yer alan gazel beyitleri G.235 'de yoktur.

- 3 Gül olur 'ākıbetü'l-emr bu cism-i sūzān
- 4 *Tāze dāğ ile tenüm āteş-i maḥẓ oldı hemān*
- 5 *Ten-i 'uryānumı 'ayb itme yanar pīrehenüm*

III

- 1 Şeh-i mülk-i elemüm ğussa vü ğam baña sipāh
- 2 Bulmasa üstüme yol n'ola 'ādū-yı gümrāh
- 3 Toptolu ālet-i ḥarb ile derūnı ey şāh
- 4 *Şāhı ḍarb u zenü'l-ḳadr-i (...) dāğ-ı sıyāh*
- 5 *Oldı iḳlīm-i ğama ḳal' a-ı yanık bedenüm*

IV

- 1 Niçe bir cānuma derdüñle cefā eyleyeyin
- 2 Cümleten hep şoyunup terk-i ḳabā eyleyeyin
- 3 Bu fenā mülki ḳoyup 'azm-i beḳā eyleyeyin
- 4 *Vireyin varumı yoluñda hebā eyleyeyin*
- 5 *Öliceḳ baña yeter penbe-i dāğum kefenüm*

V

- 1 Nār-ı ğamla tutuşup çekme der-i cān ḳahrı
- 2 Cismüme dinse Beyānı n'ola yanık şehri
- 3 Tökseler üstüne sevinmeye yüz kez nehri
- 4 *Yanıguñ āteşi ḳapladı Vücūdī dehri*
- 5 *Şöyle kim oldı semender gibi āteş vaḫanum*

93

ĠAZEL-İ VAḤDETİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilün

I

- 1 Gül yüzüñsüz dil-i ğam-ğınüm açılmaz bir dem
- 2 N'ola bülbül gibi dünyayı dutarsa nālem

- 3 Senden ayru baña mümkün midür olmak hurrem
- 4 *Bāğ-ı 'ālemde şehā sensiz olur mı 'ālem*
- 5 *Rūh olmazsa kuru kalb olur mı ādem*

II

- 50b
- 1 Giçer iken ele nāzūklüğini bildirtmez
  - 2 Şimdi bir dā'irededür ki 'ağıllar yetmez
  - 3 Başımı taşla dögersün dağı te'sir itmez
  - 4 *Hiç engüşt-i taḥayyür deheninden gitmez*
  - 5 *Mihr-i la'lüñ görelî ey yüzi gevher-ḥātem*

III

- 1 Var mıdur kūyuña mānend-i cihānda gülşen
- 2 Qanı mevzūnuña beñzer qanı bir serv-i çemen
- 3 El yudum görünür andan gözime 'aynı diken
- 4 *Ravza-ı ḥüsnüñ ile çeşme-i la'lüñ var iken*
- 5 *Yere geçsün güm olup āb-ı Hızır bāğ-ı İrem*

IV

- 1 Başı gavgada hevā-yı ğam-ı 'aşkuñla müdām
- 2 İtmez oldu hele bir laḫza yerinde ārām
- 3 Çekdiler cūlar anuñ pāyını zencire tamām
- 4 *Serv-i Mecnūn idinüp kaddüñ eyā Leylā-ḥırām*
- 5 *Āşiyān yaptı anuñ başına murğān-ı ḥarem*

V

- 1 Baqmasa n'ola Beyānī bize her bir ednā
- 2 Cevherüñ qadrini bilmez göremez nā-binā
- 3 Nazar ehline görünseñ yeridür quḫl-āsā
- 4 *Ehl-i nazmuñ ayağı toprağıyuz Vaḫdetiyā*
- 5 *Ṭarz-ı şî'rüm n'ola Bāqī'den olursa muḫkem*

94

ĠAZEL-İ EMİRİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

I

- 1 Dil künc-i felâketde olup hem-dem-i mâtem
- 2 Yoğ çäre ĥalâşa ki ĥuzür eyleye bir dem
- 3 Pes seng-i belâbile ĥurulmuş gibi beytüm
- 4 *Cân ĥasr-ı vücûda ĥonalı olmadı ĥurrem*
- 5 *Dil ĥânelemi miĥnet ü âlâm ile pür-ĝam*

II

51a

- 1 Hayfâ ki felek itdi yerüm ĥâk-i mezellet
- 2 Tâli' se zebûn tende ise ĥalmanı ĥuvvet
- 3 Ķapladı murâdum güneşin ebr-i kesâfet
- 4 *Baĥtum nice ĝülsün ki sitârumda nuĥûset*
- 5 *Ķan ağlamadan ĥâli degül dîde-i pür-nem*

III

- 1 Cân bir yañadan âteş-i hicrân ile süzân
- 2 Dil ĥaste-i derd-i elem-i vuşlat-ı cânân
- 3 Ağyâr ise cem' iyyet-i dildâr ile ĥandân
- 4 *Ben derd-i ĝam-ı hicr ile giryân u perişân*
- 5 *Yâr ise muĥâlifler ile etmede 'âlem*

IV

- 1 Ol yâr cefâ-pîşe-peridinde yek olsa
- 2 Yûsuf'la güzellikde daĥı müşterek olsa
- 3 Āfâĥa žiyâ virmede mihr-i felek olsa
- 4 *İnşâf idelüm nev' -i beşerde melek olsa*
- 5 *Tâ böyle cefâya müteĥammil midür âdem*

V

- 1 Bilsen 'acabā n'ola Beyānī buña hikmet
- 2 Derd-i dili diñler yoğ idersen de hikāyet
- 3 Vardur gibi şalbinde anuñ hayli řarāret
- 4 *Eş'ār-ı Emīrī ise hep şimdi řikāyet*
- 5 *Mābeyni mi var ol řeh-i hūbān ile bilmem*

95

ĖAZEL-İ BEYĀNĪ TAĖMĪS-İ ĖOD

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

I

- 1 Elümde bād-ı dirīgā başumda hāk-i sitem
- 2 Gözümde āb-ı nedāmet dilümde āteř-i ğam
- 3 Meded meded ki yerüm oldu tekye-ġāh-ı elem
- 4 *řehā bu hānřah-ı dehr içinde şimdi benem*
- 5 *Belā-keřān-ı reh-i 'aşka pīr ü pīř-i şadem*

II

- 51b
- 1 Ėaçan dil eylese deř-i ġamuñda ġeř-i ġüzār
  - 2 Elinden ide firār iřtiyār-ı şabr u řarār
  - 3 Ne çāre ķādir-i tedbīr olur mı 'ařıķ-ı zār
  - 4 *Çü 'ařķ-ı dilde řarār etdi 'aķl ķıldı firār*
  - 5 *Harīm-i hūrmete nā-mařrem olmada mařrem*

III

- 1 Dilā hemişe olı ġor řarīn-i hem-dem-i 'ařķ
- 2 Müsařhar ola saña tā ki mülk-i 'ālem-i 'ařķ
- 3 Dem-ā-dem eyle tevažu' le cānı mařrem-i 'ařķ
- 4 *Dilüñde naķř ola dirsen nigīn-i hātem-i 'ařķ*
- 5 *Bu yolda mum olı ġor olma řāř gibi muşkem*

IV

- 1 Ümîd-i vaşl ile çekme igende bār-ı belā
- 2 Firāk-ı miḥnet-i yāre taḥammül eyle dilā
- 3 Her işde ḥāzır u nāzırdur añla bil Mevlā
- 4 *Kemāl-i nefis bugün ḥāşıl eyle kim ferdā*
- 5 *N'idem ne çāre idem diyecek ne çāre n'edem*

V

- 1 'Arūs-ı nazm-ı dilā-vîzûñ olsa n'ola hemîn
- 2 Pesendide-i şüret-gerān-ı mülket-i Çîn
- 3 Beyānî vaşf-ı raḥ-ı yāri eyledüñ rengîn
- 4 *Edā-yı pāküñe hep cümle kıldılar taḥsîn*
- 5 *Efāzıl-ı 'Arab u şā'irān-ı mülk-i 'Acem*

96

ĞAZEL-İ BĀĶİ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

I

- 1 Peyk-i şabā nevrūzdan çün geldi diyü urdı dem
- 2 Açılsa gülse vechi var gülşende her bir gönca-fem
- 3 Esdükçe bād-ı şubḥı gör dilden gider gerd-i elem
- 4 *'Ālem ḥayāt-ı nev bulur cānlar bağışlar dem-be-dem*
- 5 *Entāş-ı Rūḥu'ullāhdur gūyā nesīm-i şubḥ-dem*

II

- 52a
- 1 İrdi yine ḥükm-i kader döşendi bāğa naḥ-ı zer
  - 2 Şöhretle buldı zīb ü fer 'ibret göziyle kıl nazar
  - 3 Ehl-i başiretsen eger şanma güneş toğdı seḥer
  - 4 *Şahn-ı felekde cilveger ṭāvūs-ı zerrîn-bāl-ı per*

5 *Bāğ-ı cihān pür-nūr-ı fer ʿālem gülistān-ı İrem*

III

- 1 Buldı yine dünyā niẓām hālķ-ı zamāne şād-kām
- 2 Oldı cüvānān-ı benām ʿāşıķları emrine rām
- 3 ʿĀlemde hep mest-i müdām güyā meh-i bedr tamām
- 4 *Bezm-i şafādur şeyh-i cām bu zemzem oldı her maķām*
- 5 *Mey-hāneler Beytü'l-Ĥarām pır-i muğān şeyhü'l-ĥarem*

IV

- 1 Şalınmada her dilrübā seyrāna çıķmıř her yaña
- 2 Her bülbül-i rengin-edā güyā ider ʿıyşa şalā
- 3 ʿİřretde ʿālem cā-be-cā bu ne ʿaceb zevķ u şafā
- 4 *Müşgīn-nesīm oldı hevā ʿanber-şemīm oldı şabā*
- 5 *Gülzāra gelse ġālibā urmaz Ĥotenden nāfe dem*

V

- 1 Oldur şeci ʿ hem-cism dutmış o rāh-ı müstaķīm
- 2 Bir kimseden çekmez o bīm yoķdur aña herġiz ʿazīm
- 3 Balsa n'ola şıĥhat-şakīm ʿİsā-nefesdür ol ĥakīm
- 4 *Bād-ı seĥerden ĥoř-nesīm ĥulķ-ı Ĥudāvend-i kerīm*
- 5 *Sultān-ı ʿādil Şeh Selīm şāhenşeh-i şāĥib-kerem*

VI

- 1 Ol şehr-i yār-ı mu ʿteber şāyeste-i tāc-ı kemer
- 2 A ʿdādan itmez hiç ĥazer ya ʿnī o şāh-ı bāhr u ber
- 3 Dirüm saña andan ĥaber şorarsun elķābın eger
- 4 *Keyĥusrev-i Cemşid-fer Cemşid-i Keyĥusrev güher*
- 5 *Dārā-yı İskender-zafer İskender-i Dārā-ĥaşem*

II/5 -nūr-ı: nūr u BD.

III/4 Bezm-i şafādur şeyh-i cām bu zemzem oldı her maķām: Bezm-i şafā vü reşh-i cām bu zemzem olmuş ol maķām BD.

V/5 Şeh: Hān BD.

VII

- 52b
- 1 Emrüne ‘ālem rāmdur hep bende-i nā-kāmdur
  - 2 Saña ğaraż i‘ lāmdur dūnyāda ğod bir nāmdur
  - 3 Vaqt-i sūrūr encāmdur sūr zevrağı ayāmdur
  - 4 *Şāhā muraşsa‘ cāmdur şākī-i sīm endāmdur*
  - 5 *‘Iyş-ı mey-i gül-fāmdur rāhat-resān-ı rüh-ı Cem*

VIII

- 1 Zevk-i sūrūr eyyāmıdur şimdi tebessüm vaqtidür
- 2 Şevk ü şafā hengāmıdur şanmañ tazallüm vaqtidür
- 3 Cevri qosun ‘uşşāķına dilber teraĥhüm vaqtidür
- 4 *‘Iyş u tena‘üm vaqtidür sākī terennüm vaqtidür*
- 5 *Bākī tazallüm vaqtidür ğüftāre sa‘y it lā-cerem*

XI

- 1 Sensin sen ol ‘ālī-neseb çekmek neden bunca ta‘ab
- 2 Ednā vü a‘lā rüz-ı şeb eş‘āruñ eylerler taleb
- 3 Durmağ nedür yā bī-sebeb saña Beyānī kün laķab
- 4 *Ħāmūşlık senden ‘aceb tab‘uñ müsellemedutdı hep*
- 5 *Sıhr-āferinān-ı ‘Arab pākīze-ğüyān-ı ‘Acem¹*

97

NAZİRE-İ ZİHNİ TAĦMİS-İ BEYĀNİ

Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün Müstef ilün

I

- 1 ‘Azm-i çemen kıl gel şalın ey serv-i qadd-i ğonca-fem
- 2 Elden kaçurma fırsatı gir rāh-ı bāğa baş qadem
- 3 Etdi selāmuñ almağa her nāriden qaddini ğam

VIII/4 sākī: sāz u BD.

VIII/5 tazallüm: tekellüm BD.

¹ BD., G.318/7 yoktur.

- 4 *Açıldı şebboy ile gül esdi nesīm-i şubḥ-dem*
 5 *Zerrīn kadeḥle bāde şun sākī çemende dem-be-dem*

II

- 1 Gömgök çemen şan āsumān yolları güyā kehkeşān
 2 Ezhār-ı bāğ-ı gülsitān virür kevākıbdan nişān
 3 Birdür zemīn ile zamān yā ‘ aksidür çarḥuñ hemān
 4 *Sakf-ı semāda zer-feşān ‘ ankā-yı fīrüz-āşiyān*
 5 *Pür zīb ü fer bu bostān-ı bāğ-ı cihān reşk-i İrem*

III

- 53a 1 Şāhā tevekkül vaḳtidür şanma te’emmül vaḳtidür
 2 Şabr u taḥammül vaḳtidür ne ḥod ta’ allül vaḳtidür
 3 Sünbül қaranfil vaḳtidür feryād-ı bülbül vaḳtidür
 4 *Ey lāle-ruḥ gül vaḳtidür hengām-ı gül mül vaḳtidür*
 5 *‘Iyş-ı tenāvül vaḳtidür gel bezm-i bāğa eyle dem*

IV

- 1 Serv bu қadd-ı bāl ile yol üzre istiқbāl ile
 2 Bir fikr bir eşğāl ile her şeyi birer aḥvāl ile
 3 Bād ise isti’ cāl ile bir gūne қil u қāl ile
 4 *Sevsen zebān-ı ḥāl ile bülbül şafā-yı bāl ile*
 5 *Her gonca bu menvāl ile açdı şenā-yı şāha dem*

V

- 1 Nesl ile sen ‘ Oşmānisin bir şāh-ı ‘ ālī-şānisin
 2 Çarḥuñ meh-i tābānisin derd ehlinüñ dermānisin
 3 Mülk-i kerem sultānisin ḥaққā ki ‘ ālī-hānisin
 4 *Tendür cihānsın cānisin luḫf-ı mürüvvet-kānisin*
 5 *Sultān-ı Selīm şānisin ibn-i Süleymān-ı devm*

VI

- 1 Ey şehri-yâr şîr-i baħr-ı vefâda çün niheng
- 2 Şaldı sipihre nâm-ı neng döymez neberdüñe peleng
- 3 Etdin ‘adüya dehri teng ğabzuñdadur Rüm-ı Fireng
- 4 *Bâğ-ı cihânda bî-direng nüş it şarâb-ı lâlê-reng*
- 5 *Mir ‘ât-ı dilde ğoma jeng alup elüñe câm-ı Cem*

VII

- 1 Ol şâha her dem kııl du‘ â ile yüri Ğağdan recâ
- 2 Ğıfz ide anı dâ ‘imâ derd ü belâlardan Ğudâ
- 3 Budur sözüm didüm saña tutgil kıulağ benden yaña
- 4 *Zihni sipihri-i bî-vefâ eylerse câna biñ cefâ*
- 5 *Mest-i müdâm ol sür şafâ bezm-i cihânda çekme ğam*

VIII

- 53b
- 1 Bendeñ Beyânî rüz-ı şeb çekmekdedür derd ü ta‘ ab
  - 2 Luğf itseñ olmaz mı ‘aceb ihsânuñ eylerler taleb
  - 3 Sensin bugün ‘âlî-haseb ğalğıñ vücüdına sebeb
  - 4 *Keyğusrev-i vâlâ-neseb oldu muğı‘ emrüñe hep*
  - 5 *Fermân-ı revâyân ‘Arap rüz-ı resâyân-ı ‘Acem*

98

ĞAZEL-İ BÂĞİ TAĞMİS-İ BEYÂNİ

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

I

- 1 Cemâlüñdür vireñ ğün gibi âfâğza ziyâ kıblem
- 2 Ruğıñdur ‘âleme âyine-i ğıytî-nümâ kıblem
- 3 Teveccüh itse dünyâ n'ola her demde saña kıblem
- 4 *Yüzüñdür Ka‘be-i ‘ulyâ-yı aşğâb-ı şafâ kıblem*

5 *Çapuñdur Mescid-i Aksā-yı erbāb-ı vefā kıblem*

II

- 1 Seni hercāyi diyü haqqıña iller neler dir gör
- 2 Ne var bī-çāreler hālını sende yaqılup bir gör
- 3 Hele ben bildüğüm bu kim gerek öldür gerek dir gör
- 4 *Dil-i pür iştiyākı tek visālin ‘ıydına ırgür*
- 5 *Eger kurbān dir iseñ yoluña cānum fidā kıblem*

III

- 1 Çanı çeşmüm gibi bir merdüm-i ‘ ayyār-ı nāz göster
- 2 Diküp göz reh-güzāruña gubār-ı pāyuña gözler
- 3 Yüz urduğı budur dergāhuña ehl-i naẓar ekşer
- 4 *Bilürsün nūr didüm tütüyāya katılur gevher*
- 5 *İşigüñe yüzüm sürsem n'ola a ka‘bem a kıblem¹*

IV

- 1 Çapuñda mürde haqqı devr olan görmez şafā hergiz
- 2 Anuñçün bekleyüp kūyuñı huddāmından olduğ biz
- 3 Çalup hayretde çün ‘ uşşāğ olurlar cümle ‘ āciz
- 4 *Eger kūy-ı habibe secde kıılmağ olmasa cā‘iz*
- 5 *Cihānda kıble-gāh olmazdı kūy-ı Muştafā kıblem*

V

- 54a
- 1 Münevver eyledi mihr-i cemālün yine āfağı
  - 2 Beyānī gibi ‘ ālem hüsnünün hep oldı müştākı
  - 3 Çoma derd-i firākuñ birle gel inletme ‘ uşşāğı
  - 4 *Yüzün görüp n'ola vaşluñ temennā eylese Bāķi*

II/4 visālin: visālün BD.

II/5 dir iseñ: dilerseñ BD. // cānum: cānlar BD.

III/4 Bilürsün nūr didüm tütüyāya katılur gevher: Bilürsün yüz sürerler āsitān-ı Ka‘beye ben de BD.

¹ BD., G.333/5-6 yer değıştirmiştir.

IV/4 olmasa cā‘iz: cā‘iz olmasa BD.

IV/5 kıble-gāh: secde-gāh BD.

5 Görinse Ka'be dirler müstecâb olur du'â kıblem¹

99

ĞAZEL-İ SÂ'İ TAḤMİS-İ BEYÂNİ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

I

- 1 N'ola dense yüzüne mâh benüm sulṭānum
- 2 Sensin iklīm-i dile şāh benüm sulṭānum
- 3 Hāl-i dilden ola agāh benüm sulṭānum
- 4 *Varayın kūyuña her gāh benüm sulṭānum*
- 5 *Seni gördükde dirin āh benüm sulṭānum*

II

- 1 Māla mālīk olanı şanma 'azīz ola şehā
- 2 Vezn-i ṭab' üzre gerekdür kişide ḥüsn-i edā
- 3 Herkesüñ hile vü lu' bına inanma aşlā
- 4 *Şaḳın iḥvān-ı şafā Yūsuf-ı Mısrī-āsā*
- 5 *Ḳazmasunlar yoluña çāh benüm sulṭānum*

III

- 1 Ne ḳadar itdüm ise derdüme re'y-i tedbīr
- 2 Çāre yok n'eyleyeyin bu imiş emr-i taḳdīr
- 3 Bağlayup ṭaḳmış iken boynuna zülfüñ zencīr
- 4 *Cān maḥzūn mı gel eyleme kāfīrde esīr*
- 5 *Olma aḡyār ile hem-rāh benüm sulṭānum*

IV

- 1 Bārekallāh zihī ḳudret-i şun' -ı Ḥallāḳ
- 2 Ḥalk-ı 'ālem dükeli ḥüsnüñe olmuş müştāḳ
- 3 Taḳt-ı ḥükmünde olursa n'ola ger Şām-ı 'Irāḳ

¹ BD., G.333/ 2-3 yoktur.

- 4 *Ey şeh-i hüsn durup karşıña saf saf ‘uşşāk*
 5 *Diyeler yār için Allāh benüm sultānum*

V

- 54b 1 Nice kalmaya Beyānī bu reh-i müşkilde
 2 Medhūñ itmekde cihān dāmını ammā bilde
 3 Söylenür gerçi ki evşāf hamīdeñ ilde
 4 *Sā‘ī-i hasta dilūñ nām-ı şerīfūñ dilde*
 5 *Virdidür Şām-ı seher-gāh benüm sultānum*

100

ĠAZEL-İ ŞEHİDİ TAĦMİS-İ BEYĀNİ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Bī-nişānum kendümi insān içinde şağlarum
 2 Bī-ser ü pāyem başum dāmān içinde şağlarum
 3 Bulamam ki ben beni bir ān içinde şağlarum
 4 *Derd-i cānānı gönül ben cān içinde şağlarum*
 5 *‘Aşğ odın bu sīne-i sūzān içinde şağlarum*

II

- 1 Vādī-i ‘aşğ içre Mecnūn gibi ser-gerdān olup
 2 Düşdüm ol Leylī hırāmuñ yoluna pūyān olup
 3 Gülmem açılmam ne gül şevkine şādān olup
 4 *Keşf-i esrār eylemem bülbül gibi nālān olup*
 5 *Ķanlu yaşum dāde-i giryān içinde şağlarum*

III

- 1 Ķoma ayakda elüm al sākiyā senden meded
 2 Yine sensin bende-i üftādeye dā’im sened
 3 Dönmezem kavlı-i ezelden ger beni eyleser red

- 4 *İtmişüm Kālū Belā'da yār ile ahd-i ebed*
 5 *Ben bu ahdī dīn ile imān içinde şağklarum*

IV

- 1 Dotalum a' dā kıomaz ' uşşāka kibr ü kīnesin
 2 Al ele pāk it şafā bulsun gönül āyīnesin
 3 Şehler unutmak revā mı bende-i dīrīnesin
 4 *Ķul olaldan 'aşkuña şāhā ğamuñ gencīnesin*
 5 *Bende-i cān gibi dil virān içinde şağklarum*

V

- 55a 1 Eyler iken zümre-i hūbāna istiğnā-yı ' aşk
 2 Yok benüm gibi Beyānī şimdi bir rüsvā-yı ' aşk
 3 Başıma düşdi hevā-yı kāküli sevdā-yı ' aşk
 4 *Ey Şehīdī kılmazum tez-vīr ile da' vā-yı ' aşk*
 5 *Vaşl-ı yāri ğuşsa-ı hicrān içinde şağklarum*

101

ĠAZEL-İ 'ULVİ TAĦMİS-İ BEYĀNİ
Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilün

I

- 1 Cān u dilden seni kılamakda taleb sulţānum
 2 Çekecek yine bizüz derd ü ta' ab sulţānum
 3 Bāş u cān cümle fidā yoluña hep sulţānum
 4 *Söğmesün tek bize hışm ile olup sulţānum*
 5 *Ķuluñuz eylemezüz terk-i edeb sulţānum*

II

- 1 Serverin yoluña ' aşıklarun ol serveridür
 2 Reh-nümāyān-ı muĥabbet olanun rehberidür

- 3 Serverā hāk-i rehūñ çün başumuz efseridür
- 4 *Ayağun tozını baş üzre dutarsan yeridür*
- 5 *Gökden indi saña sertāc-ı lağab sulṭānum*

III

- 1 Kāpunuñ mihr ile meh kulluğın eyler dün-i gün
- 2 Yağdı mihr-i ruḡuñ āfāk-ı derūnına dögün
- 3 Mālik-i mülk-i melāḡatsın eyā şāh bugün
- 4 *Mısr-ı ḡüsn içre Ḥudā kıldı seni Yūsuf çün*
- 5 *Taht-ı ḡükmüñde durur Şām-ı Halep sulṭānum*

VI

- 1 Biz işigüñde şehā ḡaşılı der-bānuñ iken
- 2 Yüz sürüp ḡidmetüñe bende-i fermānuñ iken
- 3 Biz senüñ lüṭfuña ḡalduğumuz iz' ānuñ iken
- 4 *Biz senüñ cān ile şermende-i iḡsānuñ iken*
- 5 *Bize bu deñlü cefālar ne 'aceb sulṭānum*

V

- 55b
- 1 Deli göñlümüzi 'aşkuñla levend itmiş idük
  - 2 Ḥidmete lāyık idüp bunca pesend itmiş idük
  - 3 Tār-ı zülfüñi Beyānī'ye kemend itmiş idük
  - 4 *Resen-i kākülüñe 'Ulvī'yi bend itmiş idük*
  - 5 *Bu cefāya 'acabā ney ki sebeb sulṭānum*

102

ĠAZEL-İ YAḡYĀ TAḡMĪS-İ BEYĀNĪ

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

I

- 1 Yoluñda n'ola alursan bu cān-ı şirīnüm
- 2 Neden didüñ aña var Ḥüsrevā benüm kīnüm

- 3 Şikestenüm ki belâ sengi oldı bālınüm
- 4 *Tutuşdı âteş-i 'aşk ile kalb-i ğam-ğınüm*
- 5 *Zülâl-i vuşlat ile olmaz oldu teskînüm*

II

- 1 Yoluñda ĥidmetümi n'ola başa ir görsem
- 2 Ne zevk olur yüzümi ĥāk-ı pāyuña sürsem
- 3 Tenümi lerze alur rüyını kaçan görsem
- 4 *Bu şevk ile yeridür zerre gibi raqş ursam*
- 5 *Ki oldı gün gibi yār āsitān-ı temkînüm*

III

- 1 Benem serir-ı aqālīm-i 'işrete Dārā
- 2 Bu nüh-ķıbābı idünsem 'aceb mi şırça-serā
- 3 Yeridür evc-i felek taht-ğāh olsa baña
- 4 *Başumda tāc-ı şa'ādet elümde cām-ı şafā*
- 5 *Yanumda şāh-ı cihānum qolumda şāhınüm*

IV

- 1 Baqa görür bu göñül sende hiç vefā görmez
- 2 Cefāya rāzı olur n'eylesün vefā görmez
- 3 Teveccühü sañadur özgeden şafā görmez
- 4 *Cemāl-i ğayre naqar görmegi revā görmez*
- 5 *Cemālünı göreli dide-i cihān-binüm*

V

- 56a
- 1 Beyānı nazmıma dense 'aceb mi cām-ı şafā
  - 2 Ki neş'esinde anuñ cümle mest olur şu'arā
  - 3 İrer mi 'aql ile esrārına anuñ dānā
  - 4 *Muĥabbet ehline bir ĥālet eyler ey Yaĥyā*
  - 5 *Şarāb-ı nāba bedeldür bu şi'r-i renginüm*

103

GAZEL-İ BEYÂNİ TAHMİS-İ HOD

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Gün gibi tutdı 'ālemi 'unvānumuz bizüm
- 2 Şāhāne ṭāñ mıdur dura dīvānumuz bizüm
- 3 Ṭab'-ı bülend olan bilür iz'ānumuz bizüm
- 4 *N'ola edānī bilmese 'irfānumuz bizüm*
- 5 *Yine ma'ārif ehli bilür şānumuz bizüm*

II

- 1 Çokdur egerçi cevheri vü şayrefi giçer
- 2 Dil riştesine kande olur böyle zer dizer
- 3 Sūḳ-ı hünerde ḳomadı söz gevherine yer
- 4 *Neşr-i cevāhir-i suḳan-ı pāki nazm ider*
- 5 *Tahrīre gelse kıl-k-i dürr-efşānumuz bizüm*

III

- 1 Keyfiyyet-i me'āl-i dili aña bil yakın
- 2 Bilürsün anı vāḳıf-ı esrār iseñ hemin
- 3 Her bir deniye şanma bizi yār hem-nişin
- 4 *Bize muḳāren olan olmadı ḡayre ḳarīn*
- 5 *Zirā sa'ādet ehlidür aḳrānumuz bizüm*

IV

- 1 Ṭāñ mı bu fi'l-i küfre berāber disem saña
- 2 Ḳā'il mi olur işte müselmān olan buña
- 3 Lāyık mı ṭatlu cānumuza ola biñ cefā
- 4 *Kāfir raḳīb yāri ḳacup acısaḳ n'ola*
- 5 *Yā gögsümüzde yoḳ mıdur imānumuz bizüm*

V

- 56b
- 1 Şanma bizi Beyānī bugün bī-sa‘ ādetüz
  - 2 Biz kīmyāya qādirüz ehl-i vilāyetüz
  - 3 Şahib-i kemāl mālīk-i mülk-i feşāhatüz
  - 4 *Biz kesb-i hūb-ı h^vāce-i şeh-r-i belāğatüz*
  - 5 *Pürdür metā‘-ı şı‘r ile dükkānumuz bizüm*

104

ĞAZEL-İ YAḤYĀ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Ben ki iqlīm-i ‘ademden bu cihāna geldüm
- 2 Rūzgār içre hevā ile yüpürdüm yeldüm
- 3 ‘Ākıbet gitdi cevānluq giderek çün geldüm
- 4 *İki kat oldı vücūdum kocadum kat kıldum*
- 5 *Melikü'l-mevt selāmını egildüm aldum*

II

- 1 Bu cihān tekye-i pīrānına serdār oldum
- 2 Pīr ü hem-piş-i qādem vākıf-ı esrār oldum
- 3 Göge irdi şerefüm mihre hevā-dār oldum
- 4 *Ağurup gün gibi müstağrağ-ı envār oldum*
- 5 *Sāye-veş yüz qarasın rüy-ı zemāne çaldum*

III

- 1 Bāğ-ı ‘ālemde görek naḥl-i qādem aḥvālūñ
- 2 İrdi gayetde kemāline ve buldı sālūñ
- 3 Gerçi ben şu gibi ‘ayn-ı hünere meyyālūñ
- 4 *Ma‘rifet meyveleri egdi vücūdum dāluñ*
- 5 *Rā gibi ḥayret ile baḥr-i fenāya taldum*

IV

- 1 Bāg-1 dehr içre hazān ola gibi nesterenüm
- 2 Şolmağa başladı nergisle gül ü yāsemenüm
- 3 Korkum oldur kopara bād-1 ecel berg-i tenüm
- 4 *Rūzgār içre duta oldu nihāl-i bedenüm*
- 5 *Āhîr māh gibi gāyet ile inceldüm*

V

- 57a
- 1 ‘Ālem olmuşdı Beyānī gözümde dām-1 belā
  - 2 Murğ-1 cānum kafes-i tenden ola gibi rehā
  - 3 Uçmağa başladı gözümde muḥaṣṣıl hūrā
  - 4 *Ruḥum aṣlına rücū‘ ide gibi ey Yaḥyā*
  - 5 *Pîr olup gerdenimi cānib-i ḥāke şaldum*

105

ĠAZEL-Ġ YETĠMĠ TAḤMĠS-Ġ BEYĀNĠ
Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Sürinür yerde yüzüm qahr ile cārüb mıyam
- 2 ‘Arşa-1 dehrde gālṭān olurum ṭüb mıyam
- 3 Hele idrāk idemem ben beni meczūb mıyam
- 4 *İñlerüm her gice ben derd ile Eyyüb mıyam*
- 5 *Dökerem göz yaşını hicr ile Ya‘küb mıyam*

II

- 1 Yaluñız ben degülem gamda durur hep ‘ālem
- 2 Düşdi dām-1 elem dāmına ceddüm Ādem
- 3 İntikāl itdi atamdan baña irş ile elem
- 4 *Ana rahmine düşelden beni terk itmedi gam*
- 5 *Bilmezem ben bu gamuñ ‘aynına maḥbūb mıyam*

III

- 1 Olmadum zerrece ʿālemde hele rāḫat
- 2 Baña miḫnetle neden böyle virürsen zaḫmet
- 3 ʿAcabā nīk benümle bu kadar ünsiyet
- 4 *Ey baña ṭālib olan derd-i belā her sāʿat*
- 5 *Beni terk itmedüñüz ben size maṭlūb mıyam*

IV

- 1 Ne kadar itdüm ise derd-i belālardan abā
- 2 Gün bugün yine qarīn olmada anlarsa baña
- 3 Ḥāşılı mihr-i muḫabbetse hele ancaḫ evlā
- 4 *Biri birinden ügürtler beni bu derd ü belā*
- 5 *Bilmezem ben ki ʿaceb bunlara merḡūb mıyam*

V

- 57b
- 1 Kimse hiç saña Beyānī gibi dil bağlamasun
  - 2 Āteş-i ḡuşşa ile cān u dilin taḡlamasun
  - 3 Cūy-veş eşk-i derün güzelüm çaḡlamasun
  - 4 *Ey leb-i ḡonca Yetīmī nice ḡān aḡlamasun*
  - 5 *Dest-i hicr ile bükersün beni mektūb mıyam*

106

ĠAZEL-İ FUZŪLİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I

- 1 Şubḫ irüp oldı yine çünki şeb-i tār tamām
- 2 Cāme ḫ^vābından o meh şive ile kıldı kıyām
- 3 Rüşen-i rāha ḡadem başmaḡa itdi iḡdām
- 4 *Kıldı ol serv-i sehī nāz ile ḫammāma ḫırām*

5 *Şem-i ruhsarı ile oldu münevver hammām*

II

- 1 Yüzi rüşen idi dehrüñ meh-i tábānından
- 2 Nür-bahş idi ruḥı mihr-i dıraḥşānından
- 3 Ter idi ‘arızı bāguñ gül-i ḥandānından
- 4 *Görinürdi bedeni çāk-i giribānından*
- 5 *Cāmeden çıkdı yeni āyını gösterdi tamām*

III

- 1 Cāmeden ayru gören dir o perinüñ şānın
- 2 Meger indürdi felek yere meh-i tábānın
- 3 Çıkarup pīrehen-i müşg-i gül-āb-efşānın
- 4 *Nıl-gün fütaya şardı beden-i ‘uryānın*
- 5 *Şan benevşe içine düşdi muḥaşşer bādām*

IV

- 1 Hicr ile geçmiş iken ḥāşılı rüz-ı şeb-i ḥavz
- 2 Cām-ı la‘l ile şafālandı yine meşreb-i ḥavz
- 3 Haż idüp pertev-i rüyında anuñ kevkeb-i ḥavz
- 4 *Oldı pā-būs-ı şerīfiyle müşerref leb-i ḥavz*
- 5 *Buldı didār-ı laṭīfiyle ziyā dīde-i cām¹*

V

- 58a
- 1 Şāne el urmağ ile oldı perişān gīsū
  - 2 Yine cem‘ oldı ne siḥr itdi o çeşm-i cādū
  - 3 Yāre şabun ezilüp sürdi revān pāyına rū
  - 4 *Ṭas elin öpdi ḥased etdi ḳara bağrını şu*

I/5 münevver: müzeyyen FD.

III/4 Nıl-gün: Neyl-gün FD.

III/5 benevşe: beneşe FD.

¹ FD., G.207/ 4-5 yer değıştirmiştir.

V/4 etdi: kıldı FD. // bağrını:bağrımı FD.

V/5 künd-i bedenümden: reşk aldı tenimden FD.

5 *Yetdi ŧu cismine knd-i bedenmden rm*

VI

- 1 *ŧub-ı Kzpde grp ŧub ŧananlar ŧafaı*
- 2 *Far ider mi ara childr o r ile ı*
- 3 *Suhan budur eŧaı v szn mŧadı*
- 4 *ŧandılar kim ŧatılır dne-i drr-i 'araı*
- 5 *olar el kseye urdı idp endiŧe-i m*

VII

- 1 *ıldı sevd-zede fı o zlf-i pr-n*
- 2 *Dmen-lde cihn olalı pyına arn*
- 3 *Pertev-i mihr-i ruı birle zıylandı zemn*
- 4 *Kklin ŧne aup ıldı hev-yı mŧkn*
- 5 *Tġ-i myın daġıdup etdi yer 'anber-fm*

VIII

- 1 *Yz cil buldı yine sn ile yunup arınup*
- 2 *Oldı pkze melatde meh-i bedre dnp*
- 3 *Gn gibi yine tl' itdi felekde grinp*
- 4 *ıkdı ammmdan  perde-i eŧmm ŧarınup*
- 5 *Dutdı syiŧ ile gŧe-i eŧmmde mam*

IX

- 1 *Cmlar stine ayrn oluben gz dikdi*
- 2 *alar ıfı in izmetine bel bkdi*
- 3 *Lule-i b-ı skt itdi zebnın ekdi*
- 4 *Merdm-i ddem ayaġına revn ŧu dkdi*
- 5 *Ki gerek ŧu dkle servn ayaġına mdm*

VI/5 urdı: vurdı FD. // idp: kılup FD.

VIII/4  : ol FD.

IX/4 ddem: eŧmim FD. // dkdi: tkt FD.

IX/ dkle:tkle FD.

X

- 58b
- 1 Çekeyin yāre Beyānī niçe hem-yān naḳdīn
  - 2 Dökeyin ayağına eşk-i firāvān naḳdīn
  - 3 Hep nişār eyleyeyin dīde-i giryān naḳdīn
  - 4 *Müjde -i ḥammāma Fuzūlī vireyin cān naḳdīn*
  - 5 *Ḳılmasun şarf-ı zer ol serv-ḳadd ü sīm-endām¹*

107

GAZEL-İ BĀḲİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Mef'ülü Mefā'ilün Mef'ülü Mefā'ilün

I

- 1 Yolunda o cānānuñ terk eyleyeyüm cānum
- 2 Tek sağ u esen ḳalsun ol Ḥusrev-i ḥübānum
- 3 Yaş yerine ḳan döksün bu dīde-i giryānum
- 4 *Şebnem gibi saçıl sun ḳoñ eşk-i firāvānum*
- 5 *Güller gibi açıl sun tek gonca-ı ḥandānum*

II

- 1 Nār-ı ḡam ile dā'im sīnemde yaḳılmaḳda
- 2 Gözler ḳamaşur ey meh rüyuña baḳılmaḳda
- 3 Yanuñca siyeh rular çün sāye taḳılmaḳda
- 4 *Sen gül gibi gülşende gülmekde açılmaḳda*
- 5 *İñler ḳafes-i tende murğ-ı dil-i nālānum²*

III

- 1 Ol şāḳī-i gül-çehre 'ıyş eylemeden ḳalmış
- 2 Cām-ı mey-i keşretten çeşmini ḥumār almış

X/4 müjde:müzd-i FD.

X/5 ḳadd ü: ḳadd-i FD.

¹FD., G.207/10 yoktur.

107 BD., s.309-310, G.338.

²BD.,G.338/5

- 3 Şan mālîk-i deryâdur vaḥdet yemine ṭalmış
 4 ‘*Âlemden olup fâriğ nâz uyḥusına varmış*
 5 *Âdem mi görür şimdi ol gözleri mestānum*¹

IV

- 1 Yokdur yaluñız dehrüñ gönülüm gibi ḳallāşı
 2 Baḳmaz ni‘âm-ı vaşla bilür yiyecek āşı
 3 Müjgānum ezelden ḥod ḥāk-i reh-i firāşı
 4 *Ḳoñ āb-ı revān olsun aḳsunda gözüm yāşı*
 5 *Tek seyr -i kenār itsün ol serv-i ḥırāmānum*²

V

- 59a 1 Etmem ben olursamda bir şaḥşa bugün reşki
 2 Sen şāha Beyāni-veş ḳul olsa cihān kāşki
 3 Dil naḳdi nedür saña lāyık ola peşkeşi
 4 *Bāḳi reh-i kūyuñda döksün güher-i eşki*
 5 *Maḥşül-i dil ü dīde hep yoluña sultānum*³

108

GAZEL-İ KĀMĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I

- 1 Egerçi şüretā mür u ḥakir ü nā-tüvānum ben
 2 Serir-i ‘aşḳa ammā pādişāh-ı Kāmurānum ben
 3 Nişān-ı tır-i müjgān-ı kemān-ı ebruvānum ben
 4 *Esir-i bend-i zülf-i gül ü ‘anber-feşānum ben*
 5 *İki zencir ile vā-beste bir şir-i jiyānum ben*

III/4 ‘*Âlemden olup fâriğ nâz uyḥusına varmış*: Nâz uyḥusına varmış ‘*âlemden olup fâriğ* BD.

¹ BD.,G.338/6

IV/4 *Ḳoñ āb-ı revān olsun aḳsunda gözüm yāşı*: Ben āb-ı revān itmek cān üzre gözüm yaşın BD.

IV/5 seyr: meyl BD.

² BD.,G.338/2

V/4 *Bāḳi reh-i kūyuñda döksün güher-i eşki*: Döksün güher-i eşki *Bāḳi reh-i kūyuñda* BD.

³ BD.,G.338/3-4 yoktur.

II

- 1 Ulüv-i himmet ile n'ola olsa mertebem a' lā
- 2 Zuhür idüp felekde yer idinsem āfitāb-āsā
- 3 Degül cāy-ı ta' accüb ger baña baqmazsa her ednā
- 4 Şu'ā'-ı mihri görmez zerrece huffāş-ı nābīnā
- 5 Anuñcün dīde-i her bī-başiretden nihānum ben

III

- 1 Bilür çok Mantıku't-Ṭayrı kelām-ı 'aşq añlamaz
- 2 Bu bir kuş dilidür anı Süleymānlar dağı bilmez
- 3 Ben ol 'anķā-cenāhum kūh-ı Kāfuñ 'aynıma gelmez
- 4 Nice yıl uçsa sīmurğ-ı cilvegāhum seyirine irmez
- 5 Hümā-yı lā-mekān bir tā'ir-i Kıuds- aşiyānum ben

IV

- 1 Ben ol nāzük-zebān tūtī-i şirīn-edāyum kim
- 2 Cemāl-i hūb-ı maḥbūbāna mir'āt-ı şafāyum kim
- 3 Ma' ārif baḥrınıñ ğavvāşı ile aşināyum kim
- 4 Yed-i nādāna düşmiş ben o dürr-i bī-bahāyum kim
- 5 Dü 'ālem naḳdini virsen bahā meh-rāygānum ben

V

59b

- 1 Beyānī cāna kār itdi işi aġyār-ı bed-kāruñ
- 2 Düşer zünbūr-āsā ḳand-ı la' line ol dil-dāruñ
- 3 Niçe bir zehr-i hicrin nūş idem ben ol cefā-kāruñ
- 4 Vişal-i şekkeristānından ayru Kāmiyā yārūñ
- 5 Giriftār-ı ḳafes bir tūtī-i şirīn zebānum ben

109

GAZEL-İ KABÜLİ TAHMİS-İ BEYÂNİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 ‘Ömerüñ ‘ömrine vü yāşına kırbān olayın
- 2 ‘Ömerüñ başına vü şāşına kırbān olayın
- 3 ‘Ömerüñ ğamze-i kıllāşına kırbān olayın
- 4 ‘Ömerüñ gözüne vü kışına kırbān olayın
- 5 ‘Ömerüñ cānına vü başına kırbān olayın

II

- 1 Dilrübālarla n’olur hāl-i dilüm āhır kār
- 2 Bilmezem neyleyeyüm her yanum aldı efkār
- 3 Yitmeye gönlümü biñ pāre idersem her bār
- 4 *Çün bu şehre içre her ev başına bir dilber var*
- 5 *Ben bu dilberlerüñ evbāşına kırbān olayın*

III

- 1 Nice ta‘rif ideyin saña o nāzük bedeni
- 2 Ditrer üstüne nazardan şakınup pīreheni
- 3 Dirlere idi itürür kendüzün anı göreni
- 4 *Gözi öldürdi kışını nakşını helāk itdi beni*
- 5 *Kışına nakşına nakşına kırbān olayın*

IV

- 1 Ölmedin ben beni bir kerre aña ir göreyin
- 2 Dilegüm bu ki nihān ile cemālin göreyin
- 3 Yüzümü gözümü pāyına varayın şüreyin
- 4 *Şehrinüñ evlerinüñ yoluna cānlar vireyin*
- 5 *Küyünüñ taşına toprağına kırbān olayın*

V

- 60a
- 1 Yaraşur ullarına eylese şeh kâhi nigâh
  - 2 ân mıdur hâl-i Beyânî'den olursa âgâh
  - 3 Bed-nazardan umarın kim anı hıfz ide İlâh
  - 4 *Hûblar başı imiş çünkü Kabûlî ol şâh*
  - 5 *Ben dahı hûblaruñ başına urbân olayın*

110

ĞAZEL-İ FİĞÂNİ TAHMİS-İ BEYÂNİ

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mef'îlü Fâ'ilün

I

- 1 Cândur lebüñ ki bulmaz aña kimseler nişân
- 2 Olsa ne deñlü 'ilm ü hünerle ceride-h^vân
- 3 Gelmez lisânı nuka alur şöyle bî-zebân
- 4 *Ağızuñ hadişine açamaz zerrece dehân*
- 5 *Esrâr-ı 'aşa vâıf olan ab'-ı hurredân*

II

- 1 Pâ-mâl oyma bendeni ey sevr-i serkeşüm
- 2 Yokdur reh-i belâda bugün bir ayadâşum
- 3 Varum dükendi aldı hemân bir urı başum
- 4 *Gözden ıalı gelmedi hiç 'aynuma yaşum*
- 5 *Merdüm gibi ki eyleye kendü yerinde an*

III

- 1 Benden murâduñ alma ise şâhum intiâm
- 2 'Aşuñ felâketi beni od eyledi tamâm
- 3 Budur ki toğrusı sözimüñ hâşılı kelâm
- 4 *Şaın yoluña gelmesün ey serv-i hoş-ırâm*
- 5 *Her şuya şu gibi gel aıtma yaşum revân*

IV

- 1 Yokdur kapuñda bencileyin bir şikeste-ħāl
- 2 Derd-i firāk u ğuşsa ile ola pāy-māl
- 3 Luţf it ʿ azīz başuñ içün olmasun vebāl
- 4 *Ƙaldum ayağda ʿ arşa-ı mişnetde destüm al*
- 5 *Ey şeh-süvār-ı maʿ reke-i āħirü'z-zamān*

V

- 60b
- 1 Olsa Beyānī luţfuña dā'im n'ola Ƙarīn
  - 2 Vaşf eylemekden olmadı ħālī seni hemīn
  - 3 Taħsīn idüp felekde melekler dir āferīn
  - 4 *Meddāħ olalı saña eyā Müşteri-cebīn*
  - 5 *Oldı Fiğānī ʿ arşa-ı nazm içre pehlivān*

111

ĠAZEL- İ BĀĶİ TAĤMİS-İ BEYĀNĪ

Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ilün

I

- 1 Daħı a' lā olur ol Ƙāmet-i bālā göresin
- 2 Hep aƘar pāyına şu gibi bu dünyā göresin
- 3 Nice reftār ider ol serv-i dilārā göresin
- 4 *Seyre çıksun ne temāşā ola peydā göresin*
- 5 *Bir iki gün hele seyr eyle temāşā göresin*

II

- 1 Ruħ-ı mir'ātını gün gibi mücellā itsün
- 2 Tūṭī-i ṭab' imuzı şevķiyle ğüyā itsün
- 3 Diñ o ʿ ĩsā-deme bir nuṭķ-ı Mesīħā itsün

- 4 *Leb-i cān-baḥşı ile mürdeler ihyā itsün*
 5 *Nic' olur mu'cize-i Ḥazret-i 'İsā göresin*

III

- 1 Durmadan olmada gitdükçe gönül lā-ya' kııl
 2 Şabr ise elde degül miḥnet ile pā-der-gil
 3 Bir kara yazu imiş başuma bu ve'l-ḥāşıl
 4 *Çekilür silsile-i zülf-i siyeh-kārına dil*
 5 *Beni dīvāne kıılır bir gün o sevdā göresin*

IV

- 1 Zülmet-i ğamda gönül kıaldı yine ḥor u zelil
 2 Kıan döküp ağlamadan didelerüm oldu 'alil
 3 Reh-i 'aşkıında baña rüşen olup ola delil
 4 *O mehüñ şavkıına yir yir yaķayın niçe fetil*
 5 *Sinemüñ dāğların şekl-i Şüreyyā göresin*

V

- 61a 1 Niçe bir derd-i Beyānī niçe bir ğuşşa vü ğam
 2 Kıaplaya 'ayine-i ḥatırı jengār-ı elem
 3 Gelse gül yüzini gösterse o cān-ı 'ālem
 4 *Bāķiyā cilve kıılır çehre-i maķşūd ol dem*
 5 *Ki gönül āyinesin pāk ü mücellā göresin¹*

GAZEL-İ 'UBEYDİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Meḥ'ülü Fa'ılātün Meḥ'ülü Fa'ılātün

III/4 çekilür: çekinür BD. // siyeh-kārına: siyeh-kāruña BD.

V/4 çehre-i maķşūd: süret-i iķbāl BD.

¹ BD., G.384/5-6 yoktur.

112 UBD., s. 462-463, G. 232.

I

- 1 Ey şehir-i yār-i ‘ādil zulme yasağūñ olsun
- 2 Eyvān-ı dūdmān-ı şāhi ocağūñ olsun
- 3 Taht-ı serīr- i şāhi her dem turāğūñ olsun
- 4 *Bu tāk-ı lāciverdī zer-beft otāğūñ olsun*
- 5 *Mihr ile māh önünce iki şulağūñ olsun*

II

- 1 Mağşūdını bilürsen halkun zamīri üzre
- 2 Cānın virür yoluñda il biri biri üzre
- 3 Eyle nazār cihānuñ bāy-ı faķiri üzre
- 4 *Sultān-ı baħr u beresin devlet serīri üzre*
- 5 *Her dem nesīm-i himmet çabuk ulāğūñ olsun¹*

III

- 1 Toldı cihāna şāhā şayt u şadā-yı ‘adlūñ
- 2 Gün gibi rüşen itdi dehri ziyā-yı ‘adlūñ
- 3 İtmekde halk-ı ‘ālem cümle recā-yı ‘adlūñ
- 4 *Çarħ-ı berīne hem-ser olup livā-yı ‘adlūñ*
- 5 *Ser menzil-i sa‘ādet dā’im konağūñ olsun*

IV

- 1 Kānūnunuñ tarīķi yoluyla kıldan ince
- 2 Erkān-ı saltanatsa şāhāne hep yerince
- 3 Mūr-ı haķirūñ olsun şevketle sen irince
- 4 *A‘ dāyı bed-nihāda ‘azm-i sefer kılınca*
- 5 *Tiğ-i zafer yanınca yalıñ yarağūñ olsun*

I/5 önünce: yanūñca UBD.

II/4 baħr u beresin : kāmrañsın UBD.

¹ UBD., G. 232/2-3 yer değiştirmiştir.

IV/4 kılınca : kılıcağ UBD.

IV/5 yanınca: elūñde

V

- 61b
- 1 Tertīb-i tarz-ı şāhi noqşānı yoq mükemmel
  - 2 Vaşfuñda hod Beyānī ‘āciz durur muhaşşal
  - 3 Senden budur temennā ey pādişāh-ı a‘ del
  - 4 *Lutf-ı murād-ı şem‘üñ uyar ‘Ubeydī’nüñ gel*
  - 5 *Bu tekye-i cihānda yanar çerāğüñ olsun*

113

ĞAZEL-İ SİNĀNĪ TAĤMĪS-İ BEYĀNĪ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I

- 1 Qo seyl-āb-ı sirişküm dem-be-dem aqsun revān olsun
- 2 Senüñle mācerāmuz dilberā halka ‘ayān olsun
- 3 Duyulsun kışşa-ı dil cümleten şerh-i beyān olsun
- 4 *Niçe bir hālet-i ‘aşkuñ derūnumda nihān olsun*
- 5 *Yazılsun eşk-i hunīnümle rengin dāsitān olsun*

II

- 1 Nigārā çeşm-i dilden perde-i ğaflet küşād olsa
- 2 Nümāyān olsa hüsñüñ vaşfi yazılmağ murād olsa
- 3 Cihānuñ halkı kātib-i hüsñ-i haţtıyla yād olsa
- 4 *Ağaçlar hāme gökler kāğıd ü deryā midād olsa*
- 5 *Yazılmaz şemme-i hüsñüñ gerekse imtiḥān olsun*

III

- 1 Kapuñda hāşılı yoğdur seg-i kūyın kadar ādum
- 2 Yeridür ra‘ d-āsā göklere irerse feryādum
- 3 Bu dehr-i dünden āyā alınmaz mı ola dādum
- 4 *Ferah-nāk olmayup şöyle qalurdı qalb-i nā-şādum*
- 5 *Nice bir āsitānuñda işüm āh u fiğān olsun*

IV

- 1 ‘ Aceb midür ħalāş oldum disem ben ğuşşa vü ğamdan
- 2 Maĳām-ı vaĳdet için ‘ uzlet itdüm nesl-i Ādemden
- 3 Elüm çekdüm fenā bezminde sākī sāĳar-ı Cemden
- 4 *Ķadem başdum ferāĳat mülkine geçdüm dü ‘ ālemden*
- 5 *Bütün dünyāda yārüm teg hemān bir dil-sitān olsun*

62a

V

- 1 Kimi dünyāda ħalkuñ devletiyle iftiĳār etdi
- 2 Kimi dünyāyı dār-ı ‘ āriyetdür diyü ‘ ar etdi
- 3 Beyānī cümle varın rāh-ı ‘ aşĳ içre nişār etdi
- 4 *Siñānī māl u mülki terk idüp fākır- ihtiyār etdi*
- 5 *Görünmez gözine farzā ki genc-i şāyĳān olsun*

114

ĶAZEL-İ DERVİŞ PAŞĀ TAĳMİS-İ BEYĀNİ
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 Lā-mekān ol ey göñül kimse mekānuñ tuymasun
- 2 Bilmesün birkes seni nām u nişānuñ tuymasun
- 3 Aĳma her bir şaĳş-ı nādāna ğümānuñ tuymasun
- 4 *Şaĳla sırr-ı ‘ aşĳ-ı yāri tende cānuñ tuymasun*
- 5 *Nāmını zıkr it dehānuñda zebānuñ tuymasun*

II

- 1 Sākī-i devrāna minnet eyleyüp dime belī
- 2 Bezm-i ‘ ālemde dilā çek cām-ı şaĳbādan eli
- 3 Gizlü bir şāhāne ‘ ıyş itmek dilersen ħāşılı
- 4 *Kāmurān ol la‘l-i şekker- bār-ı dilberden velī*
- 5 *Lezzet-i zevĳ-i şafāsını dehānuñ tuymasun*

III

- 1 Şehr-i 'aşkuñ kerem kıl ey h^vâce gel bāzārını
- 2 Çeşm-i dil maḥşülünüñ ḥarc eyle cümle varını
- 3 Cāy-gāh-ı cānda ābād it muḥabbet dārını
- 4 *Manzar-ı dilden temāşa eyleyüp dīdārını*
- 5 *Ƙıl nihān-ı zevk çeşm-i ḥūn-feşānuñ tuymasun*

IV

- 1 'Ākıl iseñ 'aşkuñı Mecnūn-veş itme dāsītān
- 2 Yan muḥabbet nārına derd-i derūnuñ kıl nihān
- 3 N'eyler iseñ eyle iñle ney gibi her dem hemān
- 4 *Olma ḥālī sūziş-i nālişden ey dil her zamān*
- 5 *Yāriden ğayrı velī kimse fiġānuñ tuymasun*

62b

V

- 1 Nāzeninüñ 'arz-ı ruḥsār eyleyüp kılduğça nāz
- 2 'Arz-ı ḥālūñ eyle her vech ile maḥfi kıl niyāz
- 3 Ḥālūñi ḥalka 'ayān itme Beyānī şaḳla rāz
- 4 *Rāzın ifşā olmadan Dervīş eyle ihtirāz*
- 5 *Ki şaḳın aġyārdan rāz-ı nihānuñ tuymasun*

115

ĠAZEL-İ VĀLİHİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Nār-ı şavkıyla ciger dāġı göyinsün yürüsün
- 2 Ten çü fānūs-ı ḥayāl üstüne dönsün yürüsün
- 3 Dil-i mātem-zede yoluñda bulunsun yürüsün
- 4 *Ġam-ı zülfüñle siyeh şāla bürünsün yürüsün*
- 5 *Sāye-veş 'aşk eri yanuñca sürünsün yürüsün*

II

- 1 Dutunup zāl-i dehr mihr ile mehden gözlük
- 2 Tā haṭṭ-ı rūy-ı cevāna baḡ ol ōaı becek
- 3 Göstereyin aña hūr salunuben gelmeye dik
- 4 ‘*Ākıbet çarḡına toḡunmaz ise seyl-i sirişk*
- 5 *Āsiyāb-ı felegüñ varsun ögütsün yürüsün*

III

- 1 Serv-i kaddler ōalınup nāz ile gülzāra gelüp
- 2 Anda her gonca-dehen ōevk ile güftāra gelüp
- 3 Nāylar nāle ile meclis-i dildāra gelüp
- 4 *Cām-ı gül-fām ile sākī yine reftāra gelüp*
- 5 *Bezm-i gülōende nihāl güle dönsün yürüsün*

IV

- 1 Herkesi hem-dem idüp ōanma anı maḡrem-i ‘aşḡ
- 2 Nokṡa-veō dā’ireden ṡaōra degül ‘ālem-i ‘aşḡ
- 3 Olamaz zevk-i sürüdiyla bugün hem-dem-i ‘aşḡ
- 4 *İrmeyüp sūr-ı viōāline çeken mātem-i ‘aşḡ*
- 5 *Cūy-ı eōküm gibi daōlarla döğünsün yürüsün*

63a

V

- 1 Er odur ḡarc ide yārine Beyānī varın
- 2 Naḡd-i eōküñi döküp muḡkem ide bāzārın
- 3 Rast aldum revişinden ben anuñ iḡrārın
- 4 *Yād kıł Vālihā vaōf-ı ḡadd-i reftārın*
- 5 *Ġazelüñ ger diler iseñ ki oḡunsun yürüsün*

116

GAZEL-İ 'UBEYDİ TAĞMİS-İ BEYĖNİ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Yāriden ayru düşelden berü bî-cānum ben
- 2 Derd-i miğnet-zede-i Ėasta-1 hicrānum ben
- 3 Sīne pür-dāğ-1 belā Ėaşılı sūzānum ben
- 4 *Ėteş-i 'aşķ ile bir yüregi büryānum ben*
- 5 *Acıyup ağlamalı 'āşıķ-1 giryānum ben*

II

- 1 Cām-1 'aşķuñla cihān Ėalkı olupdur fāzıl
- 2 La' l-i mey-gün-1 şafā-baĖşuña 'ālem mā'il
- 3 Bu ne Ėalet dūrür ey sākī 'aceb ve'l-Ėaşılı
- 4 *Her gören sen gözi ser-mest[i] olur lā-ya'ķıl*
- 5 *Nic' olur Ėālî bu Ėalkuñ aña Ėayrānum ben¹*

III

- 1 Düşdi girdāba gönül fülk-i felāket-zedeyem
- 2 Ėayret öldürdi beni Ėarķa-1 deryā-yı Ėamam
- 3 İĖtiyār elde degül kendümi aşıla bilemem
- 4 *'Ömr pāyāne irüp 'aķlumı cem' eyleyemem*
- 5 *Kākülün fikri ile şöyle perişānum ben*

IV

- 1 İçmedüm bezme varup birkez elinden toluñı
- 2 Devlet el virmedi būs itmege hergiz gülünü
- 3 Yüz sürem pāyuña diyü gözedürdüm yoluñı
- 4 *Ėāke başdın ser-i kūyuñda görüp ben ķuluñı*

---

116 UBD., s. 458, G.225.

¹ UBD./2-3 yer değiştirmiştir.

III/4 irüp :ire // eyleyemem: idemeyim UBD.

IV/4 başdın: basdıķ // görüp: başup UBD.

5 *Ben şanurdum ki şehā hāk ile yeksānum ben*

63b

V

- 1 Çekmişem n'ola Beyānī ğamını aġyāruñ
- 2 İrdi pāyāne murād-ı dil-i bī-miķdāruñ
- 3 Terk-i cān eyleyeli yoluna ol dil-dāruñ
- 4 *Baş virelden ser-i kūyuñda* ‘*Ubeydī yārūñ*
- 5 *Şaf-ı* ‘*uşşāķda ser-i ħayl-i şehīdānum ben*

117

ĠAZEL-İ ĶABŪLİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Müstef ilātün Müstef ilātün Müstef ilātün Müstef ilātün

I

- 1 Nār-ı ğam ile yandum yaķıldum külli kül oldum devrān elinden
- 2 Kecev degül mi devr-i zamāna itsem ‘aceb mi eġġān elinden
- 3 Ķaldum tehī dest yok mey olam mest düşdüm ayaġa hicrān elinden
- 4 *Kāseyle zehri nūş itmek ey dil cāna şafādur cānān elinden*
- 5 *Minnette içmem dil-teşne olsam āb-ı zülālī nādān elinden*

II

- 1 Ĥayretde Ķalma deryāya ŧalma cehd idüp eyle kesb-i ma‘ ārif
- 2 Dār-ı fenāda gel olma ħayrān sen de ola gör esrāra vāķıf
- 3 Ehl-i ħarāba zem olsa bāde ŧab‘ına gelmez hergiz muĥālif
- 4 *Cām-ı şarābı sākī elinden men‘itse vā‘ız ğam yer mi ‘ārif*
- 5 *Bezm-i beķāda gül gibi ħāzır kevşer-i şarāb ġılmān elinden*

V/4 ser-i kūyuñda : reh-i ‘ışķında UBD.

117 KD., s.689, G.325.

I/5 āb-ı zülālī : āb-ı ħayātı KD.

II/5 kevşer-i şarāb : kevşer şarābı KD.

III

- 1 Seg çok apunda uř hizmetũnde hergiz yanından gitmez ayrılmaz
- 2 Olmaz urursun bĩn yalvarursun anlarla řāhum başa ıılmaz
- 3 Ben derd-mendũn bend-i kemendũn ne ekdũgini bir kimse bilmez
- 4 *Cism-i nizārı kũyın kilāb[1] şad-pāre ılsa dil nāle ılmaz*
- 5 *řāhib-sa'ādet erbāb-ı hācet itmez řikāyet der-bān elinden¹*

IV

- 1 'Ālem yııldı ādın mı aldı olsaydı bāri bir řāh-ı 'ādil
- 2 Mařūdumuzsa olurdu hāřıl rāzıyduñ olsa ma'ũl-ı ā'il
- 3 Sũ-ı belāda bāzār-ı ğamda dũřdi kesāda hāl oldu mũřkil
- 4 *Evvel metā'-ı 'aş alınurdu cān şatılurdu bir şehr idi dil*
- 5 *şimdi hārāba yũz dutdu āhır bir zũlme mā'il sultān elinden*

V

- 64a
- 1 Geri Beyānı derd-i belā o illāki hi yo bir buña beñzer
  - 2 Mabeynimũzde gũr ımaz oldu bilmem ne alur ne şatar iller
  - 3 Varup gezerdũm durup n'iderdũm odan gũzerdũm bulsamda bir yer
  - 4 *Yār ile hālũn nic' oldu diyũ āhır abũlĩ yũz kez şorarlar*
  - 5 *Derd-i derũnuñ tarĩr idince 'āciz alursun yārān elinden*

118

GAZEL-İ HÜSĀMİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Mefā'ilũn Mefā'ilũn Mefā'ilũn Mefā'ilũn

I

- 1 Beni sevdālara şaldı perĩřān etdi ol ğisũ
- 2 Gice āh itmeden girmez gũzime řubħa dek uyħu
- 3 Kũřāde olmadınsa aldı gũnlũm dũrt yanum bağlu
- 4 *Ĝarĩbem dār-ı ğurbetde helāk itdi beni ayğu*

¹ KD., G.325/3-4 yer değiştirmiştir.

IV/5 āhır: yir yir KD.

V/4 yār: 'ış / diyũ āhır : āhır diyũ KD.

5 *Kişi nāmerde muhtāc olmağ özge derd imiş yāhu*

II

- 1 Reh-i ğamda egerçi pāy-māl oldum cefā çekdüm
- 2 Ne deñlü i' tidāl-i hāle sa' y itdüm belā çekdüm
- 3 O serv olmadı mā'il şol kadar benden yaña çekdüm
- 4 *Sürüp yüz gözlerüme hāk-i pāyın tūtiyā çekdüm*
- 5 *Ne çāre bu imiş rüz-ı ezelden başuma yazu*

III

- 1 Tıoludur sīnemüñ derd ü elemlele içi taşı
- 2 ' Aceb mi giryeden dīdem dökerse dem-be-dem yaşı
- 3 Benem derd ü belā çekmekde Mecnūn'un ayakdaşı
- 4 *Bu yād illerde kat kat tazelendi bağrumuñ başı*
- 5 *Baña çarh-ı felek taş taş içürdi kağır ile ağı*

IV

- 1 Şifā-hāne diyü dünyādan umma şerbet-i şıḥḥat
- 2 Senüñ hep nūş-dāru şandugundan var niçe ' illet
- 3 Şuy-ı ḥod ' aynı semdür şübhe dutma bundadur ḥikmet
- 4 *Cihānı geşt idenler bulmadılar gūşe-i rāḥat*
- 5 *Ser-ā-ser zehr-i ālūd ile hep memlū durur her su*

64b

V

- 1 Niçe bir hıcre mu' tād olduñ ümmīd-i vişāl eyle
- 2 Bu zāl-i dehrden giç himmet-i sa' y-ı ricāl eyle
- 3 ' İbādet kııl ḥulūs-ı kalb ile kıaddüñi dāl eyle
- 4 *Cenāb-ı Ḥazret-i Feyyāza yüz dut ' arz-ı ḥāl eyle*
- 5 *Yeter kıılduñ ḥuzūrında bu dünyā ehline tapu*

VI

- 1 Reh-i miñnetde kaldum nā-tüvānem isti‘ anet kıł
- 2 Hālās it derd-i isyāndan dil-i bīmāra şefkāt kıł
- 3 Meded-ālūde-i çirk-i günāh oldum hidāyet kıł
- 4 *Hudāyā zāt-ı pākūñ haqqı çün luğf-ı ‘ināyet kıł*
- 5 *Ben biçārenūñ cürmün gül-āb-ı rahmetūñle yu*

VII

- 1 Beyānī hiç kelām-ı pākūñe rağbet kılır yoğdur
- 2 Ki bilmez degme kes zīrā aña kıymet virür yoğdur
- 3 Virürsen rāygān dağı anı bunda alur yoğdur
- 4 *Bu bir yerdür Hüsāmī cevherūñ kadrin bilür yoğdur*
- 5 *Kimesne gūşuña almaz olursa sözlerūñ lü’lü*

119

GAZEL-İ FU’ADİ TAĞMİS-İ BEYĖNİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Evvelā ādem olan kimsede iz‘ ān olsa
- 2 Güher-i ma‘ rifete taᖅ‘ı anuñ kān olsa
- 3 Fā’iğ olsa kişide ġayret-i aqrān olsa
- 4 *Ne şafādur ‘ulemā tālib-i ‘irfān olsa*
- 5 *Mürşidi dağı anuñ kāmil insān olsa*

II

- 1 Rūşen olsa kamu envār-ı cemāl ile cihān
- 2 Şeb-i zulmetde görünse nite mäh-ı tībān
- 3 Pertev-i rüyı olup burc-ı şerefde leme‘ ān
- 4 *Zerre-veş gösterüben ma‘nide şems olsa hemān*

---

119 Bu gazel için bkz. Hilāl Baysar, *Ömerü'l Fu'adî Hayatı, Edebî Şahsiyeti Eserleri*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) s.232-233.

5 *Zāhiri kıatre olup bāṭını ‘ummān olsa*

III

- 65a
- 1 Hāşılı günde ğıda eyleye bir dāne cevi
  - 2 Dutsa za‘ af üzre riyāzetde bir āyīn-nevi
  - 3 El alup halk-ı cihān olsa anuñ peyrevi
  - 4 *Söylese keşf-i hakāyıkdan olup hālī kavī*
  - 5 *Maḥzen-i ‘ilm-i ledün olsa vü sulṭān olsa*

IV

- 1 Baş u cān ile reh-i Hākıda çalışmak vācib
- 2 Gelesin düşmen-i nefis üstüne bir gün ğālib
- 3 Sa‘ y ile dime murādātına irmez rāğıb
- 4 *Cümle hālāt-ı kemālātı bilürdi¹ tālīb*
- 5 *Cānı cānāna virüp cismi daḫı cān olsa*

V

- 1 Ne şerefdür şıfat-ı hüsn-i kemāle irenüñ
- 2 Zemzeme meyl mi olur āb-ı zülāle irenüñ
- 3 Tūbā fikrine gelür mi o nihāle irenüñ
- 4 *Cennet-i zāta girüp seyr-i Cemāle irenüñ*
- 5 *Görinür mi gözine hūri vü ğılmān olsa*

VI

- 1 Bezm-i ‘irfānda n'ola olmaz ise cāhile yer
- 2 Düzilür mi bile ḫar-mühre ile dürr ü güher
- 3 Dirsinüz kim işinüz tā ki tamām ola eger
- 4 *Varmañuz nāķış-ı nādān yanına tālībler*
- 5 *Dervişi nāķış ider mürşid nādān olsa*

¹ bilürdi:bulurdu a.g.e., s.233.

VII

- 1 Bu Beyānī sözine kâ' il olurdu t̄alib
- 2 Dinleyüp pendî ile 'āmil olurdu t̄alib
- 3 Menzil-i ma' rifete vāşıl olurdu t̄alib
- 4 *Ey Fu 'ādī irüşüp kāmîl olurdu t̄alib*
- 5 *Mürşidi feyz-i Hudā mazhar-ı Raḥmān olsa¹*

120

65b

ĠAZEL-İ YAḤYĀ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

I

- 1 Acıyup ḥālūme 'ālem n'ola giryān olsa
- 2 Ḥātırım gibi cihān cümle perīşān olsa
- 3 Yerlere giçse felek ḥāk ile yeksān olsa
- 4 *Dār-ı dünyā deli gönlüm gibi virān olsa*
- 5 *Ne cihān olsa ne cān olsa ne cānān olsa*

II

- 1 Niçe bir derd-i derūnum ola ḳalbümde nihān
- 2 Gün gibi 'āleme 'aşḳum n'ola olursa 'ayān
- 3 Bilmezin ğayri sözi baña budur vird-i zebān
- 4 *Kāşki sevdüğümü sevse ḳamu ḥalk-ı cihān*
- 5 *Sözümüz cümle ile ḳışsa-ı cānān olsa*

III

- 1 'Āşık olmak deñize seyl olup aḳmak gibidür
- 2 Bir demür t̄ağı delüp boynuna taḳmak gibidür
- 3 Kendü kendüyi yahūd çāha bıraḳmak gibidür
- 4 *Cismini āteş-i sūzān ile yakmak gibidür*

¹.....: Feyz-i Raḥmānī ile kāmîl olurdu t̄alib/ İy Fu 'ādī mürşidi mazhar-ı Raḥman olsa, **a.g.e.** s.233.

5 *Her kişi 'āşık olurdı eger āsān olsa*

IV

- 1 Zerre ü katre degüldür gözüme baır ile ber
- 2 Yāriden gayriye baısam görürüm ' ayn-ı zarār
- 3 Baña hāk olmaı işigünde anuñ cāh yeter
- 4 *Şād-mānem ğam-ı bār ile sözüüm yoıdur eger*
- 5 *Her gedā cümle cihān mülküñe sulţān olsa*

V

- 1 Kalmaya ' āşık odur baş ile cāna aşlā
- 2 İde cānını Beyānī gibi cānāna fidā
- 3 Cān u ten terkin urur gerçi ki çoıdur ammā
- 4 *Cān atar karşı çıkar ' izzet ider ey Yahyā*
- 5 *Hançer-i dilberile bir çıkışur cān olsa*

66a

121

ĠAZEL-İ ŐEYĖİ TAĞMİS-İ BEYĖNİ

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

I

- 1 Bād-ı seher bu ' ālemüñ dolaşdı her yanın yine
- 2 Ser-sebz kıldı gülşenüñ berg-i dirāhtānın yine
- 3 Zeyn eyledi ezhār ile dehrüñ gülistānın yine
- 4 *Kühsār u bāĖuñ sühr ile ter kıldı dāmānın yine*
- 5 *Küçük büyük şāh-ı gülün gördiler ihsānın yine*

II

- 1 Her serv-ı kadd ü sīm-ten her lāle-ı had Ėonca-dehen
- 2 Kıldııça āĖāz-ı suhan çāk itmede gül-pirehen
- 3 Gösterdi kıddin nāriden şāhra çü vādī-i Hıoten

- 4 *Bî-ḥad ḳaranfîl yâsemen memlû bahâr ile çemen*
 5 *‘Aṭṭâr-ı bâzâr-ı yüm şan açdı dükkânın yine*

III

- 1 Bûlbül n'ider bu lâklâk güller derer rengin varaḳ
 2 Nâlemden al gel bir sebâḳ eyle şafâ olunca çaḳ
 3 Hiç böyle olmaz yer yataḳ şun sâḳî mey yoḳtur yasaḳ
 4 *Bezm-i çemende gül ṭabaḳ nergis ḳadeḫ ḡonca ḳabaḳ*
 5 *Cem gülşene başmıṣ ayaḳ sûrmekde devrânın yine*

IV

- 1 Yaḫduḳça bârân ser-te-ser şaçmaḳdadur dürr-i güher
 2 Ezhâr-ı bâḡa ḳıl naḡar pür olmadıḳ ḳalmanı yer
 3 Gülzâra virdi zîb-i fer seyr it gör ey ehl-i naḡar
 4 *Geldi düşüp şebnem-seḫer eyler çemen şahnını yer*
 5 *Sünbül gül-âb ile ṭarar zülf-i perîşânın yine*

V

- 1 Ne der Beyânî gör saña ṭut ḡuşuñı andan yaña
 2 Şekl-i cemâl-i dilrübâ gülzâra beñzerse n'ola
 3 Vechi bu kim gül-rüy ola nergis bi-‘ayni çeşm aña
 4 *Her gül-bün-i gül ḡüyyâ bir dilber-i gülgün ḳabâ*
 5 *Gülşende seyr it Şeyḫiyâ şehrûñ cüvânânın yine*

122

66b

ĠAZEL-İ ŞÂFÎ TAḤMÎS-İ BEYÂNÎ
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

I

- 1 Ḳıṣ ḳıyâmet oldı ‘âlem döndi rûz-ı maḫşere
 2 Virdi şan çâh-ı cehennemden nişâne her dere
 3 Bâd ise ḫalḳ-ı zebânî-veş çalar yerden yere

- 4 *Şiddet-i deyden gezend irdi o nāzūk leblere*
 5 *Hürmet itmez ey gül-i ra'c nā şuḡ-ı peygambere*

II

- 1 Yine eyyām-ı şitāda şāni' -i şun' -ı ḡadr
 2 Yaptı bir şırça serā divār-ı billūr-ı güher
 3 Saḡfi anuñ çarḡ-ı mīnā-fāmdan itmiş güzer
 4 *Yaḡ degüldür gūşe-i bāmındaki āvizeler*
 5 *Bir bölük üftādeler kūyunda düşmüş ḡaçere*

III

- 1 Hālet bir dile ki lertzān olur geh pīç ü tāb
 2 Teb dutar var ise zerd itmiş yüzini āfitāb
 3 Baḡlamış güyā ḡaḡār maḡmilin eyler şitāb
 4 *Üştür-i ner gibi keḡ şaçar dehānından seḡāb*
 5 *Hāşılı muḡkem ḡış oldu tü diseñ düşmez yere*

IV

- 1 Ḳaḡıd-ı Hindū'ya döndi güyiyā bir berfle ber
 2 Mühre-i mihr ile şayḡılandı buldı zīb ü fer
 3 Yayı beyzā-yı Mūsā'dan bu mu'cizdür meger
 4 *Berf-i esfidāc ile tefsīr-i Beyzāvī yazar*
 5 *Naḡş-ı engüşt-i tuyūr olmuş müşābih mestare*

V

- 1 Ḳapladı mir'āt-ı dehri yine jengār-ı şitā
 2 Farḡ olunmazsa Beyānī n'ola 'arz ile semā
 3 Bertaraf oldu kudūret birle 'ālemden ziyā
 4 *Bir ki ḡaç gündür ne ḡikmetdür ki bilmem Şāfiyā*
 5 *Gök demür yer bāḡır oldu döndi cūlar mermere*

123

67a

GAZEL-İ 'UBEYDİ TAHMİS-İ BEYÂNİ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

I

- 1 Hiç revâmı ki senüñ gibi şeh-i muhtereme
- 2 Kuluña zulm idesin mâ'il olasın siteme
- 3 Döşedüm yüzümi sürmege o hâk-i kâdeme
- 4 *Beni yandurdı firâkuñ katı nâr u eleme*
- 5 *Ger dönersem yeridür cânib-i mülk-i 'ademe*

II

- 1 Kimdür anuñ ile iden hüsn ile şöhet-bağşın
- 2 Zerre âyâ nice ider mihr ile rif'at-bağşın
- 3 İdemez gurbet-i Çin olsa da şüret-bağşın
- 4 *Deyr-i hüsn içre iderlerse le'âfet bağşın*
- 5 *Ağız açdurmaz o kâfir-beçe hiç bir şaname*

III

- 1 Hür bakma kuluña zümre-i vaşşâfuñda
- 2 Olsa ne başuñ için bir senüñ evşâfuñda
- 3 Tut ki pervâne-şifat dolanur etrafuñda
- 4 *Şöyle dem-beste kalur âyet-i evşâfuñda*
- 5 *Kol kanat olmaz ise dest-i hidâyet kaleme*

IV

- 1 Zen-i dünyâya heves itme yaşılma er iseñ
- 2 Terk-i sarâyla bu meydânda bugün server iseñ
- 3 Taht-ı Cem taht-ı yedümde eger olsun dir iseñ
- 4 *Ey gönül zevk ilinüñ şahlığın ister iseñ*

123 UBD., s.490, G. 267.

I/4 beni: yaqdı // katı: beni UBD.

I/5 dönersem: tutarsam UBD.

III/4 Şöyle dem-beste kalur âyet-i evşâfuñda : İy perî-rû nice pervâz ura evşâfuñda UBD.

IV/4 zevk : şevk UBD.

5 *Çek şürāhī ‘alemin yūri ŧen it ceyš-i ğama*

V

- 1 Yokdur ‘ālemde Beyānī gibi devlet-ḡ^vāḡuñ
- 2 Var mı dünyāda senūñ daḡı ‘aceb āġāhuñ
- 3 Yılduzu düşdi felekde yine mihr ü māhuñ
- 4 *Rum'da ḡāl u ruḡı vaşf[1] ile ol ŧāhuñ*
- 5 *Noḡta ḡoduñ be ‘Ubeydī ŧu‘arā-yı ‘Aceme*

124

67b

ĠAZEL-İ EMRİ TAḡMİS-İ BEYĀNİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Şeh idüm gerçi ezel ŧevket ile taḡt-ı ğama
- 2 Mālik idüm sipeh-i miḡnet ü ḡayl-i ḡaŧeme
- 3 Bunı da ḡoş ġörelüm ḡā’il olalum bu deme
- 4 *Öġrenürmiş kiŧi çekdükçe belā vü eleme*
- 5 *Döndi ġam-bādesi destümde benüm cām-ı Ceme*

II

- 1 Tīri ol ḡaŧı kemānuñ dile ġör itdi igen
- 2 Çekdügüm ben bilürin n'eyleyelüm ġeçdi ġeçen
- 3 Ḳalbüme lā’iḡ olup böyle iderdüm hele zan
- 4 *Doymaya degme belāya ola dirdüm beni ben*
- 5 *Āferin ḡasta dilüñ çekdüġi cevr ü siteme*

III

- 1 Çarḡ yā Rabb ne ‘aceb kec-rev-i bed-aḡter olur
- 2 Dide encümini ġörmekde igen bī-fer olur

IV/5 ‘alemin: ‘amelin // ŧen: baş UBD.

124 ED'nda bulunamadı.

- 3 Gözleyüp diñlemez ehl-i dili gür-ger olur
- 4 *Çanda bir dñn-1 deni görse aña rehber olur*
- 5 *Kimedür bu felegün himmeti her-bâr olur*

IV

- 1 Böyle bir cevr idici yâre urulduğum için
- 2 ‘Ālemi hep arayuben bunı bulduğum için
- 3 Fâş olup ‘āleme ‘aşk ile duyulduğum için
- 4 *Bir şehen-şāh-1 cefā-kāra kul olduğum için*
- 5 *Urup öldürmeliyem ben neme yarardı neme*

V

- 1 İtdüğüm saña Beyānī gibi dilden geledür
- 2 Ğarazum kimseye yoçdur sözüm illā diledür
- 3 Rāh-1 hicrān beni hoş menzil-i vaşla iledür
- 4 *Her gamuñsa feraħı Emri yanınca biledür*
- 5 *Şāhlar kanķı dili yaķsa yapar guşsa yeme*

125

68a

GAZEL-İ ‘ULVĪ TAĦMĪS-İ BEYĀNĪ

Mef’ülü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün

I

- 1 Hıfz it dilünde rāzı her insāna söyleme
- 2 Ölsende hāl-i derdüni Loķmāna söyleme
- 3 Fâş itme degme bir sözi aķrāna söyleme
- 4 *Ey dil hikāyet-i gamı yarāna söyleme*
- 5 *Mecnün-1 ‘aşk iseñ daħı yābāna söyleme*

125 UD., s. 530-31, G.599.

I/4 yarāna: nādāna UD.

I/5 daħı: n'ola UD.

II

- 1 Deryā-yı ʿ aşkuñ eyler ise her ne deñlü cüş
- 2 Virme nizām-ı nuṭka zarar eyleyüp ħurüş
- 3 Derc eyle dürc-i laʿ lüñe açmaz ƙo ol ħamüş
- 4 *Dirler ki söz güher durur eyle bu pendi güş*
- 5 *Hem-rāz dur diyü sırruñi nādāna söyleme*

III

- 1 Bağlanma dām-ı ħīle-ger-i dehr-i fāniye
- 2 Aldanma luʿ bet-i süver-i naqş-ı Māniye
- 3 ʿ Arz itme cevher-i suĥanuñ her edāniye
- 4 *Şal āteş-i kelāmuñi baĥr-ı maʿ āniye*
- 5 *Fıkr ile söyle sözüñi biġāne söyleme¹*

IV

- 1 Kimseyle dutma dilde ħased birle kibr ü kīn
- 2 Sırdāş idinme ħardaşuñ olsa da hemīn
- 3 Yaʿ kûb-veş firāka düşersen olup hazīn
- 4 *Çāh-ı mezellet içre ħalursun gönül şaĥın*
- 5 *Yūsuf mişāl vāĥʿ añ ihvāna söyleme*

V

- 1 Diñle Beyāni'nüñ sözini gör ne dir saña
- 2 Şirīn hikāyetüñ var ise söylegil aña
- 3 Dīvāne sözleri getürür ʿ aĥla tağ taġa
- 4 *Şiʿ rüñde añma ħışşa-ı Ferhād'ı ʿ Ulvi'yā*
- 5 *Naẓm eyle ser-güzeştüñi efsāne söyleme*

II/3 acmazı: acmaz (Vezin gereği düzeltildi.)

II/4 *güher dürür*: *güherdür* UD.

II/5 hem-rāz dur: hem-rāz // nādāna: yārāna UD.

III/4 Şal āteş-i: ħıl āşinā UD.

III/5 sözüñi: her sözi UD.

¹ G.599/3-4 yer değiştirmiştir.

IV/4 mezellet :nedāmet UD.

126

68b

ĠAZEL-İ FİRĀĶİ TAĦMĪS-İ BEYĀNĪ

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

- 1 Hiç zamān yok ki ser-i kūyuñda efgān olmaya
- 2 Derd-i hicrūñ ile dem olmaz dīde giryān olmaya
- 3 Añlarum kim böyle bir zūlm-i firāvān olmaya
- 4 *Çeşm-i pür-ħışmuñla dem giçmez şehā kıñ olmaya*
- 5 *Bir nefes var mı göñül ney gibi nālān olmaya*

II

- 1 Ehl-i dil rāh-ı muħabbetde nice tedbīr ider
- 2 Kışinūñ tedbīrini taķdīr-i ħod taġyīr ider
- 3 Şaçları ādem degül dīv olsa der-zencīr ider
- 4 *Ħüsn ile cümle perī peykerleri teshīr ider*
- 5 *Ħātem-i la' lūñ gibi mihr-i Süleymān olmaya*

III

- 1 Bilmezın ħalkā ne efsūn itdūñ ey şīrīn-zebān
- 2 Göricek taħsīn oķur siħr-āferinān-ı cihān
- 3 Ey Mesīhā- dem bu mu' cizden degül midūr nişān
- 4 *Lem' a-ı nūr-ı Muħammed oldı vechūñden 'ayān*
- 5 *Var mı bir kāfir seni görüp müselmān olmaya*

IV

- 1 Luţf-ı bī-pāyānuña gerçi bulunmaz ħadd ü ' ad
- 2 Āsitānından bu ben üftādeñi de kıлма red
- 3 Başıñ için al ele göñlüm benüm ħoş dut meded
- 4 *Ayaġuñ öpmek müyesser olmaz ey şimşād-kadd*
- 5 *Sāye-veş yoluñda şol kim ħāk-i yeksān olmaya*

V

- 1 Gülşene var görmek ister iseñ o gül-ruhsāruñı
- 2 Bülbül- āsā dem-be-dem artur Beyānī zāruñı
- 3 Gūş ider güller kulağ tutup o dem güftāruñı
- 4 *Ey Firāķī vaşf-ı la‘l ile görüp eş‘āruñı*
- 5 *Var mıdur bir gönca kim çāk-i girībān olmaya*

127

69a

GAZEL-İ MEYLİ TAĞMİS-İ BEYĖNİ

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

- 1 ŞubĖ-ı dem peyk-i şabā yollarda pūyān olmada
- 2 Göz açup her cānibe nergis nigh-bān olmada
- 3 Hiç gül tutmaz kulağ gülşende şādān olmada
- 4 *Bülbül-i şūrīde diller zār u giryān olmada*
- 5 *Ėārılar ile açılup ol gönca Ėandān olmada*

II

- 1 Mürşid-i Ėüsnüñ yoluñda gezme ey dil serseri
- 2 Ki yukardandur bular her şağşa egmezler seri
- 3 İrmez el dirsem o bālā-ķaddlere vardur yeri
- 4 *Bāğ-ı dehrüñ her nihāl-i nevresīde dilberi*
- 5 *Büyüyüp gündün güne serv ü Ėirāmān olmada*

III

- 1 Hiç şādāsın diñlemez kimse meded feryādumuñ
- 2 Ben belā-keş ise terkin uramam muđādumuñ
- 3 Neye varur Ėālī bilmem bu dil-i nāşādumuñ
- 4 *Zulm-i cevrimden dirīğā ol şeh-i bīdādumuñ*
- 5 *Mülket-i dil yıķılıp gitdükçe virān olmada*

IV

- 1 Saña lâyıķ mı ‘aceb ‘ağyāruñ olmaķ hem-demi
- 2 Öldürür şāhum bu ķānūn üzre ħūkmūñ ādemi
- 3 Merdüm-i çeşmūñse ķan itmekde fevt itmez demi
- 4 *Mülk-i ħüsnūñde ķırar cellād-ı ġamzen ‘ālemi*
- 5 *Anuñ için şehir içinde günde bīñ ķan olmada*

V

- 1 Niçe bir ola başuñda bunca sevdā vü hevā
- 2 Yā Beyānī-veş neden yelmek yüpürmek her yaña
- 3 Merd-i ‘ākıldür diyen dīvānedür billāh saña
- 4 *Sende hiç cem‘iyyet-i ħātır mı olsun Meyliyā*
- 5 *Kāküli karşında cānānın perīşān olmada*

128

69b

ĠAZEL-İ NEV‘İ TAĤMİS-İ BEYĀNĪ
Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün

I

- 1 Cān bī-mecāl-i maĥzūn aĥvāl-i kār böyle
- 2 Ağlar gözüm döker ħūn hem-zār böyle
- 3 Bī-raĥm-ı çarĥ-ı gerdūn dil-i bī-ķarār böyle
- 4 *Ṭālī‘ bu vech ile dūn serkeş nigār böyle*
- 5 *Bī-çāre ‘aşıķı gör baĥt öyle yār böyle*

II

- 1 Cisme bıraķdı āteş yine o çeşm-i cādū
- 2 Ĥālüm idüp müşevveş gitdü vü didi yāhū
- 3 Dirsен diyem o meh-veş yā nicedür o bed-hū
- 4 *Dildār tünd-i serkeş ağyār ise cefā-cū*

5 *Nitsün ya bülbül-i dil gül böyle hār böyle¹*

III

1 ‘Aşk ile dīde giryān eşk ise hōd firāvān
 2 Ölse ‘aceb mi nālān baqmaz yüzime cānān
 3 Āh itmeyem mi her ān nice olam ya hāndān
 4 *Vaşlında bīm hicrān hicrinde miḥnet-i cān*
 5 *Derd-i firākı böyle vaşl-ı nigār böyle²*

IV

1 Luṭfi ‘aceb ola mı yalvarsam ol nigāra
 2 Almaz o bir selāmı olsamda pāre pāre
 3 Bulmaz dil ise kāmı tenhāca bula vara
 4 *Ol serv-i hoş-ḥirāmı tenhā bulup ne çāre*
 5 *Ben bī-ḳarār böyle ol şerm-sār böyle³*

V

1 Ben ḥasta dil Beyānī bulmaḳ olur mı şıḥḥat
 2 Derdüme yā meger kim Ḥaḳdan ola ‘ināyet
 3 Ža‘ f üzre nā-tüvān dil yok bende ise ḳudret
 4 *Nev‘ī nice getürsün hicrān yüküne tāḳat*
 5 *Şabr it gönül ki ḳalmaz bu rüzgār böyle*

129

70a

ĠAZEL-İ MUHYĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ
Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

¹ NVD.,G. 446/4

III/4 Vaşlında:Vuşlatda NVD.

III/5 firākı: firāk NVD. // vaşl-ı nigār: vasi ü kinār NVD.

² NVD., G.446/2

IV/5 Ben: Ol NVD. // ol:ben NVD.

³ NVD., G.446/3beyit.

I

- 1 Düşme kayd-ı heves-i dâma aqup her şuya
- 2 Şayd olunmaz dime ey dil o kemân- ebrûya
- 3 Avla ol çeşm-i gazâli varıcaq uyğuya
- 4 *Gül gül olsun ruhuñ öp yâri çeküp pehlûya*
- 5 *Beñzesün kadd-i nihâl gül ü şeftâlûye*

II

- 1 Seni bu vech ile gördükde âyâ lüle-‘ izâr
- 2 Yüze çıkdı belürüp hâl-i hatt-ı müşgîn yâr
- 3 Yüz bulaldan berü itmez dağı bir yerde qarâr
- 4 *Ruhuñ âşüftesidür hayli perişânlığı var*
- 5 *Bend lâzım şanema turre-i ‘anber-bûya*

III

- 1 Görmedüm bir niçe gündür o melek-simâyı
- 2 Nereye gitdi ola bilmezem ol hercâyı
- 3 Geşt idüp güşe-be-güşe arayup dünyâyı
- 4 *Yerde gökde bulur ol mihr-i cihân-ârâyı*
- 5 *Eşk-i âhum şalınup her yere cüst-i cûya*

IV

- 1 Baş kadem devlet ile yüzümüzi reh-güzer it
- 2 Al ele hâtır-ı ‘uşşâkı gönüllerde yer it
- 3 Şöyle muğber kıoma mir ’âtı gönülde nazâr it
- 4 *Mün‘akis olmasun erbâb-ı şafâya hazer it*
- 5 *Gitme ağıyâr ile seyrâna kenâr-ı cûya*

V

- 1 Bende-i halka be-güş ol o boyı şimşâda
- 2 Hızmete sende Beyânî gibi ol âmâde
- 3 Güş-ı cân ile kulaq tut suhan-ı üstâda

- 4 *Ḳurtulur kayd-ı ta' alluḳdan olur āzāde*
 5 *Muḫyiyā baġlanan ol silsile-i gīsūya*

130

70b

ĠAZEL-İ 'AVNĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Hiç gitmedi ḫarāret-i dil āh-ı ser dile
 2 Hergiz anuñla başa çıkılmaz neberd ile
 3 Bildügi çāre yok gelür āḫir zarar dile
 4 *Dil imtizāca başladı nāçār-ı derd ile*
 5 *Daḫı ferāġat eylemezem degme derd ile*

II

- 1 Tūṭi-i dil terennüm idüp itmede nevā
 2 Ayīne-i cemālūñe baḫduḳça dilberā
 3 Rengin-ter degül mi bu vech üzre mācerā
 4 *Şirīn lebūñe aḳşa ruḫuñdan 'araḳ n'ola*
 5 *Ḥelvā laṭif-i ḫoş-ter olur mā'i- verd ile*

III

- 1 'Āşık reh-i belāda gerek dura er gibi
 2 Pāk eyleye derūnını dā'im güher gibi
 3 Tā döne döne yanmaya şem'-i fener gibi
 4 *Ḳāl olmayınca pūte-i hicrānda zer gibi*
 5 *Mümkin mi vaşla 'āşık ire rüy-ı zerd ile*

IV

- 1 Bir dem mi var ki girye ile dide nem degül
 2 Yār ise bir cefāsı çok ehl-i kerem degül
 3 Çoḳdur belālarum yalıñuz bir elem degül

- 4 *Ƙan ağlasam felekde baña Şimdi ğam degül*
 5 *Oldı müűāvi dűnyada nāmerd merd ile*

V

- 1 TahrİR-i kilK-i ĥűkm-i ƙazāya getürme Őek
 2 Ƙalur Beyānİ olmaz o tā ĥaűr olunca ĥik
 3 Ĥıfz idüp anı durma döner üstüne felek
 4 *‘Avnİ miűāl Ői‘rümi taĥűsin idüp melek*
 5 *Çarĥ-ı berİne yazdı zer ü lāciverd ile*

131

71a

ĜAZEL-İ NEV‘İ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Sevme bİ-mihr olanı Yűsuf-ı Ken‘ān ise de
 2 Kimseden umma devā derdüñe Loĥmān ise de
 3 Bitirür Ĥaĥ işüñi müűkil-i āsān ise de
 4 *Baĥma nādān olana Ĥűsrev-i devrān ise de*
 5 *Nağar it ehl-i dile ĥāK ile yeksān ise de*

II

- 1 İtme ƙānűn hele pādiűehűm ƙan eyle
 2 Gelmiűűz ĥizmete biz cān ile fermān eyle
 3 Meded öldüm ƙoma bu derd ile dermān eyle
 4 *Bezm-i rindāne gelüp la‘lűñi iĥsān eyle*
 5 *Ne virűrlerse dirığ itme eger cān ise de*

III

- 1 Dolaşur gerçi müdām öpmege la^ç lüñ mey-i rāb
- 2 Kızarup şerm ile gör kendü çeker yine hicāb
- 3 ^ç Afv kııl sākī aña diş bileyüp itme ^ç azāb
- 4 *Ursa dendān-ı tama^ç leblerüñe cām-ı şarāb*
- 5 *O günāhı bize bağışla eger k̄ān ise de*

IV

- 1 Başma pā n'eyler iseñ eyleyi gör bezm-i keye
- 2 Rāst-āteş olur ol sūzişi çıkar depeye
- 3 Muṭrib uzatma maḳāmānı iğen diñlemeye
- 4 *Saña ^ç uşşāk hevāsın şu ki terk eyle diye*
- 5 *Olma dem-sāz aña Dāvud-ı hoş elhān ise de*

V

- 1 Bu Beyānī ide gāhī keremüñden yād it
- 2 Kıl Hālilüm aña ihsānı bir eyü ād it
- 3 Say^ç idüp sen daḫı bir ka^ç be-i dil bünyād it
- 4 *Nev^ç i'nüñ ḳalbi evin luṭfuñ ile ābād it*
- 5 *Maḫzen-i sırr-ı Hudādur n'ola virān ise de*

132

71b

GAZEL-İ ^çULVĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ*Mefā^çilün Mefā^çilün Mefā^çilün Mefā^çilün*

I

- 1 Cihāndan rāzı iseñ ey gönül feryād dāduñ ne
- 2 Ya ḫalk-ı ^ç ālem ile çoḫ bu deñlü ittiḫāduñ ne
- 3 Eger ma^ç ḳule ḳā'ılsen ya itdügin ināduñ ne
- 4 *Bu dehr-i bī-sebāta bilsem āyā inḳıyāduñ ne*

V/4 Nev^ç i'nüñ ḳalbi evin luṭfuñ ile ābād it : Hāne-i kalbini yap luṭfuñ ile Nev^ç i'nüñ NVD.

132 UD., s.536-37, G.610.

I/4 āyā: ey dil UD.

5 *Yog ise inḳıyāduñ bu nice ŧekvādan murāduñ ne*

II

- 1 Temennā eyleyüp bir kimseye ŧunman yedüm dirsens
- 2 Hūdādan yañadur her demde rūy-ı āsudem dirsens
- 3 İki ‘ālemde oldur yine ancaḳ maḳḳadum dirsens
- 4 *Benüm dergāh-ı Hāḳ’dan ğayri yoḳdur mesnedüm dirsens*
- 5 *Gice gündüz ya iller ḳapusuna istināduñ ne*

III

- 1 Cihānuñ cümle ḳalḳından seni a‘lā bilürdüm ben
- 2 Finūn-ı ma‘rifetle ḳaḧılı deryā bilürdüm ben
- 3 Mücedded sā‘ī ü‘ilm içre bī-pervā bilürdüm ben
- 4 *Seni bir ‘aḳl-ı evvel kāmīl-i dānā bilürdüm ben*
- 5 *Ne iz‘ān eyledüñ bilsem cihāna i‘timāduñ ne*

IV

- 1 Ecel hiç göñlüne gelmez gezersin ŧöyle āvāre
- 2 Muḳayyed olmayup sa‘y eylemezsens bir eyü kāre
- 3 Ölüm derdine ḳod ‘ālemde kimse bulmadı çāre
- 4 *Ḑaḳāl ağardı ey ğāfil benüm gibi yüzüñ ḳara*
- 5 *Yöneldüñ rāh-ı Hāḳḳa çüñkü zāduñ ne zevāduñ ne*

V

- 1 Cihāndan meylüñi kes mālīk iseñ ‘aḳl-ı idrāke
- 2 Beyānī pendīn iḧit başma pā rāh-ı ḳāḧır -nāke
- 3 Eger ‘īsā-demi olsañda çıḳsañ evc-i eflāka
- 4 *Düşürür ‘aḳıbet ‘Ulvī felek bir gün seni ḳāke*

II/4 ğayri: özge // dirsens: dirken UD.

II/5 ya iller: ekābir UD.

III/4 bilürdüm: sanurdum UD.

III/5 Ne iz‘ān eyledüñ bilsem cihāna i‘timāduñ ne : Senün iz‘ān-ı pākūñ nedür i‘tiḳāduñ ne UD.

IV/4 benüm gibi yüzüñ ḳara: yüzüñ ḳara benüm gibi UD.

V/4 Düşürür ‘aḳıbet ‘Ulvī felek bir gün seni ḳāke : Gözüñ aç düşürür bir gün felek ‘Ulvī ḳāke UD.

5 *Nedür dayanduguñ dünyāya aña i' timāduñ ne¹*

133

72a

ĠAZEL-İ ĤATMİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

I

- 1 Nedendür bāb-ı lütfuñ bendeñe olmaz küşād üzre
- 2 Senüñ ĥod ĥizmetüñde olmadum ben hiç ' inād üzre
- 3 Kāmu emrüñde şāhum olmışumdur inkıyād üzre
- 4 *Yoluñda rāst-ķadem tır-veş ol i' timād üzre*
- 5 *Kemān ķaşuñ ĥaķķı olma baña ķec-i' timād üzre*

II

- 1 Buyur fermān senüñdür dönmezem ben ĥükm-i taķdīrūñ
- 2 Kūşūr itme ne ise eyle sende ĥüsn-i tedbīrūñ
- 3 Elüñde her ne itsen işte boynum işte şimşīrūñ
- 4 *Çü iķlīm-i melāĥatde ĥüsün örmegidür yerūñ*
- 5 *Sezādur ķullara şāhum olursun ' adl-i dād üzre*

III

- 1 Bilek baĥsinde dime ortada zānn-ı kemān olmaz
- 2 Ĥayāline irüşür yoķdur anda hiç nişān olmaz
- 3 Nice taĥrīre ķābil ķīl ü ķāli der-miyān olmaz
- 4 *Lisān ile miyānın vaşfi anuñ çün beyān olmaz*
- 5 *Ķalem başında mū olsa yazılmaz ĥaĥķ murād üzre*

IV

- 1 Şehā ĥaķķuñda kimdür kemlik ile söyleye zā'id
- 2 Olur çün söylenen söz şāĥibine rāci' ü 'ā'id

V/5 dayanduguñ : tañıduğıñ bir UD.

¹UD., G.610/ 5-6 yoktur.

- 3 Senüñ a' lādan a' lā olmaña yetmez mi bu şahid
- 4 *Nedür bu hüsn-i zibālîk görürse anı ger zâhid*
- 5 *Şalâh-ı zühd ü taqva birle olur mı resâd üzre*

V

- 1 Beyânî-veş beni şanma olam ' âlemde dâmen-gîr
- 2 Tolaşmam it raķîb ile kūyuñ gibi ürür hır hır
- 3 Yeter bu ulu devlet baña pesdür evvel ü âhir
- 4 *Cihân sahnında nice olmayam ey Hatmî hoş-ğâtır*
- 5 *Seng-i kūy-ı nigâr ile ūş oldum ittiğâd üzre*

134

72b

ĞAZEL-İ 'AṬĀYĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

I

- 1 Ḥayâlün olsa n'ola çeşm-i eşk-bâr üzre
- 2 Karârgâh-ı şeh-i ekşer olur peygâr üzre
- 3 Fütâde olan giçürür ' ömrün âh u zâr üzre¹
- 4 *Şikest olur ser-i ' uşşâķ la' l-i bâr üzre*
- 5 *Nice sebū kırılur gâhi çeşme-sâr üzre*

II

- 1 Firâķ-ı miñnete şabr itdüm olmadum nevmîd
- 2 Bu yolda gerçi ki çekdüm hezâr derd-i şedîd
- 3 Olur mı böylece bir kışsa-ı ğarîb ü ba' id
- 4 *Nigâr-ı göñlüm olurken vişâlin itdüm ümîd*

134 Saaadet Karaköse, *Nev'î-zâde Atâyî Dîvânı* (NVZAD.),
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10637,nevi-zade-atayipdf.pdf?> Malatya, 1994.
 [erişim tarihi 03.12.2016] , s.259, G.199.

¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

I/4 bâr: yâr NVZAD.

I/5 çeşme-sâr sebzezâr NVZAD.

II/4 Nigâr-ı göñlüm olurken vişâlin itdüm ümîd: Alınca murg-ı dili vuslatın recâ itdüm NVZAD

5 *O şāha ḥālūmi ʿarz eyledüm şikār üzre*

III

- 1 O yār niçe berāy-ı dil benüm fiğānum alur
- 2 Belā vü derd ise gitmez hemīşe yānum alur
- 3 Murādum esbine yol vermeyüp ʿinānum alur
- 4 *Geçüp bu sīne-i şadd-çāke nağd-i cānum alur*
- 5 *Sihām-ı ğamze-i dāmı müdām kār üzre*

IV

- 1 Yoluñda gözci kıomış nergisi bugün gülzār
- 2 Dökülse pāyuña yüzler sürüp ne var ezhār
- 3 Neden ki meylini saña ziyāde ide hezār
- 4 *El üzre dutar iken bülbüli çemende çenār*
- 5 *Nihāl-i kıaddüñi terciḥ ider çenār üzre*

V

- 1 Beyāñi nām ile ancak berātī-ḥüya baķar
- 2 Ne tımçurāķı gözetler ne hāy-ı hūya baķar
- 3 Gelür diyü yolu bekler o māh-ı rüya baķar
- 4 *ʿAṭā ʿi sīne-i çākden ki cān kıapuya baķar*
- 5 *Ḥadeng-i ğamze-i cānāna intizār üzre*

135

73a

ĠAZEL-İ VAḤDETİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

III/4 Geçüp: Gelüp NVZAD. // şadd-çāke: mecrüha NVZAD.

III/5 dāmı: dilberNVZAD.

IV/4 dutar:tutar NVZAD.

V/4 çākden:çākümde NVZAD.

I

- 1 Bārakellāh ki hezār-āferīn ol üstāze
- 2 Ki şarīr ala mı ara ala āvāze
- 3 Hem-zebān ola ney-āsā nefesi her sāza
- 4 *Ramet ol merd-i azel h^vān-ı alem pervāza*
- 5 *Ki benüm rūh-ı k l-āmım get re pervāza*

II

- 1 anı bir hoş-nefes   hoş-n v s   hoş-mahb b
- 2 H sn-i attı gibi attı ola anuñ merg b
- 3 Seyr idin diye ne a^c lāya ne zībā  sl b
- 4 *Ousa h b oıya yazsa daı hem yaza h b*
- 5 *S zi mizāna eke yazmaya b -end ze*

III

- 1 Hi arīn olma aın aflet id p itr ke
- 2 adr u kıymet g herīn atma elinden h ke
- 3 İ^c tibārı kim ider g rmemisin h ş ke
- 4 *La^cnet ol c hil   b -d niş-ı b -idr ke*
- 5 *Ouyup yazduı dem bed oıya kec yaza*

IV

- 1 arz-ı g ft ruma ol bed-nefes  g nme neden
- 2 Hem-zebān ola mı t t  ile her z g u zeg n
- 3 abl-b z anı g le aña bu g ft r-ı h sn
- 4 *D şe mur -ı s hanum ş h eli  st nde iken*
- 5 *Dest-i dih ana iren b -dem-i b -per b za*

V

- 1 Bilmeye şol ki Bey n   z ni kend zini
- 2 G reyim c n alıca g re cih nda y zini
- 3 uta her arfi kel muñ dizini v  g zini

- 4 *Vahdeti'nüñ idüben bâ'ış-i keşret sözini*
5 *Yaza hemmāza vü emmāza vire ğammāza*

136

73b

ĠAZEL-İ NEV'İ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

I

- 1 Mağrūr olma devlet-i dünyāya şān ile
2 Bir kimse başa çıkmadı bu ĥāk-dān ile
3 Şadri gözetme ħalma taĥayyüd mekān ile
4 *Faħr itme cāh-ı izzet-i şāh-ı cihān ile*
5 *Hep bir cenāba maħrem idük bir zamān ile*

II

- 1 Her dem gözüm gözetmede tāk-ı revāk dost
2 Bī-çāre ħaldum artmadadur iştiyāk dost
3 Yokdur bu firĥatümde benüm ittifāk dost
4 *Kendümden oldı hep baña derd-i firāk-ı dost*
5 *Terk eyledüm hevā-yı cinānı cenān ile¹*

III

- 1 Tıtdum ħulaĥ naşihāte āh itdüm añladum
2 Bu ħalb-i derd-nāke dermān ola didüm
3 Bilmem ne dedi ħodı ne bildüm ne añladum
4 *Dün Şeyh Meşehri meclis-i va'zında diñledüm*
5 *Bir nükte ħalin itmedi bīn dāstān ile*

---

136 NVD.,s. 494-95, G.447.

I/4 cāh-ı: cāh u NVD.

I/2 cenāba: habāba NVD.

II/5 hevā-yı cinānı: cinānı hevā-yı NVD.

¹ NVD., G.447/2 yoktur.

III/4 Şeyh Meşehri : Şeyh-i Şehri NVD. // va'zında : va'zımda NVD.

III/5 nükte: noĥta NVD.

IV

- 1 Bulsamdı ders-i ‘aşka mümeyyiz bir ehl-i Hâk
- 2 Kûl olup aña hîdmet ideydüm olunca çaķ
- 3 Billâh almaz idüm elüme daķı varaķ
- 4 *Üstâd önüñde çekmez idüm miñnet-i sebaķ*
- 5 *Ma‘lûm olaydı âyet-i ‘aşķ imtiñân ile*

V

- 1 Çıķmaz Beyânî zâhire genc-i nihânımız
- 2 Ya‘ni ki nazm-ı ma‘nî-i gevher-feşânımız
- 3 Güftâre gelse tûñi-i şeker-dehânımız
- 4 *Ehl-i zamâne anlayamazlar lisânımız*
- 5 *Nev‘î meger ki söyleşeler tercümân ile*

137

74a

ĖAZEL-İ MUĞİTİ TAĞMİS-İ BEYÂNİ
Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

I

- 1 Yoluñda durmuşuz ne ķadar olsa hîdmete
- 2 Bir kez kenâre gel irelüm biz de vuşlata
- 3 Sensiz umaruz anı yem-i firķate yete
- 4 *Cânâ rakîb ile nice bir seyr-i firķate*
- 5 *Ėarķ itmegil esîr-i dili baķr-ı Ėayrete*

II

- 1 İtsem ‘aceb mi Ėayl-i Ėamuñ birle ittiñâd
- 2 Hem-reh bu yolda baña elem oldu Ėuşsa-zâd

IV/5 olaydı:olundı NVD.

V/5 söyleşeler: söyleşevüz NVD.

137 Abdullah Tataroğlu, *Muğitî Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği Dîvânının Tenkîdli Metni* (MHTD.), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1995. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). s.275, G.181.

I/5 itmegil: itmegil // Ėayrete: firķate MHTD.

- 3 Hāzır şu ʿazbe durmama dirsen nedir murād
- 4 *Bār-ı belānı yükleneyin herçi bād-[ā]bād*
- 5 *Dil fülki bata baħr-ı gama yā geçe öte*

III

- 1 Kāpladı yine dört yanımı zülmet-i elem
- 2 Gitdüğe oldu girye ile eşküm ise yem
- 3 Girdāb-ı ğamda koma meded eyleyüp kerem
- 4 *Luṭf it alarġa durma kenāre gel ey şanem*
- 5 *Deryā-yı hicr[e] urşa kaçup şalma kal yete*

IV

- 1 Mecnūn'uhn irse Leylī ğamından göge başı
- 2 Ben ʿāşıķuñ felekde olıma az ayakdaşı
- 3 Gelmez kenāre n'eyleyüm ol serv-i ser-keşi
- 4 *Baħr-ı muhīt olursa ʿaceb mi gözüm yaşı*
- 5 *Düşdi hevā-yı ʿaşķ ile girdāb-ı miħnete*

V

- 1 Bir tārā döndi zaʿ f ile güyā bu cism-i zār
- 2 Zülfüñ ğam ile aqlum ise oldu tār-ı mār
- 3 Gāhı şalıntıya düşe gāhı ide qarār
- 4 *Limān-ı ğamda niçeye dek bunca rüzgār*
- 5 *Rāh-ı vişāle şalmaya keşt-i dil bata*

VI

- 74b
- 1 Olmaya hāli derd ile ālām çekmeden
  - 2 Şirīn ğamıyla nite ki şaħrāda kūh-ken
  - 3 Başından eksik olmaya hiç miħ olup miħen
  - 4 *Baħr-ı fenāda isterin aġyārı Tañrıdan*

II/4 belānı: belā gibi MHTD.

III/5 kal yete: kilite MHTD.

5 *Yanar âtāya bād-ı ecel götürüp ata*

VII

- 1 Bundan ziyāde baḥruñ olur mı meşakkāti
- 2 Talğa Beyānī arta karenin ola qatı
- 3 Yoldāşuñ ola Hızr Haq ide ‘ ināyeti
- 4 *Çoq çekdüñ ey Muḥīfī yem-i gamda şiddeti*
- 5 *Vaḳti dūrür kim irişesin bir selāmete*

138

ĠAZEL-İ BĀĶĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Müstef’ ilün Fe’ülün Müstef’ ilün Fe’ülün

I

- 1 Oldı nesīm-i hoş-dem meşşāte bu cihāna
- 2 Rūy-ı ‘ arūs bāğa fer virdi nāzükāne
- 3 Güyā ki yāsemendür zülf-i nigāre şāne
- 4 *Açdı gülüñ niḳābın bād irdi gülsitāna*
- 5 *Gösterdi rūy-ı baḥtın āyine-i zamāna*

II

- 1 Yād itmiş idi dehrüñ sünbüllerin perişān
- 2 Kalmışdı gülşen içre serv olmadan ḥurāmān
- 3 Dökmişdi berk-i bārın olmuşdı şöyle ‘ uryān
- 4 *Fāḥir libāsa koydı eşcār-ı bāğ[ı] devrān*
- 5 *Bādām-naḳşī kemhā geydüirdi ergāvāna*

III

- 1 Var ise cān u dilden olmuşdur aña bende
- 2 Ḥidmetdedür hemişe ol bende-i figende

- 3 Geçse teccüssü ider ayende vü revende
- 4 *Mektûbın elde dutmuş zanbağ reh-i çemende*
- 5 *‘Arz ide tâ ki hâlin ol şâh-ı Kâmurâna*

IV

- 75a
- 1 Kimdir diyeyin ey dil saña işit anı bil
  - 2 Oldur zeki vü ‘âkil olmaz aña mu‘adil
  - 3 İhsân-ı luḫfa mâ’il emr-i Ḥudâ’ya kâ’il
  - 4 *Ya‘nî o şâh-ı muḫbil ol nükte-dân-ı kâmil*
  - 5 *Şâhib-ı kırân-ı ‘âdil Sulṫân Selîm Ḥâna*

V

- 1 Evsâfını o şâhuñ gerçi dirüz dinilsün
- 2 Yel gibi bu Beyânî her dem yolunda yelsün
- 3 Medḫünde ḫalk-ı ‘âlem ‘âcizlerü ne bilsün
- 4 *Zât-ı şerîfi vaşfin Bâkî ne resme kılsun*
- 5 *Melhûz olan ma‘ânî mümkün degül beyâna¹*

139

GAZEL-İ NÂTIKİ TAḤMİS-İ BEYÂNİ

Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

I

- 1 İtmez vefâ bu dehr-i kühen çünki bir kese
- 2 Mesken olursa n'ola sezâ büm-ı ger-kese
- 3 Başuñda bu hevâ-yı heves niçe bir ese
- 4 *Dil virme ki şaḫın revâḫ-ı muḫarnese*
- 5 *Âmâc-ı tîre olma bu tâḫ-ı muḫavvese*

III/4 dutmuş: tutmuş BD.

III/5 ol şâh-ı Kâmurâna : sulṫân-ı kâ-m-kâre BD.

V/4 şerîfi:kerîmi BD. // resme: güne BD.

¹BD., G.470/ 2-3 yoktur.

II

- 1 Kılma libās-ı ʿāriyet-i dehre iʿ tibār
- 2 ʿÜryān ʿalursa da ʿo tenüñ ʿalsun itme ʿār
- 3 Terķ it ʿabāyı köhne ʿabā eyle iḥtiyār
- 4 *Peşmine-pūş ki ide faķr ile iftiḥār*
- 5 *Bir köhne şālı virmeye biñ ʿarḥı atlasa*

III

- 1 Meyl itme bir iķim şuya ger olsa da zülāl
- 2 Şabr eyle rızķ iķün yeme ğam çekme hiç melāl
- 3 Virür naşibin ir giķ o Rezzāk-ı bī-zevāl
- 4 *Hün-ı dile ʿanāʿat idüp ğayretüñle ʿal*
- 5 *Karş-ı meh olsa şunma elin nān-ı nāke*

IV

- 75b
- 1 Öyküñdi ʿadd-ı yāre diyü bağlayup resen
  - 2 Çekdi ʿevürdi bende urup serv-i yāsemen
  - 3 Āzāde iken öz başına uştu cümleten
  - 4 *Oldı ʿemende servlik diküp hüner-i zağan¹*
  - 5 *Etdi diyü meşābehet ol serv-i nevrese*

V

- 1 İnkār iderse zāhid eger ʿaşķ-ı ʿāşıkı
- 2 Söyletmegil Beyānı gider şol münāfıkı
- 3 Taķdīre ʿıl ḥavāle gözet Ḥaķķ-ı Sābıkı
- 4 *Terk eyle dirse nāşih eger ʿaşķı Nāḥikī*
- 5 *Daḥl itmesün zamirüñe şaķın bu vesvese*

¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

140

GAZEL-İ EMRİ TAHMİS-İ BEYÂNİ

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

I

- 1 Gerçi ölsemde dimem hâlümü ben degme kese
- 2 Disem olur hele bir pîr-i mübârek nefese
- 3 Nâlem irmez n'ideyüm sen şeh-i feryâd-rese
- 4 *Ğuşsa-ı hâl u ruhuñ düşdi dil-i pür-hevese*
- 5 *Ťakatim yetmez iken sâye-i perr-i megese*

II

- 1 Şöyle kâr itdi yaña miñnet-i çarh-ı keç-rev
- 2 Hiç görünmez gözüme şive-i refâr tiz-rev
- 3 Dil ü cân bülbüline sen yüzi gülzâr-ı serv
- 4 *Olsa bâğuñ yeridür lâle-i hamrâsı alev*
- 5 *Şâh-ı güllerle çemen döndi müştëbik kafese*

III

- 1 Kaldı girdâb-ı felâketde dilâ keşte-[i] ten
- 2 Yoğ ki bir bād-ı muvâfık çıkara şağ u esen
- 3 Eşkimün seyline virse n'ola deryâ-ı mihen
- 4 *Kipriğümü taraf-ı dide-i giryânda gören*
- 5 *Beñzedür baħr kenârında olan hâr u haşa*

IV

- 76a
- 1 Görinür şanma sipihr üzre şehâb-ı pür-nem
  - 2 Şan kaçâr ile cümledür ki dutup râh-ı 'adem
  - 3 Eylemiş her birinüñ bâr-ı elem kıddini ham

140 ED., s.?, G.459.

I/4 hâl u ruhuñ : hâl lebün ED.

II/4 Olsa bâğuñ yeridür lâle-i hamrâsı alev: Dil ü cân bülbüline sen yüzi gülsüz ey serv ED.

II/5 müştëbik: müşëbbek ED.

III/4 Kipriğümü taraf-ı dide-i giryânda gören: Ťaraf-ı dide-i giryânda gören kipriğümü ED.

- 4 *Meh-i nevden dil ü zār nāleler eyler her dem*
 5 *Felegi beñzedürüm ‘aşk yolunda cerese*

V

- 1 Dār-ı ‘uqbāya Beyānī ki kaçan rıhlet ide
 2 Umarın rahmet ide diyine Hāq rahmet ide
 3 ‘Aşk ile gör ki vücūdum nice ünsiyet ide
 4 *Emrī hāk olmuş iken kalğa tozun ‘izzet ide*
 5 *Cānib-i yārdan üstüme kaçan kim yel ese*

141

ĞAZEL-İ VEYSİ TAHMİS-İ BEYÂNİ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I

- 1 Yine damad dil-i merdāne geldi girdi meydāne
 2 Felekde sende seyr it gör nic' olur sūr-ı şāhāne
 3 Serāy-ı himmete bir cümledür güyā bu kāşāne
 4 *Dem-i ziyetde olur nev-‘arūs-ı fikr-i cānāne*
 5 *Gözüm meşşāte gönlüm āyine kirpiklerüm şāne*

II

- 1 Nedür başdan ham-ender hamlık ol zülf ile perçemde
 2 O yāre hod müşābih yoğdur ins ü cinn ü ādemde
 3 Ne ra‘ nā gösteriş gör ne reviş vardur o gül-femde
 4 *Ne zibā beñzer ol serv-i revānum bāğ-ı ‘ālemde*
 5 *Otursa şem‘a dursa serve gitse māh-ı tābāna*

IV/4 dil ü zār : dili var ED.

IV/5 Felegi beñzedürüm ‘aşk yolunda cerese : Beñzedürsem felegi n'ola bu yolda cerese ED.

V/4 olmuş iken: olur isem ED. // tozun: tozum ED.

III

- 1 Yana yoluñda hiçdür gerçi cānı der-miyān itmek
- 2 Saña düşmez efendi ortada yoğ yere k̄ān itmek
- 3 Nice mümkün dūrür keyfiyyet-i ħāli beyān itmek
- 4 *Nice k̄ābildür esrār-ı ğam-ı ‘aşķ-ı nihān itmek*
- 5 *Göñül divāne ben bīğāne çeşm-i yār-ı mestāne*

IV

76b

- 1 ‘Adāletle n'ola nāmuñ tūtarsa kevn-i āfākı
- 2 Ĥudā virdi saña şāhum bu deñlü ħüb-ı aĥlākı
- 3 Bilürsün kim degüldür kimseye bu salţanat bākı
- 4 *Giyersün ħil‘at-i rengin kırarsun ħayl-i ‘uşşākı*
- 5 *Niçe kağl eyledün ħalkı yeter girdün yeter k̄ana*

V

- 1 Beyānı gibi ‘ālem ħidmetünde cümle k̄ā’imdür
- 2 Ķapuñda istinādı anlaruñ Allāh-ı ‘ālemdür
- 3 Şular kim āsitān-ı devlet-i şāha mülāzımdur
- 4 *Devām-ı devlet-i iĳbāl için her ğāh lazımdur*
- 5 *Du‘ā Veysī-i nālāna kerem şāh-ı cihān-bāna*

142

GAZEL-İ RŪĤİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Bī-ĥamiyetlügi ĳo zen gibi ol merdāne
- 2 Toĝrulup varma şaķın nākes-i kec-iz‘āna
- 3 Ķoma daĥl eylesün şoĥbetüne bī-ğāne
- 4 *Ehl-i ‘irfān ile ol kılma nazar nādāne*
- 5 *Gül el üzre dutulur ħār atılır yābāna*

II

- 1 Şu ki şabit-kağem dehrde merd olmayıcağ
- 2 Çarđu pergāre urur ehl-i ĥired olmayıcağ
- 3 Noğta-veş ‘ālem-i terkīyede ferd olmayıcağ
- 4 *Der-miyān idüp özin keşte-i derd olmayıcağ*
- 5 *Kişi ayık başamaz dā’ire-i ‘irfāna*

III

- 1 Cevher-i kālbi anuñ zer gibi kim şāf degül
- 2 İşi gelmez ‘amele belki o şarrāf degül
- 3 Kıo mülevveşlügi kim ‘ādet-i eşrāf degül
- 4 *Ťālib-i rahmete ālūdelük insāf degül*
- 5 *Pāklük vāsıťadur mađfıret-i Rađmāna*

IV

- 77a
- 1 Dili şirin suđanı tūťı-i güyā eyler
  - 2 Kālbi āyine-şıfat pāk-i mücellā eyler
  - 3 Sende seyr it gözin aç gör ne temāşa eyler
  - 4 *Ādemi ehl-i nazār soğbeti bīnā eyler*
  - 5 *Kıo bu a‘mālıđı insāna karış insāna*

V

- 1 Dest-i kudret ki idüp nağş-ı ‘izāruñ tesvīd
- 2 Bin taşavvurla irişmeklik aña emr-i ba‘īd
- 3 Çıkarup anı beyāz itmede oldu nevmīd
- 4 *Ĥaťtunuñ irmedi tađkīkine ehl-i tađlīd*
- 5 *Kimisi sebzeye beñzetdi kimi reyĥāna*

VI

- 1 Ne ĥalāvet var o güftār-ı şeker-bārda kim
- 2 Ya nedür bunca leťāfet o ruđ-ı yārda kim
- 3 Hiç fehm idemezem kalmışam efgārda kim

- 4 *Ne yazılmış ‘acabā ‘arız-ı dil-dārda kim*
 5 *Görse kāfir anı elbette gelür imāna*

VII

- 1 Gerçi çok dilde bugün kāl ile kıl ey Rūhī
 2 Herkesi ehl-i suhan anlamagıl ey Rūhī
 3 Gör ne dir diñle Beyānī’yi de bil ey Rūhī
 4 *Söz demek her kişinün semti degül ey Rūhī*
 5 *Söz odur kim ola rindāne vü dervīşāne*

143

ĠAZEL-İ VAĦDETİ TAĦMİS-İ BEYĀNİ

Müfte‘ilün Mefā‘ilün Müfte‘ilün Mefā‘ilün

I

- 1 Yāri olanuñ ey dilā nāzük ü nüktedān ola
 2 ‘Āşık-ı zārı da ’imā pīr ise nev-civān ola
 3 Çekse ne ğam aña cefā hem-dem-i mihrībān ola
 4 *Bu ne şafādur ey şabā yār ola dil-sitān ola*
 5 *‘Āşık-ı zār-ı bī-nevā āh ide ħūn-feşān ola*

II

- 77b 1 Tir-i müjeñle bağışuñ bağılu belüñde terkeşüñ
 2 Yok bu cihānda hiç işüñ ne bulunur ayağdaşuñ
 3 Vir yolına dilā başuñ dīdeden ağıdup yaşuñ
 4 *Eşk-i revān-i dilkeşüñ ile ziyāde āteşüñ*
 5 *Yoluna ol perī-veşüñ cān ise de revān ola*

III

- 1 Çarĥ o kejdüm-i laķab virdi cihāna tāb-ı teb
 2 Çekmededür ķamu ta‘ ab cümle zamāna ĥalkı hep
 3 Ger ‘Acem ü ger ‘Arab neye varur şoñı ‘aceb

- 4 *Ger bu siphr-i pür-gâzab böyle dönerse rûz-ı şeb*
5 *Yerde vü gökde bî-sebeb belki nice kırañ ola*

IV

- 1 Döndi belāya rāhumuz hem-reh ola ilāhumuz
2 Elde ruḥ-ı siyāhumuz vardur eger günāhumuz
3 Buña Ḥuda güvāhumuz sen var iken penāhumuz
4 *Ḥayf degül mi şāhumuz cā'iz ide tebāhumuz*
5 *Ḳadd-i düta vü āhumuz tîr ola hem-kemān ola*

V

- 1 Diñle Beyānî dādumuz neye varur bu vādümüz
2 Pākdür i' tikādümüz dehre yoḡ i' timādumuz
3 Ḥaḡ söze yoḡ 'inādumuz Ḥaḡḡadur inḡiyādumuz
4 *Vaḡdetiyā murādumuz nūr ide hem sevādumuz*
5 *Zikr olunursa ādumuz sırr-ı suḡan-ı 'ayān ola*

144

GAZEL-İ ŞĀFĪ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılün

I

- 1 Tüb idüp atdı felek 'arsa-ı devrāna beni
2 Dest-i çevgān-ı ḡazā şaldı bu meydāna beni
3 Kimse yoḡdur ki varup añlada yārāna beni
4 *Kim bilür atmayalardı ḡatı yābāna beni*
5 *Ṭaş toḡuraydı toḡurmaḡdan ise ana beni*

II

78a

- 1 Yok durur ḡaşılı hiç Ḥaḡḡa yarar bende 'amel
2 Cümle bî-hüde dūrür māzî eger müstaḡbel
3 'Acaba kim ide bu mes'ele-i müşkili ḡal

- 4 *Bilmezem hazret-i lā-yüs'el ammā tef'al*
 5 *Ne için koydı ola hey'et-i insāna beni*

III

- 1 Benem ol vālih-i rüsvā-yı cihān-ı bī-dil
 2 Pay-māl-i reh-i miḥnet-zede-i lā-ya' kııl
 3 Gelmedinse bu vücūd-‘ālemine ve'l-hāşıl
 4 *Ḳā'il idüm ki yatam çāh-ı 'ademde niçe yıl*
 5 *Ḳābil idince Hudā şüret-i 'irfāna beni*

IV

- 1 İl baña düşmen ü kimseyle benüm yok ḥarbüm
 2 Çok veli dest-i sitem birle cefādan ḍarbum
 3 Bunca derdüm var iken birde aña muḗtaribüm
 4 *Yalñuz bu ne belādur ki şafā-yı ḳalbüm*
 5 *Bā' iş-i ḥıkd ü ḥased eyleye yārāna beni*

V

- 1 Künc-i miḥnetde Beyānī günüm oldu şeb-i tār
 2 Rūzgārumsa gelüp giçmededür leyl ü nehār
 3 Gün gibi rif' ate irgürse sipihr-i ğaddār
 4 *Ḳoymasa maḥlaş-i Şāfi gibi ayağda ne vār*
 5 *Bāri fi'l-cümle ḳarīn eylese yārāna beni*

145

GAZEL-İ ŞAFİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Eyledi tā kim ezel güher-i yekdāne seni
 2 Virdi ḥıfz itmek için hāzin-i dürdāne seni
 3 Getürünce ne belā çekdi bu meydāne seni

- 4 *Bildi bir dürr idigin atmadı yābāna seni*
 5 *Tođduđuñ gibi şarup şarmaladı aña seni*

II

- 78b 1 Evvelā bu kim vücūd ʿ alemine gelmek için
 2 Hıdmetinde çü şabā şubḥ-ı mesā yelmek için
 3 Saʿ y idüp Kaʿ be-i kūyına varup irmek için
 4 *Ķo bulamazlığı kim kendüyi bildürmek için*
 5 *Ķoydı Ħallāķ ezel şüret-i insāna seni*

III

- 1 Sen ki āzede idüñ bende-i nāçār olduñ
 2 Hüzni Yaʿ kūb çeküp ḥasret ile zār olduñ
 3 Göz açup ḥāb-ı ʿ ademden niye bī-dār olduñ
 4 *Raḥm-ı māder gibi zendāne giriftār olduñ*
 5 *Mālik idince Ħudā Yūsuf-ı ʿ irfāna seni*

IV

- 1 Gün gibi virdi şeref dehre ziyā-yı ḳalbüñ
 2 Vāsiʿ olsa n'ola her demde fezā-yı ḳalbüñ
 3 Reşk ider ehl-i ḥased görse ğınā-yı ḳalbüñ
 4 *Sükker-i nazm ile mir ʿāt-ı şafā-yı ḳalbüñ*
 5 *Dilledürse n'ola tūṭı gibi yārāna seni*

V

- 1 Diñle pendini Beyānı'nüñ ilet başa işi
 2 İtmese kendüye himmet ḳalur ayakda kişi
 3 Gitse jeng āyineden rüşen olur gösterişi
 4 *Maḥlasüñ Şāfi ise terk ide ğıll ü ğışı*
 5 *İrgöre himmet-i ʿ āli-dahl-i iḥsāna seni*

146

GAZEL-İ NEV'İ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

- 1 Çekdi şöbetden ayak gör sākiyā cānāneyi
- 2 Naql-ı meyden kaldurup fi'l-cümle āb-dāneyi
- 3 Tolu urmuş dir görenler meclis-i rindāneyi
- 4 *Ḳalb-ı 'āşık gibi vīrān itdiler meyhāneyi*
- 5 *Bī-vefālar 'ahdine döndürdiler peymāneyi*

II

- 79a
- 1 Bilmez oldu kimseler pīr-i muḡānın kıymetin
  - 2 Vākıf-ı esrār olan añlar anuñ keyfiyetin
  - 3 Ayaḡa bıraḡdılar çāk başdan anuñ ḡürmetin
  - 4 *Ḳahveye tebdil idüp cām-ı şarabuñ lezzetin*
  - 5 *Baḡladılar naḡş-ı şavtuñ yerine efsāneyi*

III

- 1 Cām-ı 'ıyşuñ yerlere çaldı felek 'arzın dilā
- 2 Na're-i mestāneler eflāke irerse n'ola
- 3 Tökunup çarḡına bir gün çarbın senüñ bilā
- 4 *Ḳorḡarın eyler şikeste dāver-i ḡükm -i ḡazā*
- 5 *Sāḡar-ı mīnā diyü bu künbed-i virāneyi¹*

IV

- 1 Ḥāşılı ma'mur iken meyhāneler oldu ḡarāb
- 2 Āteş-i ḡasretle n'ola yansa yaḡılsa kebāb
- 3 Görmeze urdı baḡup aḡmāz-ı 'ayn itdi ḡabāb
- 4 *La'l-i dilber gibi gözlerden nihān oldu ḡurāb*

146 NVD., s.514, G.469.

II/5 naḡş-ı şavtuñ: şavt ü naḡşuñ NVD.

III/4 ḡükm: devr NVD.

¹ NVD., G.469/3-4 yer deḡiştirmiştir.

IV/4 dilber: cānān NVD. // ḡurāb: şarāb NVD.

5 *Çeşm-i cānān gibi bī-mār itdiler mestāneyi*

V

- 1 N'eyleyem dirsən Beyānī kendüni meşhūr idüp
- 2 Ğıll ü ğışdan sāde kıll ƣalbūñ evin pür-nūr idüp
- 3 Māsivā terkin ur cān u dilūñ mesrūr idüp
- 4 *Sen de Nev'ī muƣteżā-yı nefis[i] dilden dūr idüp*
- 5 *Şāhid-i rūħa gel iħzār eyle ħalvet-hāneyi*

147

GAZEL-İ BĀĶĪ TAĤMĪS-İ BEYĀNĪ

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

I

- 1 Yokdur bu fenā bezminüñ ey sākī bekāsı
- 2 Degmez hele bāline anuñ derd ü belāsı
- 3 Gıtdi[y]se n'ola cām-ı meyüñ zevƣ ü şafāsı
- 4 *Ĥoş geldi baña mey-gedenüñ āb-ı hevāsı*
- 5 *Allāh ki güzel yerde yapılmış yıƣılası*

II

79b

- 1 Ey dil yoğ iken ƣılca miyān-ı eserinden
- 2 Çok kes arayup geçdi bu ortada serinden
- 3 Rāzı olduğına dāl bu bitmez mi yerinden¹
- 4 *Gıtmez o mehün rā gibi ħançer kemerinden*
- 5 *Üftādelerin öldürür āh işte burası*

147 BD., s.416, G.508.

I/4 āb-ı: āb u BD.

I/5 Allāh ki: Vallāhi BD.

¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

III

- 1 Dense ne şafâdur harem-i kûyına merve
- 2 Beñzerse o kebk n'ola reftâr-ı tiz-reve
- 3 Tāvus-şifat şive ile eylese cilve
- 4 *Zibā yaraşur hil'at-i nāz ol boy[1] serve*
- 5 *İki kolumı kılsam aña bil dolaması*

IV

- 1 Ol zāhid-i huşkuñ ne ola nağmesi bir cins
- 2 Gavğası neden söylemeden rabt ile yābis
- 3 Cā'iz degül itmek dir imiş 'āşıkā meclis
- 4 *Men' eyler imiş mes'ele-i 'āşıkı müderris*
- 5 *Ey h'āce anuñ var ise yaklaşdı kazāsı¹*

V

- 1 Vaşl oldu Beyānī çekerek derd-i firākı
- 2 Bu mertebeye olmadı bir kimse mülāki
- 3 Pür kıldı dem-i nuṭkı ile Şām-ı 'Irākı
- 4 *Meddāh olalı çeşm-i ğazālātuña Bākī*
- 5 *Öğrendi ğazel tarzını Rūmuñ şu'arāsı²*

148

ĞAZEL-İ ŞEMS PĀŞĀ TAḤMĪS-İ BEYĀNĪ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Bir diyârı dolaşup eyler iken seyrānı
- 2 Göz terāzüsine urup gözedürken anı
- 3 Nāgehān gördük o dildārı ki yok aqrāmı

III/5 dolaması: tolaması BD.

¹ BD., G.508/2

V/4 ğazālātuña: ğazālāneñe BD.

² BD., G.508/5-6 yoktur.

- 4 *Şehre bakkal imiş alduğ yine bir cānānı*
5 *Kef-i dest ile dögünsün yürüsün mizānı*

II

- 80a 1 Çekdiler çünkü kenāre bulup ol serv-қaddi
2 Çıkısa halkuñ yiridür çarھا şadā-yı mededi
3 ‘Acaba derdüme bilmem nice ola çāre didi
4 *Başını taşlara urdı cigerin pāreledi*
5 *Aşılı kaldı şükür gördi tehī dükkānı*

III

- 1 Bilmedin gezdin eger mülket-i Şām u Halebi
2 Ne ola böyle kesād olmağa sūquñ sebebi
3 Eylemez oldu alup şatmağa bir kes talebi
4 *İtmeyelden sıra bāzārını engūr-lebi*
5 *Mürde ihyā idemez oldu o rūh-ı şānı*

IV

- 1 Bī-meze düşdi bezim қanı şarābuñ birezi
2 Sākī gözden tıyruz biz n’iderüz çoğ-[1] āzı
3 Yok midur duhter-i rez getüre bir berg-i sezi
4 *Şehrüñ üftādesinüñ kalmadı çeşm-i çerezi*
5 *Götürüp bey^ç ideli naқd-ı leb-i handānı*

V

- 1 Rūh-bağş idi yolunda ölene hurde-i ğam
2 Cān bulurdı lebünüñ cāmını nüş eylese Cem
3 Cān gibi tende nihān idi o cān-ı ‘ālem
4 *Halka tersā görünürdi meger ol ‘īsā-dem*
5 *Қismet rüz-ı ezelden var imiş imānı*

VI

- 1 Ergānun eylemege başladı çün kıl ile kâl
- 2 Uyup aña kefere uludular seg mişâl
- 3 Gördi ki büt yıqılup cümle bozıldı eşgâl
- 4 *Kilisa mâtem için rāhibi giydi kara şâl*
- 5 *Hep şanem cümle kadîd oldı kurudı kanı*

VII

80b

- 1 Ne Beyānî gibi var cānı nişār eylemede
- 2 Ne anuñ gibi olur āh ile zār eylemede
- 3 Bunca vādiye varup geşt-i güzār eylemede
- 4 *Hağ bu kim ol gözi āhū-yı şikār eylemede*
- 5 *Şems-i Pāşā-yı cihān oldı kağān arslanı*

149

ĠAZEL-İ MERDİ TAĤMİS-İ BEYĀNĪ

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

I

- 1 Niğārā dāğ-ı hasret yaqdı bağrum lāle-gün itdi
- 2 ' İzāruñ şevki dilde āteş-i ' aşqum fizün itdi
- 3 Derūnūm nāfe-i gīsūlaruñ sevdāsı hūn itdi
- 4 *Hevā-yı zūlf-i müşkinūñ beni ġayet zebūn itdi*
- 5 *Gözün ahūları āvāre-i deşt-i cünūn itdi*

II

- 1 Deli tufānı Nūh'uñ gerçi dirler bir muşibetdür
- 2 Yaşum yanında ol bir kıatre-i nāçize nisbetdür
- 3 Niçe kez ġarğa varmış zevrāk-ı bahr-ı felāketdür
- 4 *Felek şanmañ görinen keşti-i derdā-yı miñnetdür*
- 5 *Kim anı şarşar-ı āh-ı derūnum ser-niğūn itdi*

III

- 1 Cihānda bundan özge el virür mi ādeme devlet
- 2 Gele ayağına manşib bula günden güne rif' at
- 3 Muhaşşal kıl kalem ile hüsn-i haţţ eylemiş diĸkat
- 4 *Yazarken koysa ser-hadd-i cününü kātib-i kudret*
- 5 *İki ebrūsını Leylānuñ aña iki nün itdi*

IV

- 1 'Adālet mi diyem ey dil kef-i mizān-ı eflāke
- 2 Biriyle vezne gelmez uymaz aşlā 'aql-ı idrāke
- 3 Nice āh itmeye bülbül bata gül hār-ı hāşāke
- 4 *Çıkartdı nāķış-ı evce düşürdi kāmil[i] hāke*
- 5 *Edānī-perver oldı çarh-ı gerdün meyl-i dūn itdi*

V

- 81a
- 1 Zihī rengin ü ter haĸķā zihī el-fāz gün-ā-gün
  - 2 Bulunmaz baħr-ı naẓm içre buña beñzer dürr-i meknūn
  - 3 Bu mu'cizdür Beyānī şanma bunu şi'r ola mevzūn
  - 4 *ĸılupdur ehl-i nazmı lu'bet eş'āruña meftūn*
  - 5 *Yine cādū-yı tab' uñ Merdiyā sihr-i füsūn itdi*

150

GAZEL-İ EMİRİ TAĤMİS-İ BEYĀNİ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

- 1 Söz esāsın baĸladum açup belāĸatdan deri
- 2 Uymaya pergār-ı efkāra muhaşşıl bir yeri
- 3 'Aĸla sıĸmaz şan' atı fehm-i firāsetden beri
- 4 *Cāmi-i Sinop içinde ögdiler bir minberi*
- 5 *ĸaşdum oldur ben daħı vaşf idem ol simin-beri*

II

- 1 Mazhar-ı zāt-ı tecellidür ser-â-pâ nürdur
- 2 Mu' ciz-i Mūsā ya sihr-i Sāmiri yā Türdur
- 3 Şerh olunmaz bu felekde gün gibi meşhürdur
- 4 *Ak gümüşdür dişler güyā yahud billürdur*
- 5 *Kaḅkı üstād işidür yā kimdür anuñ zergeri*

III

- 1 Olımaz bir kimse vāḅıf şan' at-ı bünyādına
- 2 Ugramışdur var ise bir mürşidüñ irşādına
- 3 Şeyḅ ' Arab dirler imiş bunı yapanuñ ādına
- 4 *Çevresi āyāt-ı Qurān āferin üstādına*
- 5 *Sikke-i mermerde kazmışdur muşanna' her yeri*

IV

- 1 Gice gündüz ḅalk-ı ' ālem ayağına yüz sürer
- 2 Hey nice pākize-meşrepdür dilā ol piri gör
- 3 Güyiyā ağzına dek āb-ı muşaffā ile pür
- 4 *Pāyını evvel şanasın bir tabaḅda kāsedür*
- 5 *Bāb-ı tevbe kapısı başında tāc-ı ḅayderi*

V

- 81b
- 1 ' Aşḅ yolunda Beyānī terkin ur cān-ı tenüñ
  - 2 Nāle ü feryād ile ḅār-ı belā kıl meskenüñ
  - 3 Bülbül-i güyā semāsın gerçi o verd-i gülşenün¹
  - 4 *Bu ḅuşūryla Emiri ḅaddi mi benüm senün*
  - 5 *Medḅ idevüz (...) kürsi-i peygamberi*

¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

151

GAZEL-İ SULTÂN MURÂD TAŞTİR-İ BEYÂNİ

Meḥ'ülü Fā'ilâtü Meḥā'ilü Fā'ilün

I

- 1 *Gülşende kıldı bülbül-i güyâ hikâyeti*
- 2 *Gül muşhafından itdi seherden kıırâ' âti*
- 3 *Gelmez beyâna gerçi bu şerhün bidâyeti*
- 4 *Fi'l-cümle kışşanuñ hele budur nihâyeti*
- 5 *Ağzından itdi goncanuñ işbū rivâyeti*

II

- 1 *Geldüm bu 'arşaya bu cemâl ü kemâl ile*
- 2 *Güldüm açıldum ol boyı tâze nihâl ile*
- 3 *Günden güne güzellenüp reng-i âl ile¹*
- 4 *Vaktüm benüm hoş olduğı bu hüsni hâl ile*
- 5 *Bir hüb-rüdan almışam işbū letâfeti*

III

- 1 *Bu reng ü boyı vü letâfet ki bende var*
- 2 *Oldı cemâl-i hüsnüme 'aşık hezâr-ı zâr*
- 3 *Oldum şüküfe hayli ne serdâr-ı kâm-kâr*
- 4 *Baş üzre yir idüp n'ola bulursam i' tibâr*
- 5 *Cümle anuñ durur bu eser ço cehâleti*

IV

- 1 *Pes 'aşık olmağıl eşere ol mü'eşşire*
- 2 *Şüretde kalma irişe gör bir muşavvire*
- 3 *Nağş-ı ma'ânı gözle kulağ tut müfessire*

151 Ahmet Kırkkılıç, *Sultân Üçüncü Murâd (Murâdi)- Hayatı, Edebî Kişiliğ, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni* (MRDD.), Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, 1985. (Yayımlanmamış Doktora Tezi.), s. 495-96, G.1521.

¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

II/5 almışam : itmişem MRDD.

III/I vü letâfet: sen görürsün MRDD.

- 4 Tedbîr-i ğayrı o yûri var bir müdebbire
5 *Tā sen de ‘āşķ ile bulasın yahşı hāleti*

V

- 82a 1 *Bir hissedür Murādî bu güftārdan murād*
2 Bin kışsa dense olmaya bundan daħı ziyād
3 Eyle du‘ ā-yı devletin anuñ Beyānî yād
4 Aña ki hoş buyurdu anı ol şeh-i ‘ibād
5 *‘Āķil olanlar andan iderler dirāyeti*

152

ĠAZEL-İ SULŦĀN AĦMED TAĦMĪS-İ BEYĀNĪ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

I

- 1 Dilā tüt gūşı hūş diñle güftār-ı cihān-dārı
2 Tazarru‘ la Cenāb-ı Ħaķķa yüz tutmuş idüp zārı
3 Bu gūne şādir olmuş dirler el-fāz-ı dürer-bārı
4 *İlāhi cānibine şalmışam ben iki serdārı*
5 *Kerem kııl düşmeni ķahr eyle maşūr eyle anları*

II

- 1 Ħudāyā yoķ şerikūñ evvel ü āħir hemān birsin
2 Cihān var iken yoĝ etmege bir demde ķādirsin
3 Senūñ fermānuñ ile ‘ asker iki cānibe irsün
4 *Birisi ķār-ı yāri sevmeyen zālimleri kırsun*
5 *Biri varsun helāk itsün senūñ emrūñle küffārı*

III

- 1 Ķabul eyle du‘ āmı ķünkü sulŦānum saña ķaldum
2 Ķamu Ħikmet senūñ yā Rabbi baħr-ı hayrete taldum

- 3 Yolumda var imiş geldi bugün eksikliğüm bildüm
 4 *Tevekkül eyleyüp dergāhuña çün yüz süre geldüm*
 5 *Elüm al dest-i luṭfuñla irişdür ‘avnüñ ey Bārī*

IV

- 1 ‘Adū-yı deyni yā Rabb ḳahr idüp ḳor it mezellet vir
 2 Cünüd u gāziyān-ı müslimine yine fırsat vir
 3 Resülün Çār-ı Yārin sevmeyen mel‘ūna zillet vir
 4 *Ḥabībün ḥürmetine ‘asker-i İslāma nuşret vir*
 5 *Kemāl-i luṭf-ı cūdından ol anlaruñ nigeḥ-dārı*

V

82b

- 1 Cihān-ı bī-şebātı yine ābādan iden sensin
 2 Beyānī gibi kimin bende-i fermān iden sensin
 3 Kimini ‘iz ile serdār-ı ‘ālī-şān iden sensin
 4 *Yoğ iken var idüp çün Aḫmedi Sulṭān iden sensin*
 5 *Yine sen vir anuñ maḳşūdını ey ‘ālemün vārı*

153

GAZEL-İ TİĞİ TAḤMİS-İ BEYĀNĪ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Yoḳ durur ḫāl-i dilümden o mehün āgāḫı
 2 Çıkarursam yeridür çarḫa fiğān ü āḫı
 3 Sözi bir yere ḳoyup hep bir idüp efvāḫı
 4 *İttifāk eylemişüzdür şu‘arā-yı Allāḫı*
 5 *Cāndan medḫ idevüz cümle gāzanfer şāḫı*

II

- 1 Siḫr ide cilvede nāz ile o çeşm-i cādū
 2 N'ider ol ḳāmet-i mevzün o nihāl-i hū

- 3 Evc-i eflāke çıkar velvele-i na' re-i hū
- 4 *Cāme-i sūrḥ ile raqs itse kaçan ol meh-rū*
- 5 *Çarḥ-ı çārumda tulū' itdi şanur dil māhı*

III

- 1 Hüsni hulkunda anuñ halk-ı zamāna şākir
- 2 Zülfidür ancak ide kalbi perişān hātır
- 3 Bāreḳallāh-ı zīhi kudret-i şun' -ı Kādir
- 4 *Kākūlin seyr iden ol serv-i kadūñ raqsına der*
- 5 *Hūblar şāhıdur ol kāmēt-i tūg-ı şāhi*

IV

- 1 Kānı bir sencileyin tāze-civān-baht yigit
- 2 Elin al bende-i pīrūñ sözini şāhum işit
- 3 Meded öldüm beni gel şerbet-i la' lūñle dirilt
- 4 *Haste-i derd-i gamum şun leb-i 'İsā luḫ it*
- 5 *Kıl şifā-sāz aña maḫfī-i nigāhı gāhi*

V

- 83a
- 1 Yok sözüm aña Beyānī buña Ḥaḳ ṭanıḳdur
  - 2 Kūlī fi' line muvāfiḳ sözine şādıḳdur
  - 3 Kūlıdur cümle cüvānān aña hep ' aşıḳdur
  - 4 *Şeh-i hūbān-ı cihān dırsem aña lāyıḳdur*
  - 5 *Tiḡiyā şimdi odur kişver-i hüsnuñ māhı*

154

GAZEL-İ ' ĀLİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

I

- 1 Donandı her şecer başdan ayağa berg-i bār oldı
- 2 Çemenler yine ezhār ile pūr-naḳş-ı nigār oldı

- 3 Figāna başladı gülşende bülbüller hezār oldı
- 4 *Yine süsen gibi bayraklar açıldı bahār oldı*
- 5 *Ƙızıl yelkenlü ğazilerle şahrā lāle-zār oldı*

II

- 1 Ne deñlü itse mürġān-ı hoş-elhān-i çemen ğavġā
- 2 Hezār eylese feryād-ı figānın bülbül-i şeydā
- 3 Ƙulağ tutmaz birinüñ nālesin gül diñlemez aşlā
- 4 *Şadā-yı bülbülünden ğülsitānuñ geldi istiġnā*
- 5 *Yine her bir dilāver na‘relerle āşikār oldı*

III

- 1 Yetişün düşmen üzre ‘asker-i Tātār fırsatdur
- 2 Ağın şalsun ki ġāret vaqti eyyām-ı ġanimetdür
- 3 Şadā-yı şürdan āvāz-ı zurnā bir ‘alāmetdür
- 4 *Ġazā deştinde bir toz Ƙopdı şan rüz-ı Ƙıyāmetdür*
- 5 *Ƙapandı ‘ayn-ı a‘dā bir ‘acā’ib rüzġār oldı*

IV

- 1 Ser-ā-pā ġüştelerden püşteler doldı be-her vādī
- 2 Ƙazındı mağv olup levh-i cihāndan düşmenüñ ādı
- 3 Düşürdi yirlere dest-i Ƙazā çok kadd-i şimşadı
- 4 *Dikildi nızeler gösterdi şekl-i serv-i āzādı*
- 5 *‘Adūnuñ Ƙanı pāy-ı serde ağıdı cūy-bār oldı*

V

83b

- 1 Beyānī Hağ budur yoğdur felekde anuñ ağrānı
- 2 Yuğardandur bu dehr-i dūna bağmaz ‘ālīdür şānı
- 3 Durup merdāne rağş tab‘ına gösterdi cevelānı
- 4 *Dem-ā-dem geh Ƙılıcla geh Ƙalemle aldı meydānı*
- 5 *Hele her yerde ‘Ālī pehlivān-ı nām-dār oldı*

155

ĞAZEL-İ 'UBEYDİ TAĞMİS-İ BEYĖNİ

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

- 1 Yoğ midur derd-i belānuñ güzelüm ārāmı
- 2 ĀĖir olsa Şeb-i Ėam gelse Őafā-hengāmı
- 3 Ėi zebūn itdi beni firĖatinūñ ālāmı
- 4 *İrmedin vaŐluña öldürme dil-i nā-kāmı*
- 5 *Görsün ey ĖaŐı kemānum Ėo hele bayrāmı*

II

- 1 Gelin ihvān-ı Őafā bir yere hep cem' olalum
- 2 NiĖe bir rūze-i hicr ile riyāzet Ėılalum
- 3 'IyŐ-ı nūŐ eyleyelüm Ėurrem olalum gülelüm
- 4 *Cismimüz döndi ŐalıncaĖa demīdür bulalum*
- 5 *Bile ŐalınmaĖa bir serv-i semen endāmı*

III

- 1 NaĖl-i bāde getür ey sākī ki ĖalduĖ yalıñuz
- 2 Āb u dāne dökөлüm az durulum ĖāŐılı iz
- 3 İttifāĖ eyleyelüm cem' olalum da siz ü biz
- 4 *Ėuralum tutmaĖ için tūtī-i cāmı gelüñüz*
- 5 *Ėalka-ı meclis-i yārān-ı Őafādan dāmı*

IV

- 1 Bezme gün gibi ruĖuñdan güzelüm Şu' le viren
- 2 Őem' -i kāfūra bedeldür o gümüŐden gerden

---

155 UBD., s.534-535, G.326.

I/4 nā-kāmı:bed-nāmı UBD.

I/5 kemānum: hilālüm UBD.

II/4 demīdür bulalum : bulursak demidür UBD.

III/4 Ėuralum: gelüñüz // gelüñüz: Ėuralum UBD.

- 3 Cānına kūt irişür dīdesi olur rūşen
- 4 *Sāḳiyā çeşm-i lebūñ yādına cām-ı Cem içen*
- 5 *Meclisinde meze idindi şeker-bādāmı*

V

- 84a
- 1 Devr idüp ‘ālemi cām-ı suhanuñ dest-be-dest
  - 2 Şişe-i ḳalb-i Beyānī gibi olmaya şikest
  - 3 Neş’e-i keyfini eglerdi anuñ rüz-ı elest
  - 4 *Cür’a-ı cām-ı me‘āniden olurdı ser-mest*
  - 5 *Meclis-i nazmuña irişe ‘Ubeydī Cāmī*

156

GAZEL-İ MAḲĀLİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

I

- 1 İletdi başa çü Ferhād-ı tīşe-i kārı
- 2 Egerçi zümre-i ‘uşşāḳuñ oldı serdārı
- 3 Yanumda olsa n'ola ‘asker-i ğamuñ vārı
- 4 *Şeh-i sipāh-ı belānuñ benem alemdārı*
- 5 *Elümde derd-i dilüm bir livā-yı jengārı*

II

- 1 Benüm gibi ḳanı bir müflis ü ğarīb diyār
- 2 Olam meger varıcaḳ ḥ^vāba mālīk-i dinār
- 3 Gözümdür āhum eşki iderse n'ola nişār
- 4 *‘Aceb mi bağrıma taşlar başam terāzü var*
- 5 *Çü yoḳ o Yūsuf-ı ḥüsnüñ benümle bāzārı*

III

- 1 Kātı yuğardan olupdur o meh-liqāyı gören
- 2 Būrağdı yollara ‘ uşşāk-ı mübtelāyı gören
- 3 Belā budur bize eyler yine cefāyı gören
- 4 *Raḳībe mihr ider ol yār-ı bī-vefāyı gören*
- 5 *Şalur güneş gibi ḥāk-i siyāha envāri*

IV

- 1 Belā-yı ḥār ile bülbül ‘ aceb midür ola lāl
- 2 O nāle itmede güller şafāda fāriğ-i bāl
- 3 Kulağ kabartmaz iderse ne deñlü ḳil ile ḳāl
- 4 *Fiğān ki gūşına girmez gülün ne müşkil ḥāl*
- 5 *Hezār iderse hezārān-ı nāle vü zārı*

V

- 84b
- 1 Beyānī şormada düşdüm hicāb leblerini
  - 2 Ḥaber alıncaya dek dökdüm anda ḳan derini
  - 3 Ki cānum ağızıma geldi bilince tā yerini
  - 4 *Maḳālī satmaga ‘ aks-i la‘l-i güherini*
  - 5 *İki gözüm iki şanduğdur şadef-kārī*

157

GAZEL-İ ‘ ABDİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ
Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Ḳala şöunda kimün ḥayr-ı ḥalef evlādı
- 2 Yata rāḥat anuñ abā vü eger ecdādı
- 3 Ḳılalar cümle du‘ā ḥayr ile ola bādı
- 4 *Hüner oldur kişinün ḳande añılsa ādı*
- 5 *Diyeler vardur anuñ devlete isti‘dādı*

II

- 1 Bu fenā-dārını zan eylemeñüz bākî alur
- 2 Ne bināsınuñ esāsı ne durur mukem olur
- 3 ‘ Āıbet bād-ı mulālif aña bir gñn taınur
- 4 *Manıb ara ile vāıl olan tīz yıılur*
- 5 *Öyle dīvāruñ igen berk alımaz bünyādı*

III

- 1 Şāh odur nāmını şol kimse gedāya deişür
- 2 Çıarur dürlü abāsını ‘ abāya deişür
- 3 Şehd-i zevi varur ol zehr-i cefāya deişür
- 4 *Māli ibāle viren bāli belāya deişür*
- 5 *Mansubuñ almadı ‘ ālemde efendi dādı*

IV

- 1 Heves itmez bu gönül günc-i mienden ayra
- 2 Mā’il olmaz kişi urbetde vaandan ayra
- 3 Dimezem luf-ı kerem eyleye benden ayra
- 4 *Ya İlāhi beni ul eyleme senden ayra*
- 5 *Gel oma ayd-ı ta’ alluda dil-i āzādı*

V

- 85a
- 1 Ha deger arahişāri ile dñnyā dolsa
  - 2 Her biri idmet iderdi aña ger yol bulsa
  - 3 Nice olurdı Beyānı’de kitābet görse
  - 4 *N’ola erbāb-ı alem ‘ Abdīye şākird olsa*
  - 5 *Hāzret-i mīr-i nişānīdur anuñ üstādı*

158

GAZEL-İ 'ULVÎ TAḤMÎS-İ BEYÂNÎ

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

I

- 1 Ol Ḥudā kim özüni şāhib-i ' unvān etdi
- 2 Burc-ı ḥüsne ruḥuñı mihr-i dıraḥşān etdi
- 3 Bunca şevketle şeref tahtına sulṭān etdi
- 4 *Ḥaḳ seni hātem-i la' lūñle Süleymān etdi*
- 5 *Mūr-veş ḥalḳı saña bende-i fermān etdi*

II

- 1 Gel ṭabībüm kerem it eyle benüm dermānum
- 2 Çıkmadan derd-i firāḳuñ ile benden cānum
- 3 Bilmiş ol boynuñadur billāh ölürsem ḳānum
- 4 *Dest-gİR ol ḳoma ayaḳda beni sulṭānum*
- 5 *Göñlümün şehriñi ḡam leşkeri vİRān etdi*

III

- 1 Ğām-ı ālām-ı muḥabbet beni şādān eyler
- 2 Degme kes şanma ki bu ḥāleti iz' ān eyler
- 3 Bu ne ḥikmet baña cevır illere iḥsān eyler
- 4 *Ol ki dermāndelerün derdine dermān eyler*
- 5 *'Aşḳ derdini benüm derdüme dermān etdi*

IV

- 1 Ol ḳaşı yā elemin var mı benüm gibi çeker
- 2 Zaḥm-ı tİR-müjesi ise dem olur cāna geçer
- 3 Sİneden taşra gelürse demidür ḥün-ı ciger
- 4 *Baḡrımuñ yāreleri niçe zamāndur işler*
- 5 *Baña bu işleri hep ḡamze-i cānān etdi*

V

- 85b
- 1 Bāde-i ğamla Beyānī neye varur aḥvāl
  - 2 Bezm-i ‘ālemde şafā sürmek emr-i muḥāl
  - 3 Halk keyfiyyet-i ḥālümnden iderlerse su’āl
  - 4 *Benem ol ‘Ulvī-i miḥnet-zede kim cür‘a mişāl*
  - 5 *Sāḳī-i dehr beni ḥāk ile yeksān etdi*

159

ĠAZEL-İ FEYZİ TAḤMİS-İ BEYĀNİ

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

I

- 1 Dem-be-dem gözlerimüñ aḳsa n'ola ḳanlu yaşı
- 2 Umarın rāh-ı talebden çıkaram taşra başı
- 3 ‘Ālemüñ varlığına bā‘ iş iden rüz-ı şeşī
- 4 *Eyleyen encümin-i encüme meş‘al güneşi*
- 5 *Reh-nümā eyledi ḳullarına ol mähveşi*

II

- 1 Düşüp ayağına olmaḳda zemīn emrine rām
- 2 Şevḳine durma felek dönmede itmez ārām
- 3 Yād olunmazdı memālikde Ḥorāsān ile Şām
- 4 *Ol şeh ‘Arab u ‘Aceb olmasa maḳşūd-ı merām*
- 5 *Hālīḳ-ı kevn yaratmaz idi Rüm u Ḥabeşi¹*

III

- 1 Yalıñuz anı nice medḥ ide bu murğ-ı gönül
- 2 Gülşen-i na‘ tına halk olsa yaraşur bülbül
- 3 Kim odur bāğ-ı risāletde bugün cārız-ı gül

159 FYZD., s. 573, G.408.

II/4 merām : murād FYZD.

¹ FYZD., G.408/2-3 yer deĝiştirmiştir.

- 4 *Hâtem-i şâh -ı rüsül bedrağa-i hayl-i sübül*
 5 *Sebeb-i hilkat-i gül ya'ni benî Kureşi*

IV

- 1 Ne sa'âdet ki anuñ yolına cân ide fidâ
 2 Ölevir ile soñunda bula tâ zevk-i şafâ
 3 Ümmetinden ola vü olda şefi' ola aña
 4 *Devlet ol teşne dilüñ kim olıcağ rüz-ı cezâ*
 5 *Havz-ı pür-feyzine uğraya ola cür'a kişi*

V

- 1 Hevesi cümle Beyânî budur ehl-i Kudsün
 2 Talebi aña nihânı budur ehl-i Kudsün
 3 Dâ'imâ zıkr-i dehânı budur ehl-i Kudsün
 4 *Feyziyâ vird-i zebânı budur ehl-i Kudsün*
 5 *Şalli yâ Rabbi 'aleyhi bi-ğadâtin ve 'aşi*

III/4 şâh: hayl FYZD. // hayl: hayr FYZD.

III/5 Kureşi : Kureyi FYZD.

V/5 bi-ğadâtin: bi-ğadâti FYZD.

SONUÇ

Beyânî, aynı mahlası taşıyan şairler içerisinde kimliği kesin olarak belirlenemese de on yedinci yüzyılın ilk yarılarında yaşamış olması kuvvetle muhtemel olan klâsik Türk şairlerinden biridir. Bu çalışmada çeşitli kaynaklardan edinilen bilgiler ışığında tahmîslerin sahibi Beyânî'nin kimliği tespit edilmeye çalışılmış ve tahmîslerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Beyânî'nin Hayatı İle İlgili Sonuçlar

Beyânî mahlaslı şairler içerisinde tahmîslerin sahibi olan Beyânî'nin kimliğini belirlemek adına aşağıdaki ipuçlarından yararlanılmıştır:

1. Şairin bir bentinde Sultan I. Ahmed'in saltanatını görmüş olduğu anlaşılmaktadır.

2. Gazelleri tahmîs edilen şairler XV., XVI. ve XVII. yüzyıl klâsik Türk şairleridir. Kronolojik olarak, XVII. yüzyıl şairlerinden Fuâdî (d.1559?-ö.1636) ve Nev'î-zâde Atâyî' (d.1582/ö.1635) Beyânî'nin en son gazellerini tahmîs ettiği şairlerdir.

3. Sultan III. Murâd ve Sultan I.Ahmed'in gazellerini de tahmîs eden şair onların saltanatını görmüş olmalıdır.

4. Şairin, Emîrî'nin Sinop Camii'ni konu alan gazelini tahmîs etmesi Beyânî'nin Sinoplu ya da orayı görmüş olması ihtimalini düşündürmektedir.

Tahmîs bentlerinden elde edilen yukarıdaki bilgiler doğrultusunda Beyânî'nin XVII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olması gerekir. Sultan III.Murâd'ın 1595'te biten saltanatı ile Sultan I.Ahmed'in 1603'te başlayan saltanatı şairin hayatta olduğu dönemlerdir. Şair XVII. yüzyılın ilk yarısını görmüş olan Fuâdî'nin (d.1559?-ö.1636) ve Nev'î-zâde Atâyî' nin (d.1582/ö.1635) şairlerini görüp beğenmiş ve tahmîs etmiştir. Emîrî'nin Sinop Camii'ni anlatan bir gazele yapılan tahmîs şairin oralı olabileceğini düşündürmektedir. Bu çıkarımlar neticesinde mevcut olan Beyânî mahlaslı şairler içerisinde tahmîslerin sahibi olma ihtimalini en fazla Sinoplu Beyânî taşımaktadır. Sadettin Nüzhet Ergun Sinoplu Beyânî'nin aynı zaman da Samsunlu Beyânî olduğunu ifade etmektedir. Bu durumda Samsunlu Beyânî'nin vefat ettiği

1628/29 tarihi Sinoplu Beyânî'nin ölüm tarihini vermektedir. Sinoplu Beyânî'nin hayatına dair kaynaklarda fazla malumat yoktur. Sadece Kühü'l- Ahbar'ın Tezkire Kısmı'nda hiciv şairi olduğuna dair bir bilgi vardır. Eserleri olarak bir Sinop Şehrengizi ve bir de mesnevisi olduğu bilinmektedir.

Beyânî'nin Edebî Kişiliği İle İlgili Sonuçlar

Şiir mecmualarının şairin edebî kişiliğini tesbiti noktasında sağladığı katkıyı tahmîs mecmuası üzerinde görmek mümkündür. Nitekim bu çalışmada Beyânî'nin edebî kişiliğine yönelik ifadeler şairin tahmîs betlerinden hareketle oluşturulmuştur. Beyânî devrinde hak ettiği değeri göremeyen klâsik Türk şairlerinden biridir. Bu durum şairin gücüne gitmiştir ve şair bunu zaman zaman şiirlerinde belirtmekten çekinmemiştir. Beyânî'nin şairlik gücünü kendi ifadelerinde görmek mümkündür. Bu ifadelerden yola çıkarak şairin şiir yazma konusunda başarılı olduğu, kendine has bir ifade tarzının olduğu anlaşılmaktadır. Şairin sözleri inci misalidir, üslûbu ise akarsu gibi berrak ve akıcıdır. Şairin kendi edebî kişiliğine yönelik değerlendirmeleri bu minvalde iken bir de tahmîs bentlerinde görülen şairin ifade tarzı, anlam ve hayal dünyası edebî kişiliğini gözler önüne sermektedir. Klâsik üslûp şairi olan Beyânî atasözü, deyim, ve mahallî ifadelerin kullanımına özen göstermiştir. Şiirlerini oldukça sade bir dille yazmıştır. Bununla birlikte şiirlerinde felsefi düşünce ile tasavvufî mânalara az da olsa yer vermiştir. Sade, anlaşılır bir dili olan şair anlam açısından ve söyleyiş yönünden kusursuz olmayı amaçlamıştır. Bu noktada büyük oranda Bâkî'nin etkisinde kalmıştır. Bu etkinin en büyük göstergelerinden biri de Bâkî'nin 23 adet gazelini tahmîs etmiş olmasıdır.

Tahmîsler İle İlgili Sonuçlar

Şairin tahmîslerine yönelik değerlendirmelerde hiç şüphesiz tahmîs yazmanın zorluğu düşünülerek hareket edilmiştir. Neticede bu nazım şeklini meydana getirmek bir ustalık gerektirir. Bu bağlamda Beyânî tahmîs yazmada ne kadar başarılı olmuş onun değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tahmîs yazmanın zorluğu noktasında Beyânî'nin kendine olan güveni önemlidir. Herşeyden önce başka bir şairin manzumesini kendi ifade dünyasına katıp onunla birlikte yeni bir nazım şekli vücûda getirmesi Beyânî'nin cesaretinin bir

göstergesidir. Zira bu konuda başarılı olamama durumu çok tabiidir. Böylesi bir işlem zordur, ustalık ve hüner gerektirir. Şair yazmış olduğu tahmîsleri ile bu konuda ustalığı olduğunu göstermiştir. Tahmîs yazdığı şairlerin gölgesinde kalmamaya, onların söyleyiş güzelliğini yakalamaya çalışmıştır.

Beyânî tahmîs ettiği şairler ve onların gazelleri hususunda seçici olmuştur. Bâkî'nin tahmîs edilen gazellerinin sayısının fazla oluşu bu seçiciliğinin bir göstergesidir. Şair çoğunlukla XVI. yüzyıl klâsik Türk şairlerinin gazellerine tahmîs yazmıştır. Bâkî , Fuzûlî, Hayâlî, Bağdatlı Rûhî gibi isimlerin dışında XVI. yüzyılın diğer şairlerinin, XVII. yüzyıl şairleri Fuadî ve Nevizâde 'Ata'î'nin gazellerini tahmîs etmiştir. Tahmîs edilen gazellerin anlam dünyasına bakıldığında klâsik Türk şiirinin getirisi olarak çok yönlülük görülmektedir. Beyânî seçtiği gazellerin bünyesinde hem muhteva hem de anlam açısından tahmîs bentlerinde bir çeşni oluşturarak farklı nazım türlerine ve farklı üslûba sahip gazelleri tahmîs etmiştir. Dolayısıyla Beyânî tahmîslerinde çok yönlü bir edebî kişilik sergilemiştir.

Tahmîs bentlerinde şairin ustalığı arandığında Beyânî'nin bunu genel anlamda yakaladığı, Bâkî ve Fuzûlî gibi büyük şairlerin söyleyiş güzelliğini ve anlam derinliğini yakalamada biraz zorlandığı görülmüştür.

Beyânî'nin tahmîslerinde şekil özellikleri açısından bir değerlendirme yapıldığında şairin bu hususta da başarılı olduğunu söylenebilir. Beyânî'nin tahmîsleri, tahmîs edilen gazellerin anlam, şekil, vezin, kafiye ve redif gibi unsurlarıyla büyük bir bütünlük arz etmektedir. Şairin eklediği mısraların gazel mısralarından daha güzel olduğu örnekler de vardır. Bu da tahmîs yazmada şairin başarılı olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- AK, Çoşkun; *Şair Padîşahlar*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2011.
- AKBAYAR , Nuri (hzl.); Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, KB./ Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, C.II.,
- AKKUŞ, Metin; *Divan Şiirinde İnsan I-Dinî Kişilikler*, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum, 2000.
- AKÜN, Ömer Faruk; "Divan Edebiyatı", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (TDVİA), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları (TDV), İstanbul, 1994, c. 9, s. 389-427.
- ARSLAN, Mustafa ; *Muhyî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 2006. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ARSLAN , Ömer; *Ubeydî Dîvânı- Metin ve İnceleme*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul 2013. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
- AYDEMİR, Yaşar; *Behiştî Divanı- Behiştî, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni* , Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2000.
- AYDEMİR, Yaşar;; "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaları Rolü", Bilig, S. 19, s.149, 2011.
- BAŞPINAR, Fatih; 17. Yüzyıl Şairlerinden Beyânî'nin Divan'ı, İnceleme-Tenkitli Metin, Marmara üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul, 2008. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)
- BATISLAM, H.Dilek "Dîvân Şiirinde Âşık, Sevgili, Rakip Üçlüsü ve Ölüm", Folklor/Edebiyat, C.IX, S. XXXIV, Ankara, 2003, s.186-199.
- BAYAK, Cemal; *Şehâbi Divânı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78399/sehabi-divani.html>, [erişim tarihi: 03.10.2016]
- BAYSAR, Hilâl; *Ömerü'l Fu'adî Hayatı, Edebî Şahsiyeti Eserleri*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 1991. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
- BİRİCİ, Sevim; *Türk Edebiyatında Şâh u Dervîş (Şâh u Gedâ)'ler ve Hilâlî-i Çağatâyî'den Yapılan Şâh u Dervîş Çevirilerinin İncelenmesi*, Fırat

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2004. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- CANIM, Rıdvan; *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ* (İnceleme-Metin), Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 2000.
- ÇETİN, İsmail; *Derzi-zâde Ulvî Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının Tenkitli Metni*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ, 1993. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
- DENİZ, Sebahat; *Tecellî [Aşkın Bitmeyen Çilesi] Gülendâm ü Küeyt (Risâle-i Râz)*, Duyap Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- DİLÇİN, Cem; *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.
- DURMAZ, Gülay; "Dîvân Şiirinde Rind", Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 6, Sayı: 8, 2005/1
- EFLATUN, Muvaffak; *Feyzî-i Kefevî Dîvânı: Tahlil-Metin*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 2003. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)
- ERDOĞAN Mustafa; *Bursalı Rahmi ve Divanı* , Kırşehir, 2011, (KTB Yayınları, e-kitap.kulturturizm.gov.tr/TR, 78364/bursalı-rahmi-divani.html,) erişim tarihi 03.10.2016
- ERDOĞAN Mustafa; *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı(İnceleme-Tenkitli Metin- Dizin)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 2008.(Yayımlanmamış Doktora Tezi)
- EREN, Abdullah; "Fuzûlî, Bâkî, Hayâlî ve Yahyâ Bey Divanı'ndan Hareketle Sevgili Eşiği", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 3/10, 2010.
- EREN, Abdullah; "Klâsik Türk Şiirinde 'Ar ve Namus' Kavramı" , Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Temmuz, 2016, s.8-22.
- ERGUN, Sadettin Nüzhet Ergun; *Türk Şairleri*, İstanbul, C.II., 1936.
- GİBB, E.J.W. ; *Osmanlı Şiirinin Sultanları (Ottoman Poems)*, Çev. Ali Çavuşoğlu, Laçın Yayınları, Kayseri, 2011.
- GÖLPINARLI, Abdûlbâki; *Fuzûlî Dîvânı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2005.

- GÖK, Taner; *Beyânî'nin Sinop Şehrengizi*, turkishstudies.net/Makaleler/2100260600_53GökTaner-tde_S11071136.pdf,S.10/8, Ankara, 2015. [erişim tarihi: 15.03.2017]
- GÜLER, Zülfi ; *Divan Şiirinde Peygamber Hikâyelerine Telmihler*, Uğurel Matbaası, Malatya, 2006.
- İSEN, Mustafa(hzl.); *Kühü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*, AKM Yayınları, Ankara 2004.
- KALKIŞIM, M.Muhsin; "Nâbî'de Zâhid Ve Vâiz Eleştirisi", Qafqaz Üniversitesi Filoloji Fakültesi,Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bakü ,AZERBAYCAN.
- KAM, Ömer Ferit; *Divan Şiirinin Dünyasına Giriş (Âsâr-ı Edebiye Tetkikatı)*, Haz. Halil Çeltik, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2008.
- KARAKÖSE, Saaadet; *Nev'î-zâde Atâyî Dîvânı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10637,nevi-zade-atayipdf.pdf?> Malatya, 1994. [erişim tarihi: 03.12.2016]
- KAVRUK, Hasan; *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı-Tenkitli Metin*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- KAYA, Bayram Ali; "Atasözleri ve Deyimlerin Dîvân Şiirinde Kullanımı ile Dîvânların Bu Söz Varlıklarımız Bakımından Önemi", Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, İstanbul, 2011,VI., s. 11-54.
- KAYABAŞI, Bekir; *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-eş'âr'ı*, İnönü Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, 1997. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- KAZAN, Şevkiye; *Üsküdarlı Sırrî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Divan'ı (Tenkitli Metin-İnceleme) ve Şerhu Medhi'n-Nebî* , Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2003. (Yayımlanmamış Doktora Tezi.)
- KESİK, Beyhan; *Mahmûd Rıfkî Hayatı-Edebî Kişiliği ve Divançesi*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2009.
- KIRKKILIÇ, Ahmet ; *Sultân Üçüncü Murâd (Murâdî)- Hayatı, Edebî Kişiliğ, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni*, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, 1985. (Yayımlanmamış Doktora Tezi.)

- KURNAZ, Cemal; "Vuslat Yolculuğu", http://turkishstudies.net/Makaleler/793009145_20kurnaz_cemal.pdf, 2010 S. 5/3, s.451. [erişim tarihi: 28.11.2016]
- KUTLUK, İbrahim (hızl.), *Beyânî Mustafa Bin Carullah- Tezkiretü's-Şuarâ*, TTK. Yay., Ankara, 1997.
- KÜÇÜK, Sabahattin; *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.
- MACÎT, Muhsin; *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, Kapı Yay., İstanbul, 2005.
- MERMER, Ahmet vd; *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yay. , Ankara, 2013.
- PALA, İskender; *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2004.
- PARLATIR, İsmail; *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2011.
- SARAÇ, M. A. Yekta; *Emrî Divanı*, Eren Yayınları, İstanbul, 2002.
- SELVİ, Muhammed; *Ümîdî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Afyonkarahisar, 2008. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
- ŞENÖDEYİCİ, Özer; *Gazeller ve Güzeller Üzerine - Osmanlı Şiiri Şerhleri*, Gece Kitaplığı, Ankara, 2014.
- ŞENTÜRK Ahmet Atillâ - KARTAL, Ahmet; *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2004.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; "Klasik Osmanlı Edebiyatında Tipler-I", Osmanlı Araştırmaları, S. XV, İstanbul, 1995.
- ŞİMŞEK, Esmâ; "Yakınma / Yakarışlar Dünyasında Felek ve Türk Halk Edebiyatına Yansımaları ", Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi, S.84, 2009, s.34-41.
- ÖZDEMİR, Hakan; *Şehî Bey Divanı Örneğinden Hareketle Klâsik Türk Edebiyatında Eskil Yapılar*, Kömen Yayınları, Konya, 2013.
- ÖZER, Sait; *Nâtikî Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin-İnceleme)*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sivas, 2006. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- REDHOUSE, Sir Lames W.; *Turkish and English Lexicon New Edition*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2011.
- TARLAN, Ali Nihat; *Hayâlî Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

- TATAROĞLU, Abdullah; *Muhîti Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği Dîvânının Tenkîdli Metni*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Konya, 1995. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- TOZLU, Musa; *Âsım Dîvânı, İnceleme- Tenkitli Metin*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı İstanbul, 2013. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- TÖKEL, Dursun Ali; *Deneyisel Edebiyat Yönüyle Divan Şiiri*, Hece Yayınları, Ankara, 2010.
- TULUM, Mertol- TANYERİ, Ali; *Nev'î Divânı-Tenkitli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977.
- ÜNVER, İsmail; "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, 1993, c. XI, I, s. 51-89.
- YILDIRIM, Nimet; *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalcı Yay. , İstanbul, 2008.
- YILMAZ, Mehmet; *Kültürümüzde Arapça-Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, C.I, Sütun Yayınları, İstanbul, 2008.
- YILMAZ, Ozan; "Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua Ve Muhtevası" , Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S.1, İstanbul, 2008, s. 255-280.
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [erişim tarihi : 01.04.2017]
- <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay> [erişim tarihi : 15.04.2017]

ÖZGEÇMİŞ

Yasemin Bayrakdar, 1990'da Giresun'da doğdu. İlköğrenimini Giresun Merkez 23 Nisan İlköğretim Okulu'nda, orta öğrenimini Aksu Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2010'da Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2014'te tamamladı. Aynı yıl Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans eğitimini "Beyânî ve Tahmîsleri (Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-0463 Numaralı Yazma Eser- Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)" adlı teziyle 2017'de tamamlamıştır.